

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 599
Παρασκευή
1 Μαρτίου 1996
Δρχ. 400

«ΕΙΝΑΙ ΓΥΦΤΟΙ,
ΒΑΡΑΤΕ ΤΟΥΣ»

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ
«Η ΕΥΡΩΠΗ»

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ:
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Πήτερ Άκροϊντ * *Καληνύχτα, κύριε Όσκαρ Ουάιλντ*
Ανθολογία * *Οι γάτες*
(Επιλογή από την παγκόσμια λογοτεχνία)
Τζων Άπνταϊκ * *Αναζητώντας τον εαυτό μου*
(Μνήμες)
Μπανάνα Γιοσιμότο * *N•P*
(Μυθιστόρημα)
Μάρτιν Έιμς * *Άλλοι άνθρωποι*
(Μια ιστορία μυστηρίου)
Ζαν Εσνόζ * *Λίμνη*
(Μυθιστόρημα)
Γιασούσι Ινόουε * *Έρωτας και εκδίκηση*
(Μυθιστόρημα)
Γιασουνάρι Καβαμπάτα * *Το σπίτι των κοιμισμένων*
κοριτσιών και άλλες ιστορίες
Ηλίας Καζάν * *Πέρα απ' το Αιγαίο*
(Ιστορικό μυθιστόρημα)
Γιούκιο Μισίμα * *Ο ήχος των κυμάτων*
(Μυθιστόρημα)
Γιούκιο Μισίμα * *Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ*
Β' Αφηνιασμένα άλογα (Μυθ.)
Στέφανο Μπένι * *Κωμικοί τρομαγμένοι μαχητές*
(Μυθιστόρημα)
Γκλόρια Νέιλορ * *Οι γυναίκες της οδού*
Μπρούστερ (Μυθιστόρημα)
Ιναζό Νιτόμπε * *ΜΠΟΥΣΙΝΤΟ -*
Ο κώδικας των Σαμουράι
Τζόις Κάρολ Οουτς * *Η αυτοφυλακισμένη*
(Νουβέλα)
Λουίζε Ρίνζεο * *Ο έρωτας του Αβελάρδου*
(Μυθιστόρημα)
Μαρκ Τουέιν * *Ο άνθρωπος που διέφθειρε*
το Χάντλεϊμπεργκ (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

**ΑΝΤΙ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

599

ΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλιδισάκος, σελ. 5

ΥΠΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΞΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 12

ΟΝΕΙΡΑ

Πάυλος Μεθενίτης, σελ. 32

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Εξωτερικά, σελ. 33

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

κινεματικό οργανισμοί, σελ. 50

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 52

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Επύρος Μοσκόβου, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Δ.Α. ΧΑΡΙΣΙΑΔΗΣ,
υπό το λεύκωμα που μόλις κυκλοφόρησε,
επιμέλεια Δ.Α. Τζίμα (εκδ. Φωτογράφος)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ «Η ΕΥΡΩΠΗ» Ενόψει της Διακυβερνητικής, η Ελλάδα συνεχίζει να αναζητεί τον ευρωπαϊκό της προσανατολισμό με παλινωδίες. Αλλά κι οι υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε., πόσο έχουν πιστέψει στην ιδέα της Ενωμένης και πολιτικά ισχυρής Ευρώπης; Γράφουν: **Σωτήρης Ντάλης, Μιχάλης Παπαγιαννάκης, Τάσος Παππάς**. ΣΕΛ. 13-17. **ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ** Γράφουν: **Στέφανος Σταθάτος, Γιώργος Παπαδημητρίου, Στέλιος Περράκης, Πάνος Καζάκος, Κρατερός Ιωάννου, Νίκος Φραγκάκης**. ΣΕΛ. 21-30 **Ο ΣΥΝΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΝΕΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΚΗΝΙΚΟ** Στελέχη του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ μιλούν στο **ΑΝΤΙ** για τα οράματα και τις τακτικές πολιτικές κινήσεις τους. ΣΕΛ. 18. **«ΕΙΝΑΙ ΓΥΦΤΟΙ, ΒΑΡΑΤΕ ΤΟΥΣ!»** Τσιγγάνοι και κοινωνικός ρατσισμός ΣΕΛ. 39-49 . **Κι όλη η υπόλοιπη... συνήθης ύλη του ΑΝΤΙ, λίγο πριν από το εξακοσιοστό τεύχος.**

Περίοδος Β' • Έτος 23ο • Τεύχος 599 • Παρασκευή 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1996 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

E-mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Δημήτρης Ζαβέρδας - **MONTAZ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΓΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσό και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ «Η ΕΥΡΩΠΗ»

ΤΑ ΠΑΘΗΜΑΤΑ ποτέ δεν γίνονται μαθήματα σ' αυτόν τον τόπο. Ο παροξυσμός που εκδηλώθηκε με την πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση γίνεται προσπάθεια να συντηρηθεί από την αξιωματική αντιπολίτευση κι όσους εξακολουθούν ακόμα να θεωρούν ότι τα θέματα εξωτερικής πολιτικής προσφέρονται προς εύκολη άγρια ψήφων και οι οποίοι μίλησαν για «οδυνηρή ήττα» και τα παρόμοια, μετά την πρόσφατη αδυναμία του Συμβουλίου Υπουργών της περασμένης Τρίτης να υιοθετήσει κοινή δήλωση, λόγω της άσκησης βέτο από τη Μ. Βρετανία, η οποία την τελευταία στιγμή υπαναχώρησε.

ΠΡΙΝ ΣΠΕΥΣΟΥΜΕ και πάλι σε αυτομαστιγώματα και αλληκατηγορίες, καθώς και σε εκτόξευση αναθεμάτων προς τους «ύπουλους» Άγγλους και τα συναφή, καλό θα ήταν να αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα ως έχει, να εργαστούμε σκληρά, προγραμματισμένα, με εμμονή και προοπτική στον ευρωπαϊκό χώρο για να ανακτήσουμε –αν καταφέρουμε τελικά– το χαμένο έδαφος, διότι περί αυτού πρόκειται, και να προωθήσουμε αργά αλλά σταθερά τις θέσεις μας. Όλα τα άλλα είναι εκ του πονηρού και για εσωτερική κατανάλωση. Δεν βοηθούν κανένα και κυρίως τραυματίζουν το φρόνημα του λαού και τα πραγματικά συμφέροντα της χώρας.

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το κείμενο της αρχικής δήλωσης των «15» που μετατράπηκε σε απλή ανακοίνωση, μας ικανοποιούσε σε μεγάλο βαθμό. Οφείλαμε να απαιτήσουμε στοιχειώδη αλληλεγγύη εκ μέρους των κοινοτικών μας εταίρων μπροστά στην επιθετικότητα και τις εδαφικές διεκδικήσεις της Τουρκίας. «Η αλληλεγγύη είναι αυτονόητη. Όλα τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαιούνται της αλληλεγγύης», δήλωσε χαρακτηριστικά ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Σαντέρ παρά το βρετανικό βέτο. Και ως προς αυτό, οι επισκέψεις του πρωθυπουργού κ. Σημίτη σε Βρυξέλλες, Βόνη και Παρίσι απέδωσαν τα αναμενόμενα δεδομένων των συνθηκών και της ελληνικής μακρόχρονης αυτοαπομόνωσης από την Ευρώπη.

ΤΟ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ βέτο δεν εκθέτει τη χώρα μας. Εκθέτει κατ' αρχήν τη Βρετανία, προεικάζει την θέση της στα κρίσιμα θέματα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης –εξωτερικά σύνορα, κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας κ.λπ.– τα οποία, αν προστεθεί η εχθρότητά της απέναντι στη νομισματική ένωση και την κοινωνική πολιτική φανερώνουν το εύρος του «ευρω-σκεπτικισμού» της χώρας αυτής που ματαιίως ο φθίνων και επισφαλής πρωθυπουργός της κ. Μίτσορ προσπαθεί να συγκρατήσει με διάφορους πολιτικούς ελιγμούς. Έχουμε, λοιπόν, ως χώρα πάρα πολλές δυνατότητες να αποκαλύπτουμε το πραγματικό πρόσωπο της Βρετανίας υπό τον όρο φυσικά ότι θα αλλάξουμε τακτική και κυρίως νοοτροπία ως προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όχι με την έννοια των άνευ όρων και άκριτων «ευρωπαϊστών» αλλά δημιουργώντας τη συνείδηση –και τις αντίστοιχες στάσεις– ότι σ' αυτόν το χώρο οφείλουμε να δράσουμε, να ανταγωνιστούμε και να δείξουμε τις δυνατότητές μας ως χώρα και ως λαός. Διότι εδώ, αν το θέλουμε και κάπως ωμά και κυνικά, βρίσκονται τα τωρινά και μακροπρόσθεσμα συμφέροντά μας.

Η ΕΛΛΑΔΑ, λόγω της βρετανικής στάσης, διευκολύνεται στην άσκηση του δικού της βέτο στο Συμβούλιο Σύνδεσης στις 25 Μαρτίου. Οφείλει ταυτόχρονα όμως να εξηγήσει πειστικά ότι αντιλαμβάνεται τόσο τα δυτικά συμφέροντα ως προς την Τουρκία όσο και τις «ευαισθησίες» ορισμένων κρατών-μελών απέναντί της τονίζοντας παράλληλα ότι από την Τελωνειακή Ένωση απορρέουν για την Τουρκία συγκεκριμένες υποχρεώσεις και δεσμεύσεις που πρέπει να τηρήσει. Κυρίως δε η επιθετική συμπεριφορά της που δεν μπορεί να γίνει ανεκτή. Κατά τα άλλα καμία πρόθεση δεν έχουμε να της στερήσουμε τα αναγκαία κοινοτικά κονδύλια. Κι αν η Ευρώπη πράγματι θέλει να προχωρήσει δεν είναι δυνατόν να μην μπορεί να συμφωνήσει σ' ένα αίτημα εκδήλωσης στοιχειώδους αλληλεγγύης κράτους-μέλους.

Η ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ συμπεριφορά δεν αποτέλεσε πλήγμα κατά της Ελλάδος αλλά κυρίως κατά της ίδιας της Ευρώπης. Κι αυτό πρέπει να το κατανοήσουν τα άλλα κράτη-μέλη της Ένωσης βοηθώντας και της δικής μας στάσης και συμπεριφοράς. Διότι είναι σχεδόν βέβαιο ότι ούτε η Διακυβερνητική Διάσκεψη πρόκειται να καταλήξει πουθενά πριν τη διεξαγωγή των βρετανικών εκλογών, ώστε να «διευκολυνθεί» ενδεχομένως ο κ. Μίτσορ. Κι εκεί έχουμε κάποιο λόγο.

ΤΙΠΟΤΑ δεν έχει χαθεί ακόμα. Το παιχνίδι και οι διπλωματικοί χειρισμοί είναι δύσκολα. Σημασία δεν έχουν τόσο ορισμένοι –ενδεχομένως λανθασμένοι– χειρισμοί, όσο οι δικοί μας στόχοι στην Ένωση και το πώς σκοπεύουμε εφεξής να τους εξυπηρετήσουμε. Δεν μπορούν να αποκατασταθούν αυτοστιγμεί απώλειες και να ανατραπούν εμπεδωμένες σχεδόν αντιλήψεις περί ημών.

ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΜΑΣ είναι δώσουμε σωστά τις μάχες που μας περιμένουν. Ο δρόμος είναι μακρύς. Αν τον διανύσουμε με παρωχημένες νοοτροπίες, συμπεριφορές και στάσεις, κυρίως δε με κατακερματισμένο εσωτερικό μέτωπο και ευτελείς κομματικές αντιδικίες, τότε είναι βέβαιο ότι όχι μόνο δεν θα κερδίσουμε τίποτα αλλά και θα έχουμε νέες απώλειες.

ΔΕΝ ΜΑΣ αξίζει να θρηνησουμε και πάλι εκ των υστέρων.

αντί

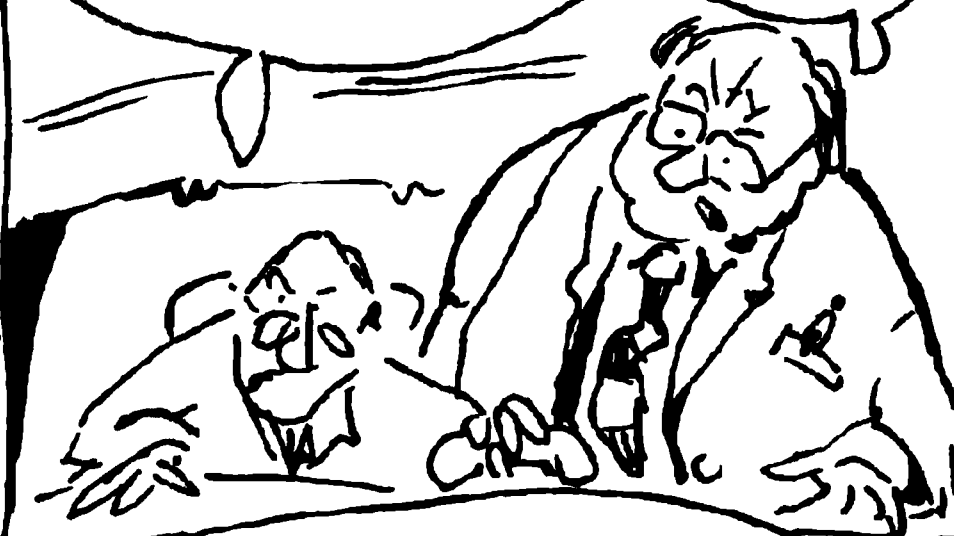
ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΚΩΣΤΑ, ΜΟΥ
ΦΕΡΘΗΚΑΝ ΣΑΝ ΝΑ ΗΜΟΥΝ
ΚΑΝΕΝΑΣ ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ!

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΞΕΡΩ ΕΙΝΑΙ
ΟΤΙ ΜΕ Η' ΧΟΡΙΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙ-
ΣΜΟ, ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΑΣ
ΠΑΙΡΝΕΙ ΣΟΒΑΡΑ!

ΤΙ ΛΕΣ
ΤΣΕΡΑ!;

ΕΛΑ, ΤΑΚΗ...
...ΒΑΛΕ ΝΑ ΧΩΣΟΥΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
ΣΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ!...

...ΠΕΣ ΝΑ ΤΟΥ ΣΠΑΣΟΥΝ ΚΑΙ ΤΑ
ΓΟΝΑΤΑ... ΚΑΙ ΠΟΥ ΣΑΙ!... ΝΑ ΓΡΑ-
ΨΕΙ Η ΑΥΡΙΑΝΗ ΟΤΙ ΑΥΤΑ ΤΑ ΠΑ-
ΘΑΙΝΟΥΝ ΚΥΡΕΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΙ!

ΚΑΤΙ ΗΞΕΡΑΝ Ο ΑΝΔΡΕΑΣ
ΚΑΙ Ο ΜΕΝΙΟΣ!

ΟΝΤΟΣ!

ΚΑΛΛΙΟ ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ
ΠΑΡΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ!

«Τοπίο», Ευρώπη κι εμείς

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, εσωτερικά και εξωτερικά, πολλά. Και πιεστικά... Αλλά για τους «κομματικούς», τύπου Χυτήρη και Σία, το μέγα πρόβλημα είναι το «εύρος των αρμοδιοτήτων» που θα έχει ο «πρόεδρος Ανδρέας Παπανδρέου» όταν, συν θεώ, βγει από το Ωνάσειο και αναλάβει, και πάλι, τα καθήκοντά του! Γιατί όχι και πρωθυπουργός; «Η πολιτική είναι μέσα στο αίμα του Παπανδρέου... Ο ελληνικός λαός νιώθει μεγάλη ασφάλεια όταν υπάρχει κάποιος που διαθέτει ηγετικές ικανότητες όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου» -δηλώνουν, ο ένας μετά τον άλλο!

ΦΥΣΙΚΑ, μας κοροϊδεύουν, ντάλα μεσημέρι: «Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ -ανακοινώνουν, κάθε τόσο- συναντήθηκε, σήμερα, με τους φ, χ, ψ, και συνομίλησε μαζί τους επί μια ώρα ή δυο ώρες ή τρεις ώρες»... Αυτά, όταν η δεκτικότητα- η πνευματική ικανότητα- του Α. Παπανδρέου είναι περιορισμένη (παραμένει σε κατάσταση φυσικού ύπνου τις περισσότερες ώρες του εικοσιτετραώρου), η αιμοκάθαρση συνεχίζεται, κάθε 48 ώρες, (παρουσία, πάντοντε, νεφρολόγου, καρδιολόγου και ειδικής νοσηλεύτριας) και η εντατική σίτιση, ως πρόβλημα, δεν έχει ακόμα λυθεί. Τι είδους «καθήκοντα», λοιπόν, θα ασκεί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, από την οικία του, όσο και αν «η Εκάλη είναι πανέτοιμη για την επιστροφή του»; Και να δεχθεί κανείς ότι «η Εκάλη δεν είναι μια δεύτερη εντατική», δύσκολα μπορείς να συμφωνήσεις ότι ένας άνθρωπος, που θα εξακολουθήσει να χρειάζεται μεταγγίσεις, μέρα παρά μέρα, έχει- ή μπορεί να έχει- διάθεση ή φιλοδοξία να «κυβερνήσει αυτή τη χώρα» ... Κάποιοι άλλοι, λοιπόν, έχουν λόγους να καλλιεργούν ψευδαισθήσεις στο εκλογικό σώμα του ΠΑΣΟΚ, αντιπαράβαλλοντας, συνεχώς, τον «αδύναμο Σημίτη» (που δεν είναι «πολύ παπανδρείκος» ...) με τον «μεγάλο ηγέτη» Ανδρέα Παπανδρέου! Και η λύση; Μια λύση, βέβαια, θα ήταν να παύσουν οι «κομματικοί» να εμπαίζουν όλους. Μια

δεύτερη λύση -την υπέδειξε ο υφυπουργός Παιδείας Γ. Πασχαλίδης- θα ήταν να εμφανισθεί, en chair et en os, ο ίδιος ο Παπανδρέου και να μιλήσει! Αλλά, τότε, θα πέφταμε, μάλλον, σε εκδοχές φαντασίας.

ΜΕ ΤΟΥΣ «κομματικούς» συνεχώς στην επίθεση και με τον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη υποχρεωμένο να κρατεί «ισορροπίες» (αλλά και να διαθέτει χρόνο προκειμένου να διασκεδάσει αμφισβητήσεις ή διεκδικήσεις διαρχίας), η προσδοκία, για μια νέα νοοτροπία στην άσκηση εξουσίας, δεν φαίνεται να έχει μεγάλη προοπτική ... Οι σφυγμομετρήσεις μπορεί να φέρουν πρώτο τον Κ. Σημίτη, στις επιλογές της κοινής γνώμης, για τη θέση του αντιπροέδρου του ΠΑΣΟΚ. Όμως, πώς να ηρεμήσεις -και πώς να κυβερνήσεις- όταν ο «σύντροφος Α. Τσοχατζόπουλος» λ.χ. σου ζητεί, από τώρα, «συμφωνία κορυφής», για κατανομή ρόλων στο κόμμα και στην κυβέρνηση; [Ο «πρώτος» τη τάξει υπουργός» προτείνει διαρχία: συ μεν πρωθυπουργός, εγώ δε αντιπρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, εφόσον ο Α. Παπανδρέου παραμείνει πρόεδρος... Άλλως, εγώ πρόεδρος, συ δε πρωθυπουργός... Κατά τα άλλα, η «συμφωνία κορυφής» μπορεί να καλύψει και το «ποιος θα ηγηθεί του εκλογικού αγώνα», οψέποτε γίνουν εκλογές. Και ο νοών νοεΐτω!].

ΔΕΝ ΕΞΕΠΛΗΞΕ...

ΟΣΟ ΚΑΙ αν ηχεί παράξενα, οι μικροπολιτικές αυτές βρίσκουν έδαφος, παρά την «ξήρανση του πολιτικού τοπίου» (Ν. Κωνσταντόπουλος) και το αίτημα της κοινής γνώμης για άλλες πολιτικές στα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα, αλλά και σε προβλήματα όπως είναι η διαχείριση του δημοσίου χρήματος, ο έλεγχος των εξωθεσμικών κέντρων εξουσίας, κ.α. Έκφραση του αιτήματος αυτού -αλλά και των γενικότερων προσανατολισμών του πολίτη για την πολιτική και την κοινωνία- απετέλεσαν και

τα αποτελέσματα των εκλογών στους μεγάλους δικηγορικούς συλλόγους της χώρας, με πρώτο σημείο αναφοράς τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Η επικράτηση (στον πρώτο γύρο) του ψηφοδελτίου του Αντώνη Ρουπακιώτη, μπορεί να «εξέπληξε» όσους πιστεύουν στην «αιωνιότητα» του δικομματικού συστήματος και κατ' επέκταση, στη φιλοσοφία και τη λογική των «αυτοδύναμων κυβερνήσεων». Δεν εξέπληξε, όμως, όλους εκείνους που ανησυχούν για τα σημερινά «δρώμενα» και αναζητούν λύσεις έξω και πέρα από το σημερινό σκηνικό. Θ' αντιληχθεί, ίσως, ότι το αποτέλεσμα των εκλογών, στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, επηρέασαν οι ιδιαιτερότητες του χώρου και η πολύχρονη, σιμνή και αγωνιστική προσφορά του Αντώνη Ρουπακιώτη και των συνυποψηφίων του. Όμως, από την άλλη, είναι κοινός τόπος ότι οι εκλογές στους δικηγορικούς συλλόγους αποτελούν ένα είδος πολιτικού βαρόμετρου, που αντανακλά ευρύτερες τάσεις και αναζητήσεις.

ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΑΣ με την Ενωμένη Ευρώπη, σε συνάρτηση με τις τουρκικές διεκδικήσεις βρέθηκαν στο επίκεντρο του «Δεκαπενθήμερου» που επισκοπούμε. Και φυσικά, έδωσαν τροφή στους κ. Έβερτ, Σαμαρά, Τσοβόλα, -με αφορμή, κυρίως τα διαδραματισθέντα στο Συμβούλιο Υπουργών- για να εκβάλουν, και πάλι, κραυγήν μεγάλην! [Τη φορά αυτή, δεν μίλησαν για «εθνική προδοσία», «εθνική ταπείνωση», αλλά μόνο για «Βατερλό», «φιάσκο» και άλλα ομοειδή]. Αλλά στο μείνάνι βγήκε, τη φορά αυτή, και ο υφυπουργός Άμυνας κ. Ν. Κουρής, για να μας εξηγήσει -σε τόνους τάχα μου νηφάλιους- ότι ο ίδιος δεν εξεπλάγη από τη στάση των Ευρωπαίων εταίρων μας (διότι, πολλές φορές, «λείπουν με τη λογική των ίσων αποστάσεων και θα έλεγα, αν ήμουν περισσότερο κυν-

ιε βάση τα οικονομικά και άλλα συμβαίνουν...) και, συνεπώς, μέχρις ότου η παϊκή Ένωση αποκτήσει κοινή εξωτερική ή πολιτική –«αν ποτέ αυτό γίνει»– δεν ει, για την ασφάλεια της Ελλάδας, να ιζόμαστε σε άλλους», αλλά στις δικές υνάμεις, κ.λπ. Η λογική του κ. Κουρή ακαταμάχητη. Μόνο που αφίσταται η ευρωπαϊκή γραμμή του κ. Σημίτη, ο ρος, σε όλες του τις επαφές, στις τρεις παϊκές πρωτεύουσες, προσπάθησε ίσει ότι τα σύνορα της Ελλάδας είναι ξωτερικά σύνορα της Ευρώπης και την επί θύραις Διακυβερνητική, προ-εια της ελληνικής κυβέρνησης θα εί-α επιτύχει την «ταύτιση» (κατοχύρω-υτή. Προφανώς, ο κ. Κουρής λησμο-τι είναι μέλος του υπουργικού συμ-ίου και δεν νομιμοποιείται να αμφι-εί την αποτελεσματικότητα μιας προ-ειας που ανέλαβε –ή φιλοδοξεί να-ι σε πέρας– όχι ο προϊστάμενός του ργός κ. Γ. Αρσένης, αλλά ο ίδιος ο υπουργός! Αλλά φαίνεται ότι μέσα ευευστότητα της εσωκομματικής διαπά-όλα επιτρέπονται!

ΑΛΩΣ, το αποτέλεσμα των εργασιών Συμβουλίου Υπουργών δεν προσφέρε-ια κυβερνητικούς πανηγυρισμούς. Ο ργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος μπο-α επισημαίνει ορισμένα θετικά ση-και είναι θετικά– όπως λ.χ. η επισή-η (στη σχετική ανακοίνωση) ότι «εδα-ς διαφορές και διενέξεις (πρέπει) να λητούνται μόνο με προσφυγή στο δί-δηλαδή από το Διεθνές Δικαστήριο» κατάσταση στο Αιγαίο, εκτός από την ίδα, αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση ύνολό της και τις σχέσεις με την Τουρ-α, αλλά παραμένει γεγονός ότι η ελλη-κοινή γνώμη περίμενε, από την Ευρω-ή Ένωση, καθαρότερες θέσεις, με έκ-το στοιχείο της κοινοτικής αλληλεγ-

ΠΑΠΑΤΕΣ, βέβαια, η ελληνική κοινή η δεν έτρεφε και δεν τρέφει. Και δεν μενε τον κ. Κουρή –είτε το παίζει «κυ-ς», είτε όχι...– για να πληροφορηθεί η σχέση μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση η σχέση «διαρκούς διαπραγματεύσεως» αυτό ισχύει για όλα τα κράτη μέλη και ότι, μέσα στο πλαίσιο αυτό, παίζο-πολλά και επάλληλα «συμφέροντα». πρόβλημα είναι εσύ πώς δρας ή πώς δράς. Μια εκδοχή είναι να προκρίνεις αντιευρωπαϊσμό – γυμνό ή καλυμμένο. ν' ανακαλύψεις τον «φιλοαμερικανι-», όπως έκανε πρόσφατα, ο Ανδρέας ανδρέου... Η άλλη εκδοχή είναι να εύεις, συνεχώς να παλεύεις, να προ-

σπαθείς να διευρύνεις τα ερείσματά σου, να προσπαθείς ν' ανατρέψεις ένα κλίμα που –από δικά σου κυρίως λάθη, «Σκοπιανό» και άλλα– έχει διαμορφωθεί σε βάρος σου.

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά ισχύουν, ακόμα και αν δεν είχε μεσολαβήσει η αήθης βρε-τανική παρέμβαση, με πρωτοβουλία του ίδιου του Μείτσορ, κι ενώ ο υπουργός του επί των Εξωτερικών Μάλκολμ Ρίφκιντ εί-χε αποχωρήσει από το Συμβούλιο. [Κάποι-ος θα πρέπει να πει στον κ. Έβερετ ή στον κ. Γιαννόπουλο, ότι καλός ο λόρδος Βύ-ρων, καλός και ο Τσόρτσιλ που έλεγε ότι «οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες», κ.λπ., μόνο που σήμερα πρέπει να βρούμε άλ-λους –πεζότερους– δεσμούς (οικονομικά αμοιβαία συμφέροντα, κ.ά.) για να έχουμε κοινή γλώσσα με τους άσπονδους και αεί αγνώμονες Βρετανούς φίλους μας...]

«ΠΑΓΩΜΑ» ΚΑΙ ΤΙΜΗΜΑ

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ, ωστόσο, που πρέπει ν' απασχολήσει όλους μας –ως τις 26 Μαρτί-ου, που συνέρχεται το Συμβούλιο Σύνδε-σης– είναι τι κάνουμε με την Άγκυρα; Θα παγώσουμε την έγκριση του Κανονισμού Χρηματοδότησης της Τουρκίας από τους κοινοτικούς πόρους (ύψους 110 δις δραχ-μές περίπου) αλλά και την έγκριση των δα-νείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επεν-δύσεων (ύψους 240 δις δραχμών), καθώς και τη χρηματοδότηση μέσω της Μεσογει-ακής Συνεργασίας; Το ενδεχόμενο αυτό έχει υπαινιχθεί –χωρίς να δεσμευθεί– ο κ. Θ. Πάγκαλος, εκτός αν η Τουρκία δεχθεί την προσφυγή στη Χάγη.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι δεν χρειάζεται σπου-δή. Στις 25 μέρες που μεσολαβούν, μπο-ρούμε να κινηθούμε με ψυχραιμία, σταθμί-ζοντας όλα τα «συν» και «πλην» που συνε-πάγεται ένα τέτοιο «πάγωμα». Η απομό-νωση δεν οδηγεί πουθενά. Και, οπωσδή-ποτε, δεν πρέπει η αντιπαράθεσή μας με την Τουρκία, να γίνει αντιπαράθεση με την Ευρώπη. Η αρνητική εμπειρία από τη «σκοπιανοποίηση» της εξωτερικής μας πο-λιτικής –είχαμε φτάσει να κηρύξουμε νέο «ανένδοτο» κατά της Ευρώπης!– θα πρέ-πει να μας κάνει ιδιαίτερα προσεκτικούς. Η εποχή όπου την εξωτερική μας πολιτική διαμόρφωναν Σαμαράδες, δήμαρχοι, «μπαλσαμωμένοι δεσποτάδες» και ασυ-γκράτητοι δημαγωγοί, υποτίθεται ότι πα-ρήλθε. Ούτε η Ελλάδα, ούτε η Κύπρος πρέ-πει να πληρώσουν το «τίμημα» μιας πολιτι-κής που στηρίζεται στο θυμικό.

ANTHΝΩΡ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά:

“Μύθοι και Ιστορία των Λαών”

Για μικρούς και μεγάλους

Του Βρετανικού Μουσείου και του
Πανεπιστημίου του Τέξας

George Hart

Λέκτορας του Πανεπιστημίου του Λονδίνου

ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

GEORGE HART

Μύθοι

ΤΩΝ

ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 102 σελίδες
27 εικόνες και 1 χάρτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

ANTI

ΕΣΕΙΣ

Ο ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ, Η ΥΠΟΤΑΓΗ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ

ΜΗΠΩΣ έχουμε περιπέσει σε κάποια μορφή πολιτικής ή και πνευματικής απονεύρωσης; Είναι σαν μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη δραματικών στοιχείων· αυτά παρέχονται σε ολοένα μεγαλύτερες δόσεις υπό μορφή τηλεοπτικών ερζάτς που προσπαθούν να καλύψουν το κενό. Το εμπόρευμα μπορεί να πουλάει αλλά δεν μπορεί να σώζει. Κυρίως: κανείς δεν μπορεί να εκτιναχθεί σε στιγμές καθολικής έντασης καθώς έχουμε καριέρες στην θέση μεγάλων σκοπιών. Εκτός εάν κάποιος πει ότι η «αυτοκρατορία της αγοράς» και η διάδοση της μαζικής κουλτούρας είναι ένας μεγάλος σκοπός. Ίσως να γοητευθεί κι από ένα πολιτισμό-σούπερ μάρκετ.

Λς το περιορίσουμε: ποιος λ.χ. θα μπορούσε να γοητευθεί από τον κ. Σημίτη;

ΕΙΝΑΙ ο πρώτος μετα-ιδεολογικός πρωθυπουργός: δεν μπορεί ή δεν θέλει να λαϊκίσει αλλά στην θέση του δεν έχει να βάλει παρά τους καλούς τρόπους –κι αυτούς λειασμένους από μακρόχρονη άσκηση υποταγής.

Αυτός, ένας Ευρωπαίος κράτησε τον ευρωπαϊσμό του ως απόθεμα στα λαγούμια: αφέθηκε σ' όλες τις αντιευρωπαϊκές περιπλανήσεις μ' όλα τα εσωτερικά συμπαρομαρτούντα περιμένοντας πότε θα φύγει ο ηγεμόνας να έρθει η σειρά του.

ΑΡΧΙΣΑΝ κιόλας μερικοί να λένε: «Έφυγαν οι δεινόσαυροι και ήρθαν οι σαύρες». Το πιθανότερο είναι ότι έφυγαν «τα οράματα» (ακόμη και ως αντικείμενο δημαγωγίας) και ήρθε μια απονευρωμένη πολιτική παραδομένη στην οικονομία.

Θα κινείται σαν εκκρεμές ανάμεσα σε κεντροαριστερά και κεντροδεξιά. Δεν μπορεί να υπερβεί τα όρια μιας ολοένα αμφισβητούμενης Προόδου: πώς ν' αγνοήσει την αποθέωση του τεχνικισμού;

ΑΝΑΠΑΥΜΕΝΗ επάνω σε πεσμένα ιδεολογικά τείχη μοιάζει νά 'χει καταληφθεί από κορεσμό: στέκεται εκεί σαν ένα φως που σιγοκαίει. Παράγοντας π.χ. τον κ. Σημίτη περιμένοντας το ισχυρότερο φύσημα ανέμου. Κι έτσι το παιγνίδι εξουσίας μπορεί να συνεχίζεται – ίσως με πιο καθωσπρέπει τρόπους.

Δ. Καϊσης

ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ

Το θετικό αποτέλεσμα του **Αντώνη Ρουπακιώτη** σήμανε στο χώρο των δικηγόρων αντίστροφη μέτρηση για τα μεταπολιτικά ανάλγητα καπελώματα του συνδικαλιστικού κινήματος από τις κομματικές ηγεσίες. Ανεξαρτήτως του τελικού καθ' όλες τις ενδείξεις αναμενόμενου θετικού αποτελέσματος, το συνολικό άνω του 26% ποσοστό του Ρουπακιώτη –30% στην κάλη των νέων δικηγόρων, που φαίνεται κερδήθηκαν από

ελάχιστα φανταχτερά αιτήματα όπως η «θεσμική ενδυνάμωση»– αποτελεί γερό «πάτημα» αισιοδοξίας για επιμένοντες πραγματιστές ιδεολόγους ενός ακηδεμόνευτου συνδικαλισμού, ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης.

Που κινδύνεψαν κατά την τελευταία εικοσαετία να εσωτερικεύσουν το πικρό για τη δημοκρατία αίσθημα μιας μοναχικής και αμετακλήτου γραφικότητας.

Μ.Τ.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΡΟΠΕΣ

Ο Άκης, χάρη στο μήνυμά του προέδρου του, επιτέλους αντελήφθη τις φουρτούνες στο Αιγαίο. Αυτό είναι πολύ φυσικό και δεν έπρεπε να προκαλέσει τη γενική θυμηδία. Στην μεγάλη μοναξιά του υπερυπουργείου του επί των εσωτερικών υποθέσεων πώς θα μπορούσε να βρεθεί άλλος εγκυρότερος του Α. Παπανδρέου που να τον πληροφορεί για τα τεκταινόμενα;

Άλλωστε ο Άκης έχει πλειστάκις αποδείξει ότι ακούει μόνο την φωνή του κυρίου του. Δεν είναι τυχαίο το λαϊκό απόφθεγμα: «—Τι ώρα είναι, Άκη; —Ότι ώρα πείτε εσείς, κύριε Πρόεδρε!». Γενικώς, ο Πρόεδρος όχι μόνο ακούεται αλλά και εισακούεται. Επομένως, γιατί ο Άκης να πιστεύει ότι δημιουργεί πρόβλημα η αναμετάδοση των λόγων του Προέδρου έστω και σε συνέδριο νεολαίας;

Εφόσον διαπιστώθηκε η πρόθεση Παπανδρέου να εγκαταστήσει ανοιχτή γραμμή ενημέρωσης Άκη, μπορούμε πλέον να παρακολουθήσουμε με κάποιο ενδιαφέρον τις εξελίξεις και ιδιαίτερα τον χρόνο και τις λέξεις που θα επιλέξει ο κ. Παπανδρέου για να ενημερώσει τον Άκη ότι η χώρα έχει πρωθυπουργό τον Κ. Σημίτη.

Σ.Κ

Εύγε!

Απίστευτη ήταν η ανευθυνότητα που επέδειξαν για μια ακόμη φορά οι Εβερτοσαμαράδες με την υπόθεση της πτώσεως του ελικοπτέρου, οι οποίοι έσπευσαν να αποφανθούν προτού βγει το επίσημο πόρισμα, υπαινισσόμενοι ότι οι «διατρήσεις» που παρατηρήθηκαν ήταν οπές από τουρκικά πυρά. Αμέσως επέπεσαν τα κοράκια των μνηντια για να εκμεταλλευθούν το θέμα. Πρωτοστατούντων των Σκάιδων. Αμέσως έστησαν τα σχετικά τηλεκαφενεία και άρχισαν τις υστερικές αναλύσεις με την συμμετοχή αρκετών βουλευτών και άλλων παραγόντων της καθ' ημάς ανευθυνότητας. Έτσι, τα μεσάνυχτα του περασμένου Σαββάτου 19/2 τηλεφώνησαν και στον τέως υπουργό Εξωτερικών **Μιχάλη Παπακωνσταντίνου** και τον «έβγαλαν στον αέρα» για να

...πει την γνώμη του. Κι εκείνος μί-
 ...για την ανευθυνότητά τους, για
 ...αθλιότητα της εκμετάλλευσης του
 ...ου του πατέρα του πιλότου τον
 ...ιον φιλοξενούσαν, για την επιπο-
 ...ότητα όσων συμμετέχουν σε τέτοιες
 ...ητήσεις και τους έκλεισε το τηλέφω-
 ...Εύγε! Συγχαρητήρια! Επί τέλους
 ...ρχουν και ορισμένοι αξιοπρεπείς
 ...ιτικοί, υπεύθυνοι άνθρωποι, νηφά-
 ...φωνές σ' αυτό το όργιο της υστε-
 ...και πατριδοκαπηλίας. Ετεροχρο-
 ...ιένα πρέπει να συγχαρούμε τον τέ-
 ...πουργό και για την αποχώρησή του
 ...το τηλεκαφενείο του γνωστού Π.
 ...ναγιωτόπουλου όπου είχε κληθεί
 ...έφυγε όταν διεπίστωσε ότι θα ήτο
 ...ητητής εν μέσω διαφόρων ανευθύ-
 ...Βρακάδων

M.B.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ωνάσειο, 28 Φεβρουαρίου 1996

Αγαπητέ σύντροφε,

Ακούω φωνές. Ξαφνικά άκουσα μια φωνή στο ροζ τηλέφωνο. «Έλα», μου είπε. «Πού νά 'ρθω», του λέω. «Δεν φτάνει ως εκεί το καλώδιο. Α, εσύ», μου είπε. «Δεν με γνωρίζεις;», μου είπε. «Ποιος είσαι;», του λέω. «Με ξέχασες, σύντροφε», μου είπε. «Έχει τέσσερα τεύχη το Αντί να γράψει για Μένα! Και τώρα Μου είπε η Δήμητρα πως ήταν Από- ρες. Γι' αυτό λέω να γράψετε κάτι». «Δεν καταλαβαίνω», του είπα. «Μα εγώ, παιδί μου. Ο Ανδρέας. Έρχονται φουρτούνες από την Τουρκία». Δάκρυσαν τα μάτια μου δάκρυσαν κι εγώ. «Ναι, ναι, ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο Αρχηγός μας!».

Αγαπητέ σύντροφε, μου είπε. Η Δήμητρα Μου είπε πως έχετε ένα πρόβλημα με την Τουρκία. Γιατί δεν Μου το λέγατε αμέσως, να πάρω το τηλέφωνο τον Μιτεράν; Ο Κάρολος να πάρει αμέσως τηλέφωνο τον Μιτράλη να φροντίσει μια συνάντηση στο Νταβός, αργότερα που θά 'μαι κι ο καιρός καλύτερος. Ο Τηλέμαχος Μου είπε ότι θα κάνει μια κίνηση να βάζει τα πράγματα στη θέση τους. Κι εγώ του είπα να πει «Είναι προφανές ότι η δική Μου αδυναμία αυτής της περιόδου δεν έπρεπε να γίνει τροχοπέδη για τη χώρα Μου, την κυβέρνηση Μου, το ΣΟΚ και την Ευρώπη γενικότερα. Είναι ώρα αποφάσεων. Και στις αποφάσεις αυτές καλούνται να προχωρήσουν τώρα τα Όργανα του Κινήματος, καθένα σύμφωνα με τις αρμοδιότητές του. Και πρώτα απ' όλα να απομονώσουν και τους 14 της ΕΟΚ. Είναι απαίτησή Μου, ως Πρόεδρος και Προέδρου του Κινήματος, να δοθεί εδώ και τώρα μια σκληρή απάντηση στους Τούρκους. Βυθίσατε την Ίμια! Βυθίσατε τις βρα- νησίδες!». Αυτά του είπα.

Με την ευκαιρία όμως θέλω να μάθω τι γίνεται και με τον Κωστή.

Από τις 10 Ιανουαρίου ζήτησα να με επισκεφθεί να με ενημερώσει, κι αυτός ακόμη να φανεί. Τον Κωστή Στεφανόπουλο λέω. Αλλά κι ο Κωστάκης, ο Λαλιώτης, έχει καιρό να 'ρθεί. Με ξέχασε το παλιόπαιδο. Μόνο ο Κώστας Σημίτης, που δεν τον περίμενα, ήρθε δυο φορές απέ- ξω απ' το δωμάτιό Μου και Μου κούνησε το χέρι. Πήρε και τηλέφωνο και ρώτησε αν είμαι καλά. Μπορεί και να τον ξανακάνω υπουργό Γε- ωργίας. Να πεις στον Κάρολο να αξιοποιήσει όλα τα διεθνή ερείσμα- τα που έφτιαξα βγάζοντας τη χώρα από την απομόνωση. **Να αξιοποι- ήσετε την προσφορά τού Καντάφι που πρότεινε πολύ σοβαρά να παίξει ρόλο διαμεσολαβητή στα ελληνοτουρκικά.** Οι σύντροφοι Σα- ντάμ και Άσαντ θα είναι ηθικώς στο πλευρό μας. Ο Χάλακ θα φροντί- σει την υλική συμπαράσταση και τα άλλα αφανή έσοδα. Εγώ απλώς θα προεδρεύω. Όμως μακριά από την ΕΟΚ των μονοπωλίων, τις Βρυ- ξέλλες, την Μαγιόρκα, τις Κάννες. Εκεί χάνετε τις ώρες σας τσάμπα, όπως είχα πει και παλιότερα. Ο Γιωργάκης Μού είπε πως μόλις σηκω- θώ σαν «εθνικό κεφάλαιο θα αξιοποιηθώ σε θέματα εξωτερικής πολιτι- κής» και θα ταξιδεύω. Δεν Μου αρέσει ο «ρόλος του Βίλυ Μπραντ» που λέει ο άμυαλος μικρός. Εγώ είμαι μάχιμος. Θα οδηγήσω το Κίνη- μα στον νέο εκλογικό θρίαμβο. Οι φωνές «Εμπρός, Ανδρέα, για μια Ελλάδα νέα» με δονούν. Ακούω φωνές. Κι ο Άκης ακούει φωνές. Άρα πάμε καλά.

» Όσο για σένα και τους άλλους, επειδή, ως γνωστόν, είμαι μεγαλό- ψυχος σάς συγχωρώ για το βρώμικο '89. Μετά την πρόσφατη περιπέ- τεια της υγείας Μου έγινα πιο επιεικής και αποφάσισα να δικαιολογή- σω την παραπλάνησή σας. Αλλά μη με ξεχνάτε κι εσείς... Πιστεύω ότι μπορείτε να σταθείτε στο ύψος των περιστάσεων».

Ακολουθεί η υπογραφή Ανδρέας Παπανδρέου ενώπιον Δημήτρες, Κατσιφάρα, Κρεμαστινού, Χάλακ, Λάμπρου, Χυτήρη, 7 γιατρών και 10 νοσοκόμων. Άρα γνήσια. Αποκλειστικώς στο Αντί.

M.B.

ΘΡΑΣ(ΙΜΙΑ) ΚΑΙ ΕΘΝΟΦΥ(ΛΑΚΗΔΕΣ)

I

Είναι γνωστό βέβαια, πως το εθνικό μας χόμπυ συνίσταται στο να διαβάζουμε την ιστορία ανάποδα αναγορεύοντας τους προδότες σε ήρωες. Έτσι τις μέρες αυτές περισσεύει ο αντιευρωπαϊσμός ενώ οι λογής «εθνοφύλακες» τίθενται ήδη επί σκοπόν για τα Σκόπια, και τα πολεμοκάπηλα θρασίμια εν πλώ για τα Ίμια. Τι κι αν η ιστορία διδάσκει πως ο αληθινά ισχυρός δεν καμώνεται πόλεμο και πως στην ΕΕ –όπου εμείς ανήκουμε ισότιμα αλλά οι Τούρκοι όχι– μετράνε τα διπλωματικά και τα πολιτιστικά επιχειρήματα. Η Ελλάδα οφείλει να συνεχίσει την προσπάθειά της χωρίς συμπλέγματα καταδιώξεως ή μονομανίες περί περιουσίου λαού. Ο αγώνας δεν είναι εύκολος. Συμφέροντα γαρ. Απαιτεί συστράτευση και συντονισμό. Ίσως οι μόνοι που αντιστρατεύονται τον Σημίτη στο εσωτερικό μέτωπο να είναι οι αμετανόητοι του Ωνασείου και οι κομματάρχες που χάνουν κομμάτια εξουσίας. Η ευθύνη όλων είναι τεράστια. Όπως επίσης τεράστια είναι και η ευθύνη του πρωθυπουργού ο οποίος πρέπει πλέον να κάνει χρήση της δικής του εξουσίας.

Φαντάζεσθε όμως, αγαπητοί, ότι στην νεολαία του κυβερνώντος κόμματος κυριάρχησε το ρεύμα Άκη;

Ότι δηλαδή υπάρχουν «ένστολοι» νεοπασόκοι που οιστρηλατούνται από την προσωπικότητα του κ. Τσοχατζόπουλου;

Η Τώνια Αντωνίου ενσαρκώνει αυτό το νέο ιδανικό και φαίνεται αποφασισμένη να παίξει τον δικό της πολιτικό ρόλο. Γι' αυτό λέω. Ας προσέξει ο κ. Σημίτης μήπως γίνει ο Ράλλης του Πασόκ. Όσον αφορά δε στο κόμμα, αυτό αποτελείται από μια δράκα συμφερόντων χωρίς συνεκτική ιδεολογία. Ίσως το μόνο που συνδέει τη στιγμή αυτή κυβέρνηση, κόμμα και ΜΜΕ που υποστηρίζουν την κυβέρνηση, είναι η έλευση του β' πακέτου και βεβαίως η νομή του.

Αν ο πρωθυπουργός φοβηθεί τις επιπτώσεις, αυτές θα του επιπέσουν πολύ σύντομα. Μην διστάσει άρα να στείλει τους παρακαλύοντες το έργο του σπίτια τους όπως θα έκανε και ο Αντρέας· ο πολιτικός δηλαδή ο οποίος δίδαξε πολιτική σε κά

θε πασόκο. Ιδιαίτερα τώρα που οι Αμερικανοί έδειξαν προς πάσα κατεύθυνση ποια είναι τ' αληθινά αφεντικά.

II

Ημίαιμα της trash T.V. και λογής γλείφτες διαμορφώνουν πλέον την αισθητική αυτού του τόπου, λόγω της καταλυτικής δύναμης που χαρακτηρίζει το μέσον μέσω του οποίου υπάρχουν. Τη ανοχή όλων μας. Να λοιπόν οι πολέμαρχοι εκ του ασφαλούς, που είναι έτοιμοι να χύσουν το αίμα τους για την προάσπιση του ωραρίου των σκυλάδικων με προεξάρχοντα τον ευφυή ανυπότακτο Λάκη –μόνο στην αυλή της Εκκλησίας υπετάγη– ο οποίος βγήκε λαύρος σαν γυάλινος Κοσμάς ο Αιτωλός για να καυτηριάσει τον Σημίτη.

Δίκαιη η οργή του γιατί η ΕΡΤ του αρνήθηκε τα 800 εκατ. που ζήτησε ώστε ν' αναμορφώσει αισθητικά (!) τα προγράμματά της. Η αισθητική μας τουθόπερ στα χέρια –και κυρίως στις τσέπες– των ποικίλων Λάκηδων που διαφημιστικά συμφέροντα τους αναγορεύουν σε εθνικούς εισαγγελείς συγκεκριμένης χρήσης.

Και βέβαια ο εν λόγω Λάκης –ομόηχος τού «Άκης»– και χαριτωμένος είναι και εξαιρετικός τυπίστας του εαυτού του και postmodern εκδοχή του Χατζηχρήστου κι ό,τι άλλο θέλετε, αρκεί να μην χάνεται το μέτρο. Και το μέτρο χάνεται όταν η Στάη αποκαλεί τους Βάσια και Απόστολο πρωταγωνιστές της πνευματικής μας ζωής ή όταν προεδρεύει της γενικής συνελεύσεως του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού ο κ. Λυκουρέζος. Και τούτο συνέβη τις μέρες που η κ. Τζούλια τον απεκάλεσε τηλαυγή αστέρα της οικουμένης, καθημένη πρώτο τραπέζι πίστα. Έτσι λοιπόν, αφού η πολιτική παραχωρείται στους εργολάβους, ο πολιτισμός στους δικηγόρους και η πολιτική του πολιτισμού στα συγκροτήματα, εμείς ας αρκεστούμε στα υποπροϊόντα όλων των ανωτέρω: στην trash TV, θρασ(ίμια) και τους εθνοφυ(λάκηδες)...

Μάνος Στεφανίδης

ΙΔΡΥΜΑ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ

Το 6ο Συνέδριο του Ιδρύματος Σάκη Καραγιώργα με θέμα «Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός» διοργανώνεται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας 27-29 Νοεμβρίου 1996.

Κεντρικός στόχος του συνεδρίου είναι η ανάλυση του ενδημικού πλέον για τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτών των κοινωνιών των «δύο τρίτων» θα εξετασθούν, στη διάρκεια του συνεδρίου, παραδοσιακές και νέες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και μηχανισμοί (διεθνείς και εσωτερικοί) παραγωγής μιας σειράς κοινωνικών ανισοτήτων.

Οι ενδιαφερόμενοι ερευνητές πρέπει να υποβάλουν προτάσεις σχετικές με τη θεματογραφία του Συνεδρίου. Οι περίληψεις των εισηγήσεων καθώς και ένα πολύ σύντομο βιογραφικό σημείωμα θα πρέπει να υποβληθούν μέχρι την 26η Μαρτίου 1996.

Για κάθε σχετική πληροφορία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στη Γραμματεία του Ιδρύματος, Μαραθωνοδρόμων και Χατζοπούλου 16, 17671 Καλλιθέα, Αθήνα (τηλ. και fax: 9560807).

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Ολοσέλιδο αφιέρωμα στις γκάφες και τα μαργαριτάκια του Αρχηγού δημοσιεύθηκε στο Έθνος της περασμένης Τρίτης 27 Φεβρουαρίου με την υπογραφή Θ.Ρ.(Θ. Μπάνης). Επρόκειτο για ευρεία περίληψη του δημοσιεύματος του Αντί του τεύχους 584, Μ.Μ.Εβερετ: Ανακρίβεια της Απαίδευτης Ηγεσίας. Εμείς δεν θα μιλήσουμε για δεοντολογία που υπαγορεύει να σημειώνουμε τις γκάφες μας. Άλλωστε θα ήτο εκτός των σημερινών ηθών των ΜΜΕ. Και για έναν ακόμη λόγο: ότι οι λήροι, οι παλινοί, οι γκάφες και τα μαργαριτάρια του Αρχηγού υπάρχουν σε όλους. Πρέπει να προσφέρονται προς τέρψη του λαού. Με την ευκαιρία όμως να σημειώσουμε κάποιο παραλείψαμε στο προηγούμενο τεύχος: «Οι Τούρκοι βιβάστηκαν στη βραχονησίδα», είπε ο Αρχηγός. Διότι γνωστόν, η βραχονησίδα είναι καϊκι...

600 ANTI

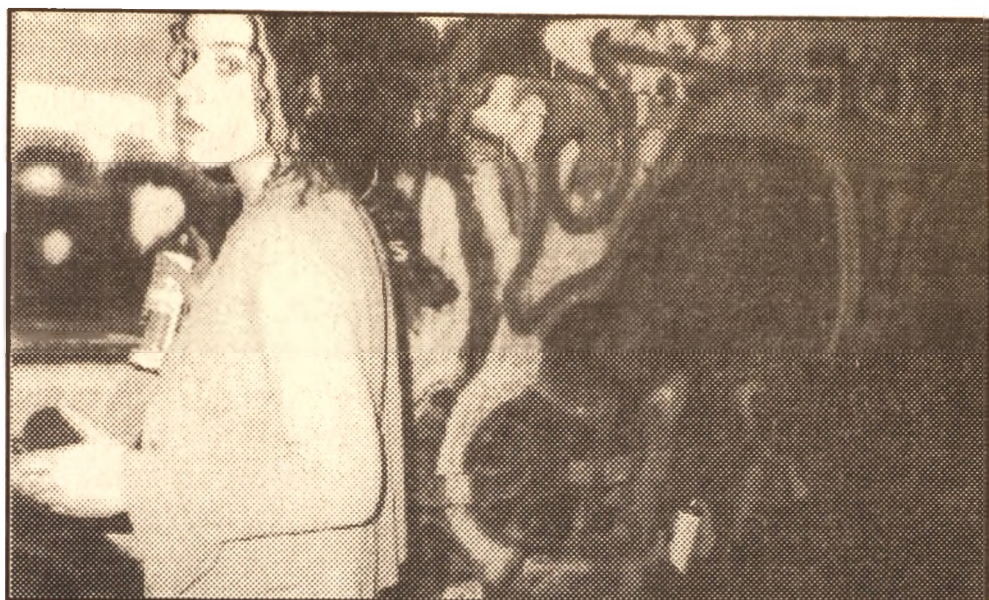
15 Μαρτίου θα κυκλοφορήσουν συγχρόνως δύο τεύχη του 600 και το 601. Το τεύχος με το νούμερο 600 θα είναι έκτικό. **Πρόκειται για το 2ο τεύχος της Α' περιόδου (1972) η χούντα εμπόδισε την κυκλοφορία του.** Με την ανάσυρση βρωμόφάν του από τα παλιά σεντούκια, γιορτάζουμε 600 τεύχινεχούς ανά δεκαπενθήμερο (σε έκτακτες περιπτώσεις και σκνής) κυκλοφορίας, 600 ξενύχτια 23 χρόνια τώρα. Με την η αυτή (και τα δύο τεύχη, σε ενιαία συσκευασία θα πουλιού-ρος 1.000 δρχ.) ξεκινά μια σειρά από γιορταστικές εκδηλώ-του θα κορυφωθούν το τριήμερο **23-25 Μαρτίου**, με κεντρικό το **Γκάζι**, το παλιό Φωταέριο του Δήμου Αθηναίων.

ήρες πρόγραμμα των εκδηλώσεων θα ανακοινωθεί στο επό-τεύχος. Για την ώρα, πάρτε μόνο μια πρόγευση για το τι επι-σσει το **ANTI** στους φίλους, τους παλιούς και τους καινούργι-

ρο: • «Μικρός Ήρωας, τι σκετσάκι» του **Ηλία Λάγιου**. Παίζουν

οι **Όλια Λαζα-ρίδου** (Κατερί-να), **Δημήτρης Πιατάς** (Σπί-θας), **Γεράσι-μος Μιχαλός** (Γιώργος Θα-λάσσης) και **Ηλίας Λάγιος** (αφηγητής). Σκηνοθεσία: **Σταύρος Κα-πλανίδης**.

• Κρατικό Θέ-ατρο της Κραϊ-όβας. Ένας θίασος πενή-ντα ηθοποιών σε μία πρωτο-ποριακή ερμη-νεία της Φαί-δρας βασισμέ-νη σε κείμενα

του Ευριπίδη και του Σενέκα.

• Θέατρο του Δρόμου: δυο ομάδες, μία από την Ολλανδία και μία από τη Ρώμη θα παίζουν στους δρόμους της Αθήνας λίγες μέρες πριν από την έναρξη της γιορτής στο Γκάζι.

• «Ο Καραγκιόζης πανκ»: Με το θρακικό θέατρο σκιών της Κομο-τηνής του Γιάννη Βουλτσίδα και το συγκρότημα Λύρατζη (βιολί, κι-θάρα και ακορντεόν).

Εκθέσεις:

• Έξι νέοι εικαστικοί καλλιτέχνες οι: **Βασίλης Βλαστάρας**, **Κατερί-να Διακομή**, **Τζίμης Ευθυρίου**, **Δημήτρης Ζουρούδης**, **Μάρω Μι-χαλακάκου** και **Γιάννης Σκάλτσας** και τέσσερις φωτογράφοι, οι: **Χριστίνα Βάζου**, **Μαρία Πασχαλίδου**, **Μάκης Πουλιάσης** και **Νίκος Χατζηγεωργιάδης** εγκαινιάζουν μια έκθεση στο Πολιτιστικό Κέ-ντρο «Μελίνα Μερκούρη» (πρώην εργοστάσιο Πουλόπουλου) στις 15 Μαρτίου. Η έκθεση θα παραμείνει ανοιχτή ως τις 30 Μαρ-τίου.

• Έκθεση στο Γκάζι με τα 600 τεύχη του **ANTI**, αφίσες, φωτογρα-φίες, ντοκουμέντα μιας εικοσιπενταετίας.

Μουσική:

Μουσικοί του Δρόμου και η Μπαντίτα του Δήμου Αθηναίων θα παί-ζουν στους δρόμους της Αθήνας. Και τα βράδια, ο **Λουκιανός Κη-λαηδόνης**, η **Αφροδίτη Μάνου**, ο **Νίκος Ξυδάκης** με την συντροφιά του, οι **Χειμερινοί Κολυμβητές**, ο αρμένης τζαζίστας **Χάρυ Ταβι-τιάν** και πολλοί πολλοί άλλοι θα παίζουν στο Γκάζι ως αργά...

• Στο μεταξύ, οι νεαροί φίλοι μας με τα πολύχρωμα σπράιυ συνε-χίζουν τα Γκράφιτι στα πανώ των εργοταξίων του μετρό στην Ομό-νοια, στην πλατεία Μαβίλη και, μεθαύριο Κυριακή 4 Μαρτίου, το μεσημέρι, στην πλατεία στο Μοναστηράκι μετά μουσικής... ραπ! Θα 'χουμε κι άλλα. Πολλά. Και μερικές ακόμα εκπλήξεις...

— **Γιορτάζουμε 600 τεύχη. Ελάτε όλοι στη γιορτή...**

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

Παλιός γνώριμος των αναγνωστών του Αντί είναι ο έμπορος όπλων **Θωμάς Λιακουνάκος** της ΑΧΧΟΝ, γνωστός από το σκάνδαλο των προμηθειών στα «Λέοπαρντ» της Krauss Maffei. Εκτός των άλλων εννέα επιχειρήσεων¹ στις οποίες συμμετέχει, είναι ο ιδιοκτήτης της εφημερίδας *Κέρδος* και του περιοδικού *Αγορά*. Στο πρόσωπο του Θ. Λιακουνάκου ο Μ. Έβερτ βρήκε τον «άνθρωπό του», τον άνθρωπο διά του οποίου θεωρεί ότι θα επιτύχει τον απόλυτο έλεγχο της μεγαλύτερης εφημερίδας που πρόκειται στην Ν.Δ., δηλαδή του *Ελεύθερου Τύπου*. Έτσι προώθησε την καθαίρεση του προέδρου του Ιδρύματος και εκδότη της εφημερίδας **Μιχ. Σαρρή** και επεχείρησε την εκλογή του Θ. Λιακουνάκου. Το εγχείρημα επέτυχε κατά το ήμισυ, δηλαδή μέχρι στιγμής έχει αποπεμφθεί ο Μ. Σαρρής (καθαιρέθηκε από το 5μελές² δ.σ. και επικυρώθηκε η αποπομπή του από το 17μελές³), αλλά δεν κατέστη δυνατόν να εκλεγεί στην θέση του ο Θ. Λιακουνάκος. Είναι όμως γεγονός ότι ο Μ. Έβερτ πρωτοστατεί στην προσπάθεια που γίνεται ώστε να εκλεγεί ο Θ. Λιακουνάκος. Μάλιστα «ο ίδιος ο κ. Λιακουνάκος σε συζήτηση του προσωπικού του Κέρδους είπε ότι "αγόρασε το ποσοστό αυτό των δύο εφημερίδων (: του *Ελεύθερου Τύπου* και του *Τύπου της Κυριακής*) ύστερα από προτροπή του φίλου και συνεργάτη του **Μιλτιάδη Έβερτ**», όπως διαβάζουμε στην εφημερίδα *Επενδυτής* 3-4 Ιουνίου '95.

Ο *Ελεύθερος Τύπος* ανήκει

στο Ίδρυμα Τύπου Α.Ε., του οποίου το 87,5% ανήκει στο Ίδρυμα Λίλιαν Βουδούρη, το 2,5% στον Δημ. Βουδούρη (ανιψιό του Άρη Βουδούρη) και το 10% στον Θ. Λιακουνάκο (ποσοστό το οποίο αγόρασε από τον Α. Τριβιζά, αδελφό της Λ. Βουδούρη). Δηλαδή ουσιαστικά ο έλεγχος της εφημερίδας ανήκει στο Ίδρυμα Λίλιαν Βουδούρη, εφ' όσον αυτό ελέγχει το 87,5%. Το Ίδρυμα Λίλιαν Βουδούρη διοικείται από 17μελές δ.σ., το οποίο εκλέγει και το πενταμελές δ.σ. του Ιδρύματος Τύπου Α.Ε.. Στο 17μελές δ.σ. συμμετέχουν οι Έβερτ, Βαρβιτσιώτης. Ο Μ. Έβερτ λοιπόν προσπάθησε στις 21.2.96 να επιτύχει την εκλογή του Θ. Λιακουνάκου, αλλά δεν κατέστη δυνατόν και έτσι ανεβλήθη για τρεις περίπου εβδομάδες η εκλογή του νέου προέδρου του Ιδρύματος. Η κρίση την οποίαν διέρχεται το Ίδρυμα και η εφημερίδα είναι η δεύτερη σοβαρή κρίση από την εκλογή του Μ. Έβερτ ως αρχηγού της Ν.Δ., καθώς έχει προηγηθεί η αποπομπή του **Δημήτρη Ρίζου** και η έκδοση της εφημερίδας του **Αδέσμευτος Τύπος** η οποία απέσπασε σημαντικό αριθμό αναγνωστών του *Ε.Τ.* Ένα εμπόδιο πάντως που πρέπει να ξεπεράσει με τις... λεπτές μεθοδεύσεις του ο Μ. Έβερτ είναι και το καταστατικό του Ιδρύματος, το οποίο ρητώς απαγορεύει όχι μόνον να γίνει κάποιος πρόεδρος, αλλά και απλό μέλος του δ.σ. εφ' όσον έχει ομοειδή επιχείρηση. Και συμβαίνει ο Θ. Λιακουνάκος να έχει και εκδοτική επιχείρηση. Εμπόδιο δεν αποτελεί ούτε ο

νόμος περί Τύπου, αφού και η νέα κυβέρνηση εφρόντισε να ικανοποιήσει τους «εθνικούς εργολάβους» και προμηθευτές του Δημοσίου αναβάλλοντας την εφαρμογή της ονομαστικοποίησης των μετοχών, με την κοινοβουλευτική συμπαιγνία όλων πλην ΚΚΕ. Ένα άλλο σημείο που προσείλκυε και εξακολουθεί να συγκεντρώνει οπωσδήποτε το ενδιαφέρον όλων των εμπλεκόμενων είναι η διανομή των 8,5 δισ. των κερδών του Ιδρύματος. Υπήρξαν μάλιστα σφοδρές διενέξεις στο παρελθόν, αλλά τελικώς αποφασίσθη να δοθεί μέρος τους στο Μέγαρο Μουσικής για την δημιουργία της βιβλιοθήκης Λίλιαν Βουδούρη. Προς το παρόν λοιπόν στο Ίδρυμα εκτελεί χρέη αντιπροέδρου ο Αλ. Κατσαντώνης, χρέη εκδότη στην καθημερινή έκδοση ο Χρ. Πασαλάρης και στην κυριακάτικη ο Γ. Κύρτσος. Αναμένεται θερμή συνέχεια. Ο... ιδεολογικός αγώνας συνεχίζεται με φοβερές αλληλοκατηγορίες.

1. Κέρδος Εκδοτική Α.Ε. 85,67%

Θ. Λιακουνάκος (10,33% Αλ. Κύρτσης). Οι εκτυπώσεις πραγματοποιούνται στον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη.

ΑΧΧΟΝ Α.Ε. (87,67%) Euromedica Ιατρικό Ινστιτούτο Υψηλής Τεχνολογίας Α.Ε. (45,6%), Sonak Systems Software ΑΕΒΕ (30,36%), ΑΧΧΟΝ Ντηβελοπμεντ Α.Ε. (44,12%), ΑΧΧΟΝ Χρηματοοικονομική Α.Ε. (75%), ΚΗΦΙΣΙΑ ΤΕΧΝ. ΚΑΤ. Α.Ε. (67,73%), Euromedica Βορείων Προαστίων Α.Ε. (13,60%), Διεθνές Επιχειρηματικό και Πολιτιστικό Κέντρο Α.Ε. (37,5%), ΑΧΧΟΝ Τεχνική Οικοδομική Α.Ε. (38,39%).

2. Μέλη: Πόπη Ζωίδου, Αλέξανδρος Κατσαντώνης, Αλέξανδρος Λάιος, Θωμάς Λιακουνάκος, Μιχάλης Σαρρής.

3. Τα μέλη του 17μελούς δ.σ. του Ιδρύματος Λίλιαν Βουδούρη είναι: Έβερτ, Βαρβιτσιώτης, Βουδούρης, Ζωίδου, Θεοφίλου, Καραμάνος, Κατσαντώνης, Κύρτσος, Λάιος, Λιακουνάκος, Μαθιόπουλος, Μαρκουλάκης, Μαύρος, Παπαρρηγόπουλος, Σαρρής, Τριανταφυλλίδου, Τριβιζάς.

ΟΤΑΝ Ο ΕΥΡΩΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ ΡΜΗΝΕΥΕΤΑΙ ΩΣ ΦΙΛΟΤΟΥΡΚΙΣΜΟΣ

του Σωτήρη Ντόλη

Αν η Ευρώπη θέλει σταθερότητα και ευημερία στο εσωτερικό της κι ένα ρόλο στη διεθνή σκηνή, τότε θα πρέπει να καθιερώσει εκτός από το ενιαίο νόμισμα και μια κοινή αμυντική πολιτική. Αυτό το δίλημμα έπρεπε να θέσει η Ελλάδα στο Συμβούλιο Υπουργών της περασμένης Δευτέρας και όχι να απειλήσει, για λόγους εσωτερικής σκοπιμότητας, ότι θα παρεμποδίσει τη ροή των κοινοτικών κοδονυλίων προς την Τουρκία, κινδυνεύοντας έτσι να μετατρέψουμε την αντιδικία μας με την Τουρκία (όπου το Διεθνές Δίκαιο είναι με το μέρος μας) σε αντιδικία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάπως έτσι την παύσαμε και με τα Σκόπια, όταν στο όνομα του επιθυμητού χάσαμε και το εφικτό. Όταν, στις 20 Φεβρουαρίου, ο υπουργός Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας ήλθε στην Αθήνα, είπε ορισμένα πράγματα τα οποία θα έπρεπε να εκτιμηθούν καλύτερα. Αν είχαν αναλυθεί σε βάθος οι θέσεις του Λονδίνου για την ευρωπαϊκή προοπτική, ενόψει μάλιστα και της Διαβερνητικής που αρχίζει στις 29 Μαρτίου στο Τορίνο, θα έπρεπε να περιμένουμε μια αντίδραση των Βρετανών, όπως αυτή εμφανίστηκε με το βέτο στο Συμβούλιο Υπουργών των Βρυξελλών.

Σύμφωνα με τις περισσότερες εκτιμήσεις του διεθνούς Τύπου, το βρετανικό βέτο απηχεί την αντίδραση του Λονδίνου στο ενδεχόμενο να υπάρξει κοινή ευρωπαϊκή πολιτική άμυνας. Ήταν ένα καφές μήνυμα προς τους Γερμανούς και τους Γάλλους, οι οποίοι προωθούν από κοινού πρωτοβουλία για την προώθηση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής. Μάλιστα, τις επιμέρους λεπτομέρειες της κοινής πρότασης επρόκειτο να καθορίσουν σε συνάντησή τους στο Φράιμπουργκ οι υπουργοί Εξωτερικών Κλάους Κίνκελ και Ερβε ντε Σα-

ρέτ, δύο μέρες μετά τη συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών στις Βρυξέλλες.

Όπως έγραψαν και οι *Φαϊνάνσιαλ Τάιμς*, σε δημοσίευμα τους στις 27 Φεβρουαρίου σχετικό με τη συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Βρυξέλλες, η αποτυχία τους να καταλήξουν σε μια κοινή θέση ενισχύει τις αμφιβολίες για τη δυνατότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διατυπώσει μια συνεπή και συμπαγή εξωτερική πολιτική.

Το βέτο των Βρετανών δεν ήταν ούτε έκφραση ανθελληνισμού ούτε έκφραση φιλοτουρκισμού· ούτε μάσκες έπεσαν όπως σχολίασαν κάποιοι οι οποίοι –φαίνεται– μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου έχουν χάσει τον πολιτικό και ιδεολογικό προσανατολισμό τους. Τα συμφέροντα των Βρετανών είναι γνωστά και δεν χρειαζόταν το Συμβούλιο των Βρυξελλών για να τα μάθουμε.

Σίγουρα, ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης και οι συνεργάτες του είχαν την ευκαιρία να βγάλουν πολλά και χρήσιμα συμπεράσματα τόσο από την εμπειρία της πρόσφατης περιόδου του πρωθυπουργού στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες όσο και από το Συμβούλιο Υπουργών της περασμένης Δευτέρας.

Η συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημαίνει πάνω από όλα καθημερινή, ανελέητη, σκληρή, κυνική σε ορισμένες περιπτώσεις, διαπραγμάτευση για την προώθηση συμφερόντων στη βάση κοινών αξιών και θεσμών, όπως σημείωνε εύστοχα ο Π. Ιωακειμίδης σε πρόσφατο σχόλιό του στα *Νέα* (16/2/96).

Και βέβαια, διαπραγμάτευση σημαίνει Συμμετοχή, Στρατηγική, συμμαχίες, με επιχειρήματα και θέσεις για όλα τα θέματα που μπαίνουν κάθε φορά στο τραπέζι.

Ας τα συνειδητοποιήσουμε αυτά κάποτε.

• Τα συμφέροντα
των Βρετανών είναι γνωστά
και δεν χρειαζόταν
το Συμβούλιο
των Βρυξελλών για
να τα μάθουμε.
• Διαπραγμάτευση σημαίνει
Συμμετοχή, Στρατηγική,
συμμαχίες, με επιχειρήματα
και θέσεις για όλα
τα θέματα που μπαίνουν
κάθε φορά στο τραπέζι.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

του Μιχάλη Παπαγιαννάκη

Αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολο να αλλάξει κανείς την αδιέξοδη πορεία και ανάπτυξη των αντιλήψεων που εξακολουθούν να κυριαρχούν στην κεντρική πολιτική και επικοινωνιακή σκηνή της χώρας μας σχετικά με την εξωτερική μας πολιτική. Μιλάω για τις αντιλήψεις σχετικά με την εξωτερική πολιτική και όχι κατευθείαν για την εξωτερική πολιτική αυτήν καθαυτήν, γιατί είναι πια φανερό ότι εκεί έχουν δημιουργηθεί και συσσωρευθεί τα σημαντικότερα προβλήματα, σε ένα απερίγραπτο κουβάρι αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε κυβερνώντες, υπεύθυνους για το συγκεκριμένο θέμα ή όχι, και... συγκυβερνώντες δημοσιογράφους, «αναλυτές», ιεράρχες, επιχειρηματίες, καλλιτέχνες, εν γένει και εφ' όλης της ύλης σχολιαστές και λογιό λογιό γνωμηγήτορες.

Πάρτε για παράδειγμα, επίκαιρο βέβαια, την προσπάθεια της κυβέρνησης να αλλάξει το **κλίμα απομόνωσης** από την ευρωπαϊκή πολιτική, ένα κλίμα που έχει μια μακρά ιστορία και τα συστατικά του οποίου έχουν επισημανθεί από παλιά.

Ήδη την ύπαρξη αυτού του κλίματος αρνούνται πολλοί από τους υπερπατριώτες μας,... για να μπορούν να συνεχίζουν να αρνούνται την οποιαδήποτε ανάγκη ανατροπής του, γιατί μια τέτοια προσπάθεια απαιτεί μέτρα και πολιτική την οποία δεν... εγκρίνουν. Φυσικά υπάρχουν και εκείνοι που συμφωνούν με το σκεπτικό της ανάγκης ανατροπής του αρνητικού κλίματος, εις το «διά ταύτα» όμως προτείνουν ή αφήνουν να εννοηθεί ότι προκρίνουν μέτρα και πολιτικές που το επιβαρύνουν!

Με αυτήν την ιδεολογική και συνθηματολογική προετοιμασία κρίθηκε βασικά και το ταξίδι **Σημίτη** και τα αποτελέσματα του Συμβουλίου Υπουργών που επακολούθησε. «Δεν απέδωσε» ή και «απέτυχε πλήρως» το πρώτο, ενώ το δεύτερο εξισώνεται περίπου με «εθνική τραγωδία». Θα έλεγε κανείς, από τα συμφραζόμενα και τα υπονοούμενα, ότι μόνο αν η κατάληξη ήταν ο στρατιωτικός αποκλεισμός της Τουρκίας θα ικανοποιούνταν οι αυστηροί κριτές των δημόσιων πραγμάτων μας. **Άντε τώρα να κάνει κάποιος νηφάλια και μετρημένη ανάλυση και αξιολόγηση αυτών των γεγονότων, των οποίων έτσι κι αλλιώς η ροή δεν έχει τελειώσει.**

Πριν από λίγες εβδομάδες η βασική θέση όλων εκείνων προς τους οποίους απευθυνόταν η όποια ελληνική κυβέρνηση ήταν η προβολή του διαλόγου με την Τουρκία ώστε «να τα βρουν» οι δύο χώρες. Καλώς ή λιγότερο καλώς, **ακόμα και η λέξη «διάλογος» όμως ήταν ταμπού** για την επίσημη θέση της χώρας μας και τους εκφραστές της. Παρά το ότι η άρνηση διαλόγου είχε και έχει πολύ κακή επίδραση στον οποιοδήποτε συνομιλητή των ιθυνόντων μας, ωστόσο θεωρείται ότι ο διάλογος έχει κυρίως πολιτικό χαρακτήρα και ότι σε αυτήν την περίπτωση σημαίνει αμοιβαίες παραχωρήσεις, πράγμα που η χώρα μας δεν μπορεί να κάνει στα συγκεκριμένα ζητήματα όπου θεωρεί ότι έχει απαράγραπτα κυριαρχικά δικαιώματα, πράγμα που όντως ισχύει αν μιλάμε για σύνορα ή

εδafική κυριαρχία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση της πρόσφατης κρίσης και πάλι για διάλογο έγινε αρχικά λόγος. Στη συνέχεια όμως όλοι, ή σχεδόν όλοι, οι εταίροι και σύμμαχοι άρχισαν να μιλάνε για εφαρμογή του διεθνούς δικαίου και αρμοδιότητα των διεθνών δικαστηρίων όπως π.χ. εκείνου της Χάγης. Ακόμα και ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών που ζήτησε, μετά από το βέτο που άσκησε στο πρόσφατο Συμβούλιο Υπουργών, διάλογο πρόσθεσε ότι αν αποτύχει ο διάλογος τότε αρμόδια είναι η Χάγη. Αυτή η αλλαγή –μαζί με την αποδοχή ότι το θέμα αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση και δεν είναι απλώς διμερές όπως υποστηριζόταν έως τώρα– μπορεί να θεωρηθεί, και είναι, μικρή. Αλλά μόνο **βαθεία άγνοια της διεθνούς πολιτικής και ακόμα βαθύτερη περιφρόνηση του πώς διαμορφώνονται οι διεθνείς θέσεις κάθε κυβέρνησης και του πώς... αλλάζουν, μπορεί να οδηγήσει σε υποτίμηση έως και πλήρη αγνόησή της.** Κάποιοι θεωρούν τις άλλες χώρες καραγκιόζηδες που λένε ό,τι λένε διεθνώς για να περνάει η ώρα.

Μικρή μεν αλλαγή αλλά είναι η πρώτη φορά που παρατηρείται τέτοια αλλαγή εδώ και πολλά χρόνια. Και βέβαια η αξιολόγηση γίνεται με εκτίμηση της προηγούμενης κατάστασης. Αν το ποτήρι ήταν άδειο, το ότι άρχισε να γεμίζει είναι θετικό. Και ήταν άδειο, είχε αδειάσει στα χρόνια του «Σκοπιανού» μεταξύ άλλων. Αν βέβαια ήταν γεμάτο, τότε οι εξελίξεις φαίνονται να το δείχνουν να αδειάζει!

Πάντως η προσπάθεια ανατροπής του κλίματος τώρα μόλις αρχίζει και απαιτεί πολλές επιμέρους ανατροπές. Ο ορίζοντας δεν είναι απλά και μόνο το επόμενο Συμβούλιο Υπουργών, όπου θα τεθεί το ζήτημα της χρηματοδότησης προς την Τουρκία σε σχέση με την Τελωνειακή Ένωση· υπάρχουν και άλλα ζητήματα που εκκρεμούν, όμως βέβαια **το Μακεδονικό που επείγει να κλείσει**, για όλους τους λόγους που επεσήμαινε στο προηγούμενο Αντίο **Μ. Βασιλάκης**. Ως προς την χρηματοδότηση, ήδη ακούγονται φωνές υπέρ της άσκησης ελληνικού βέτο, χωρίς περαιτέρω αναλύσεις. Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη. Η *Καθημερινή* π.χ. υπογράμμισε προ ημερών τον κίνδυνο να μετατραπεί μέσω του βέ-

νεξη Ελλάδας-Τουρκίας σε διένεξη Ελλάδας-Ευρωπαϊκής, πράγμα που φοβούνται και πολλοί διπλωμάτες, μαζί με διαδικασία απομόνωσης και αναποτελεσματικότητας της κής μας πολιτικής. Καλά θα κάνουν λοιπόν οι υπεύθυνοι να ιγγέλλουν ενέργειες των οποίων τις συνέπειες δεν γνωρίζουν να τις αντέξουν, και να μελετήσουν καλύτερα τα βήματα, όπως και τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής το προσεχές διάστημα. Το πρόβλημα είναι να εκφραστεί η πρόκληση απέναντι στην Τουρκία (πράγμα που ενδεχομένως ανήκει στο εσωτερικό, αλλά που δεν είναι προφανές τι θετικό μπορεί να προσφέρει στη χώρα) ή να δοθεί διέξοδος στην κρίση, την πρόκληση και τη γενικότερη, με την Τουρκία με τρόπο που να εξασφαλίζει τα πραγματικά συμφέροντα της Ελλάδας μαζί με εκείνα της ίδιας της Τουρκίας μακροχρόνια; Μήπως επομένως πιο εποικοδομητικό θα ήταν η επιμονή στην διαδικασία διαπραγματευτική έχει αρχίσει και που οδηγεί τελικά στην Χάγη; και δύσκολη κι αν είναι γιατί βέβαια από την τουρκική πλευρά, αλλά και οι ίδιοι είναι εκείνοι που δεν την επιθυμούν, όπως το απέδειξαν οι νευρικές κινήσεις της τουρκικής κυβέρνησης τις τελευταίες εβδομάδες.

Είω βέβαια ότι κάποιοι και στην Ελλάδα, άλλοι φωναχτά και άλλοι -περισσότεροι- εμμέσως, θεωρούν ότι και η προοπτική αυτή είναι «απαράδεκτη», χωρίς ωστόσο να προβάλλουν κάποια εναλλακτική πορεία πλην της προαναφερθείσας «εκτόνωσης» μιας τσα-τσα-τσα. Αλλά με «τσιντίλδες» δεν γίνεται αποτελεσματική εξωτερική πολιτική, μάλλον δίνεται ικανοποίηση σε λογισμό λογισμό προβολής. Ασε που τέτοιες αντιλήψεις ισοπεδώνουν τα πάντα και υποτιμούν την θετική εξέλιξη στο πλαίσιο της Ε.Ε. Στην οποία αποδίδουν συνολικά το βρετανικό βέτο, το οποίο με τη σειρά δεν αφορά εξωτερικά και μόνο το ζήτημα με την Τουρκία, αλλά ίσως περισσότερο την πάγια τακτική της Βρετανίας να υπονομεύει ή εμποδίζει οποιαδήποτε απόπειρα ή τάση να δημιουργηθούν έστω και στοιχειώδους κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής.

Εκείνοι που επικεντρώνουν όλες τις προτάσεις τους στην άμυνα της χώρας, εννοώντας απλώς και μόνο την αύξηση των αμυντικών δαπανών και της στρατιωτικής θητείας και την προκλητική τις τοποθετήσεις εξεχόντων στρατιωτικών μονάδων να αποδείξουν ότι η αυτονόητη ανάγκη της αξιοπιστίας της χώρας δεν είναι μια τόσο απλή εξίσωση με τις ίδιες και ίσως και μειωμένες δαπάνες αλλά και με βαρβαρικές αλλαγές είναι δυνατό να εξυπηρετηθεί παράλληλα μια γενικότερη πολιτική εκσυγχρονισμού. Αλλά αυτά δεν γίνονται υπ' όψιν. Το κύριο είναι να εμπνευστούμε από το «υπόδειγμα» του Ισραήλ. Δεν λένε όμως οι φοιτητές μας ότι το Ισραήλ είχε φτάσει να δαπανά περίπου το 50% του προϋπολογισμού ή το περίπου 30% του ΑΕΠ για την άμυνα, ότι αυτή την τάση στήριζε σε μια διασπορά (μεγαλύτερη από τον πληθυσμό) που έστελνε και στέλνει έναν πραγματικό φόρο στην χώρα, και σε μια πρωτοφανή οικονομική συμπαράσταση από τις (και τεχνολογική, μια και οδήγησε στην κατασκευή της ατομικής βόμβας και την επιχειρησιακή δυνατότητα χρήσης της...) Και μετά για να καταλήξει τελικά σε... διάλογο με τους Παλαιστίνιους; ή επίσημη θεωρία του ήταν ότι οι Παλαιστίνιοι δεν υπάρχουν και ενώ αυτοί με τη σειρά τους είχαν ως βασική θεωρητική θέση ότι η «σιωνιστική οντότητα» έπρεπε να σβήσει από το γήπεδο... Ούτε με ανακρίβειες και παραπλανητικές συνθηματολογίες γίνεται εξωτερική πολιτική, ούτε βέβαια σοβαρή αμυντική πολιτική.

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΑΓΚΙΝΟΦ

Η ΩΔΗ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥ

Στην ιστορική ρωσική δεκαετία του '20, πριν από τον περιορισμό της ελεύθερης σκέψης και δημιουργίας και την επιβολή του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, είχαν προλάβει να εκδηλωθούν πνευματικά και καλλιτεχνικά ρεύματα και να πραγματοποιηθούν έργα που στη συνέχεια αποσιωπήθηκαν και μόλις τα τελευταία χρόνια παρουσιάζονται πάλι στο ευρύτερο κοινό.

Ο Βάγκινοφ είναι ένας από τους εκπροσώπους της πειραματικής τέχνης και της τέχνης του γκροτέσκο, που στη Ρωσία εκφράστηκε, μεταξύ άλλων, από τους Μπουλγκάκοφ, Ζόσενκο και Λουντς. Μετά το θάνατό του τα έργα του χαρακτηρίστηκαν προκλητικά και ελιτίστικά και αποσύρθηκαν εντελώς από την κυκλοφορία ως το 1989.

Η Ωδή του Τράγου είναι ένα μυθιστόρημα για τη διανόηση της Πετρούπολης, για τη δυσκολία μιας μερίδας της να προσαρμοστεί στις μετεπαναστατικές συνθήκες, για την αυταπάτη της ότι διασώζει τα ιδεώδη του ουμανισμού και την παλιά κουλτούρα, και για το τραγικό τίμημα αυτής της αυταπάτης: το συμβιβασμό και τον υλικό κομπορμισμό, τη δυστυχία και κάποτε την αυτοκτονία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Σόλωνος 133, 106 77 Αθήνα
Τηλ. 3806305, 3821813, Fax 3838173

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΣΜΟΥ

του Τάσου Παππά

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση στα εθνικά θέματα δημιούργησαν προσδοκίες στους πάσης φύσεως ρεβανσιστές εντός του ΠΑΣΟΚ. Σε πρώτο πλάνο η προσπάθεια επανένταξης του **Ανδρέα Παπανδρέου** στο πολιτικό γίγνεσθαι.

Παλιοί και νέοι απολογητές του παπανδρεϊκού μεγαλείου επιχειρούν να καταδείξουν το μέγεθος της διαφοράς ανάμεσα στον πρώην και τον νυν πρωθυπουργό σε ό,τι αφορά τους χειρισμούς στα εθνικά προβλήματα.

Πριν από μερικές μέρες εμφανίστηκε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ να δηλώνει: «Έρχονται φουρτούνες στα εθνικά θέματα». Η φράση αυτομάτως απέκτησε διαστάσεις θέσφατου. Αποθεώθηκε ακόμη μια φορά η δυνατότητα του Α. Παπανδρέου να «προβλέπει» τα μελλούμενα. Η σοβαρότητα της δημόσιας συζήτησης υπονομεύθηκε έτι περισσότερο όταν ο «πολύς» **Κάρολος Παπούλιας**, ο οποίος εσχάτως απήτησε φωνή και απόψεις, αποτόλμησε να επαναποθετήσει τον παπανδρεϊκό λόγο στο βάθος του: «*Η προειδοποίησή του για τις φουρτούνες στα εθνικά θέματα αποδεικνύει ότι έχει στρατηγική σύλληψη, όταν λέει κάτι τέτοιο*». Όχι, οι πέτρες δεν σηκώθηκαν από τον νήδυμο ύπνο τους. Όχι, δεν γέλασε κάθε πικραμένος. Αντιθέτως η παπουλειος ρήση εισπράχθηκε ως πολύ σοβαρή προσέγγιση. Αφού λοιπόν ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έχει τις φυσικές δυνάμεις να πραγματοποιεί ρηξικέλευθες στρατηγικές συλλήψεις, γιατί να μην το κάνει αυτό από τη θέση του πρωθυπουργού; «Καπάκι» ήρθε η συνέντευξη του **Τηλέμαχου Χυτήρη** στο *Έθνος*, στην οποία ο πρώην κυβερνητικός εκπρόσωπος μεταξύ άλλων υποστηρίζει:

«*Τα κόμματα πηγαίνουν στις εκλογές με επικεφαλής τον πρόεδρό τους*»!

ΤΙΣ ΠΤΑΙΕΙ;

Δεν χρειάζεται κατά συνέπεια να διανύσεις μεγάλη απόσταση για να φτάσεις στο συμπέρασμα: Με τον Σημίτη πρωθυπουργό τα εθνικά μας θέματα πάνε κατά διαβόλου, ενώ όσο ήταν πρωθυπουργός ο Παπανδρέου πηγαίναμε από θρίαμβο σε θρίαμβο. Είναι όμως έτσι τα πράγματα; Η φιλοτουρκική στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλεται στα λάθη που κάνει η κυβέρνηση Σημίτη; Έχει να κάνει με τις ανεπάρκειες του προσωπικού που χειρίζεται τις διπλωματικές υποθέσεις μας; Ή μήπως οι εταίροι μας στην Κοινότητα εκμεταλλεύονται την ενδοτική μέχρι προδοσίας (έγινε της μόδας η λέξη από τότε που με παχυλή ευκολία τη χρησιμοποίησε ο πολεμαρχος **Έβερετ**) στάση του πρωθυπουργού και αυτών που τον πλαισιώνουν; Στα ερωτήματα αυτά απαντούν μ' ένα στόμα «ναι» οι εσωκομματικοί αντίπαλοι του Κ. Σημίτη, η αξιωματική αντιπολίτευση, το κόμμα του Α. Σαμαρά και οι πολλαπλής χρήσεως δημοσιολόγοι που μισθώνουν τις γραφίδες τους σε πολιτικές, προσωπικές και ιδεολογικές σκοπιμότητες. Ομολογουμένως πρόκειται για μια πολύ αγαπημένη «οικογένεια».

Αυτοί όμως οι ομόκεντροι κύκλοι ξεχνούν ή κάνουν πως ξεχνούν πως η Ελλάδα υστερεί έναντι της Τουρκίας και στο οικονομικό και στο πολιτικό και στο γεωστρατηγικό επίπεδο. Αν περιμένουν να δουν τους ευρωπαίους εταίρους μας να «πατούν σαν σκουλήκι» την Τουρκία μέχρι να ματώσει, τότε θα περιμένουν για πάντα. Ακόμη κι αν το δίκιο είναι προδήλως με το μέρος μας, όπως είναι στην περίπτωση της Γίμας,

η Ευρωπαϊκή Ένωση θα κρατά περσινές αποστάσεις. Οι λόγοι είναι προφανείς:

- Η Τουρκία παίζει με επιδεξιότητα χαρτί του ισλαμικού κινδύνου. Το κεντρικό στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα δραματοποιεί καταλλήλως την ισλαμική απειλή και φοβίζει τη Δύση καταφέροντας να αποσπά ωφελήματα. Εμείς, ως χώρα, έχουμε αποφασίσει ποια Τουρκία έχουμε να έχουμε απέναντί μας; Μια Τουρκία στην οποία θα κατισχύσουν οι φανατικοί μενταλιστικές φωνές ή μια Τουρκία σταθερούς δεσμούς με την Ευρώπη, με στερεό κοινοβουλευτικό σύστημα, που σεβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις μειονότητες, και δεν θα εκδηλώνει επεκτατικές βλέψεις; Όταν θα απαντήσουμε σαφήνεια στο ερώτημα αυτό, όταν θα αποφασίσουμε να παλινωδούμε, όταν θα απολαύσουμε και τις τελευταίες -γραφικές πλην όμως υπαρκτές-μεγαλοϊδεατικές, «πονοφαγικές» αντιλήψεις, τότε ας σχετιστούμε με νηφαλιότητα και ορίζοντα δεκαετιών τις στρατηγικές απαντήσεις και τακτικές κινήσεις μας.

- Ας μην ξεχνούν οι κατεχόμενοι από το σύνδρομο της συνωμοσιολογίας καθώς και οι εραστές απόψεων περί ανάδειξης έθνους, τη διαχρονικής ισχύος άποψη του **Ευ. Βενιζέλου**: «*Στις διεθνείς σχέσεις δεν υπάρχουν φιλίες, υπάρχουν μόνο συμφέροντα*». Αυτήν ακριβώς την αρχή εφαρμόζουν οι δυτικοί. Η Τουρκία προσφέρει μια αγορά 60 εκατομμυρίων, ικανή να απορροφήσει και επενδύσεις με χαμηλό κόστος και υψηλό ποσοστό κέρδους και προϊόντα. Επιπροσθέτως η Τουρκία αποτελεί το τελευταίο σύνορο της Δύσης απέναντι στη Ρωσία. Μπορεί η ΕΣΣΔ να μην υπάρχει, ο ρωσικός όμως παράγων συνιστά απειλή

Δύση και τα συμφέροντά της. Ως εκ τούτου η Τουρκία θα έχει το προβάδισμα, ο καιρός στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες να μιλήσουν με αυτόν τον ερμηνευτικό λόγο.

ΤΗ ΜΝΗΜΗ ΟΣΩΝ ΚΡΑΥΓΑΖΟΥΝ

Θα συνειδητοποιηθούν αυτές οι δύο πράξεις παράμετροι, τότε τα πράγματα που έχουν στη σωστή θέση τους και θα αγγίξουν όλοι από την παθολογία που κλωνίζει τα εθνικά θέματα. Θα σταθούν οι κραυγές περί εθνικής ήττας, απείνωσης και τα άλλα συναφή δυσαρεσκίας και δύσσοιμα. Όσοι δεν μπορούν να φιλιωθούν με αυτή την κατάσταση έχουμε ότι τα κόμματα που κρώζουν έχουν για λόγους εσωτερικής εκμετάλλευσης αλλά υπάρχουν και κάποιοι εκ πεσέως μίζεροι, και δεν εννοούμε βεβαίως τους ουτιδανούς σκοταδιστές φαιού ουδὴποτε ἄλλου χρώματος), **ας πουν τά τι προτείνουν.** Οι δρόμοι είναι Η μένει στην Κοινότητα και παλεύει νύχια και με δόντια για τις μικρότερες περιπτώσεις περιμένοντας ν' αλλάξουν οι κρίσεις ή επιλέγεις το δρόμο της φυγής. Η δεύτερη περίπτωση, που κουβαλά και ηρωικό χαρακτήρα, **ας μας πουν** όσοι σπυρνοῦνται ποια είναι η εναλλακτική που οφείλουμε ως χώρα να οικοδομήσουμε για να μην μείνουμε εκτός διεθνούς κοινότητας. Η συντριπτική πλειοψηφία των εθνικών δέχεται την Κοινότητα ως μια αναγκαιότητα. Η πολιτική ηγεσία τα τελευταία χρόνια έπραξε όσα έπρεπε για να το κλίμα καλύτερο στις σχέσεις μας με τους εταίρους. Μια αναδρομή στο παρελθόν δεν βλάπτει. Αντιθέτως παιδαγωγικά και το μεγαλύτερο προσόν πολλών πολιτών είναι η «**κοντή μνήμη**».

Όσο το 1981 κυβερνά τούτη τη χώρα, με διαλείμματα, το ΠΑΣΟΚ. Ξεκίνησε διαβόητο «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο κάτο», συνέχισε με την αλήστου μνήμης πρόταση για ειδική σχέση τύπου Νορβηγίας, πέρασε με άνεση στην άποψη για ψήφισμα (ακόμη το περιμένουμε) και πήξε σήμερα ένα τμήμα του να εγκαταστήσει την Κοινότητα για φιλοτουρκικές θέσεις. Στο μεσοδιάστημα βεβαίως χρησιμοποιήσαμε τα όργανα της Κοινότητας με μοναδικό σκοπό την άντληση πόρων (είναι άλλωστε θέμα που διόχευεθον αυτοί οι ίδιοι) ή για να μεταφέρει τα προβλήματα που είχαμε ως χώρα με την Τουρκία. Είχαμε μια εικόνα απαιτητικού γκρινιάρη που με όχι σταθερή συμπεριφορά. Την βεβαίως περίοδο είχαμε τις περιπλα-

νήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου ανά την υφήλιο, ο οποίος αναζητούσε φιλελληνικά ερείσματα στο Μεξικό, τη Συρία του ισόβιου Άσαντ, το Ιράκ του «ριζοσπάστη» Σαντάμ και τη Λιβύη του αμεσοδημοκράτη Καντάφι. Προφανώς γιατί αυτοί οι κύριοι ενσάρκωναν το πρότυπο του νέου σοσιαλιστή ηγέτη. Ενώ από την κοίτη του σοσιαλιστικού ποταμού είχαν βγει οι «σοσιαλπροδότες» τύπου Μιτεράν και Μπερλιγκουέρ και γενικώς όλοι οι «ενσωματωμένοι στο σύστημα» σοσιαλδημοκράτες πολιτικοί!

2. Το πόσο κοντά στις φιλελεύθερες αξίες της Ευρώπης ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου φάνηκε και από την άρνησή του να καταδικάσει την κατάρριψη του κορεατικού τζάμπο, κόντρα στις διαθέσεις της σύνολης Ευρώπης και των ανεξαρτημένων αριστερών. Όπως επίσης και από το γεγονός ότι ανακάλυψε στοιχεία δημοκρατίας στο πραξικόπημα Γιαρουζέλσκι, προκαλώντας την οργή των αφελών δυτικών και τα ειρωνικά μειδιάματα των υποψιασμένων.

3. Τα τελευταία χρόνια «ήρθαν» και οι ανόητοι, αναποτελεσματικοί παλικάρισμοί (βλέπε εμπάργκο κατά των Σκοπίων) και ολοκληρώθηκε η κακή εικόνα της χώρας.

Αυτού του τύπου τις συμπεριφορές, που γέμιζαν υπερηφάνεια τους υπερπατριώτες, πληρώνουμε σήμερα.

Είναι οι ίδιοι υπερπατριώτες που άρπαξαν τα όπλα –συγγνώμη, τα μικρόφωνα– και άρχισαν να βάζουν κατά ριπάς εναντίον των «προδοτών».

Είναι οι ίδιοι υπερπατριώτες που όταν εκλήθησαν να υπηρετήσουν την πατρίδα τους εξάντλησαν όλες τις δυνατότητες που

τους παρείχε ο εξουσιαστικός ρόλος τους προκειμένου να αποσπασθούν στα προκείμενα φυλάκια των γραφείων Τύπου του Υπουργείου Εθνικής Αμυνας.

Είναι οι ίδιοι υπερπατριώτες που ισχυρίστηκαν ψευδώς ότι έχουν ψυχολογικά προβλήματα προκειμένου να απαλλαγούν των στρατιωτικών υποχρεώσεών τους και σήμερα χύνουν άφθονα δάκρυα για την υποστολή της σημαίας από τη βραχονησίδα.

Από την ίδια κατηγορία ανθρώπων, κατά σατανική σύμπτωση, εκτοξεύονται και οι κριτικές ότι με τον Παπανδρέου πρωθυπουργό οι Τούρκοι δεν θα κουνιόντουσαν. Προς επίρρωσιν καταθέτουν την εμπειρία του Μαρτίου του 1987.

Παρωνυχίς ότι το 1987 υπήρχε η Σοβιετική Ενωση και μια εχθρική προς την Τουρκία Βουλγαρία.

Παρωνυχίς ότι επί Παπανδρέου ανακηρύχθηκε το ψευδοκράτος του Ντενκτάς, το οποίο μπορεί να μην έχει αναγνωριστεί επίσημως από τη Δύση, οικοδομεί όμως σταθερά οικονομικές σχέσεις με πλείστες όσες χώρες έστω και κρυφίως.

Παρωνυχίς ότι επί Παπανδρέου η Ελλάδα ήρε το βέτο για την τελωνειακή σύνδεση Κοινότητας-Τουρκίας.

Παρωνυχίς, το *mea culpa* και η τοποθέτηση του Κυπριακού στο ράφι.

Πολύ ορθά ο **Στέφανος Μανίκας** στο προηγούμενο τεύχος του *Αντί* είχε πει ότι το ΠΑΣΟΚ σήμερα πληρώνει το κόστος του αρχηγισμού. **Η Ελλάδα σήμερα πληρώνει το κόστος του παπανδρεϊσμού.** Και θα συνεχίσει να το πληρώνει όσο πιστεύει ότι μετράει στη διεθνή σκηνή περισσότερο από τα «κιλά» της.

Dr. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΟΣ-ΔΙΑΒΗΤΟΛΟΓΟΣ

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ρώμης

Μετεκπαιδευθείσα εις W.U.H.-STONYBROOK, N.Y., U.S.A.

Δέχεται με ραντεβού

Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή, 6.00-9.00 μ.μ.

Λεωφόρος Αλεξάνδρας 194

τηλ. 64.56.498, κινητό: 094-570.530, fax 64.56.498

Ο Συνασπισμός στο νέο πολιτικό σκηνικό

του Γιώργου Γερόπουλου

Τον ρόλο του στο νέο υπό διαμόρφωση πολιτικό σκηνικό αναζητεί ο Συνασπισμός ενώ παλεύει να κατοχυρώσει την θέση του στον πολιτικό χώρο. Παράλληλα καλείται να απαντήσει σε δύσκολα ερωτήματα για τον πέραν της συντηρητικής παράταξης χώρο. Κυρίως, όμως, πρέπει να ανιχνεύσει εξ αρχής τα οραματικά και προγραμματικά του στοιχεία.

Στο εσωτερικό του αντιπαρατίθενται οι αντιλήψεις για την σύγχρονη αριστερά που διαπερνούν το σύνολο της ευρωπαϊκής αριστεράς, ενώ οι απαντήσεις που θα δοθούν και η ηγετική ομάδα που θα συγκροτηθεί, θα καθορίσουν εν πολλοίς τις δυνατότητες του ΣΥΝ να αλλάξει τους πολιτικούς συσχετισμούς.

Στο ερώτημα του *Αντί*: «**Ποιος ο ρόλος και οι στόχοι του ΣΥΝ στο νέο υπό διαμόρφωση πολιτικό σκηνικό;**» απαντούν οι Α. Βάσσης, Ν. Βούτσικης, Φ. Κουβέλης, Θ. Μαργαρίτης, Π. Λαφαζάνης, Μ. Παπαγιαννάκης και Σ. Πιτσιόρλας.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΒΕΛΗΣ

Μέλος πολιτικής γραμματείας ΣΥΝ,
πρώην υπουργός Δικαιοσύνης

Πρέπει να αποτελέσει συστηματική και σταθερή επιδίωξη του ΣΥΝ η ισχυροποίησή του και η ανάδειξή του σε δυναμικό πόλο συσπείρωσης των αριστερών και προοδευτικών πολιτών.

Η ισχυροποίησή του είναι δυνατόν να εξασφαλι-

στεί με την σαφή οριοθέτηση των προγραμματικών του θέσεων. Αυτή η οριοθέτηση είναι εκείνη που προσδιορίζει την αυτονομία του. Σ' ένα τέτοιο πεδίο επιλογών ο ΣΥΝ μπορεί να πείσει, να στρατεύσει και να συσπειρώσει ευρείες κοινωνικές ομάδες. Έτσι, με καθαρά τα πολιτικά του μέτωπα, μπορεί να ανακαθορίσει τους συσχετισμούς, να διαμορφώνει συμμαχίες για τη μετατόπιση της πολιτικής προς ουσιαστικά δημοκρατικές κατευθύνσεις. Τόσο στο κοινωνικό όσο και στο πολιτικό επίπεδο και εφ' όσον συντρέχουν οι αναγκαίοι όροι και οι συνθήκες, επηρεάζοντας, ακόμη, στο μεταβαλλόμενο πολιτικό τοπίο και το μέγεθος της κυβερνητικής εξουσίας.

Ο ΣΥΝ έχει μέλλον. Αρκεί να μιλήσει καθαρά, να τολμήσει ολόκληρη την αλήθεια, να διατυπώσει τον ανατρεπτικό του λόγο, να αρνηθεί την υποταγή στα δήθεν «αυτονόητα» που προωθούν εκείνοι που θέλουν να συρρικνώσουν την πολιτική και να την περιορίσουν στο επίπεδο της τεχνικής της εξουσίας. Αυτή οφείλει να είναι η στόχευση και η διεκδίκησή μας και πιστεύω ότι υπάρχει προς την κατεύθυνση αυτή η συλλογική μας βούληση.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
Ευρωβουλευτής ΣΥΝ

Το οποιοδήποτε ενδεχομένως νέο πολιτικό σκηνικό, θα διαμορφωθεί μέσα από το σημερινό και υπό την επίδραση όλων των πολιτικών δυνάμεων

που το συνιστούν. Άλλες θα απόσχουν και θα περιοριστούν στο να ελεεινολογούν τα οποιαδήποτε τεκταινόμενα τα οποία έτσι κι αλλιώς δεν μπορούν παρά να είναι «αρνητικά». Άλλες θα περιμένουν εξελίξεις που θα ευνοούν την εκμετάλλευσή τους και εκ του ασφαλούς συμμετοχή τους στο νέο σκηνικό. Άλλες πάλι, και όχι αναγκαστικά ταυτιζόμενες με ένα κόμμα ή εντασσόμενες μόνο σε ένα κόμμα, θα προσπαθήσουν να πρωτογωνιστήσουν στις αναγκαίες αλλαγές, με πρωτοβουλίες, με προτάσεις, τόσο στο επίπεδο των πολιτικών συσχετισμών όσο και κυρίως στο επίπεδο των προγραμματικών δεσμεύσεων που είναι και το μόνο στερεό έδαφος όπου θα κριθεί αν πράγματι ανοίγει μια νέα πολιτική περίοδος και ένα νέο πολιτικό σκηνικό.

Πεποίθηση και ελπίδα μου είναι ο ΣΥΝ να επιλέξει την τρίτη αυτή οδό και να βαδίζει σε αυτήν ενωμένος και συντεταγμένος με αυτόνομη σκέψη, ανάλυση και πρωτοβουλία, με έμπνευση και πνοή. Ο ΣΥΝ είναι και πρέπει να είναι δύναμη αιχμής, τιμητής και εγγυητής των βασικών συστατικών που πρέπει να χαρακτηρίζουν την ουσία του νέου πολιτικού σκηνικού, όπως η συνεχώς διεκρινόμενη δημοκρατία, ο προοδευτικός εκσυγχρονισμός, ο ευρωπαϊσμός, η κοινωνική αλληλεγγύη, τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη, η οικολογική εγρήγορση. Για αυτά τα ιδανικά και αυτά τα οράματα πρέπει να εξαντληθεί όλα τα αποθέματα αυτενέργειας και συνέργειας

Ν Ε Υ Σ Ι Σ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

(Κυκλοφορεί το 3^ο τεύχος)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

λρεί από την ιστορία του να κινητοποιή-

ΤΗΣ ΛΑΦΑΖΑΝΗΣ

Λιτικής γραμματείας ΣΥΝ

Ε συνήθως για την κρίση που διανύουμε τιμετωπίζουμε κάτι πολύ χειρότερο: μια μείνη παρακμή. Το λεγόμενο «νέο» πολιτικό είναι ακόμα χειρότερο από το «πα-
χουμε λοιπόν ενώπιόν μας πολιτικούς ου «σωλήνα» που τους έχουν αναδείξει έροντα και η μιντιοκρατία και οι οποίοι ύν υπαλληλικές σχέσεις προς τις δυνά-
αγοράς του χρήματος και του διεθνούς ατος.

με κόμματα νεκρά, χωρίς εσωτερική ζωή η, τα οποία έχουν καταντήσει άτυπες ενώ-
ν πιο ετερόκλητων «λόμπυ» δημόσιων ν, διαμεσολαβήσεων, εκδουλεύσεων και λγής.

αποκαλούμενος «εκσυγχρονισμός» συνι-
μεγάλη πολιτική, εθνική και κοινωνική ρόρηση.

νόμα του «εκσυγχρονισμού» η Ελλάδα να κάνει σύντομα δύο θεμελιακές επιλο-
ώπον, να προχωρήσει σ' ένα νέο σκληρό-
μα κοινωνικής λεηλασίας και, δεύτερον, ρεχθεί μια σειρά οδυνηρών υποχωρήσεων αίο και την Κύπρο.

ζώς αυτό το πολιτικό σκηνικό δεν αλλάζει. πεται. Ο Συνασπισμός δεν μπορεί να έχει ως «συμπληρωματική» ή διορθωτική» δύ-
τε μέσα από λογικές διαχείρισης ή συν-
ισης. Η σύγχρονη ριζοσπαστική αριστε-
ίλει να επαναβεβαιωθεί ως μια μεγάλη ρήξης με το κυρίαρχο σκηνικό και ως φο-
ας εναλλακτικής προοδευτικής πρότασης Ελλάδα και την Ευρώπη. Αυτή είναι η
ση και το δίλημμα του ΣΥΝ μπροστά στο
ιό του.

περά έχει ξανά προοπτική αν εμφανιστεί
α με σύγχρονους όρους ως μια πραγματι-
ιλή απέναντι στη νεοφιλελεύθερη βαρβα-
και νεοϋποτελεία προς την “αμερικανο-
ική” τάξη πραγμάτων.

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΠΙΤΣΙΟΡΛΑΣ

μέλος πολιτικής γραμματείας ΣΥΝ

Το κεντρικό πολιτικό πρόβλημα της μεταβατι-
κής περιόδου που διανύουμε είναι η διαμόρφωση
ενός νέου μπλοκ κοινωνικών και πολιτικών δυνά-
μεων που θα αναλάβουν, σε αντιπαράθεση προς
τις νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις και πολιτικές,
την αντιστροφή της πορείας παρακμής και την
προοδευτική ανασυγκρότηση της ελληνικής κοι-
νωνίας.

Ο ΣΥΝ έχει όλες τις προϋποθέσεις να αναδει-
χθεί σε πρωταγωνιστικό παράγοντα αυτής της
ιστορικής διαδικασίας και να μετατραπεί σε
ισχυρή πολιτική δύναμη.

Σε αντίθεση με το ΠΑΣΟΚ που είναι υποχρεω-
μένο να αναμετρηθεί και να αναθεωρήσει το σύ-
νολο των θεμελιακών του αντιλήψεων –αντιλή-
ψεων που βρίσκονται πλέον σε προφανή αναντι-
στοιχία με τη σημερινή πραγματικότητα– και
ταυτόχρονα είναι υποχρεωμένο να επιλύσει δυ-
σκολότατα προβλήματα συνοχής και συνέχειας,
ο ΣΥΝ έχει όλη την προγραμματική και πολιτική
προετοιμασία καθώς και το απαιτούμενο ανθρω-
πινο δυναμικό για να αναλάβει μεγάλες προωθη-
τικές πρωτοβουλίες και να αποτελέσει το σταθε-
ρό σημείο αναφοράς όλων των δημιουργικών δυ-
νάμεων της ελληνικής κοινωνίας.

Πιστεύω, λοιπόν, πως το επόμενο διάστημα απο-
τελεί για τον ΣΥΝ μια περίοδο κατά την οποία
οφείλει να προωθήσει δύο στόχους:

- α) Να προβάλλει με ένταση τη στρατηγική του
προοδευτικού εκσυγχρονισμού της ελληνικής
κοινωνίας.
- β) Να προβάλλει με ένταση την ανάγκη αλλαγής
του πολιτικού συστήματος, ώστε να δημιουργη-
θούν νέες δυνατότητες πολιτικών εκφράσεων και
πολιτικών συνθέσεων.

Η προώθηση αυτών των στόχων είναι φανερό
ότι περνάει μέσα από την ήττα της υλοποιούμε-
νης πολιτικής του ΠΑΣΟΚ και μέσα από την
ισχυροποίηση του ΣΥΝ στις επόμενες εκλογές.

ΝΙΚΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ

μέλος πολιτικής γραμματείας ΣΥΝ

Μέσα σε μια αγωνιώδη προσπάθεια σταθερο-
ποίησης του δικομματικού πολιτικού σκηνικού με

τις όσο το δυνατόν λιγότερες απώλειες, το ΣΥΝέ-
δριο μπορεί να γίνει ένας σταθμός έμπνευσης,
παρέμβασης και αντεπίθεσης της Αριστεράς.

Εναλλακτικό πρόγραμμα οικονομικής και κοι-
νωνικής ανάπτυξης, με οικολογική έμπνευση, πο-
λιτισμική ανασυγκρότηση, βάρος στα δικαιώμα-
τα των πολιτών, ενεργητική παρέμβαση για μια
διαφορετική πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίη-
σης, προοδευτικός εκσυγχρονισμός των θεσμών,
νέες προτεραιότητες και διαφάνεια στη χρήση
του Β' κοινοτικού πλαισίου στήριξης, αντίσταση
στα μεγάλα διαπλεκόμενα συμφέροντα, είναι οι
βασικές κατευθύνσεις για την προγραμματική
αντεπίθεση της αριστεράς και την άσκηση μαχη-
τικής πολιτικής και κοινωνικής αντιπολίτευσης.

Το ΚΚΕ δεν μπορεί να διαμορφώσει αυτή την
εναλλακτική πρόταση, ενώ η πολυδιάσπαση στον
χώρο αυξάνει τις αποστρατεύσεις και το κόμμα
των λευκών και άκυρων χαρίζει στο ΠΑΣΟΚ νέα
περίοδο χάριτος και αυταπατών. Το συνέδριο
πρέπει να δώσει προς τα κόμματα της Αριστεράς
μια νέα σαφή προοπτική διαλόγου, κοινής δρά-
σης και συσπείρωσης.

Προϋπόθεση για να δοθεί αυτό το σήμα, που θα
επιδράσει θετικά στις αριστερές δυνάμεις και
στον αριστερό κόσμο του ΠΑΣΟΚ, είναι η απο-
σαφήνιση του ρόλου, της φυσιογνωμίας και της
αυτόνομης προοπτικής του ρεύματος της ριζο-
σπαστικής και οικολογικής Αριστεράς στην
Ελλάδα και την Ευρώπη. Χωρίς συγχύσεις και
αποπροσανατολισμούς περί κεντροαριστεράς,
περί συγκυβέρνησης ή και ομοσπονδίας με το
ΠΑΣΟΚ. Χωρίς φιλοσημιτικά λόμπυ, αλλά με
αυτοπεποίθηση για ανοικτούς ορίζοντες και θετι-
κό επηρεασμό των άλλων πολιτικών δυνάμεων
και νέους συσχετισμούς, που θα αντανakλούν
μια νέα δυναμική για την Αριστερά, την κοινωνία
και το νέο πολιτικό σκηνικό.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

μέλος κεντρικής πολιτικής επιτροπής ΣΥΝ

Στις μέρες μας κυοφορούνται σοβαρές ανακα-
τατάξεις στο βάθος της κοινωνίας, στις σχέσεις
πολιτών-πολιτικής. Η κρίση αξιοπιστίας του πο-
λιτικού κόσμου κορυφώνεται! Το κυρίαρχο αίτη-
μα “ανά τους καφενέδες της επικράτειας” δεν εί-

Νίκος Βασιλειάδης

Ο συμβολαιογράφος (ΝΟΥΒΕΛΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

να με τελευταία ανάλυση το ποια θα είναι η κυβερνητική λύση, το κυβερνητικό σήμα ή η συμμαχία. Αυτοί οι προβληματισμοί αφορούν τους ολίγους.

Οι περισσότεροι –ή τουλάχιστον οι πιο απαιτητικοί– θέτουν ένα άλλο αίτημα: Ποια είναι –επιτέλους– η ηθική πολιτική δύναμη, ποιοι είναι εκείνοι οι πολιτικοί που δεν “τα πιάνουν”, που δεν εξαπλούνται σε προσωπικές ή οικονομικές ιδιοτέλειες. Αυτή την αγωνία οφείλει να εκφράσει ο ΣΥΝ. Η Ανανεωτική Αριστερά μπορεί και πρέπει επομένως, να αποτελεί τον εναλλακτικό, ριζοσπαστικό, ανησυχιακό πολιτικό φορέα. Να μιλήσει για μια νέα πολιτική που να συνδέεται με την καθημερινότητα, τη διαμαρτυρία, τις θεσμικές λύσεις στη ζωή του πολίτη.

Από εκεί και πέρα έχουν νόημα οι συζητήσεις για τις κεντρικές πολιτικές διεργασίες. Η εκλογή του Κ. Σημίτη διευκολύνει αναμφισβήτητα τη συζήτηση πάνω σε προγραμματικές βάσεις. Αρκεί, βέβαια, στον χώρο του ΠΑΣΟΚ να υπάρξουν τομές και σήξεις με το παπανδρεϊκό στερεότυπο. Να περάσουμε από τα πολυσυλλεκτικά κόμματα στα προγραμματικά κόμματα αρχών. Οι γενικολογίες περί κεντροαριστεράς δεν αποσαφηνίζουν τις ακριβείς θέσεις κομμάτων και πολιτικών. Η ισχυροποίηση ενός αυτόνομου, ενωμένου μαχητικού ΣΥΝ είναι τελικά κρίσιμος όρος για τις νέες πολιτικές εξελίξεις.

ΛΑΟΚΡΑΤΗΣ ΒΑΣΣΗΣ

μέλος της πολιτικής γραμματείας του ΣΥΝ

Η μετάβαση στο νέο πολιτικό σκηνικό, αργή και βαρυστατική, έχει προ πολλού αρχίσει. Οι ως τώρα κυρίαρχοι πόλοι του πολιτικού μας συστήματος δεν μπορούν να κρύψουν την κρίση ταυτότητάς τους ούτε και μπορούν να ελέγξουν και να προδιαγράψουν τις εξελίξεις.

Το υπάρχον πολιτικό σκηνικό, έστω και αναπαλαιωμένο, δεν έχει πια κανένα περιθώριο περαιτέρω ετεροχρονισμών στη λύση των στοιβαγμένων μπροστά στον εθνικό μας ορίζοντα προβλημάτων της μεταπολιτευτικής εικοσαετίας, ούτε κι έχει πολύ περισσότερο, στοιχειώδεις αντοχές να σηλώσει το τεράστιο φορτίο αυτών των προβλημάτων. Για να υπάρξουν αυτές οι αντοχές χρειά-

ζεται ριζική και λειτουργική αναδιάρθρωση των πολιτικών μας δυνάμεων, νέο πολιτικό σκηνικό και νέος πολιτικός χάρτης.

Πολύ γενικά και ρεαλιστικά, δύο είναι οι στρατηγικές επιλογές για τη χώρα μας: ή θα κινηθεί στην τροχιά του συντηρητικού εκσυγχρονισμού (νεοφιλελεύθερος προσανατολισμός, ψυχρός τεχνοκρατικός εκσυγχρονισμός, ανάλγητη κοινωνία των 2/3, κι ακόμα χειρότερα καθώς δεν έχουμε κοινωνικές υποδομές) ή θα κινηθεί στην τροχιά του προοδευτικού εκσυγχρονισμού (της δημοκρατικής και ριζοσπαστικής ανασυγκρότησης, των βαθιών μεταρρυθμιστικών τομών και ποιοτικών αλλαγών, με καθοριστική την κοινωνική, τη σημαντική και την οικολογική διάσταση).

Για να κινηθούμε στην τροχιά του προοδευτικού εκσυγχρονισμού και για να αποφύγουμε σ' αυτήν την κρίσιμη καμπή μια επικίνδυνη συντηρητική αναδίπλωση, χρειάζεται ένα πλατύ μεταρρυθμιστικό πολιτικοκοινωνικό κίνημα, πλουραλιστικό και ριζοσπαστικό, με ξεκάθαρο στρατηγικό προσανατολισμό (καθολικός προοδευτικός εκσυγχρονισμός).

Αυτός, όμως, είναι κι ο διακηρυγμένος στρατηγικός προσανατολισμός του ΣΥΝ της Αριστεράς και της προόδου, που προφανώς και στοχεύει στη διαμόρφωση αυτού του πλατιού, πλουραλιστικού και ριζοσπαστικού μεταρρυθμιστικού κινήματος, φιλοδοξώντας μάλιστα να είναι κι η αιχμή του δόρατός του, η αιχμή του δόρατος των δυνάμεων του προοδευτικού εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας (όχι απλώς αυτόνομος και διακριτός, αλλά πρωταγωνιστικός ρόλος).

Ο ΣΥΝ δεν είναι εκδοχή της παραδοσιακής κομμουνιστικής Αριστεράς, πολιτική δύναμη κομμουνιστικής επανίδρυσης, επαναθεμελίωσης και ό,τι άλλο παρόμοιο. Δεν είναι εκδοχή της παραδοσιακής σοσιαλδημοκρατίας, πολιτική δύναμη διαχειριστικής λογικής και νομής της εξουσίας. (...) Φιλοδοξεί να είναι μέρος της λύσης του πολιτικού μας προβλήματος και δεν θα αφεθεί να γίνει μέρος του προβλήματος. Δεν είναι και δεν θα γίνει διαθέσιμο υπομόχλιο εξουσίας, αλλά και δεν θα εκτροχιαστεί στο περιθώριο της πολιτικής ζωής. Ως πολιτική έκφραση της σύγχρονης δημοκρατικής Αριστεράς, είναι δύναμη με λογική εξουσίας

στην κατεύθυνση πάντοτε του στρατηγικού προσανατολισμού.

Ένθεν και ένθεν ακραίες και παράταιρες και αιρούς φωνές, «παλαιοκομμουνιστικής» λογικής (σοσιαλδεξιά ο Σημίτης) ή «δορυφορικής» λογικής (να η μεγάλη ευκαιρία... της «κεντροαριστεράς»), είναι περιθωριακής ισχύος φωνές στις γραμμές του.

Χάρη στις προβλεπτικές αναλύσεις μας ξέρουμε τι έχει ανάγκη ο τόπος μας (καθολικό προοδευτικό εκσυγχρονισμό και βαθιές μεταρρυθμιστικές τομές). Έχουμε πρώτοι, και στην πράξη αγωνιζόμενοι, προσεγγίσει και επεξεργαστεί την αντιστοιχη στρατηγική, την οποία και θα εμπλουτίσουμε στο δεύτερο τακτικό συνέδριό μας (στρατηγικό του προοδευτικού εκσυγχρονισμού). Ξέρουμε, χρειάζεται για να υλοποιηθεί αυτή η στρατηγική (ένα πλατύ μεταρρυθμιστικό κίνημα όλων των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων) και πεπεισμένοι με συνέπεια σ' αυτήν την κατεύθυνση, χωρίς τάσεις «μικρομεγαλισμού», αλλά και χωρίς υπολείμματα τριτοδιεθνικής λογικής (ο ΣΥΝ... κι όχι κόμμα-οδηγός), με τη νόμιμη όμως πάντοτε φιλοδοξία του προωθημένου αυτόνομου ρόλου ανάμεσα στους όποιους άλλους κινηθούν στην ίδια με μας στρατηγική τροχιά. (...)

Μακάρι στην πορεία προς το συνέδριό τους να περισσέψει χρόνος στους φίλους του ΠΑΣΟΚ να σκεφτούν και για σοβαρότερα απ' τη νομή της εξουσίας ζητήματα, αν θέλουν να μην παροδίσουν τη σκυτάλη στον Έβερτ και στην ελαττωμένη «συντροφιά» του. Να σκεφτούν τη στρατηγική τους, να ξεφύγουν απ' την παλιά θολούρα και να παγιδευτούν στη διαχειριστική λογική της «κεντροαριστεράς», να μετατοπιστούν στη μεταρρυθμιστική λογική της λειτουργικής αγωνιστικής συμπίεσης κεντροαριστεράς και δημοκρατικής Αριστεράς, για να μπει επιτέλους η κοινωνία μας σε τροχιά ανάκαμψης και να ελπίζει βάσιμα να βρεθεί σε κάποιο ξέφωτο του καινούργιου αιώνος όταν ανατέλλει.

Σε κάθε περίπτωση ο ΣΥΝ δεν θα τσαλαβουτάει στο τέλμα.

Ας μη τον προσμετρούν οι πονηροί στους σχεδισμούς τους κι ας μην... αγωνιούν, χωρίς λόγο, εχθροί και δικοί μας.

A. A. Μίλν

— Η - ΓΟΥΙΝΝΥ - Ο - ΠΟΥΦ

(ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ 7 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 599
ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
Παρασκευή
1 Μαρτίου 1996

Στις 29 Μαρτίου στο Τορίνο της Ιταλίας αρχίζει τις εργασίες της η Διακυβερνητική Διάσκεψη για την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Προηγήθηκαν οι συνεδριάσεις της Ομάδας Προβληματισμού, όπου την Ελλάδα εκπροσώπησε ο πρέσβης ε.τ. κ. Στέφανος Σταθάτος, ο οποίος με την πείρα και τη διαπραγματευτική του ικανότητα επέτυχε να συμπεριληφθούν στο τελικό κείμενο, επί τη βάσει του οποίου θα διεξαχθούν οι συζητήσεις, θέσεις που ενδιαφέρουν άμεσα την Ελλάδα. Τα πάντα θα εξαρτηθούν τελικά από τη βούληση των κρατών-μελών της Ένωσης εν μέσω μάλιστα της οφθαλμοφανούς κρίσης που διέρχεται το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης σε πολλούς τομείς. Κρίσιμες οι συζητήσεις, κρίσιμότες οι τελικές αποφάσεις που δεν πρόκειται φυσικά να ληφθούν αμέσως.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη καλείται να ολοκληρώσει εκείνο που άρχισε στο Μάαστριχτ, διαμορφώνοντας ένα ικανό σύστημα διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχοντας παράλληλα τις δυνατότητες εκείνες που απαιτούνται για να λειτουργήσει καλύτερα η Ε.Ε. και να προετοιμαστεί για τη νέα διεύρυνσή της.

Ποιες θέσεις οφείλει να παρουσιαστεί και να διαπραγματευθεί η χώρα μας; Στο βασικό αυτό ερώτημα προϋπάρχουν να απαντήσουν –με την παράδοση σκέψεων, προβληματισμών και προτάσεων– τα κείμενα του Ειδικού Αφιέρωματος, επισημαίνοντας τα θέματα μιας ευρύτερης συζήτησης, που έγινε στις 26 Ιανουαρίου.

ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ:

Στέφανος Σταθάτος. Γιώργος Παπαδημητρίου. Στέλιος Πεερράκης.
Πάνος Καζάκος. Κρατερός Ιωάννου. Νίκος Φραγκάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

Βασίλης Καπετανγιάννης - Σωτήρης Ντάλης

Με τη συνεργασία του Ελληνικού Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών (ΕΚΕΜΕ)

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ

Με ποιες ελληνικές θέσεις;

Από την Ομάδα Προβληματισμού στη Διακυβερνητική Διάσκεψη

του Στέφανου Σταθάτου*

Α. ΟΜΑΔΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες στην Ομάδα Προβληματισμού διεξήχθησαν μέσα στο επικρατούν κλίμα αβεβαιότητας, σκεπτικισμού και αμφισβήτησης. Αμφισβήτησης της Ε.Ε. ως μιας οντότητας ικανής να αντιμετωπίσει τις σύνθετες προκλήσεις που έχουν συσσωρευθεί και σκιάζουν τον ευρωπαϊκό ορίζοντα.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, οι περισσότερες από τις χώρες-μέλη, χωρίς οραματισμούς, επεδίωξαν, πρωτίστως, την προώθηση των εθνικών τους θέσεων, αλλά και με κοινή συνείδηση ότι η οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να συντελεστεί με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών της και όχι ερήμην τους.

Οι εργασίες της Ο.Π. εκάλυψαν: 1) το Θεσμικό, 2) την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας/Αμυνας και 3) τη θέση του Ευρωπαίου πολίτη μέσα στην Ένωση.

1. Η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου εκρίθη απαραίτητη αφενός μεν για την προσαρμογή των θεσμών στα νέα δεδομένα και αφετέρου λόγω των αναγκών της περαιτέρω διεύρυνσης, η οποία θα διαφέρει των προηγούμενων λόγω του μεγάλου αριθμού των υποψηφίων χωρών και της ετερογένειας των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών τους καταστάσεων. Η ανα-

θεώρηση θα πρέπει να επιτευχθεί χωρίς τη διατάραξη της σημερινής θεσμικής ισορροπίας και θεσμικής ισότητας των κρατών-μελών και να αποσκοπεί στη βελτίωση και εφαρμογή των αρχών της αποτελεσματικότητας, της δημοκρατίας, της διαφάνειας και της αλληλεγγύης. Η διαφορετική προσέγγιση των προς αναθεώρηση πτυχών του

«Η αναθεώρηση του

θεσμικού πλαισίου

θα πρέπει να

επιτευχθεί χωρίς

τη διατάραξη

της σημερινής

θεσμικής

ισορροπίας και

θεσμικής

ισότητας

των κρατών-μελών».

Α' Πυλώνα μεταξύ των οπαδών της διακυβερνητικής συνεργασίας και των υποστηριζόντων υπερεθνικά σχήματα, καθώς και μεταξύ μεγάλων και μικρών χωρών-μελών υπήρξε έκδηλη και δίνει το μέτρο των προς γεφύρωση διιστάμενων απόψεων.

2. Η διαμόρφωση μιας περισσότερο αποτελεσματικής και αξιόπιστης κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας/άμυνας (ΚΕΠΠΑ), που θα επέτρεπε στην Ε.Ε. να δραματίσει το ρόλο που της αρμόζει στα διεθνώς δρώμενα, γίνεται γενικά δεκτή. Σημαντικές διαφωνίες όμως έχουν ανακύψει ως προς τη μορφή που θα πρέπει να προσλάβει η συνεργασία στον τομέα αυτό (Β' Πυλώνας) με άμεσες προεκτάσεις επί της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, των σχέσεων Ε.Ε.-

ΔΕΕ, των εγγυήσεων ασφάλειας, του ρόλου της Ε. Επιτροπής και του Ε. Κοινοβουλίου, της δημιουργίας θέσεως Ανωτάτου Αντιπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ κ.λπ.

3. Η βελτίωση της συνεργασίας στους τομείς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (Γ' Πυλώνας) κρίνεται αναγκαία. Τα πενιχρά αποτελέσματα αποδίδονται, πρωτίστως, στην ακαταλληλότητα και ανεπάρκεια των σχετικών διατάξεων, στην απρο-

θυμία αλλοτρίωσης δικαιωμάτων εθνικής κυριαρχίας στον τομέα αυτό, στη διακυβερνητική φύση της συνεργασίας, στην απουσία λειψή ενός θεσμικού κινητήριου μηχανισμού, όπως η Ε. Επιτροπή.

Β. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ 1996

Σύμφωνα με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης οι εργασίες της Διακυβερνητικής Διάσκεψης θα διεξαχθούν με βάση την Έκθεση της Ομάδας Προβληματισμού.

Εκκινώντας από την αρχή ότι η ισχυροποίηση της Ε.Ε. ανταποκρίνεται στα συμφέροντα της χώρας, η Ελλάδα έχει συμφωνήσει να υποστηρίξει την ενδυνάμωση και εμβάθυνση των κοινοτικών θεσμών και την προώθηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, την οποία παγίως υποστηρίζει.

Μεταξύ των επιδιωκτέων βασικών στόχων περιλαμβάνονται:

Η δημιουργία μιας Ε.Ε. δημοκρατικής, αποτελεσματικότερης και αλληλέγγυα ικανής να αντιμετωπίσει τις εσωτερικές και εξωτερικές προκλήσεις και να ανταποκριθεί στις νόμιμες προσδοκίες των ευρωπαίων λαών των οποίων η απομάκρυνση από τη Ε.Ε. έχει προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις. Η προσέγγιση του ευρωπαίου πολίτη προς την Ε.Ε. ως μιας οντότητας δημοκρατικής και ικανής να αντιμετωπίζει τα φλέγοντα θέματά του όπως η απασχόληση, ο κοινωνικός αποκλεισμός, το οργανωμένο έγκλημα κ.λπ.

Η επίτευξη της θεσμικής αναθεώρησης χωρίς να διαταραχθεί η σημερινή θεσμική ενότητα, θεσμική ισορροπία και ισοτιμία όλων των κρατών-μελών και χωρίς να φαικιδευθεί η θέση των μικροτέρων εν ονόματι της αποτελεσματικότερης λειτουργίας μιας διευρυμένης Ε.Ε.

Η ενίσχυση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και η μεγαλύτερη δια-

*Ο Στέφανος Σταθάτος είναι πρέσβης επί τιμή και εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Ομάδα Προβληματισμού.

ή του με τα εθνικά Κοινοβούλια, με αγνώριση ουσιαστικότερου ρόλου αυτών στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Η ισχύς του κοινωνικού τομέα με την ίδρυση των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων του ευρωπαίου πολίτη διασύνδεση ΟΝΕ – οικονομικής και πολιτικής συνοχής – απασχόλησης. Η Ελλάδα μεθόδευσε για δέσμευση Ξ. ότι θα ανταποκριθεί επαρκώς στις οικονομικές επιπτώσεις που θα προκαλέσει η Ανατολός διεύρυνση. Η δημιουργία αποτελεσματικότερης και ισχυρής κοινής εξωτερικής πολιτικής πολιτικής άμυνας (ΚΕΠΠΑ), στο πλαίσιο της οποίας η πολυδιαλαλούμενη κοινο-

τική αλληλεγγύη θα πρέπει να βρει την έκφραση της με την εγγύηση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. και συνομολόγηση ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής. Οργανική προσέγγιση Ε.Ε.-ΔΕΕ, μέχρις ότου επιτευχθεί η συγχώνευσή τους και συμπερίληψη των «Αποστολών Πέτερσμπουργκ» στην αναθεωρημένη Συνθήκη.

Η στενότερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων με τη μερική, τουλάχιστον, κοινοτικοποίηση του τομέα αυτού (Γ' Πυλώνας) με την ενεργότερη ανάμειξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και μεγαλύτερη εμπλοκή του Ε. Κοινοβουλίου και του Ε. Δικαστηρίου.

Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της διάχυσης της δημοκρατικής αρχής στο κοινοτικό θεσμικό οικοδόμημα. Στο αίτημα αυτό ανταποκρίθηκαν μόνον εν μέρει, και πάντως όχι σε ικανοποιητικό βαθμό, οι συντάκτες της Συνθήκης.

4. Αξίζει να σημειωθεί, προς αποφυγή παρανοήσεων, ότι η υποδοχή μιας γνώριμης και με ανώτερες ιστορικές καταβολές θεμελιώδους συνταγματικής αρχής, όπως λ.χ. η δημοκρατική, στη δομή της Ένωσης πρέπει να επιχειρείται πάντοτε εν όψει των ιδιαιτεροτήτων μιας υπερεθνικής οργάνωσης. Γι' αυτό ακριβώς ορισμένα γνωρίσματά της ενδέχεται να αναπαράγονται καθ' όμοιο κατά βάση τρόπο και στο ενωσιακό επίπεδο, ενώ άλλα με σημαντικές παρεκκλίσεις ή και αποκλίσεις. Στο πλαίσιο δηλαδή της Ευρωπαϊκής Ένωσης το περιεχόμενο και η λειτουργία της δημοκρατικής αρχής προσδιορίζεται με γνώμονα τη θεσμική ιδιαιτερότητα και αποστολή της και όχι με γνώμονα τις προδιαγραφές της που προσιδιάζουν σε μια πολιτεία.

5. Η διευκρίνιση αυτή ισχύει φυσικά, τηρουμένων των αναλογιών, και για όσες άλλες θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές επιζητούν να «εκπορθήσουν» την Ένωση και να διεισδύσουν στο θεσμικό οικοδόμημά της. Το ζήτημα τίθεται ιδίως για την αρχή του κράτους δικαίου και την αρχή του κοινωνικού κράτους. Μια προσεκτική ανάγνωση των ιδρυτικών Συνθηκών και της Συνθήκης του Μάαστριχτ αρκεί για να διαπιστώσουμε, εκτός από το έλλειμμα δημοκρατίας, δικαιοκρατικό και κοινωνικό έλλειμμα.

6. Πράγματι, η μη υιοθέτηση ενός συνεκτικού συστήματος για την προστασία των δικαιωμάτων, ευχερώς αξιοποιήσιμου από

Τα θεσμικά βάθρα

του Γιώργου Παπαδημητρίου*

ΥΠΟΔΕΙΞ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΜΙΚΗ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ -
ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ
ΕΨΗΣ

ΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προβάλλει ευδιάκριτες οι ψηφίδες που αγράφουν την αργόσυρτη πορεία της θεσμικής έκφρασης της ευρωπαϊκής κήρυξης. Το «τοπίο» εξακολουθεί να παραμένει εν πολλοίς ασαφές, δεν έχουν διευκρινισθεί ακόμη οι θεμελιώδεις αρχές που θα προσδιορίσουν το α της υπό διαμόρφωση, μακροπρόθε- «Ευρωπαϊκής Ομοσπονδιακής Πολι-». Το ζήτημα πρόκειται να αποκτήσει πάλι επικαιρότητα στην επικείμενη υπερνητική Διάσκεψη.

Η πραγματοποίησή της θα μπορούσε ποτελέσει μια πρώτης τάξεως ευκαιρία τη συζήτηση των μεγάλων θεσμικών προβλημάτων της Ένωσης. Ορισμένα

θεσμικά ελλείμματα, που είχαν διαπιστωθεί και πριν από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, άρχισαν τον τελευταίο καιρό να συζητούνται με μεγαλύτερη πυκνότητα. Έτσι δεν άργησε να γίνει αντιληπτό ένα κορυφαίας σημασίας ζήτημα. Ορισμένες θεμελιώδεις αρχές, οι οποίες διασφαλίζονται στα εθνικά Συντάγματα και συνιστούν την πεμπτουσία του ευρωπαϊκού θεσμικού πο-

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να αποκτήσει συνοχή και να αναπτύξει τις δράσεις της στους τρεις βασικούς πυλώνες της, πρέπει να στηριχθεί οπωσδήποτε σε τρία θεσμικά βάθρα: τη Δημοκρατία, το Κράτος Δικαίου και την Κοινωνική Αρχή. Με άλλα λόγια, πρέπει να αποβεί δημοκρατική, δικαιοκρατική και κοινωνική.

λιτισμού, πρέπει ασφαλώς να βρουν έκφραση στα καταστατικά κείμενα της Ένωσης.

3. Η σχετική προβληματική επικεντρώθηκε, ως γνωστόν, στο έλλειμμα δημοκρατίας. Με αρκετή καθυστέρηση συνειδητοποιήθηκε έτσι η ανάγκη δημοκρατικής νομιμοποίησης της εξουσίας των

κάθε πολίτη της Ένωσης αλλά και οι ρευστοί πολλές φορές όροι υπό τους οποίους εξειδικεύεται η αρχή της νομιμότητας υπογραμμίζουν τη διατήρηση, παρά την πρόοδο που συντελέστηκε σχετικά τα τελευταία χρόνια, ενός από τα σημαντικότερα θεσμικά ελλείμματα της Ένωσης, του δικαιοκρατικού.

Γιώργος Παπαδημητρίου είναι
ηγηγής του Συνταγματικού Δικαίου στο
πιστήμιο Αθηνών.

Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις

του Στέλιου Ε. Περράκη*

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ - ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ 1996

1. ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ. ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων αποτελεί μια από τις νεωτεριστικές και πλέον ενδιαφέρουσες εξελίξεις που εισήγαγε στην ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Πράγματι, για πρώτη φορά έχουμε τη θεσμοποίηση μιας διακυβερνητικής συνεργασίας σε πεδία ιδιαίτερης ευαισθησίας για το κράτος και τον πολίτη, που αφορούν τόσο την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, από τη μια πλευρά, δεύτερον, την ασφάλεια των πολιτών της Ένωσης και, τρίτον, μια συνεργασία αστυνομική και δικαστική, που είτε σχετίζεται ευθέως με την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων ή την ασφάλεια των πολιτών, είτε μπορεί να έχει και ευρύτερους ορίζοντες. Δηλαδή, ζητήματα που σχετίζονται με τον σκληρό πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας.

Αυτή η θεσμοποίηση, με τον τίτλο VI της Συνθήκης του Μάαστριχτ, προσδιόρισε το πεδίο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι κοινές θέσεις των εταίρων της Ένωσης και αυτές καθορίζονται στο άρθρο K1. Πρόκειται για εννέα τομείς που συναρθώ-

νουν εννέα πεδία κοινού ενδιαφέροντος.

Είναι, κυρίως, η πολιτική ασύλου, η πολιτική για τον έλεγχο των προσώπων που διέρχονται από τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η πολιτική σε σχέση με τη μετανάστευση και τους υπηκόους των χωρών, καθώς επίσης η αστυνομική συνεργασία, η τελωνειακή συνεργασία, όπως επίσης και η συνεργασία στο πεδίο της δικαιοσύνης, τόσο στις αστικές όσο και στις ποινικές υποθέσεις.

Ωστόσο, το εν λόγω πλαίσιο συνεργασίας χαρακτηρίζεται από ένα σημαντικό θεσμικό και δημοκρατικό έλλειμμα, πρόβλημα γενικότερο, βέβαια, για την εφαρμογή της Συνθήκης της Μάαστριχτ, που όπως πολλοί έχουν υπογραμμίσει εμφανίζει σημαντικές νομικές ατέλειες και ασάφειες.

2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΔΕΥ

Ο νέος θεσμικός μηχανισμός διακυβερνητικής συνεργασίας που εισήγαγε η Συνθήκη του Μάαστριχτ παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα σύνθετη δομή, η οποία αποτελείται από είκοσι περίπου ομάδες εργασίας υποκειμένες στο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (ΣΔΕΥ).

Το όλο σχήμα, με μορφή πυραμίδας, συμπληρώνεται προς τα πάνω, με τρεις διευθύνουσες επιτροπές, καθώς και την Επιτροπή K4, από το ομότιτλο άρθρο της Συνθήκης. Μια πρώτη διευθύνουσα επιτροπή είναι αρμόδια για θέματα ασύλου και μετανάστευσης, η δεύτερη διευθύνουσα για θέματα αστυνομικής και τελωνειακής συνεργασίας και η τρίτη διευθύνουσα ασχολείται με τα θέματα της δικαστικής συνεργασίας.

Κορυφαίο όργανο του όλου θεσμικού μηχανισμού αποτελεί η συντονιστική Επι-

**Ο Στέλιος Περράκης είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, γενικός διευθυντής του ΕΚΕΜ και τοποθετήθηκε πρόσφατα στη θέση του γενικού γραμματέα Κοινοτικών Υποθέσεων στο ΥΠΕΞ.*

7. Με ανάλογες προδιαγραφές διαμορφώνεται εξάλλου το ισοζύγιο των θεσμικών εξελίξεων και ως προς το κοινωνικό έλλειμμα. Οι κοινωνικού περιεχομένου διατάξεις που περιλαμβάνονται τόσο στις ιδρυτικές Συνθήκες όσο και στη Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν είναι ασφαλώς σε θέση να παράσχουν επαρκές έρεισμα για τη θεμελίωση της κοινωνικής αρχής. Της αρχής, δηλαδή, που ως βασικούς στόχους έχει τη συναίρεση των συμφερόντων του ατόμου με τα συμφέροντα του συνόλου, την προστασία όσων έχουν ανάγκες και την ορθολογική επίλυση κοινωνικών διενέξεων.

8. Το τίμημα της διατήρησης των εν λόγω τριών βασικών ελλειμμάτων -του δημοκρατικού, του δικαιοκρατικού και του κοινωνικού- θα αποδειχθεί, αργά η γρήγορα, δυσβάσταχτο και ίσως μοιραίο για την ισόρροπη συνάρθρωση του θεσμικού οικοδομήματος της Ένωσης.

Κυβερνήσεις και λαοί οφείλουν γι' αυτό να στρέψουν έγκαιρα την προσοχή τους, κατά την προσεχή Διακυβερνητική Διάσκεψη, στη δημιουργική συζήτηση για την αντιμετώπιση των σωρευομένων εκρηκτικών θεσμικών ελλειμμάτων που υποσκιάζουν το μέλλον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

9. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να αποκτήσει συνοχή και να αναπτύξει τις δράσεις της στους τρεις βασικούς Πυλώνες της, πρέπει να στηριχθεί οπωσδήποτε σε τρία θεσμικά βάθρα: τη Δημοκρατία, το Κράτος Δικαίου και την Κοινωνική Αρχή. Με άλλα λόγια, πρέπει να αποβεί δημοκρατική, δικαιοκρατική και κοινωνική. Η ιστορική διεργασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης κινδυνεύει διαφορετικά να γραφειοκρατικοποιηθεί και να οδηγηθεί, πριν την ώρα της, σε μαρasmus.

ή Κ4 την οποία η Συνθήκη τη θέλει να είναι ένα γνωμοδοτικό όργανο προς το ούλιο Υπουργών, καθώς και προπαρασκευαστικό των εργασιών του Συμβουλίου.

Εδώ εντοπίζεται ένα πρώτο πρόβλημα: ποιοι είναι ή πρέπει να είναι οι σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής Κ4, η οποία αναφέρεται στο πεδίο του τρίτου βάρθρου της Συνθήκης Ένωσης σε βασικό όργανο, αντίστοιχο COREPER, με την Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων;

Η «αντιπαλότητα» φάνηκε να ανασταίνεται ήδη στη διάρκεια του εξαμήνου ελληνικής Προεδρίας, λόγω θεσμικών οργάνων και επιβολής ενός είδους προωθηδρίας. Αντίστοιχο πρόβλημα εμφανίστηκε και στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ με Πολιτική Επιτροπή και την ΕΜΑ, η οποία σύμφωνα με τη διάταξη της Συνθήκης ΕΚ (άρθρο 151) είναι το όργανο που κοινοποιεί τις εργασίες του Συμβουλίου.

Αυτό το πεδίο, η βασική θέση της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων ήταν ότι, σύμφωνα με τη διάταξη της Συνθήκης ΕΚ, πρέπει ακόμα και για το Συμβούλιο Διεύθυνσης και Εσωτερικών Υποθέσεων, ζητήματα προς συζήτηση να περνούν από το COREPER. Με ό,τι αυτό φυσικά πάγεται. Πάντως, αυτή η προβληματισμένη κατάσταση, επικοινωνία είχε τις τελευταίες επιπτώσεις της στη λειτουργία των οργάνων, αφού η Επιτροπή Κ4 φαινόταν να μην γνωρίζει τι κάνει το COREPER

θα επιταχύνει τις διαδικασίες, που ούτως ή άλλως είναι βραδείες, λόγω διακυβερνητικής «ατμόσφαιρας» και του τρόπου λήψης των αποφάσεων (ομοφωνία).

Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Ένα άλλο επίπεδο της θεσμικής λειτουργίας της συνεργασίας αφορά στην παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Η ανάγνωση του τίτλου VI έδειξε, όπως και η πρακτική που ακολουθήθηκε, ότι υπήρχαν

ζητήσεων για διαβαθμισμένα έγγραφα, κ.λπ. Έτσι, ανεξάρτητα από την ύπαρξη κανόνων και δικλίδων ασφαλείας στον Κανονισμό του Κοινοβουλίου για τέτοιου είδους συζητήσεις ή έγγραφα, η ανάγνωση των σχετικών όρων του άρθρου Κ6 είναι περιοριστική.

Εξάλλου προβληματική είναι και η πρόβλεψη: «Η Προεδρία... μεριμνά ώστε οι απόψεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να λαμβάνονται δεόντως υπόψη». Κι αν δεν λαμβάνονται υπόψη;

Πέρα από αυτές τις διαπιστώσεις θα πρέπει

«Χρειάζεται αυθεντική πολιτική βούληση. Να ξεπεραστεί το αδιέξοδο της ομοφωνίας που συχνά παραλύει κάθε πρόοδο»

εξαιρετικά προβλήματα στη θεσμική επικοινωνία του Συμβουλίου με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Σ' αυτό το πεδίο ένα ζήτημα σχετίζεται με το πώς θα ερμηνευθούν, αλλά και πώς θα εφαρμοσθούν οι διατάξεις, κυρίως του άρθρου Κ6, που αφορά στις σχέσεις ανάμεσα στα θεσμικά όργανα, την προεδρία και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ειδικότερα είναι η Προεδρία, αυτή που συνδιαλέγεται με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μέσα από διαδικασίες οι οποίες δεν είναι απόλυτα οριοθετημένες. Μια διαδικασία ενημέρωσης και μια διαβούλευσης.

Στο πλαίσιο αυτό, η διαδικασία ενημέρωσης του Κοινοβουλίου λειτουργεί στο μέ-

πει ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να αναβαθμισθεί πλήρως, τόσο στο ελεγκτικό πεδίο όσο και στο επίπεδο των διαβουλεύσεων.

ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Συνθήκη Ε.Ε. δεν βρίθει μόνο από αφηρημένες εκφράσεις και έννοιες, αλλά εισάγει και διαδικασίες που δεν διακρίνονται από την καθαρότητα εφαρμογής τους. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στο πεδίο του άρθρου Κ3.

Αναφέρει π.χ. το άρθρο Κ3 - κι εδώ έχουμε μια ρύθμιση ίδια με την ΚΕΠΠΑ - ότι «το Συμβούλιο μπορεί να θεσπίζει κοινές δράσεις». Τι είναι όμως «κοινή δράση»; Τι πράξη είναι; Ποια είναι η φύση της πράξης; Ποια είναι η δεσμευτικότητα της πράξης; Στο νομικό πεδίο τα ζητήματα τίθενται με έμφαση σήμερα, αφού μέχρι τώρα δεν υιοθετήθηκε καμιά κοινή θέση, ενώ μόλις δύο κοινές δράσεις.

Από την άλλη μεριά, το ίδιο άρθρο Κ3 προβλέπει ότι το Συμβούλιο μπορεί να καταρτίζει συμβάσεις. Τι σημαίνει όμως να καταρτίζει συμβάσεις; Οι οποιεσδήποτε ερμηνευτικές προσεγγίσεις ήταν αδύνατον μέχρι σήμερα να οδηγήσουν σε συμφωνία (consensus).

Τελικά, τι κάνει το Συμβούλιο; Υιοθετεί τη σύμβαση; Το ίδιο ή τα κράτη-μέλη; Ποια είναι η σχέση, ποια είναι η κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στο Συμβούλιο και στα κράτη-μέλη;

Από την άλλη μεριά ποια είναι η πράξη του Συμβουλίου για να καταρτισθεί μια Σύμβαση; Το Συμβούλιο μπορεί να υιοθετεί μια σύμβαση με συγκεκριμένη πράξη;

Το Συμβούλιο «καταρτίζει», και στη συνέχεια συνιστά στα κράτη-μέλη την αποδοχή της σύμβασης κατά τους συνταγματι-

«Περιορισμένη επιτυχία, μέχρι σήμερα, της Συνεργασίας ΔΕΥ καθιστά αναγκαία την ανάγκη λήψης άμεσων μέτρων θεσμικού και λειτουργικού χαρακτήρα προκειμένου να υπάρξουν συγκεκριμένα ουσιαστικά αποτελέσματα. Απαιτείται μεγαλύτερη εμπλοκή των εθνικών κοινοβουλίων, μεγαλύτερος πολιτικός έλεγχος από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.»

ομάδα ANTICI κι αντίστροφα.

Το δεύτερο ζήτημα, σ' αυτό το πολυεπίπεδο σύστημα του τίτλου VI της Συνθήκης, το οποίο στην ουσία εμπνέεται από συμβαίνοντα στο κοινοτικό βάρθρο (κί-νη προς τα πάνω και αντίστροφα, ομάδες εργασίας, COREPER-Συμβούλιο), τίθεται από την παρουσία των Διευθυνουσών ειδών, απόρροια κάποιας πρακτικής παρελθόντος. Η χρησιμότητα στο άτυπο θεσμικό χθες δεν συνεπάγεται απαραίτητα και χρησιμότητα στο σήμερα. Η εξά-ρση τους θα ελαφρύνει το μηχανισμό και

τρο των θεσμικών δυνατοτήτων.

Εδώ επισημαίνονται, εξορισμού, δυσκολίες ερμηνείας και ουσιαστικής εφαρμογής διατυπώσεων του άρθρου Κ6 για τη διαβούλευση του Κοινοβουλίου (έννοια, περιεχόμενο και δεσμευτικότητα όρων π.χ. «απόψεις του οργάνου», η Προεδρία «ζητά» τη γνώμη του Κοινοβουλίου στις κυριότερες πτυχές της δραστηριότητας στο πεδίο του τίτλου VI). Ποιες είναι οι «κυριότερες πτυχές»;

Έρχονται όμως ορισμένοι εταίροι και θέτουν σοβαρά ζητήματα ασφάλειας, συ-

κούς κανόνες τους. Κι αν υπογράψει μόνο το Συμβούλιο, προς τα κράτη-μέλη που δεν υπέγραψαν θα την επικυρώσουν;

Αλλά προβλήματα θέτει και το γεγονός ότι οι εν λόγω Συμβάσεις υπάγονται στη διαδικασία των επικυρώσεων χωρίς προθεσμίες με αποτέλεσμα την περαιτέρω αδυναμία εφαρμογής συγκεκριμένων ρυθμίσεων (βλ. μη θέση σε ισχύ ακόμη της Σύμβασης του Δουβλίνου του 1990 σχετικά με τη χορήγηση ασύλου). Έτσι, τίθεται ζήτημα διευκρίνισης της ορολογίας.

Από την άλλη μεριά, τι θα είναι αυτή η πράξη του Συμβουλίου; Δεν θα είναι σύσταση, δεν θα είναι απόφαση, θα είναι «πράξη» του Συμβουλίου! Όρος χωρίς κανένα απολύτως νόημα.

Ο ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ο ρητός αποκλεισμός από το διαδικαστικό έλεγχο του ΔΕΚ της δράσης των κρατών-μελών της Ε.Ε. στα πεδία της ΔΕΥ θέτει αναμφίβολα ζητήματα αφού οι εν λόγω δραστηριότητες θίγουν ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων του πολίτη, ενώ άλλες συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με δραστηριότητες που εμπίπτουν στο κοινοτικό βάθος. Συνεπώς θα πρέπει να ενθαρρυνθεί και να προωθηθεί η ενσωμάτωση, στα σχέδια συμβάσεων που καταρτίζονται στο πλαίσιο του τίτλου VI, μιας ρήτρας αναγνώρισης -περιορισμένη και επιλεκτική- της αρμοδιότητας του ΔΕΚ, να αποφαινεται για διαφορές ως προς την εφαρμογή και ερμηνεία τους. (Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ελληνική Προεδρία το 1994 είχε προτείνει και υποστηρίζει αυτή την προοπτική).

Η ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ - A LA CARTE- ΜΕΡΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (ΑΡΘΡΟ Κ7) ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ SCHENGEN

Είναι γνωστό ότι το σύστημα Schengen δεν αποτελεί ενωσιακή δραστηριότητα.

Πρόκειται για επιλογή συνεργασίας εννέα εταίρων που αποφάσισαν, αρχικά οι «πέντε» από το 1985 και οι υπόλοιποι μεταγενέστερα, να προχωρήσουν στη θεσμοθέτηση ενός συστήματος για τη ρύθμιση ζητημάτων που σχετίζονται με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, στην πραγματικότητα τον έλεγχο στα σύνορα, τον έλεγχο της μετανάστευσης, παροχής ασύλου δίωξης του εγκλήματος κ.λπ.

Το σύστημα Schengen, που τέθηκε πρόσφατα σε εφαρμογή κι ενώ εκκρεμεί η επικύρωση της Ελλάδας, έχει προχωρήσει σε ορισμένα ζητήματα πολύ περισσότερο από τις αντίστοιχες δραστηριότητες του τίτλου VI της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Το ζήτημα που τίθεται είναι ότι το Schengen, από τη στιγμή που έχει λειτουργικά, στο πεδίο εφαρμογής του, ζητήματα τα οποία όχι μόνο άπτονται, αλλά είναι τα ίδια με το λειτουργικό πεδίο της Συνθήκης του Μάαστριχτ, δημιουργεί διαφορετική ταχύτητα δράσης από ό,τι στο αντίστοιχο έργο των «Δεκαπέντε». Έτσι, αφού ορισμένες χώρες δεν μετέχουν στο Schengen, σημαίνει ότι μπορούμε να έχουμε για τα ίδια ακριβώς ζητήματα διαφορετικές ρυθμίσεις, διαφορετικά αποτελέσματα στη λειτουργία, με ό,τι συνεπάγεται τούτο για το μέλλον του τίτλου VI. Εξάλλου, η μελλοντική θέση σε ισχύ της Σύμβασης του Δουβλίνου του 1990 επιβάλλει αυτή την προοπτική.

Συνακόλουθα, η Συνεργασία ΔΕΥ θα πρέπει να ενσωματώσει το σύστημα Schengen.

Γενικότερα, η ρύθμιση του άρθρου Κ7, που επιτρέπει τη δυνατότητα μερικής συνεργασίας ανάμεσα σε ορισμένους εταίρους, δεν συμβάλλει στη συνολική προώθηση της Συνεργασίας στους υπόψη τομείς αφού επιτρέπει ακόμη και σκέψεις για αποκλεισμό εταίρων και πάντως ενθαρρύνει την Ευρώπη πολλών ταχυτήτων.

Η «ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ» ΠΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΥ (ΑΡΘΡΟ Κ9)

Ορισμένα από τα ζητήματα που αποτελούν σήμερα -σύμφωνα με το άρθρο Κ1- στοιχείο της Συνεργασίας μπορούν και -επιβάλλεται από τις εξελίξεις- να περάσουν μέσω της ρήτρας «διαύλου», του άρθρου Κ9, στο πεδίο των κοινοτικών αρμο-

διοτήτων. Πρόκειται κυρίως για τα ζητήματα μετανάστευσης και πολιτικής ασφάλειας (βλ. και σχετική δήλωση προσαρτημένη στη Συνθ. Ε.Ε., πλην ανεφάρμοστη).

ΣΔΕΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η εξέλιξη σε ένα πεδίο συνεργασίας ιδιαίτερης ευαισθησίας για τους εταίρους (αρμοδιότητες σκληρού πυρήνα κυριαρχίας) και τους πολίτες (ατομικά δικαιώματα-εσωτερική ασφάλεια) επιβάλλει ότι οι πράξεις και η όλη δράση των εταίρων να υπακούουν ουσιαστικά στις επιταγές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πέραν της αρχικής πρόβλεψης του άρθρου Κ2. Η προσχώρηση της Ε.Ε. στην Ευρ. ΣΔΑ, εφόσον η Ε.Ε. αποκτήσει, όπως επιβάλλεται, νομική

προσωπικότητα, αποτελεί μη ικανοποιητική απάντηση.

Η ΣΔΕΥ ΚΑΙ Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η Επιτροπή Προβληματισμού αντιμετώπισε, βέβαια, τα θέματα της ΣΔΕΥ, διαπιστώνοντας την καθυστέρηση που παρατηρείται στις εργασίες των εταίρων στο αυτό πεδίο.

Στην έκθεσή της καταγράφονται κάποιες τάσεις, ωστόσο, δεν περιλαμβάνονται απαντήσεις στα επόμενα ζητήματα, αφού μάλλον δεν αποτελείται αντικείμενο ιδιαίτερης επιμέλειας. Έτσι, καταγράφονται ορισμένες τάσεις και απόψεις που δεν προδιαγράφουν απαραίτητα λύσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ, ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ, ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΥ ΚΑΘΙΣΤΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΛΗΨΗΣ ΑΜΕΣΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΠΡΟΚΛΗΜΕΝΟΥ ΝΑ ΥΠΑΡΞΟΥΝ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ. ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ. ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ -ΕΣΤΙΝ- ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΑ- ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΚ. ΑΛΛΑ ΚΥΡΙΩΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗΣΗ ΑΦΕΝΟΣ ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΤΕΙ ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΗΣ ΟΜΟΦΩΝΙΑΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΛΥΕΙ ΣΥΧΝΑ ΚΑΘΕ ΠΡΟΟΔΟ ΚΑΙ ΑΦΕΤΕΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΥ.

Στόχοι και βασικές αρχές

του Πάνου Καζάκου*

προβλεπόμενη για το 1996 Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη (στο εξής ΔΣΔ '96) λεί μέρους της πανευρωπαϊκής διαδικασίας ολοκλήρωσης. Κεντρικός της στόχος είναι η προσαρμογή της Ευρωπαϊκής στις απαιτήσεις των επόμενων δεσμών. Άλλα στοιχεία της ίδιας διαδικασίας είναι οι εξελισσόμενες σχέσεις με τις Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η πορεία της Δυτικοευρωπαϊκής και του ΝΑΤΟ κ.λπ. Όλα συνδέονται στενά μεταξύ τους.

Η ΔΣΔ '96 θα πραγματοποιηθεί ενώ δεν διαμορφωθεί κάποιο γενικότερο αποσπασματικό «σχέδιο» για το μέλλον. Ούτε δραστηριότητα υπεύθυνος πυρήνας ασκώντας τις προτάσεις που του εναποθέτει η θεωρία γεμονικής σταθερότητας. Στην Ε.Ε. ολοκληρώθηκε την Ευρώπη η ευθύνη για τον διαχέεται στα μέλη της. Η διάχυση, που οφείλεται στην ίδια την ιστορία Ηπείρου και στον ρόλο κλειδί του κράτους, είναι πηγή δύναμης και αμείας ταυτόχρονα.

Η ΔΣΔ '96, με τη σημασία που αποδίδει εσφαλμένα, ίσως αποδειχθεί πρόωγη. Είμυς αναπόφευκτη αφού προβλέπεται πως θα δούμε αμέσως από την ίδια τη στιγμή για την Ε.Ε. (Μάαστριχτ), για να ετήσει εκείνες τις εκκρεμότητες που δεν μπόρεσαν να τακτοποιήσουν το 1991.

ΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ. ΛΙΞΗ ΩΣ ΤΩΡΑ

Βασική προοπτική για τη ΔΣΔ '96 είναι η ίδια η Συνθ. Ε.Ε. (Μάαστριχτ). Το πλαίσιο της διαπραγμάτευσης συμπληρώθηκε όμως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λέμβου τον Ιούνιο του 1994 και από οργανική συμφωνία της 29ης Οκτωβρίου 1993.

Βάσει τα προηγούμενα οι προτεραιότητες της ΔΣΔ '96 διαφέρουν από εκείνες προηγούμενης διακυβερνητικής. Στο Μάαστριχτ το ζήτημα ήταν η οικονομική

νομισματική ολοκλήρωση, ενώ η πτυχή της «πολιτικής ένωσης» προσετέθη αργότερα και παρά μένει ως το τέλος δευτερεύουσας σημασίας. Σήμερα, το βάρος φαίνεται ότι έχει μετατοπισθεί ακριβώς στον θεσμικό και πολιτικό-αμυντικό τομέα.

Οι λόγοι για τη μετατόπιση αυτή προτεραιοτήτων είναι μάλλον προφανείς: Πρώτον, το χρονοδιάγραμμα της Συνθ. Ε.Ε. στα νομισματικά καλύπτει ολόκληρη τη δεκαετία, υπάρχει συνεπώς ένας μπουσουλός πλεύσης (με αβέβαιη ωστόσο έκβαση)· δεύτερον, για θέματα προϋπολογισμού ισχύει ένα μακροχρόνιο πλαίσιο για την περίοδο ως το 1999· τρίτον, η οικονομική-νομισματική ολοκλήρωση δύσκολα μπορεί να διασφαλισθεί, αν δεν υπάρξει πρόοδος στον τομέα της πολιτικής ενοποίησης (θεσμικά και ΚΕΠΠΑ) και τέλος, η προοπτική της διεύρυνσης θέτει επιτακτικά ζητήματα λειτουργίας των θεσμών και διαδικασιών αποφάσεων.

Αλλά είναι βέβαιον ότι συζήτηση ή διαπραγμάτευση θα γίνεται εντός της ΔΣΔ '96 ή παράλληλα πάνω στις οικονομικές πλευρές της ολοκλήρωσης. Το επιβάλλει η ίδια η πραγματικότητα και η εμπειρία από την εφαρμογή της Συνθήκης. Πρέπει να γίνει σαφές ότι ενώ η έμφαση στην προετοιμασία για τη ΔΣΔ '96 είναι στα θεσμικά ζητήματα και στην ΚΕΠΠΑ, το «νομισματικό ζήτημα» παραμένει στο επίκεντρο εξέλιξης του ενωσιακού συστήματος.

Κάθε απάντηση σε κάθε σημείο της Ημερήσιας Διάταξης που θα δίνεται, θα συνδέεται στενά με τη γενικότερη φιλοσοφία που επικρατεί σε κάθε κράτος-μέλος για τη φύση της Ε.Ε., για το ρόλο του εθνικού κράτους και των υπερεθνικών θεσμών στο μέλλον, για το έργο που η Ε.Ε. μπορεί να επιτελεί αποτελεσματικά σε διάφορους τομείς. Έτσι η διαπραγμάτευση θα 'ναι, κατά κάποιον τρόπο, και μια φιλοσοφική συζήτηση.

Η ΚΛΙΜΑΚΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Οι προηγούμενες παρατηρήσεις δίνουν ένα μέρος της απάντησης στο ερώτημα τι

αλλαγές φέρει η ΔΣΔ '96. Οι πιθανές εξελίξεις ήταν αρχικά τρεις: 1) Μια μεγάλη μεταρρύθμιση επηρεασμένη είτε από το ομοσπονδιακό πρότυπο είτε από άλλους στόχους, 2) μια μικρή μεταρρύθμιση για τη σταθεροποίηση του συστήματος των συνθηκών σε συνδυασμό με προσεκτικές τροποποιήσεις για να το κάνουν λειτουργικότερο εν όψει της διεύρυνσης και 3) η πλήρης αποτυχία.

Το ομοσπονδιακό άλμα δεν είναι ρεαλιστική προοπτική, αν και πολλοί λόγοι συνηγορούν υπέρ της επιλογής του ως μακροχρόνιου στόχου. Από την άλλη μεριά το ευρωπαϊκό σύστημα δεν ανέχεται κενά ή στασιμότητα. Έτσι αναμένουμε από τη ΔΣΔ '96 πρωταρχικά τη σταθεροποίηση με τροποποιήσεις των τωρινών δομών, θεσμών, διαδικασιών αποφάσεων και κάποιων πολιτικών.

Μεγάλες μεταβιβάσεις αρμοδιοτήτων προς τα όργανα της Ε.Ε. δεν πρέπει να αναμένονται. Με άλλα λόγια, αυτό που μπορεί να επιτευχθεί (και με πολλές δυσκολίες) είναι μια μικρή μεταρρυθμιστική δέσμη. Αυτή είναι η πρόβλεψη.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η ΔΣΔ '96 δεν θα μοιάζει πολύ με τις προηγούμενες διασκέψεις του Λουξεμβούργου το 1985 και του Μάαστριχτ το 1991. Η διαφορά είναι ότι οι προηγούμενες συνδέθηκαν με μεγάλα σχέδια για την εξέλιξη της Ε.Ε. - η πρώτη με την εσωτερική αγορά, η δεύτερη με την ΟΝΕ. Τη στιγμή αυτή δεν υπάρχει κανένα τέτοιο σχέδιο στον ορίζοντα (το ομοσπονδιακό όραμα βρίσκεται εκτός του διαπραγματευτικού πλαισίου). Ούτε η ΚΕΠΠΑ, όπως θα δούμε, προσφέρεται για άλματα.

«Η τάση που διαμορφώνεται και στην Ελλάδα είναι να υιοθετηθεί η στρατηγική της μικρής μεταρρύθμισης».

Η τάση που διαμορφώνεται και στην Ελλάδα είναι να υιοθετηθεί η στρατηγική της μικρής μεταρρύθμισης. Η αλήθεια είναι ότι έχουμε και πολλούς ιδιαίτερους λόγους να είμαστε προσεκτικοί. Όπως διαπίστωνε ο πρέσβης Στ. Σταθάτος, «το σημερινό κεκτημένο καλύπτει σε γενικές γραμμές τις θέσεις των μικρών χωρών [...]». Πιθανόν, σε μια ευ-

ρεία διαπραγμάτευση θα επιχειρηθούν τροποποιήσεις που δεν εξυπηρετούν τη θέση των μικρότερων χωρών» (Βουλή των Ελλήνων - Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων: Πρακτικά 13.4.95, σελ. 9).

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΤΑΧΥΤΗΤΩΝ

Η «Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων» ανή-

*Ο Πάνος Καζάκος είναι καθηγητής πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Προβληματισμοί για την ΚΕΠΠΑ

του Κρατερού Ιωάννου*

ΣΗΜΕΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΕΠΠΑ

ζει στην ομάδα των όρων, με τους οποίους γίνεται προσπάθεια να ονοματισθούν παραλλαγές μιας πορείας κάπου ανάμεσα σε ομοσπονδία και κοινοτικό σύστημα, όπως περίπου είχε διαμορφωθεί ως το Μάαστριχτ. Συνδέεται άμεσα με μελλοντική θέση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τώρα, βέβαια, οι πολλές ταχύτητες δεν είναι ασυμβίβαστες με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχτ), ούτε άγνωστες σε αυτή και στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα γενικότερα. Η ίδια η Συνθήκη ενσωμάτωσε τις πολλές ταχύτητες και τη μεταβλητή γεωμετρία στο οικοδόμημα της Ένωσης, επιτρέποντας διάφορα *opting outs* και δίνοντας τη δυνατότητα σε μια ομάδα χωρών να προσχωρήσουν στη Νομισματική Ένωση μετά το 1999, αν εκπληρώνουν ορισμένα μακροοικονομικά κριτήρια. Επίσης στη ΔΕΕ συμμετέχουν 10 μόνον από τα σημερινά 15 μέλη και τη συμφωνία του Schengen εφαρμόζει επίσης μια υποομάδα κρατών-μελών.

Στην έκθεση της Ομάδας Προβληματισμού η ιδέα των πολλών ταχυτήτων επανέρχεται με νέα ονομασία: **Ευκαμψία (flexibility)**. Πιθανότατα θα βρεθεί στο επίκεντρο των διαπραγματεύσεων ως καθοδηγητική ιδέα για πολλές επιμέρους τροποποιήσεις της Συνθήκης. Βέβαια η έκθεση θέτει σειρά περιορισμών και προϋποθέσεων για την εφαρμογή της «ευκαμψίας» ως μεθόδου για την αντιμετώπιση των θεσμικών προβλημάτων της Ε.Ε. (διατήρηση του «κοινοτικού πνεύματος», ενιαίο θεσμικό πλαίσιο κ.λπ.). Στο παράρτημα περιλαμβάνεται ολόκληρο το σχετικό τμήμα της έκθεσης, το οποίο εκτιμώ ότι αποτελεί από πρακτική άποψη το σημαντικότερο στη συζήτηση για τους γενικούς στόχους και τις βασικές αρχές της μεταρρύθμισης.

1. Προκειμένου να γίνει αποτελεσματική μια συζήτηση σχετικά με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) εν όψει της Διακυβερνητικής, είναι απαραίτητος ο σύντομος απολογισμός της μέχρι σήμερα θεσμικής δραστηριότητας. Αντί άλλων σχολίων επισυνάπτω έναν κατάλογο των κοινών δράσεων και κοινών θέσεων που έχουν υιοθετηθεί.

Από την αντιπαράθεση του καταλόγου αυτού προς τα δεδομένα της διεθνούς πρακτικής νομίζω ότι προκύπτει το εξής πρώτο συμπέρασμα: Παρά την υιοθέτηση κοινών δράσεων γενικού/οικουμενικού χαρακτήρα (ασφάλεια στην Ευρώπη – Σύμφωνα σταθεροποίησης, διεθνής ασφάλεια – μη διάδοση πυρηνικών κ.λπ.) ή γεωγραφικά εντοπισμένου χαρακτήρα (Νότια Αφρική, διαδικασία ειρήνευσης Μέσης Ανατολής), η Ένωση δεν επέτυχε να δημιουργήσει μια σαφή διεθνή εικόνα, ούτε να αποδείξει την αποτελεσματικότητα των αντιδράσεών της έναντι των μεγάλων διεθνών προκλήσεων.

Τηλεγραφικά τα αίτια της παραπάνω κατάστασης είναι: α) Απουσία αποτελεσματικών μέσων δράσης. β) Βραδύτατη κινητοποίηση των ελάχιστων διαθέσιμων μέσων. γ) Απουσία επαρκούς προπαρασκευαστικής ανάλυσης. δ) Σύγχυση ως προς την υιοθέτηση διαφόρων θεσμικών πράξεων. Τα παραπάνω φαινόμενα δημιούργησαν

χάσμα μεταξύ των «γενικών προσανατολισμών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της υλοποίησης των προσανατολισμών στο επίπεδο του Συμβουλίου. Εξάλλου, ένα φαινόμενο άξιο σχολιασμού είναι η ιδιαίτερη έμφαση που δόθηκε στην ανάπτυξη του πολιτικού διαλόγου, με έναν νεπως αυξανόμενο αριθμό τρίτων κρατών. Ο διάλογος αυτός θεωρήθηκε ως μέσο υλοποίησης των προσανατολισμών και στρατηγικής, αλλά τελικά αποδεικνύεται, κατά τη γνώμη μου, ένα έργο με περιο-

σμένα αποτελέσματα.

«Η Ομάδα Προβληματισμού δεν άγγιξε τα σοβαρά ζητήματα της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, ιδιαίτερα τις λύσεις στα ζητήματα ασφάλειας».

2. Ιδιαίτερα επιβοηθητική για την ανάλυση των μέχρι σήμερα δράσεων της ΚΕΠΠΑ θα είναι η ανατομή της αποτυχίας της Ένωσης στη γιουγκοσλαβική κρίση. Θα μπορούσε κανείς να καταγράψει ορισμένα αίτια της αποτυχίας αυτής, χωρίς να θεωρηθεί βέβαια ότι ο κατάλογος είναι εξαντλητικός. α) Υπερβολική απασχόληση της Ένωσης με τη γερμανική ενσωμάτωση. β) Αδυναμία κατά-νόησης ότι τα οικονομικά μέσα ήταν ανεπαρκή. γ) Αμεση και αρχική διακήρυξη ότι

αποκλείεται η ένοπλη δράση. δ) Αδυναμία παρεμπόδισης της μεταβολής των συνόρων κ.λπ., κ.λπ.

3. Σε συνέχεια των εκθέσεων του Συμβουλίου (10.4.95), της Επιτροπής (10.5.95) και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (17.5.95), οι εργασίες της Ομάδας Προβληματισμού (Ιούνιος-Νοέμβριος 1995) σύμφωνα με τους προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κέρκυρας και την εντολή από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καννών, έχουν σημασία για την αξιολόγηση της προοπτικής εξοπλισμού της Ένωσης με μια μεγαλύτερη ικανότητα εξωτερικής δράσης.

Η Έκθεση της Ομάδας –της οποίας «έλα-

* Ο Κρατερός Ιωάννου είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

οση» το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
ρίτης- περιέχει έναν πρώτο ισό-
της δράσης της ΚΕΠΠΑ. Η κατα-
τή είναι αρκετά προσεκτική προ-
να ληφθούν υπόψη όλες οι «ανη-
Συνολικά, η αρνητική αυτή περι-
εξλαμβάνει τα εξής φαινόμενα:
ι ιδιαίτερα γενικοί και αόριστοι.
α συμφέροντα διατυπωμένα με
τρόπο. γ) Ανεπάρκεια θεσμικού
ού και αναντιστοιχία μέσων με
κούς στόχους. δ) Απουσία νομι-
μοποίησης. ε) Απουσία «ταυτό-
α παρουσίας στη διεθνή σκηνή.
ροτεινόμενα από την Ομάδα Προ-
μού μέτρα ανάγονται κυρίως στο
επίπεδο (διαφοροποίηση του κα-
ψηφοφορίας για την υιοθέτηση
ξεων), συνοχή οικονομικής και
δράσης και ενίσχυση της Προε-
την προοπτική της νομικής προσω-
ς.
παράλληλ προτάσεις είναι προ-
η Ομάδα Προβληματισμού δεν
πό τα αντινόητα και δεν άγγιξε τα
ζητήματα της εξωτερικής δράσης
σης, ιδιαίτερα τις λύσεις στα ζητή-
φαλείας. Μπορεί κανείς να επιση-
λλά από τα κενά της Έκθεσης, αλ-
ο που έχει σημασία είναι να εντο-
με ποιο πολιτικό οπλοστάσιο σε
την ΚΕΠΠΑ θα συμμετάσχει η
στη Διακυβερνητική.
ί να τεθεί προς συζήτηση το ζήτη-
πόσον η εγγύηση των εξωτερικών
(πολιτική και πραγματική) είναι
ου κυρίως θα πρέπει να επιδιώξει
ιας. Οι θεσμικές επιδιορθώσεις μι-
ασία θα έχουν μπροστά σ' αυτόν
κότερο στόχο. Ένα δεύτερο στοι-
νομίζω ότι αξίζει να συζητηθεί εί-
ά πόσο θα ήταν χρήσιμη για την
μα ένταξη της ΚΕΠΠΑ στο πλαί-
κοινωνικής νομιμότητας, με δυνατό-
αστικού ελέγχου όχι βέβαια της
ότητας αλλά κυρίως των θεσμικών
ήσεων δράσης.
ακότερο πρόβλημα βέβαια παρα-
ο ρόλο πρέπει να διαδραματίζει η
σε έναν κόσμο με συνεχώς αυξα-
αριθμό εστιών κρίσης. Μήπως
ται μεγαλύτερη συγκέντρωση των
ώστε να μην εκφυλισθούν τελικά οι
θέσεις σε ένα είδος «ψηφισμάτων»;
ναι η προοπτική των σχέσεων ΟΗΕ
αίου 7, ΝΑΤΟ και ΔΕΕ;
και είμαι βέβαιος πολλά άλλα προ-
α απαιτούν εκτεταμένο πλέον δη-
ιάλογο.

Το Παρατηρητήριο Μάαστριχτ

του Νίκου Φραγκάκη*

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ

Ένα δίκτυο δεκατεσσάρων ερευνητικών
ιστιτούτων (μελών, ως επί το πλείστον,
της ΤΕΡΡΑ) –ένα από κάθε κράτος μέλος
της Ε.Ε. (πλην Λουξεμβούργου)– ανέλαβε
να παρακολουθεί τις εθνικές απόψεις για
την εφαρμογή της Συνθήκης και να συντάξει
μια ευρωπαϊκή έκθεση για την αναθεώρη-
ση της Συνθήκης. Την πρωτοβουλία της
προσπάθειας και τον συντονισμό της έχει
το Istituto Affari Internazionali (IAI) της
Ρώμης, στο πρόσωπο του διευθυντή του
Gianni Bonvicini και της
ερευνήτριας F. Gallo. Η
χρηματοδότηση προέρ-
χεται από το γραφείο της
Ε. Επιτροπής στη Ρώμη.
Από την ελληνική πλευ-
ρά συμμετέχει το
ΕΚΕΜΕ (Π. Κ. Ιωακει-
μίδης, Π. Καζάκος, Α. Δ.
Παπαγιαννίδης, Νίκος
Φραγκάκης).

Η παρακολούθηση των
εθνικών απόψεων πραγ-
ματοποιείται στη βάση
ενός κοινού για όλες τις
χώρες ερωτηματολογίου
προς τα εθνικά ινστιτού-
τα, οι δε απαντήσεις τους
καταχωρούνται-αντιπα-
ρατίθενται σ' ένα εξαμηνιαίο δελτίο που
το πρώτο του (πειραματικό) τεύχος κυκλο-
φόρησε τον Απρίλιο 1994 και το τρέχον,
τέταρτο (καλοκαίρι-φθινόπωρο 1995), κυ-
κλοφορεί αυτές τις μέρες.

Το ερωτηματολόγιο αντικατοπτρίζει κά-
θε φορά τις εξελίξεις και την επικαιρότητα

**Ο Νίκος Φραγκάκης είναι δικηγόρος και
διευθυντής του ΕΚΕΜΕ. Σε δική του
επιμέλεια θα κυκλοφορήσουν σύντομα οι
εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν στην
ημερίδα την οποία οργάνωσε, στις 26
Ιανουαρίου, το ΕΚΕΜΕ για τη
Διακυβερνητική Διάσκεψη.*

περί την εφαρμογή της Συνθήκης και τα
ευρωπαϊκά πράγματα γενικότερα και εί-
ναι αρθρωμένο σε πέντε άξονες ανάλυσης:

1. Γενικές εθνικές τάσεις απέναντι στην Ε.Ε.
2. Θεσμικά όργανα, επικουρικότητα και
ευρωπαϊκή ιθαγένεια.
3. ΟΝΕ.
4. ΚΕΠΠΑ.
5. Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις.

Με βάση τα τέσσερα πρώτα δελτία, δηλα-
δή τις εθνικές τάσεις κατά τη διετία 1994-
95, συντάχθηκε τον Δεκέμβριο 1995 από
τους G. Bonvicini, J.-V. Louis, A. Vascon-

celos και W. Wessels μια
πρώτη έκθεση σχετικά με
τις προτεραιότητες και τη
στρατηγική για την αναθε-
ώρηση της Συνθήκης του
Μάαστριχτ, στην οποία εκ-
φράζονται και οι βασικές
θέσεις της ΤΕΡΡΑ για το
ίδιο ζήτημα.

Η πρώτη και καίρια δια-
πίστωση της έκθεσης είναι
η μείωση της δημόσιας
αποδοχής και στήριξης της
διαδικασίας ευρωπαϊκής
ενοποίησης. Αυτή προέρ-
χεται από το έλλειμμα δη-
μοκρατίας και από το έλ-
λειμμα αποτελεσματικότη-
τας που μαζί με τις νέες

εξωτερικές προκλήσεις, απαιτούν αναθε-
ώρηση των στόχων της ενοποίησης και με-
ταβολές στη λειτουργία της Ένωσης. Πέ-
ρα από τις αναγκαίες θεσμικές βελτιώσεις,
χρειάζεται να διευκρινιστούν ορισμένα
ουσιαστικά ζητήματα της πορείας προς την
ένωση όπως, για παράδειγμα, ο βαθμός
αποδοχής της τρίτης φάσης της ΟΝΕ, η
μελλοντική θέση της ΔΕΕ στην Ένωση, η
διεύρυνση και η ανάγκη τροποποίησης των
κοινών πολιτικών που θα προκύψει.

Η ανάκτηση της υποστήριξης των πολι-
τών προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι
ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα που
αντιμετωπίζουν η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη

της, καθώς φαίνεται να υπάρχει πανευρωπαϊκή διαφωνία για τις μεθόδους που εφαρμόζονται στην ενοποιητική προσπάθεια.

Η ανάγκη καλλιέργειας ενεργητικότερης δημόσιας συμμετοχής στα ευρωπαϊκά πράγματα επαναφέρει το πρόβλημα της διαφάνειας και του ελέγχου, με τρόπο που να εξασφαλίζει την ενίσχυση του αντιπροσωπευτικού-δημοκρατικού χαρακτήρα του συστήματος, οδηγώντας έτσι στην ουσιαστική νομιμοποίηση της ενοποιητικής διαδικασίας από την κοινωνία των πολιτών. Νομιμοποίηση που σε αρκετά κράτη μέλη μπορεί να περιβληθεί και τον τύπο του δημοψηφίσματος για την αποδοχή του προϊόντος της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία δεν θα πρέπει να έχει τη μορφή μιας κλασικής διπλωματικής διαπραγμάτευσης.

Η διαμόρφωση ενός ικανού συστήματος διακυβέρνησης είναι το κεντρικό ζήτημα που θα κρίνει τη λειτουργικότητα και συνάμα την αποτελεσματικότητα της Ένωσης. Η επέκταση της πλειοψηφικής λήψης απόφασης, η διευκρίνιση των σχέσεων ενοποίησης και επικουρικότητας, η θεσμι-

κή ισορροπία Συμβουλίου-Κοινοβουλίου, είναι σημεία που χρειάζεται να ρυθμιστούν.

Ποιο είναι, λοιπόν, το μέλλον της ενοποιητικής διαδικασίας;

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996 πρέπει να ολοκληρώσει εκείνο που ξεκίνησε το Μάαστριχτ. Το νέο ευρωπαϊκό και διεθνές πολιτικό και γεωστρατηγικό περιβάλλον απαιτεί μια ισχυρότερη πολιτική ένωση. Η μετατόπιση της έμφασης από τα οικονομικά στα πολιτικά ζητήματα και η προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο και το τρίτο βάθρο, είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. Αυτό δεν σημαίνει πως μπορεί να ξεχαστεί το σημαντικό πολιτικό στοιχείο της ίδιας της ΟΝΕ.

Η διαφοροποιημένη ολοκλήρωση φαίνεται να είναι αναπόφευκτη, αφού τα κράτη-μέλη (κ-μ) που είναι έτοιμα και πρόθυμα να προχωρήσουν δεν μπορούν να κρατιούνται όμηροι από εκείνους που δεν θέλουν ή δεν μπορούν.

Η διαφοροποίηση, όμως, πρέπει να αντιμετωπίζεται σε συνάρτηση με την παραδοχή της ανάγκης διαφύλαξης των βασικών αρχών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δηλαδή της αλληλεγγύης και της ισότητας των κ-μ. Επομένως, η διαφοροποίηση δεν θα είναι à la carte – είναι επιτρεπτή μόνο για κείνες τις πολιτικές στις οποίες, για πολύ συγκεκριμένους λόγους, δεν μπορούν να συμμετάσχουν όλα τα κ-μ. Δηλαδή, ο μό-

νος λόγος διαφοροποίησης πρέπει να είναι το συμφέρον της Ένωσης. Προς το παρόν δυο τομείς φαίνεται να χρειάζονται αυτή την ειδική μεταχείριση: η τρίτη φάση της ΟΝΕ και η αμυντική πολιτική.

Η πρόβλεψη της διαφοροποιημένης ολοκλήρωσης θα ακολουθήσει το πρότυπο της ΣυνθΕΕ ως προς την ΟΝΕ. Όλα τα κ-μ θα πρέπει, όμως, να έχουν αποδεχθεί τους τελικούς στόχους της Ε.Ε. (ακόμη και εκείνους που, ορισμένα απ' αυτά, δεν υιοθετούν πλήρως), εκφράζοντας έτσι την αλληλεγγύη τους προς όσα τους αποδέχονται στο σύνολό τους. Πάντως, η διαφοροποίηση είναι κατάσταση που μπορεί να γίνεται ανεκτή ως απόκλιση από το κοινό θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης στο οποίο όλα τα κ-μ συμμετέχουν, κατά τα λοιπά, κανονικά.

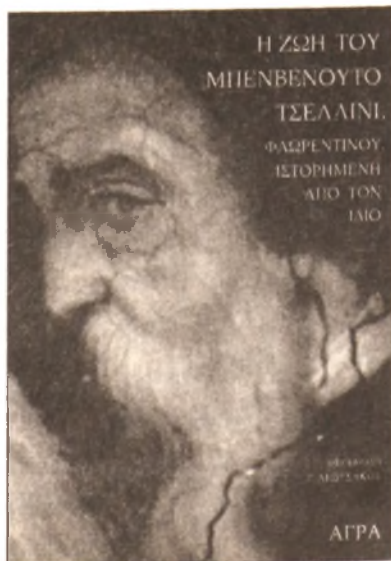
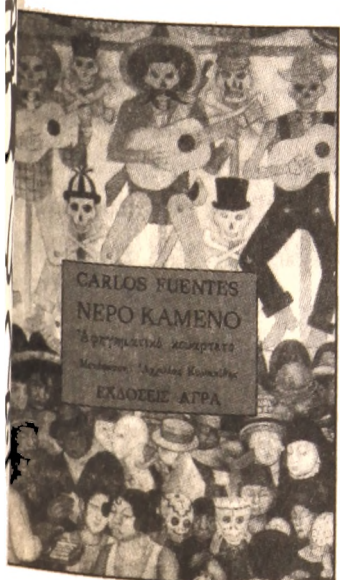
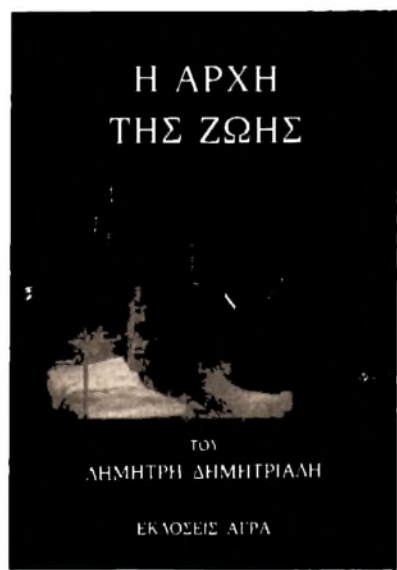
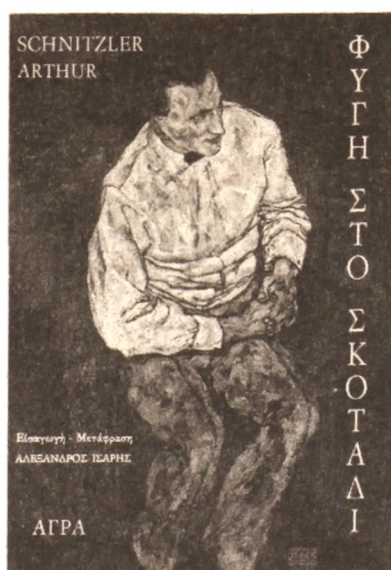
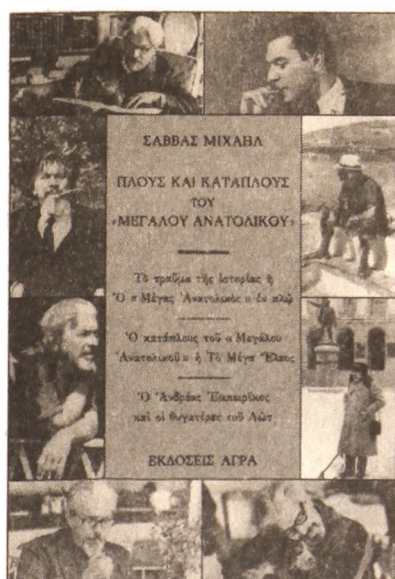
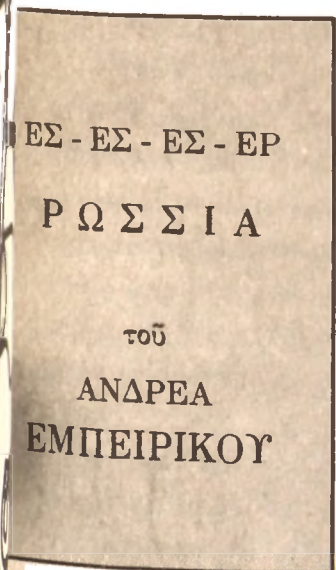
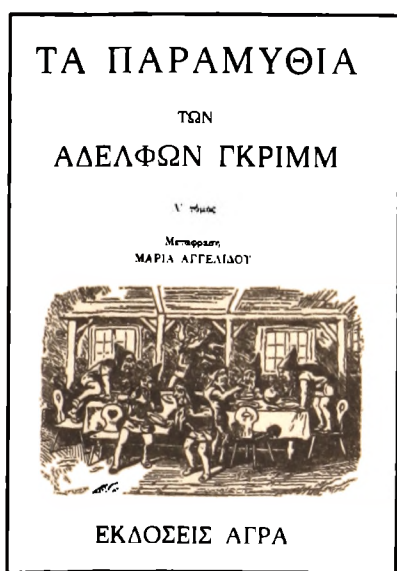
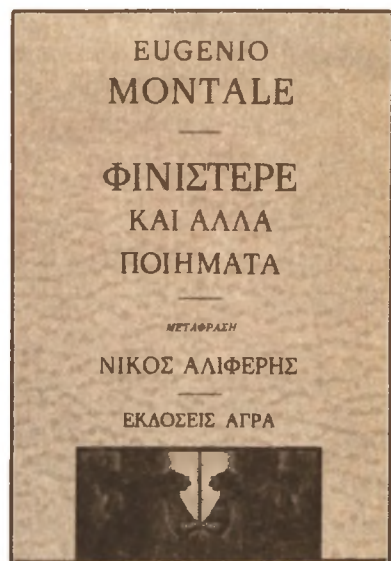
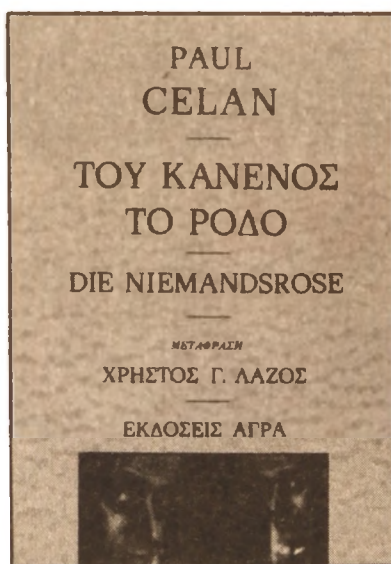
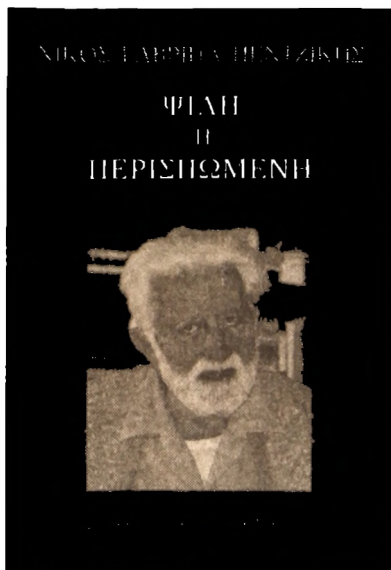
Συμπερασματικά, η επιτυχία της Διακυβερνητικής θα κριθεί, κατά τη γνώμη της μελετητικής ομάδας της ΤΕΡΡΑ, από την υιοθέτηση ορισμένων σημαντικών μέτρων, όπως:

- Επέκταση της πλειοψηφικής λήψης αποφάσεων και στα τρία βάθρα.
- Διατήρηση των σημερινών αρμοδιοτήτων της επιτροπής.
- Επέκταση των αρμοδιοτήτων του ΔΕΚ στο τρίτο βάθρο.
- Στενός σύνδεσμος ΚΕΠΠΑ και αμυντικής πολιτικής.

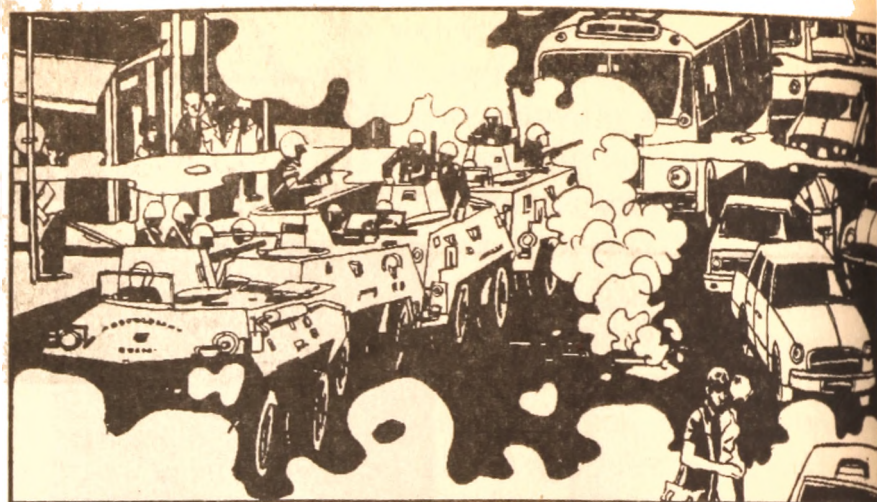

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

ΑΓΓΕΛΟΣ

Γιάννης Κалаϊτζής, Τσιγγάνικη Ορχήστρα

Ο κρότος πρέπει να ήταν εκκωφαντικός σ' ολόκληρο το κέντρο του Λονδίνου γιατί, για μια στιγμή, η ονειρική μου πτήση διακόπηκε απότομα και ξαναγύρισα στο σώμα μου, στο κρεβάτι. Μισοξυπνημένος, πρόλαβα ν' αναρωτηθώ αν ήταν λάστιχο που έσπασε έξω ακριβώς απ' το παράθυρό μου ή πυροβολισμός, πριν ξαναβουλιάξω στον ύπνο.

Ή μάλλον, πριν απογειωθώ ξανά, γιατί πάλι βρέθηκα να πετώ ήρεμα, σαν χαρταετός με κομμένο σπάγγο, πάνω απ' τον Τάμεση. Στα δεξιά μου, σε μια απ' τις κατάφωτες σαν χριστουγεννιάτικα δέντρα γέφυρες που ενώνουν τις δύο όχθες, μια θυμωμένη ορδή περιπολικών έσπευδε αρμενίζοντας προς τη βόρεια όχθη. Οι γαλαζοκόκκινες αστραπές των σειρήνων τους καταύγαζαν τα πρόσωπα των πεζών που παραμέριζαν ανήσυχοι.

Στον ποταμό, από κάτω μου, σαλεύανε τα είδωλα των φωτισμένων μεγάρων της απέναντι όχθης. Κάτι συνέβη, κάτι κακό, σκέφτηκα και άφησα τον αέρα να με παρασύρει πάνω από τις οξείες κεραμοσκεπές με τις χαμνιάδες προς το σημείο κάτω μου όπου ορμούσαν περιπολικά κι ασθενοφόρα. Μου φάνηκε πως ο αέρας βιαζόταν να πληρώσει ένα κενό που δημιουργήθηκε ξαφνικά. Μια έκρηξη, ας πούμε.

Δίπλα στο πρώην διώροφο κόκκινο λεωφορείο, που τώρα φάνταζε σαν τσαλακωμένο και ξεσχισμένο τενεκεδάκι κόλα-κόλας τεραστίων διαστάσεων, στεκόταν ένας άντρας κατηφής γύρω στα τριάντα-τριάντα τέντε. Δεν ήταν σαν και τους άλλους, προγραμματιστές, με σάρκα και οστά, ανθρώπους κοντά του, που είτε βογκούσανε μέσα στις συσπασμένες λαμαρίνες είτε πάσχιζαν να σταθούν στα πόδια τους, τιναγμένοι απ' το φωτισμό γύρω στο πεζοδρόμιο ή στις προθήκες των καταστημάτων. Ούτε ήταν γάιος απ' όσους έσπευδαν να βοηθή-

σουν.

Ήταν σαν κι εμένα: διαφανής. Μ' αναγνώρισε άλλωστε κι αυτός, αμέσως μόλις τον πλησίασα. Ήταν περίλυπος αλλά διατηρούσε τη στοικότητα της αποδοχής του μοιραίου. «Σκοτωθήκατε και σεις;», με ρώτησε με ενδιαφέρον. «Όχι, απλώς ονειρεύομαι. Ξέρετε τώρα, ο ύπνος και ο θάνατος...

Μα τι συνέβη εδώ;», ζήτησα να μάθω. Με κοίταξε λίγο παραξενεμένος. «Η βόμβα που κουβαλούσα στον χαρτοφύλακα... εξερράγη στα χέρια μου», είπε και πέρασε αμήχανος το χέρι του στα ακατάστατα μαλλιά του. Είχε ένα καθαρό αγγλοσαξωνικό πρόσωπο.

«Είστε, συγγνώμη, ήσασταν τρομοκράτης του IRA, δεν είναι έτσι;», είπα κοιτάζοντας τους αστυνομικούς που ήδη είχαν αποκλείσει την περιοχή με ταινίες κι έψαχναν, φωνάζοντας και παραπατώντας, στα συντρίμια του λεωφορείου που κάπνιζαν ακόμα. Αποφεύγοντας κι αυτός να με κατάρξει κατά πρόσωπο, συγκατένευσε. «Έσπασε κατά τύχη... χωρίς να το θέλω. Πιστεύω ότι μου άξιζε, τι λέτε κι εσείς;», ρώτησε ρητορικά, μην περιμένοντας την απάντησή μου.

Τι να του πω τώρα; Πολλοί θα συμφωνούσαν μαζί του, κι εγώ ιδίως. Όλη αυτή η φρικωδία, η αναξιοπρέπεια αυτού του θανάτου.

Τη μια στιγμή να συζητάς για την ταπεταρία του εξοχικού σου ή, για το θεό, και την αθανασία τους ψυχής, και την επομένη να κολλάς στα τοιχώματα του λεωφορείου σου, σαν τραγικό πόπεδο της ανθρώπινης κακίας και βλακείας.

«Πότε θα την πυροδοτούσατε;», τον ρώτησα για να συντηρήσω αυτή την ανήκουστη συζήτηση. «Τι σημασία έχει αυτό τώρα πια; Καμιά. Πίστευα ότι ο σκοπός, η απελευθέρωση της βόρειας Ιρλανδίας,

αγιάζει τα μέσα. Τώρα όμως που βλέπω ότι απέμεινε απ' το ίδιο μου το σώμα, να χεμνει ένα με τα σώματα αυτών των Βρετανών που δε γνώρισα ποτέ μου, τώρα... το βλέπω διαφορετικά. Είμαι και πιστός καθολικός ξέρετε. Κι αφήνω πίσω οικογένεια, φίλους, συντρόφους. Αυτό είναι το μόνο που σημαίνει κάτι για μένα, αυτή τη στιγμή... Η ειρωνεία της υπόθεσης», συνέχισε μ' ένα μικρό χαμόγελο, «είναι πως μέσα στο χαρτοφύλακα είχα κι ένα παιχνίδι για την κόρη μου έναν μικρό άγγελο - για έναν μικρό άγγελο. Θα της το έδινα αύριο, όταν θα επέστρεφα στο Μπέλφαστ. Φανταστείτε, θα χάνονταν τόσες ζωές, κι εγώ, σαν καλός πατέρας που γυρίζει από δουλειές, θα την φιλούσα και της έδινα τον άγγελο. Αλλά ο θεός είχε άλλη γνώμη, δεν συμφωνείτε;».

Έκανε και χιούμορ! Αν τα θύματά του είχαν κι αυτά χιούμορ, ίσως ο θάνατος δεν θα 'ναι βαρετός για όλους. Ο Ιρλανδός, όμως, δεν είχε τελειώσει. «Δεν πιστεύω πάντως ότι θα γίνω άγγελος στον Παράδεισο. Εσείς τι λέτε; Πιστεύετε στο θεό; Με περιμένει η Κόλαση ή θα παραμείνω για πάντα εδώ πέρα, ένα ματωμένο-καταραμένο φάντασμα («bloody ghost», είπε ακριβώς), να σκέφτομαι συνέχεια, να φρίττω εις τον αιώνα, χωρίς ανάπαυση, χωρίς ύπνο ή όνειρα όπως τα δικιά σας;»...

Αρκεί, αρκεί. Το μόνο που μου λείπε ήταν ν' ακούω τις πικρές μεταμέλειες ενός νεκρού τρομοκράτη. Μετά θάνατον, όλοι οι φρονιάδες κάπως έτσι θα μετανοούν κι οι τρομοκράτες κι οι εξουσιαστές: κι οι έτοιμοι κι οι αλλιώς. Τώρα τι κάνουμε όμως, εμείς οι ζωντανοί.

Τον αποχαιρέτησα ευχόμενος του καλού θάνατο, καλόν ύπνο μου αντευχήθηκε φιλόφρονα, κι υψώθηκα στον διάστικτο από πολύχρωμα φώτα νυχτερινό ουρανό του Λονδίνου. Κοντά μου, δίπλα μου, κι άλλοι χαρταετοί πετούσαν, κι άλλοι ονειρευτές ταξίδευαν...

Αν τα
θύματα είχαν
χιούμορ, ίσως
ο θάνατος
δεν θα 'ναι
βαρετός.

Μετά θάνατον,
κάπως έτσι όλοι
θα μετανοούν: κι οι
τρομοκράτες κι οι
εξουσιαστές...

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Η «Φωνή της Αμερικής»

Στο στρατόπεδο των Ρεπουμπλικάνων στις Ην. Πολιτείες η μάχη έχει ανάψει για τα καλά μεταξύ των υποψηφίων του κόμματος στις προκαταρκτικές εκλογικές αναμετρήσεις για το χρίσμα. Ο νικητής θα πρέπει να αντιμετωπίσει τον σημερινό πρόεδρο Μπιλ Κλίντον στις προεδρικές εκλογές του ερχόμενου Νοεμβρίου. Για το χρίσμα χρειάζεται ο ήμισυ των 1.990 εκπροσώπων του κόμματος που θα συγκεντρωθούν στο Σαν Ντιέγκο για να εκλέξουν τον αντίπαλο του Κλίντον.

Αυτός που έχει ταράξει τα νερά στο ρεπουμπλικανικό στρατόπεδο προκαλώντας ευρύτερες ανηλυχίες στην κοινή γνώμη είναι ο Πατ Μπουκάναν. Γίγιοτα, φυσικά, δεν έχει ακόμα κριθεί καθώς πολείπονται 27 ακόμα αναμετρήσεις τις ερχόμενες 4-5 εβδομάδες κατά τη διάρκεια των οποίων ο ρεπουμπλικανός Μπόμπι Ντολ δεν αποκλείεται να ανακάμψει.

Ωστόσο, οι πρώτες επιτυχίες του Μπουκάναν έχουν δημιουργήσει ένα «ρεύμα» επικίνδυνο μολότι οι μετριοπαθείς Ρεπουμπλικάνοι και η αμερικανική κοινή γνώμη είναι δύσκολο να πιστέψουν ότι το κόμμα θα κρίνει τελικά ως υποψήφιο πρόεδρο τον Μπουκάναν. Ό,τι πιο αντιδραστικό και ακροδεξιό υπάρχει σήμερα στην Αμερική στο ψυχολογικό υπόστρωμα του κοινού ανακατεύεται και χειραγωγείται επιδέξια από τον Μπουκάναν. Ο οικονομικός λαϊκισμός του υπόσχεται δουλειές για όλους στη φοβισμένη και ανασφαλή εργατική τάξη που σύμφωνα με αυτή τη λογική απειλείται από τον διεθνή ανταγωνισμό, τους «παράνομους» μετανάστες και τις άλλες «προνομιούχες» μειονότητες. Κατά τον Μπουκάναν το αμερικανικό σύστημα δικαιοσύνης κακώς προστατεύει τα δικαιώματα των «εγκληματιών», των άθελων, των ομοφι-

λόφιλων, αυτών που καίνε τη σημαία, των παράνομων μεταναστών, των πορνογράφων...». Τάσσεται κατά των αμβλώσεων για οποιοδήποτε λόγο και προτίθεται να υψώσει ισχυρά τείχη και προς το Μεξικό και προς τον Καναδά για να «προστατεύσει» την εγχώρια απασχόληση από τους μετανάστες, παίρνοντας παράλληλα προστατευτικά μέτρα για να θωρακίσει την αμερικανική οικονομία από τον διεθνή ανταγωνισμό, «προστατεύοντας» τον «απλό» πολίτη της χώρας από τα δεινά της σημερινής κοινωνίας.

Επόμενο είναι η εκστρατεία αυτή του Μπουκάναν να έχει προκαλέσει εφιάλτες στην ηγεσία των Ρεπουμπλικάνων. Είναι, όμως, φανερό ότι δεν πρόκειται για παροδικό φαινόμενο. Η στήριξή του από την ακροδεξιά δεν είναι τυχαία. Αντανακλά βαθύτερες δυσανεμίες και φόβους στο εκλογικό σώμα που ο Μπουκάναν εκμεταλλεύεται επιδέξια.

Είναι αδύνατον να φανταστεί κανείς ότι με μια τέτοια πολιτική πλατφόρμα είναι δυνατόν ο Μπουκάναν να κερδίσει τελικά το χρίσμα, πόσο μάλλον να είναι ο επόμενος Αμερικανός πρόεδρος.

Έξυπνα οι Δημοκρατικοί τον παρουσιάζουν όχι ως «εξτρεμιστή» της παράταξής του, αλλά ως ακραιφνή εκπρόσωπό της και τρίβουν τα χέρια τους από χαρά, έχοντας να αντιμετωπίσουν τελικά έναν τέτοιο αντίπαλο.

Τίποτα, όμως, δεν είναι απολύτως βέβαιο. Προς το παρόν το φαινόμενο είναι υπαρκτό και αντικατοπτρίζει τη βαθύτερη κρίση της σύγχρονης κοινωνίας, ιδιαίτερα της αμερικανικής και τα πολιτικά της αδιέξοδα που αναζητούν λύσεις στις μειονότητες και τους ξένους ως αποδιοπομπαίους τράγους.

**Εχθρός του
Μπουκάναν
οι μειονότητες
και οι ξένοι ως
αποδιοπομπαίοι
τράγοι
για τα δεινά και
τα προβλήματα
της σύγχρονης
αμερικανικής
κοινωνίας**

Βόμβες και διαπραγματεύσεις

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Βόμβα στην ειρηνευτική διαδικασία για το βορειοϊρλανδικό έβαλαν η ατολμία και οι μικροπολιτικοί χειρισμοί του Βρετανού πρωθυπουργού, Τζον Μέητσορ. Οι νέες επιθέσεις του IRA χαρακτηρίζονται αναμενόμενες μετά την αιφνιδιαστική στροφή της βρετανικής κυβέρνησης που εξάρτησε τις ειρηνευτικές συνομιλίες από τη διεξαγωγή εκλογών στη Βόρεια Ιρλανδία. Οι πολιτικές εξελίξεις στη Βρετανία και η παρέμβαση του αμερικανικού παράγοντα αναμένεται να επηρεάσουν το έτσι ή αλλιώς αβέβαιο μέλλον της ειρήνης στην περιοχή.

Στις 9 του μήνα ο Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός ξαναχτυπά στο Λονδίνο μετά από 17 μήνες εκκευρίας. Δύο άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και δεκάδες τραυματίστηκαν. Ο IRA ανακοινώνει ότι τερματίζει την εκκευρία και επανέρχεται στην ένοπλη δράση. Στις 13 του μήνα ακολουθεί έκρηξη στο κέντρο του Λονδίνου με έναν νεκρό και εννέα τραυματίες. Όλοι μιλούν για τις βόμβες του IRA ξεχνούν όμως ότι τη βόμβα στην ειρηνευτική διαδικασία την έχει βάλει πολύ νωρίτερα η βρετανική κυβέρνηση.

Ο Βρετανός πρωθυπουργός Τζων Μέητσορ επέδειξε τη μικροπολιτική ατολμία που απαιτούνταν για να προκαλέσει την αντίδραση του IRA. Αρχικά μπλοκάρει τις ειρηνευτικές συνομιλίες απαιτώντας τον αφοπλισμό του IRA, προκειμένου να αρχίσουν οι συνομιλίες. Επιδιώκει να αποδυναμώσει πλήρως το Σιν Φέιν, πολιτική πτέρυγα του IRA. Η διεθνής επιτροπή για το βορειοϊρλανδικό με επικεφαλής τον πρώην γερουσιαστή Τζορτζ Μίτσελ αποφασίζει εν όψει και της επίσκεψης Κλίντον στη Βόρεια Ιρλανδία να πιάσει το θέμα του αφοπλισμού που προβάλλει ως αξεπέραστο εμπόδιο στην ειρηνευτική διαδικασία. Στις 24 Γενάρη η επιτροπή αποφαινεται, ο αφοπλισμός να γίνεται παράλληλα με τις συνομιλίες. Ο Βρετανός πρωθυπουργός δεν θέλει σε καμία περίπτωση να ενισχύσει τους

φόβους των προτεσταντών που θεωρούν ότι έχουν προδοθεί. Δεν θα δεχόταν ποτέ αυτό το διακανονισμό πολύ περισσότερο που η ύπαρξη της κυβέρνησής του εξαρτάται από την υποστήριξη των εννέα φανατικών βουλευτών του Όλστερ. Τέσσερις, λοιπόν, εβδομάδες πριν από την έναρξη των συνομιλιών κάνει αιφνιδιαστική στροφή και αποδέχεται την πρόταση της επιτροπής με τον όρο βέβαια ότι θα διεξαχθούν εκλογές στη Βόρεια Ιρλανδία, οι οποίες και θα αναδείξουν αυτούς που θα εκπροσωπήσουν στις διαπραγματεύσεις τους πολιτικούς σχηματισμούς της Βόρειας Ιρλανδίας.

Σε αυτή τη φάση αυτό ισοδυναμεί με πολιτικό αφανισμό του Σιν Φέιν, δεδομένου ότι πριν τη συγκομιδή οφελών από την ειρηνευτική διαδικασία η αξιοπιστία του στα μάτια του βορειοϊρλανδικού λαού είναι μειωμένη.

Έτσι, φτάσαμε στις τελευταίες δραματικές εξελίξεις και στον τερματισμό της εκκευρίας από τον IRA. Το θέμα είναι τι ακριβώς υποδηλώνει η επιστροφή του IRA στην ένοπλη δράση. Εκτιμάται ότι τα χτυπήματα του IRA είναι προειδοποιητικά και μέσο άσκησης πίεσης στον Βρετανό πρωθυπουργό για να επιταχύνει τις διαδικασίες. Είναι το πιο πιθανό σενάριο, δεδομένου ότι και το Σιν Φέιν δεν επιθυμεί σε καμία περίπτωση επιστροφή στην προηγούμενη κατάσταση. Πώς θα αντιδράσει η βρετανι-

κή κυβέρνηση;

Τα περιθώρια του Τζων Μέητσορ είναι εξαιρετικά περιορισμένα. Στις 24 Φεβρουαρίου ένας ακόμα βουλευτής του αποσκήτησε αφήνοντας τον Βρετανό πρωθυπουργό επί δύο ψήφων κρεμάμενο. Στις 27 του μήνα η κυβέρνηση Μέητσορ σώζεται από το χείλος του γκρεμού. Στη συνεδρίαση του Κοινοβουλίου που ακολούθησε τις αποκαλύψεις για την παράνομη δράση μελών της συντηρητικής κυβέρνησης που στη δεκαετία του '80 πουλούσαν όπλα στο Ιράκ, ο Μέητσορ απέφυγε την πρόταση μομφής με διαφορά μιας μόνο ψήφου. Το οφείλει, βέβαια, και στην αποχή των τριών φανατικών προτεσταντών βουλευτών που εξαργύρωσαν έτσι την αδιάλλαξία του Τζων Μέητσορ στο βορειοϊρλανδικό. Οι εργατικοί προπορεύονται στις δημοσκοπήσεις με 50%, ενώ οι συντηρητικοί δεν ξεπερνούν το 23%.

Η παρέμβαση του αμερικανικού παράγοντα θεωρείται δεδομένη εν όψει των προεδρικών εκλογών. Ο Μπιλ Κλίντον με την επίσκεψή του στη Βόρεια Ιρλανδία κατέστησε σαφές ότι υπολογίζει πολύ στις ψήφους των Ιρλανδών της Αμερικής. Με βάση τις τρεις παραπάνω θέσεις καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ειρηνευτική διαδικασία για την Ιρλανδία δεν είναι καμένο χαρτί, αλλά αναγκαστικά θα περάσει μέσα από τις πολιτικές εξελίξεις στη Βρετανία που είναι έτσι ή αλλιώς θυελλώδεις.

«Δημοψήφισμα αισθητικής»

Βουλευτικές εκλογές της 3ης Μαρτίου

της Δημήτρη Φιλιππή

«Ισπανοί, προσοχή στους απατεώνες. Μη σας πουλήσουν πάλι φύκια για μεταξωτές κορδέλες...». Παραλλαγή πάνω στο ίδιο μοτίβο, εδώ και δυο χρόνια, το πρωτοσέλιδο της «ABC». Η έγκυρη και συντηρητική εφημερίδα (των 500.000 φύλλων) εφιστά την προσοχή των Ισπανών να μην ψηφίσουν το «βρόμικο» Σοσιαλιστικό Κόμμα (PSOE) και τους «εμποτίζει» με αισθήματα βδελυγμίας και αποστροφής για τον Γκονζάλες και την παρέα του...

Με επικεφαλής, λοιπόν, την «ABC» ο αντιπολιτευόμενος Τύπος προσπάθησε –και κατάφερε– να πείσει τους Ισπανούς ότι οι βουλευτικές εκλογές της 3ης Μαρτίου είναι λιγότερο μια πολιτική αναμέτρηση και περισσότερο κάτι, ας πούμε, σαν «δημοψήφισμα αισθητικής» –όχι στη «βρομιά» του PSOE, ναι στον «καθαρό» Χοσέ Μαρία Αθνάρ και το Λαϊκό Κόμμα του (Partido Popular-PP).

Ενδεικτικό, επί τούτου, είναι το γεγονός ότι οι ιθύνοντες των δυο κομμάτων έχουν επιτρατεύσει όλα τα μέσα για να προβάλουν ο ένας την ασχήμια του άλλου. Το διαφημιστικό σποτ του PSOE στην τηλεόραση δείχνει το αποκρουστικό πρόσωπο κάποιου (το «πρόσωπο» της Δεξιάς, υποτίθεται), βγαλμένο, λες, από ταινία τρόμου, ενώ η διαφήμιση του PP δείχνει μια συμμορία «θλιβερών» απατεώνων (το PSOE, υπονοείται) να μοιράζονται, μέσα σ' ένα καφενείο, τη λεία από τις παρανομίες τους...

...Και εφόσον η καλλιτεχνική έκφραση θεωρείται αντικείμενο της Αισθητικής, οι δυο μονομάχοι επιστράτευσαν, ο καθείς για λογαριασμό του, τους φίλα προσκείμενους καλλιτέχνες. Ο Αντόνιο Μπαντέρας, ο Κάρλος Σάουρα, ο Μιγκέλ Μποσέ, αν παρεμπιπτόντως σας ενδιαφέρει, μαζί με άλλους πολλούς, τάχθηκαν υπέρ του PSOE. Την αποφασή τους αυτή την αιτιολόγησαν με ανοικτή επιστολή στις εφημερίδες: «Είναι

ανάρμοστο και άκομφο –ισχυρίζονται– η Δεξιά, με την πρακτική που ακολουθεί, να θεωρεί πουλημένους όσους δεν την υποστηρίζουν»...

Ωστόσο, όσο και να φαίνεται περίεργο, σε αυτά τα ζητήματα της «πολιτικής αισθητικής» οι σοσιαλιστές υστερούν απελπιστικά. Και υστερούν γιατί τα συνθήματά τους δεν έχουν απήχηση στη μεγάλη μάζα των νέων ψηφοφόρων (3.000.000 όσοι ψηφίζουν για πρώτη φορά). Γι' αυτούς τους ψηφοφόρους η Δεξιά δεν είναι... μπαμπούλας και το κατεστημένο αντιπροσωπεύουν οι πνιγμένοι στα σκάνδαλα σοσιαλιστές του Φελίπε Γκονζάλες που κυβερνούν σχεδόν επί 15ετία. Η όποια –σπουδαία αναμφισβήτητα– προσφορά του Φελίπε –στην Υγεία, την Παιδεία, τη Δικαιοσύνη, τις Συγκοινωνίες...– πνίγεται υπό το βάρος των εκατομμυρίων νέων που ψάχνουν εδώ και χρόνια για δουλειά (20% η ανεργία).

Κι ύστερα... ποια Δεξιά... Ο Αθνάρ, «κλείνοντας το μάτι» στους επενδυτές και τους τραπεζίτες, κατάφερε να συγκλίνει αξιόπιστα προς το Κέντρο... Εξάλλου, τα προγράμματα των δυο κομμάτων διαφέρουν μόνον στις επιμέρους λεπτομέρειες. Συμφωνούν στην οικονομία, συμπλέουν στην κοινωνική και εξωτερική πολιτική, είναι σαφές ότι για την ανεργία δεν έχουν τη λύση, και στο ζήτημα της τρομοκρατίας έχουν συνάψει πραγματική συμμαχία. Η δολοφονία από την ETA, του δικαστή Φρανθίσκο Το-

Πρόσφατο πρωτοσέλιδο της «ABC». Λέει η ατάκα: «Δεν φτάνει που η γαϊδούρα είναι κουτσή, κάνει και κάτι προκλητικά τσαλίμια»...

μάς υ Βαλιέντε τους κατέβασε όλους στο πεζοδρόμιο (Αθνάρ-Γκονζάλες χέρι-χέρι) σε μια πρόσφατη μεγαλειώδη διαδήλωση, στο κέντρο της Μαδρίτης, ενάντια στη βασιλική εξτρεμιστική οργάνωση. Ο Γκονζάλες, μάλιστα, μετά τη διαδήλωση, έκλεισε στη φυλακή βουλευτές της Χένρι Μπατασούνα πολιτικό σκέλος της ETA.

...Τα άλλα κόμματα, η Ενωμένη Αριστερά του Χούλιο Ανγκίτα και τα τοπικά εθνικιστικά κόμματα, με τον όποιο πολιτικό λόγο μπορούν να αρθρώσουν, προσπαθούν να σπάσουν το... «ψευτοαισθητικό» δίλημμα του δικομματισμού και να μην επιτρέψουν την αυτονομία στον νικητή.

Και νικητής κατά πως φαίνεται από τις δημοσκοπήσεις θα είναι ο Αθνάρ. Και είναι απορίας άξιο πως, αίφνης, ο Φελίπε υπολείπεται σε... ομορφιά του άχρωμου και μουστακαλή Αθνάρ. Κρίμα Φελίπε. Το γεγονός από μόνο του είναι... αντιαισθητικό.

Βομβιστικές επιθέσεις εναντίον της ειρήνης

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Οι τελευταίες βομβιστικές επιθέσεις της Χαμάς στο Ισραήλ με 25 νεκρούς, δυσχεραίνουν πραγματικά τη δέση του Ισραηλινού πρωθυπουργού Σιμόν Πέρες εν όψει των εκλογών του Μαΐου. Η συγκυρία, όμως, και οι συσχετισμοί των δυνάμεων ευνοούν τις ειρηνευτικές συνομιλίες με τους Παλαιστίνιους αλλά και τη Συρία.

για να κατευνάσει τα πνεύματα να κλείσει τα σύνορα με τη Λωρίδα της Γάζας και τη Δυτική Όχθη και να διακόψει προσωρινώς τις συνομιλίες με τους Παλαιστίνιους. Υπαινίχθηκε, επίσης, ότι ενδέχεται να καθυστερήσει η αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τη Χεβρόνα που είχε προγραμματιστεί για το τέλος Μαρτίου και η έναρξη των συνομιλιών για τα λεπτά ζη-

να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους.

Ούτως ή άλλως, η συγκυρία ευνοεί τους δύο ηγέτες και κατά συνέπεια και την ειρηνευτική διαδικασία.

Στο Ισραήλ η δημιουργία νέου κόμματος από πρώην μέλος του Λικούντ απειλεί να διασπάσει την κεντροδεξιά προς όφελος του κυβερνώντος κόμματος. Ο Πέρες έχει το πλεονέκτημα των πρώτων εκλογών πριν από την ολοκλήρωση του διαλόγου με τη Συρία, και το πλεονέκτημα ότι είναι ακόμα νωπές οι μνήμες από τη δολοφονία του Γιτζάκ Ράμπιν. Προηγείται στις δημοσκοπήσεις και φαίνεται ότι έχει όλες τις προδιαγραφές να διατηρήσει την εξουσία.

Το σημαντικότερο ίσως όλων είναι ότι η παρουσία των Ηνωμένων Πολιτειών στη περιοχή είναι έντονη και θα γίνει ακόμα πιο έντονη όσο θα πλησιάζουμε προς τις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου.

Ο πρόεδρος Κλίντον επιθυμεί να «χρησιμεύσει» την επιτυχία της ειρήνευσης στη Μέση Ανατολή και θα κάνει ό,τι μπορεί για να διασφαλίσει την ολοκλήρωση του διαλόγου του Ισραήλ τόσο με τους Παλαιστίνιους όσο και με τη Συρία.

Φωτιά στα μπατζάκια του πρωθυπουργού Σιμόν Πέρες έβαλαν οι επιθέσεις αυτοκτονίας της Χαμάς στις 24 Φεβρουαρίου. Ο ηγέτης της αντιπολίτευσης εξαπέλυσε μύδρους, κατηγορώντας τον Πέρες ότι έχει υποκύψει πλήρως στους όρους των Παλαιστινίων. Εν όψει των εκλογών του Μαΐου, η εκμετάλλευση τέτοιων γεγονότων από την αντιπολίτευση επιφέρει σημαντικό πλήγμα στο κυβερνών κόμμα. Ωστόσο, ο δρόμος για τον Σιμόν Πέρες είναι μονόδρομος. Αναγκάστηκε, βέβαια,

τήματα της Ιερουσαλήμ και των Εβραίων εποίκων που είχε οριστεί για τον Μάιο. Οι συνομιλίες, όμως, με τους Παλαιστίνιους θα συνεχιστούν και με το σύνθημα της ειρήνης θα πάει στις εκλογές ο Σιμόν Πέρες.

Ο Παλαιστίνιος ηγέτης, Γιάσερ Αραφάτ, από την άλλη, προχώρησε στη σύλληψη πολλών μαχητών της Χαμάς και πιέζεται να εκπληρώσει προς το Ισραήλ τη δέσμευσή του να καταφέρει σημαντικό πλήγμα στους Ισλαμιστές. Με τη λαϊκή εντολή ακόμα ζεστή στα χέρια του έχει τα περιθώρια

Εκλογές στην Αυστραλία

του Κώστα Καραμάρκου

Το Σάββατο 2 Μαρτίου 1996, έντεκα εκατομμύρια ψηφοφόροι της Αυστραλίας καλούνται να εκλέξουν στην 148μελή Ομοσπονδιακή βουλή της Καμπέρας την κυβέρνηση της επόμενης τετραετίας και 38 από τους/τις 76 γερουσιαστές που έχουν αναθεωρητικό ρόλο. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως για πρώτη φορά μετά από 5 συνεχόμενες εκλογικές νίκες και 13 χρόνια διακυβέρνησης της χώρας από το πολυσυλλεκτικό σοσιαλδημοκρατικό εργατικό κόμμα Αυστραλίας, ο συντηρητικός συνασπισμός Φιλελεύθερων-Εθνικών οδεύει προς την νίκη.

■ να σημαντικό ποσοστό ψηφοφόρων πιστεύει πως 13 χρόνια εξουσίας για ένα κόμμα είναι πολλά. Αξίζει να σημειωθεί πάντως πως στις πάμπολλες μεταπολεμικές λογικές αναμετρήσεις της Αυστραλίας, κυβέρνηση άλλαξε μονάχα 4 φορές (49, 1972, 1975 και 1983). Επίσης, υπήρξαν 1 εκατομμύριο περίπου νέοι ψηφοφόροι που δεν ψήφισαν στις εκλογές του 1993 και που σύμφωνα με έρευνες είναι περισσότερο φιλεργατικοί/ές παρά φιλοσυντηρητικοί/ές.

■ σημαντικότερες πρωτοβουλίες των εργατικών κυβερνήσεων του Bob Hawke και ο το Δεκέμβριο του 1991, του σημερινού υφυπουργού Paul Keating ήταν οι ακόλουθες:

■ Η είσοδος στην Αυστραλία ξένων τραπεζών και ο καθορισμός της αξίας του δολλάρου από την ελεύθερη αγορά και όχι στην Αποθεματική Τράπεζα της χώρας. Η μείωση και η σταδιακή κατάργηση ενδοσυντάξεων.

■ Η ιδιωτικοποίηση μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων, όπως η αεροπορική εταιρεία Qantas και η τράπεζα Commonwealth.

■ Οι προσπάθειες για αναδιάρθρωση της οικονομίας μέσα από την αναδιοργάνωση της βιομηχανίας. Έμφαση δόθηκε στην ανάπτυξη τεχνολογία και στην πιο αποδοτική εκμετάλλευση του ορυκτού και γεωργικοκτηνοτροφικού πλούτου της χώρας που εξακολουθεί να αποτελεί την κυρίαρχη πλειοψηφία των εξαγωγών της Αυστραλίας.

■ Οι προσπάθειες για πολιτική προσέγγιση και ένταξη σε οργανισμούς χωρών της

νοτιοανατολικής Ασίας.

■ Η επαναφορά της δωρεάν ιατροφαρμακευτικής κάλυψης για όλους και όλες τους/τις κατοίκους της χώρας.

■ Η αναγνώριση για πρώτη φορά από το ανώτατο δικαστήριο και την κυβέρνηση της Αυστραλίας πως η χώρα πριν από την άφιξη των λευκών το 1788 ήταν μια ήπειρος που κατοικούνταν από μια πανσπερμία αυτόχθονων φυλών (Aborigines) που είχαν και εξακολουθούν να έχουν κυριαρχικά δικαιώματα πάνω στη γη τους. Αυτά τα δικαιώματα μπορούν να τα διεκδικήσουν σήμερα δικαστικά.

■ Τα πιο σημαντικά θέματα για τις εκλογές σύμφωνα με δημοσκοπήσεις είναι η κατάσταση της οικονομίας, θέματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, θέματα παιδείας, δημόσιας τάξης, κοινωνικής πρόνοιας, φορολογίας, περιβάλλοντος, το εξωτερικό χρέος της χώρας κ.ά.

■ Πολιτικοί σχολιαστές της Αυστραλίας σημειώνουν πως όλα τα παραπάνω θέματα αντιμετωπίστηκαν από την κυβέρνηση Keating αρκετά καλά. Για παραδείγματα τα τελευταία τρία χρόνια, η επίσημη ανεργία μειώθηκε από 11% σε 8,5% με τη δημιουργία 700.000 καινούργιων θέσεων εργασίας, από τις οποίες οι 440.000 είναι ολικής απασχόλησης. Ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας ήταν της τάξης του 3%-4%.

■ Οι δημοσκοπήσεις που δίνουν το προβάδισμα στη συντηρητική αντιπολίτευση δείχνουν επίσης πως το ένα τρίτο των ψηφοφόρων δεν είναι σίγουροι ακόμα για το πώς τελικά θα ψηφίσουν και οι μισοί πιστεύουν πως η κυβέρνηση Keating θα επα-

νεκλεγεί.

■ Πάντως το δημόσιο πρόσωπο του συντηρητικού συνασπισμού και του αρχηγού του John Howard είναι πιο μετριοπαθές αυτή τη φορά απ' ό,τι στις εκλογές του 1993 και του τότε αρχηγού του John Hewson. Για παράδειγμα τότε πρότειναν ωρομίσθια πείνας για άτομα κάτω των 18 ετών και ουσιαστική κατάργηση του συνδικαλιστικού κινήματος με απαγορευτικές διατάξεις στις εργασιακές σχέσεις. Τώρα, εγγυόνται τη διατήρηση κεκτημένων δικαιωμάτων όπως αυτό της επιπλέον πληρωμής για υπερωρίες ή το επίδομα σε χώρους δουλειάς όχι με τη μεσολάβηση ενός συνδικάτου, όπως ισχύει σήμερα, αλλά ενός συνήγορου εργασίας. Στα ερωτήματα πώς και ποιος/ποια θα εκλέγεται ως συνήγορος εργασίας δεν έχει δοθεί απάντηση.

■ Στις εκλογές του Μαρτίου συμμετέχει και το κεντροαριστερό κόμμα των Αυστραλών Δημοκρατών και ένας παναυστραλιανός συνασπισμός Πρασίνων διεκδικώντας ένα συνολικό ποσοστό 8-10% σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις. Όμως, εξαιτίας του πλειοψηφικού βρετανικού μοντέλου των μονοεδρικών εκλογικών περιφερειών για την ομοσπονδιακή Βουλή, δεν πρόκειται να εκλέξουν αντιπροσώπους. Η διανομή των προτιμήσεών τους στα μεγαλύτερα κόμματα ίσως παίξει σημαντικό ρόλο στο εκλογικό αποτέλεσμα. Οι Αυστραλοί δημοκράτες και οι πράσινοι διεκδικούν έδρες στην αναθεωρητική Γερουσία (μιας και το εκλογικό σύστημα είναι αναλογικό) όπου παραδοσιακά μικρά κόμματα ή ανεξάρτητα άτομα συγκεντρώνουν μεγαλύτερα ποσοστά.

ΚΡΑΤΙΚΗ ΗΡΩΙΝΗ

Από τα δημόσια ιδρύματα υγείας και τις αναγνωρισμένες από το κράτος κοινότητες θα προμηθεύονται στο εξής οι ναρκομανείς, στην Ιταλία, ηρωίνη, κοκαΐνη, μορφίνη, αμφεταμίνες ή οποιοδήποτε άλλο ναρκωτικό επιθυμούν. Η γερουσία ενέκρινε σχεδόν ομόφωνα πριν από λίγες ημέρες τροποποίηση του νόμου για τη χορήγηση ναρκωτικών ουσιών από το κράτος. Τη σχετική τροπολογία κατέθεσαν γερουσιαστές της Φόρτσα Ιτάλια. Πρόκειται για πειραματικό σχέδιο με ελεγχόμενη από το κράτος χορήγηση ναρκωτικών ουσιών. Ο στόχος είναι αφ' ενός η χορήγηση της ηρωίνης υπό ιατρική παρακολούθηση με απώτερο σκοπό την απεξάρτηση και αφ' ετέρου η καταπολέμηση της εμπορίας ναρκωτικών.

ΕΣΠΑΣΕ ΤΟ ΑΠΑΡΤΧΑΪΝΤ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

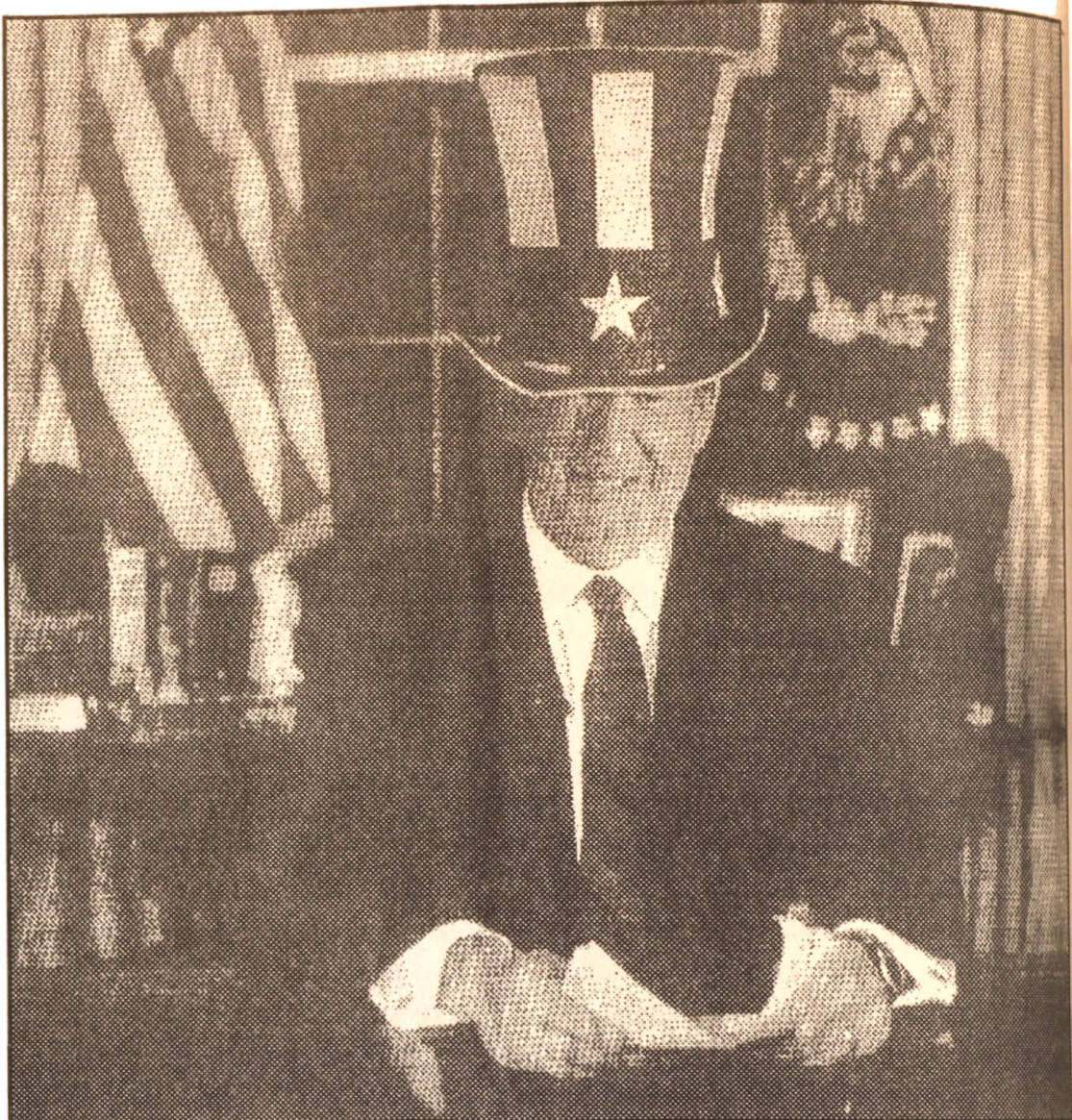
Με απόφαση ανώτατου δικαστηρίου στη Νότια Αφρική, ένα σχολείο που μέχρι πρόσφατα δεχόταν μόνο λευκούς μαθητές αναγκάστηκε να δεχτεί για πρώτη φορά και 18 μαύρους μαθητές. Μετά την απόφαση του δικαστηρίου, πολλοί (λευκοί) γονείς πήραν τα παιδιά τους από το σχολείο. Η διόικηση του σχολείου αντέδρασε έντονα και ζητεί προσφυγή σε άλλο δικαστήριο. Η απόφαση όμως του δικαστηρίου ήταν σαφέστατη, «κανένα παιδί δεν είναι δυνατόν να αποκλείεται με βάση τα φυλετικά, εθνικά, κοινω-

νικά ή πολιτιστικά χαρακτηριστικά του». Φαίνεται ότι το απαρτχάιντ άρχισε να σπάει και στα σχολεία της Νότιας Αφρικής.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η UNICEF επισήμανε πρόσφατα ότι πρέπει να επανεξεταστούν από τους διεθνείς οργανισμούς και τις χώρες της Δύσης οι τρόποι αντιμετώπισης της παράνομης παιδικής εργασίας. Η UNICEF υποστηρίζει ότι οι κυρώσεις που κατά καιρούς επιβάλλονται σε διάφορες χώρες για να παταχθεί το φαινόμενο της παιδικής εργασίας φέρνουν συχνά τα αντίθετα αποτελέσματα. Αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι στο Μπαγκλαντές η απειλή και μόνο ενός εμπορικού μπούκοτάζ από τις ΗΠΑ είχε αποτέλεσμα την απόλυση 50.000 παιδιών που εργάζονταν στην κλωστοϋφαντουργία. Τα περισσότερα από αυτά τα παιδιά, στην πλειοψηφία τους κορίτσια, αναγκάστηκαν να δουλέψουν υπό χειρότερες συνθήκες και σε πολλές περιπτώσεις ως πόρνες.

Η οργάνωση επισημαίνει ότι χρειάζεται μια πολιτική με προοπτική για να χτυπηθεί το πρόβλημα στη ρίζα του και συνιστά ένα πειραματικό σχέδιο που εφαρμόζεται ήδη στο Μπαγκλαντές με τη βοήθεια της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Τα παιδιά φοιτούν στο δημοτικό σχολείο και παίρνουν επίδομα έξι δολαρίων, το μισό του μισθού που θα έπαιρναν εάν δούλευαν παρανόμως. Τις θέσεις εργασίας που μένουν

ελεύθερες θα μπορούν να καταλάβουν άνεργοι ενήλικες.

ΧΕΡΙ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΓΕΛΤΣΙΝ

Ο διευθυντής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενέκρινε, στις 22 Φεβρουαρίου, τη χορήγηση στη Ρωσία ενός ιστορικού δανείου ύψους άνω των δεκα δισ. δολαρίων για τρία έτη. Ο Μισέλ Καμντεσί δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι έμεινε πολύ ικανοποιημένος από την πλήρη δέσμευση του προέδρου και της κυβέρνησης της Ρωσίας να συνεχίσουν τα τρία επόμενα χρόνια το οικονομικό πρόγραμμα που κατέστρωσαν με το ΔΝΤ.

Ο διευθυντής του ΔΝΤ αρνήθηκε ότι με το δάνειο αυτό στηρίζει την υποψηφιότητα του προέ-

δρου Γέλτσιν γαι τις προεδρικές εκλογές του Ιουνίου.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ

Η κυβέρνηση Κλίντον προσπαθεί να προλάβει τις έντονες αντιδράσεις από την πώληση όπλων στην Τουρκία. Ετοιμάζονται να πουλήσουν 10 AH-1W SUPER COBRA ελικόπτερα στην Τουρκία και, πριν ακόμα υποβληθεί η σχετική πρόταση στην αρμόδια επιτροπή του Κογκρέσου, αφήνουν να διαρρεύσει η είδηση γαι να προλάβουν τις οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η αμερικανική κυβέρνηση επιμένει να αποσυνδέει την πώληση οπλισμού προς την Τουρκία από τις κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα.

Ο Πατ Μπουκάναν, ένας εκ των υποψηφίων των Ρεπουμπλικάνων για το χρίσμα στις προεδρικές εκλογές του ερχόμενου Νοεμβρίου για να αντιμετωπίσει τον Μπιλ Κλίντον, με καθαρόαιμα αμερικανικά στολ. Συνεπώς, ακροδεξιός, ποντάρει στη λαϊκή δυσανεμία και σ' όλες τις συντηρητικές προκαταλήψεις.

ΚΟΜΜΑΝΤΟΣ στην Κοινωνία

μέλεια: Ελένη Κολλιοπούλου - Σοφία Κανασούτη

Δεν είναι η πρώτη φορά που αποκάλυπτα νομιμοποιείται η αυθαιρεσία της αστυνομικής και κρατικής βίας. Τα γεγονότα στο Πολυτεχνείο, οι μαζικές συλλήψεις των 500, παραβιάσεις δικονομικών διατάξεων στη διεξαγωγή των δικών και απαράδεκτες καταδικαστικές αποφάσεις δεν ξεχνιούνται εύκολα. Το πρόσφατος είναι ο ξυλοδαρμός 30χρονου καθηγητή από αστυνομικά προκειμένου να «σπάσει» να ομολογήσει ότι λήστεψε το σπίτι ενός 63χρονου. Όμως το επιβεβαιωμένο αποτέλεσμα δεν πραγματοποιήθηκε, αφού το θύμα της στείρας υποστήριξε στον εισαγγελέα ότι δεν αναγνωρίζει στο πρόσωπο του καθηγητή τον ληστή. Η ιστορία έληξε με την ιατροδικαστική έκθεση που δεν πιστοποιεί βέβαια την κακοποίηση του καθηγητή. Κακοποίηση από αστυνομικούς και ο βασανισμός μέχρι θανάτου κρατουμένου κατοίκου Ξάνθης, ούτιφι Οσμάντε πέρασε βέβαια στα ψιλά των εφημερίδων. Τα τελευταία δείγματα καταχρηστικής βίας και υπέρβασης εξουσίας των λειτουργιών της «τάξης», που έτυχε δημοσιοποιηθούν, ήταν ο βιασμός και εξάχρονος από αστυνομικό και ληστεία Αλβανού από δύο αστυνομικούς. Πρόκειται για περιστατικά που με φειδώ αποκαλύπτονται προκειμένου να μην θιγεί το κύρος της αστυνομίας. Η ανεξέλεγκτη συμπεριφορά των αστυνομικών, η παραβίαση των νόμων από αυτούς που εντέλλονται στους υπερασπιστούν, κλονίζουν τη νομιμότητα, την οποία το κράτος επαγγέλλεται.

Αποκορύφωμα ήταν η άγρια επέλαση των ειδικών κατασταλτικών δυνάμεων στον καταυλισμό των τσιγγάνων στον Ασπρόπυργο μπροστά στις κάμερες των τηλεοπτικών σταθμών. Στο όνομα της «αποκατάστασης της τάξης», οι κομάντος της Αστυνομίας επέδειξαν πρωτοφανή αγριότητα απέναντι σε ανυποψίαστους και ανυπεράσπιστους τσιγγάνους: «Είναι γύφτοι, βαράτε τους!» Η εντολή για την επέμβαση αναζητείται μεταξύ του αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ αντιστράτηγου Μ. Χουρδάκη, του αττίκαρχη υποστράτηγου Ν. Χατζάκη ή του διοικητή της Ασφάλειας Χρ. Κεραμιδά... Ταξίαρχοι, β' υπαρχηγοί, η Άμεση Δράση, το τμήμα Ασπροπύργου καλούνται να καταθέσουν. Ός τώρα κανείς δεν παίρνει την ευθύνη για το πογκρόμ των τριών διμοιριών των ΕΚΑΜ.

Στις επόμενες σελίδες περιγράφεται το χρονικό της νομιμοποιημένης βίας, που βρήκε πρόσφατα εύκολο στόχο τους σκηνίτες στις 400 παράγκες του Δήμου Ασπροπύργου. Το πέρασμα από την προκατάληψη στην περιθωριοποίηση επιβεβαιώνεται για μια ακόμα φορά.

Η αποκάλυπτη επιθετικότητα αποδεικνύεται πρόσφορο μέσο κοινωνικής «κάθαρσης» και αποκατάστασης της «δημόσιας ασφάλειας».

Τι κρύβεται όμως πίσω από αυτά τα υποκριτικά επιχειρήματα; Η έλλειψη παιδείας ή μήπως η εξυπηρέτηση σύγχρονων πολιτικών σκοπιμοτήτων που προστατεύει την δήθεν μέση κοινωνική συμπεριφορά;

ΘΕΑΜΑ ή καταγγελία;

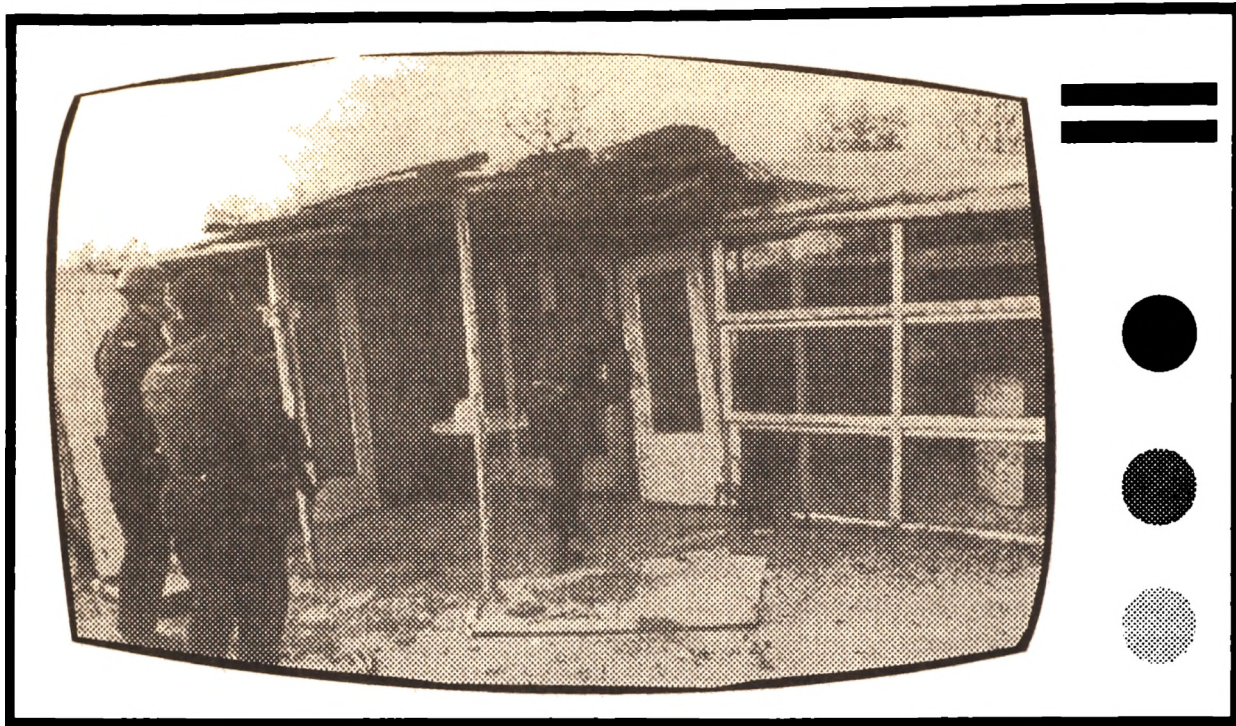
ΜΙΑ ΒΔΟΜΑΔΑ πριν τη μοιραία μέρα της επιδρομής των ΕΚΑΜ στον καταυλισμό των τσιγγάνων της περιοχής Ασπροπύργου, δημοσίευμα στα Νέα με τον τίτλο «Κτηνωδία 5 Τσιγγάνων» αναφέρει ότι «πενταμελής σπείρα νεαρών τσιγγάνων επιτέθηκε σε δύο ζευγάρια και αφού τα λήστεψε στη συνέχεια οι δράστες απήγαγαν τις κοπέλες, τις οποίες μετέφεραν σε ερημική περιοχή όπου τις βίασαν». Η Αστυνομία, συνεχίζει το δημοσίευμα, «πιστεύει ότι πρόκειται για την ίδια σπείρα Τσιγγάνων, που πριν λίγες εβδομάδες είχαν επιτεθεί σε ζευγάρι στην Πάρνηθα». Στο ίδιο δημοσίευμα με τον παραπάνω τίτλο αναφέρεται και μια ακόμα ληστεία από «τρεις νεαρούς που επιτέθηκαν σε ζευγάρι», χωρίς να προσδιορίζεται η φυλή των νεαρών.

Στα παραπάνω γεγονότα προστίθεται και η δολοφονία του Ν. Τσολάκου στη Χαλκίδα, την Κυριακή, 18 Φεβρουαρίου. Οι υποψίες στρέφονται στους σκηνίτες τσιγγάνους του Ασπροπύργου. Η πρώτη παρουσία αστυνομικών στον καταυλισμό, την Τρίτη 20 Φεβρουαρίου, αποτυγχάνει: ο τσιγγάνος που συλλαμβάνεται ξεφεύγει από τους δύο αστυνομικούς όταν κάποιος άλλος τσιγγάνος πυροβολεί εναντίον τους για να τον υπερασπιστεί. Ο αστυνομικός Νίκος Γεωργόπουλος τραυματίζεται στο μάτι και, δύο ώρες αργότερα, οι Ειδικές Κατασταλτικές Αντιτρομοκρατικές Δυνάμεις (ΕΚΑΜ) με την παρουσία δύο εισαγγελέων και των τηλεοπτικών καναλιών αναλαμβάνουν το έργο της εκδίκευσης:

Εικόνες ραμπο-ταινίας. Σκίσιμο με μαχαίρια των νάυλον μουςαμάδων που σκεπάζουν τις παράγκες, παραβίαση των τσιγγάνικων κατοικιών, έρευνα σωματική όλων των ανδρών, κλωτσιές και κτυπήματα, αγριότητα από τις διμοιρίες των κουκουλοφόρων, στο φόντο οι γυναίκες και τα μωρά, σύλληψη 70 ατόμων.

Ο βενζινάς παραπονιέται για τα γέλια των ανθρώπων που κινούν τις κάμερες. Η νευρική κατάσταση για τη μη συμμετοχή στην αποτροπή μιας καταστροφής λίγα μέτρα μπροστά μας, ψάχνει για εκτόνωση. Όμως, οι επιλογές έχουν προηγηθεί. Έτσι, ας μη ψάχνουμε για περιθώρια αντίδρασης στους καταγράφοντες την επικαιρότητα.

Την επομένη, Τετάρτη, οι αντιδράσεις για το αποτρόπαιο της επιχείρησης είναι άμεσες. Αντιρατσιστικές οργανώσεις καταγγέ-

λουν, ζητούν την παραιτήση των παρόντων εισαγγελέων, την αποζημίωση των τσιγγάνων. Οι πιο τολμηροί απαιτούν την άμεση διάλυση των ΕΚΑΜ. Η κυβέρνηση αναζητά ευθύνες. Η τηλεόραση δικαιώνεται γιατί, αν δεν κατάφερε να αποδείξει την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας ή την επιθετικότητα των «επικίνδυνων τσιγγάνων», δη-

μοσιοποίησε τουλάχιστον την αγριότητα και την αυθαιρεσία της κρατικής βίας. Πριν από λίγους μήνες, στο τηλεοπτικό θέαμα των επεισοδίων στο Πολυτεχνείο, η κάμερα συνέλαβε τον ξυλοδαρμό του νεαρού από τους ΜΑΤατζήδες. Η καταγγελία σε εικόνες καταγράφηκε και παραμένει.

Ο χορός των ένορκων διοικητικών εξετάσεων από το υπουργείο Δημόσιας Τάξης και των προκαταρκτικών εξετάσεων από την εισαγγελία της Αθήνας αρχίζει. «Η επιχείρηση κρίθηκε αναγκαία λόγω του απρόσιτου της περιοχής», θα πει η Αστυνομία. Όλα λειτουργούν ως αντίδοτο στην αποενοχοποίηση των πραγματικών υπευθύνων. Ο εισαγγελέας Πρωτοδικών κ. Κολιοκώστας διατάσσει την επείγουσα διενέργεια δύο προκαταρκτικών εξετάσεων για τις συνθήκες τραυματισμού του αστυνομικού και για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η έρευνα-μπλόκο των αστυνομικών στον καταυλισμό. Η ευθύνη των παρόντων εισαγγελέων, Ν. Παναγιωτόπουλου και Γ. Ρέβα, αποσιωπάται. Οι αντιρατσιστικές οργανώσεις επιμένουν να διεκδικούν την παραιτήσή τους για παραβίαση στοιχειωδών ατομικών δικαιωμάτων.

Το ίδιο βράδυ οι οθόνες μας γεμίζουν από τοκ σώου και παράθυρα με δημάρχους, αρχηγούς αστυνομίας, Ανδρεουλάκους, που εκφράζουν «τη φρίκη τους για το συμβάν». Το αντιρατσιστικό μένος τους θυμίζει κάτι απο τον αντιαμερικανισμό του Εβερτ την επομένη της κρίσης στην Ίμια.

Στα κενά, οι τσιγγάνοι προσπαθούν να αρθρώσουν λόγο διατυπώνοντας το σεβασμό τους στην αστυνομία, στην πολιτεία, στην εκκλησία. «Η κοινή γνώμη της ελληνικής αστυνομίας έχει καταδικάσει αυτήν την επέμβαση, που ξεπέρασε τα όρια», δηλώνει ψύχραιμα ο αρχηγός της ΕΛ.ΑΣ. Μαν. Χουρδάκης στον Σκάι. «Θλιβερό επεισόδιο (...) υπέρβαση του μέτρου» αποφαινεται ο υπ. Δικαιοσύνης,

γ. Βενιζέλος. «Υπάρχει λαθεμένη ενέργεια», ανακοινώνεται την Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων. Ο υπ. Δημόσιας, Κώστας Γείτονας, διαβεβαιώνει ότι «η επιχείρηση εν έγινε όγους αντεκδίκησης, ήταν προγραμματισμένη.

πυχώς που ο τηλεοπτικός φακός δεν χαρίζεται ούτε στον τοιγ-ούτε στο μη τοιγγάνο. Για τους μεν, το συμβάν είναι μια από νάχιστες ευκαιρίες για να δείξουν την αθλιότητα στην οποία. Για τους υπερασπιστές της νομιμότητας, η έκφραση αλληλεγ-στούς τοιγγάνους σημαίνει την διεκδίκηση υψηλότερων αμοι-Όλοι και όλα χωνεύονται στον καθοδικό σωλήνα και παρε-ουν αποκάλυπτα στα σαλόνια μας.

μπτη. Το φιάσκο συνεχίζεται: Από τους 70 που πιάστηκαν μό-2 παραπέμπονται στον εισαγγελέα για κάποιες ανεντέλεστες ές που εκκρεμούσαν σε βάρος τους από παλιότερα μικροαδι-τα (παραβιάσεις του ΚΟΚ ή αγορανομικών διατάξεων...). οι κατηγορούνται για δήλωση ψευδών στοιχείων κατά τη σύλ-τους. Τελικά, αφού πληρώσουν για την εξαγορά των ποινών αφήνονται ελεύθεροι.

βία, ο αποκλεισμός, οι τοιγγάνοι γεμίζουν τα τηλεοπτικά λεπτά

και δικαιώνουν τους διαφημιστές. Οι υπεύ-θυνοι συνεχίζουν να δικαιολογούνται για τα δημοκρατικά τους αισθήματα και για την ανάγκη εξεύρεσης λύσεων στα πρό-βλήματα των τοιγγάνων... Όμως οι προτά-σεις είναι ελάχιστες. Το θέμα αγγίζει τα όριά του και την επόμενη μέρα εξαντλείται σε δύο φράσεις, το Σάββατο σε μία. Άνθρωποι και σκουπίδια ξαναβρίσκουν την θέση τους στο κάμπινγκ των Άνω Λιο-σίων, όπως τα ποντίκια πριν ένα χρόνο ξα-ναφύλιασαν στο Ζεφύρι μετά τα τηλεοπτι-κά ζουμ. Δήμαρχοι, εισαγγελείς, υπουργοί, βουλευτές γυρίζουν επιτέλους στο γραφείο τους, ως κοινωνικά ανεύθυνοι. Ευτυχώς γι' αυτούς, η επικαιρότητα αρκείται στο εφή-μερο και χορταίνεται γρήγορα. Όσο βέβαια οι ίδιοι της επιτρέπου-με, όσο αντέχουμε να θίγουμε τα κακώς κείμενα. Ό, τι απομένει εί-ναι η μνήμη μας, που δοκιμάζεται στα συρτάρια των ΕΔΕ και απο-δεικνύεται συνήθως το ίδιο επίκαιρη, σχεδόν ανύπαρκτη.

«ΕΙΝΑΙ ΓΥΦΤΟΙ, ΒΑΡΑΤΕ ΤΟΥΣ»

ΓΙΑ ΝΑ ΣΕΒΑΣΤΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΜΙΑ ΟΡΙΣΜΕΝΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ».

Ο πρόεδρος της Ένωσης των οματικών αστυνομίας Ατι-ς, Γιώργος Καμαρινόπουλος, έδωσε στο ΑΝΤΙ και καταδικάζει την απόφαση για την αποστολή των ΕΚΑΜ στον Ασπρόπυργο.

Η επιχείρηση δεν είχε προγραμι-τιστεί. Δεν έχω βέβαια στοι-α για το πώς ακριβώς διατά-θηκε. Κάποιοι θεώρησαν ότι με-τον τραυματισμό έπρεπε να νε μεγαλύτερες δυνάμεις, αν λάθος. Πίεζε βέβαια και ο όνος αλλά θα μπορούσε να άρξει ψυχραιμότερη αντιμετώ-μη.

Ο αρχηγός της αστυνομίας δίνει

εντολή ύστερα από έκθεση των αρμο-ν που ασχολούνται με το θέμα. Έγινε κα-εκτίμηση της κατάστασης.

ους τοιγγάνικους καταυλισμούς μικροε-χειρήσεις από τοπικές αστυνομικές δυνά-εις γίνονται τακτικά. Οι τοιγγάνοι δεν πλη-νουν ποτέ τα πρόστιμα για τις μικροπα-βάσεις που κάνουν και η μόνη λύση είναι σύλληψή τους.

Η καταπολέμηση του ποινικού εγκλήμα-ς άργησε να οργανωθεί στην Ελλάδα γιατί πολλά χρόνια οι αστυνομικοί ασχολού-ιν και με το πολιτικό έγκλημα. Αστυνομι-ί και χωροφύλακες πριν την ενοποίησή υς, στη δεκαετία του 1980, είχαν πολλα-ά καθήκοντα επιβολής γενικά της τάξης η επενέβαιναν στη γενικότερη οργάνωση

της πολιτείας. Τα ΕΚΑΜ και τα ΜΑΤ, οι Δυ-νάμεις Αποκατάστασης της Τάξης όπως με-τονομάστηκαν, ήταν γέννημα της μεταπολί-τευσης. Τα ΕΚΑΜ δημιουργήθηκαν για την αντιμετώπιση αεροπειραιτών αλλά η αύξη-ση της εγκληματικότητας και της τρομοκρα-τίας επέβαλλαν την χρησιμοποίησή τους και μέσα στην κοινωνία. Συνήθως αποφασίζεται η επέμβασή τους για να αντιμετωπιστούν ένοπλοι πολίτες, όπως το 1992 με τη σύλλη-ψη της συμμορίας του Δίπλα στο Πόρτο Γερ-μενό ή, παλιότερα, με την επιχείρηση του Πρέκα στην Καλογρέζα. Στην Κρήτη έχουν χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις ζωοκλοπών ή εναντίον ένοπλων κακοποιών. Στην τελευ-ταία εξέγερση στον Κορυδαλλό θα επενέβαι-ναν αν αποτύχαιναν οι διαπραγματεύσεις.

Πρόκειται για δυνάμεις που δρουν συλλογικά, όπως ο στρατός. Η βία ή η χρήση όπλων είναι δεδομένη, όταν αποφασιστεί η επέμβασή τους. Σε αυτό αλλωστε εκπαιδεύο-νται και δεν υπάρχει άλλο μέσο δράσης όταν αποφασίζονται πα-ρόμοιες επιχειρήσεις. Γι' αυτό και αποτελούν την τελευταία λύση της αστυνομίας.

• Με την ΕΔΕ που διατάχθηκε για να κατολογιστούν ευθύνες θα την πληρώσει ο λιγότερο ισχυρός κομ-ματικά. Στην Αστυνομία υπάρχουν σοβαρά προβλήματα. Λείπει η στοιχειώδης υποδομή για την καλή λειτουργία του σώματος. Οι τελευ-ταίες προσλήψεις έγιναν με το σύ-

στημα των πανελληνίων αλλά δεν υπάρχει η υλική υποδομή ούτε τα προγράμματα για την αναβάθμιση του σώματος. Ο κομματι-σμός είναι κυρίαρχος και η ιεραρχία κατα-στρατηγείται. Οι πολιτικοί δίνουν τελικά τη λύση σε μια διαφωνία εσωτερική. Έτσι απο-δυναμώνεται ο ρόλος του προϊσταμένου και διασπάται η συνοχή του σώματος. Δεχόμα-στε επιθέσεις από παντού. Για να σεβαστεί κανείς τα ατομικά δικαιώματα χρειάζεται μια ορισμένη κουλτούρα που δεν υπάρχει.

• Η ανάπτυξη του συνδικαλισμού στην αστυνομία έχει αρχίσει από το 1988 αλλά μόλις το 1994 δημιουργήθηκε η Ένωση μετά από πολλές δυσκολίες. Συναντήσαμε πολλές αντιδράσεις και το κόστος επαγγελματικά δεν ήταν μικρό.

«Ενέργεια **ΠΑΡΑΝΟΜΗ** και **ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ**»

• Ο Φώτης Κουβέλης για την επιχείρηση στον Ασπρόπυργο

«ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ρατσισμός που αναπτύσσεται και πρέπει να αντισταθούμε», υπογράμμισε πριν από τρία χρόνια ο **Φώτης Κουβέλης**, μέλος της Πολιτικής Γραμματείας του ΣΥΝ. Ήταν η εποχή που οι ρατσιστικές επιθέσεις των νεοναζί στην Γερμανία είχαν αρχίσει να γίνονται συνιτισμένο γεγονός, τα θύματά ήταν 25 για το 1993 και είχαν καταγραφεί 8.000 πράξεις βίας, σύμφωνα με στοιχεία που είχε δώσει τότε στη δημοσιότητα ο Συνασπισμός. Παράλληλα, η αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος έπαιρνε ήδη εκρηκτικές διαστάσεις. Τα πρώτα κρούσματα στην Ελλάδα είχαν ήδη εμφανιστεί: η Χρυσή Αυγή δρούσε ανενόχλητη. Η πολιτική συγκυρία υπέθαλπε την ανάπτυξη εθνικιστικών επιχειρημάτων στην ελληνική κοινωνία και έδινε ερείσματα στο ρατσισμό και την ξενοφοβία.

Την ίδια περίπου περίοδο, η Γερμανία εκτόπιζε στη Ρουμανία 30.000 ρουμάνους τσιγγάνους που ζητούσαν πολιτικό άσυλο στη γερμανική επικράτεια, ύστερα από συμφωνία χορήγησης από την πρώτη δανείου 1.000 εκατομμυρίων γερμανικών μάρκων στη Ρουμανία. Η συμφωνία αυτή μεταξύ των δύο χωρών καταδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 23 Φεβρουαρίου 1994, με το ειδικό ψήφισμα της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών και Εσωτερικών Υποθέσεων σχετικά με «τη θέση των τσιγγάνων στην Κοινότητα» το οποίο:

«Απορρίπτει οποιαδήποτε πολιτική που δικαιολογεί ρατσιστική αντιμετώπιση και συμπεριφορά.

(...) Αναγνωρίζει ότι οι τσιγγάνοι είναι μια από τις γνωστότερες μειονότητες της Ευρώπης. (...)

Επιμένει στην ανάγκη να προωθηθούν μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και ζητεί να ληφθούν μέτρα με τα οποία θα υπερπηδηθούν τα βασικά εμπόδια για τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών των τσιγγάνων και των νομάδων(...)

Καλεί τις κυβερνήσεις των κρατών μελών να αναγνωρίσουν τη γλώσσα και τις άλλες πτυχές του αθιγγανικού πολιτισμού ως αναπόσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς (...)

Υπενθυμίζει ότι περισσότεροι από 600.000 αθίγγανοι πέθαναν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως του Γ' Ράιχ (...)

Καλεί την ομοσπονδιακή κυβέρνηση να (...) αναγνωρίσει τους Ρομ ως εθνότητα και πολιτισμική μειονότητα και να αποζημιώσει τους απογόνους των θυμάτων των Ναζί (...).

Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία είναι σε εξέλιξη και πολλοί Ρομ σκοτώνονται ή λιποτακτούν. Η προσφυγιά είναι η μόνη λύση τους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το ίδιο ψήφισμα:

«Απαιτεί να εξασφαλισθεί η εκχώρηση δικαιώματος παραμονής στην Κοινότητα σε όλους τους Ρομ από την πρώην Γιουγκοσλαβία».

Την ίδια χρονιά (1994), δέκα κόμματα της Ευρωπαϊκής Νέας

Άνω Λιόσια: Καταυλισμός τσιγγάνων δίπλα στη χωματερή.

Αριστεράς συνυπογράφουν κοινή διακήρυξη κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας. Μεταξύ των προτάσεων της διακήρυξης είναι η άρνηση στην ιδέα για μια «Ευρώπη φρούριο απέναντι στο μεταναστευτικό ρεύμα από το Νότο και την Ανατολή», καθώς και η προσασία «όλων των Ευρωπαίων πολιτών που στερούνται στοιχειωδών δικαιωμάτων».

Σήμερα, και με αφορμή τα γεγονότα του Ασπρόπυργου, ο **Φώτης Κουβέλης** σημειώνει:

«Η επιχείρηση των ΕΚΑΜ ήταν μια ενέργεια πρόδηλα παράνομη και αντισυνταγματική.

Υποκρίνεται αυτή η κοινωνία όταν δείχνει να ξαφνιάζεται από τα όσα είδε στην πρόσφατη επιδρομή των ειδικών δυνάμεων της ΕΛ.ΑΣ., και πρωτίστως υποκρίνεται η συντεταγμένη πολιτεία.

Η υποκρισία αναφέρεται στο γεγονός ότι μέσα από μια μακρόχρονη συμπεριφορά πράξεων και παραλείψεων δεν προέκυψε η συσσωμάτωση των τσιγγάνων στην ελληνική κοινωνία. Και μιλάμε για συσσωμάτωση και όχι για ενσωμάτωση, γιατί η διεκδίκηση μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας προϋποθέτει την αναγνώριση και το σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων της κάθε μειονότητας.

Ο αντιρατσισμός της ελληνικής κοινωνίας φοβάμαι ότι είναι περισσότερο διακήρυξη και λιγότερο καθημερινή πράξη και χρειάζεται να μας το θυμίζει η ύπαρξη τέτοιων βάρβαρων και παράνομων ενεργειών όπως αυτές που έγιναν στον Ασπρόπυργο.

Το αν η κοινωνία μας είναι αντιρατσιστική κρίνεται στην καθημερινή συμπεριφορά και όχι στα μεγάλα λόγια.

Επιτέλους, ας δρομολογηθούν συγκεκριμένα μέτρα στήριξης αυτών των ανθρώπων και ας μη λησμονηθούν τα όσα οι αρμόδιοι υποσχέθηκαν.

Οι υποχρεώσεις μας απέναντι στις μειονότητες δεν εξαντλούνται με το πέρας κάποιων ένορκων διοικητικών εξετάσεων και το θέμα δεν κλείνει με το κλείσιμο του σχετικού φακέλου».

ΙΟΠΟΙΗΣΗ των τσιγγάνων ξεκινά τόσο από τις πολλαπλές εκδο-
ν υπάρχουν για την καταγωγή τους, όσο και από τον τρόπο ορ-
της της κοινωνικής τους ζωής. Σύμφωνα με τη πιο επικρατούσα
α ήρθαν στην Ευρώπη από την Ινδία τον 15ο αιώνα, αφού
γινόμενος παρέμειναν για αρκετά χρόνια μεταξύ Αίμου και
άσου. Η γλώσσα τους, η *ρομάνι*, έχει μάλλον τις ρίζες της στα
ιριτικά και είναι πλούσια σε διαλέκτους λόγω των διαρκών με-
ήσεων των τσιγγάνων και της ευκολίας προσαρμογής τους στις
ρες χώρες.

ν Ελλάδα εμφανίστηκαν γύρω στον 14ο αιώνα και φαίνεται να
αστάθηκαν σταθερά για πολλά χρόνια. Παρ' όλη την περιθω-
νίση που υπέστησαν και την κακοδαιμονία που φορτώθηκαν,
τησαν πολλές από τις ελληνικές παραδόσεις. Έγιναν φορείς
ημοτικής μουσικής, ως λάτρεις του ρυθμού, του γλεντιού και
ρού. Με τη Μικρασιατική Καταστροφή προστέθηκε ένα και-
ριο κύμα τσιγγάνων στην Ελλάδα. Η αργή μετεξέλιξη της αγρο-
Ελλάδας σε αναπτυσσόμενο δυτικού τύπου κράτος έδινε οικο-
ές ευκαιρίες στους τσιγγάνους και ταίριαζε στον νομαδικό
ζωής τους. Σήμερα τα επίσημα στοιχεία μιλούν για 150.000
άνους σε όλη την Ελλάδα, αριθμός σχετικός εξαιτίας της δυ-
ίας ακριβούς καταγραφής τους.

ρότες, μικρέμποροι και κυρίως δεινοί γυρολόγοι, οι τσιγγάνοι
ν με τους ιδιαίτερους πολιτισμικούς τους κώδικες, που απει-
την «ομοιομορφία» της κοινωνίας μας. Η ανεπτυγμένη κοινω-
ητα των τσιγγάνων υποφέρει με την γκετοποίηση που της επι-
σει η αστικοποίηση, μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Η συνεύ-
τσιγγάνων και ιθαγενών σε γιορτές και σε πανηγύρια γίνεται
πάνια μετά την εγκατάλειψη της επαρχίας. Η πονηριά και η
ση συμπεριφορά τους χρησιμοποιούνται ως όπλα αντίστασης
στην προκατάληψη και τον εθνοκεντρισμό της νεο-ελληνικής
ίδησης. Η διαστρωμάτωση είναι παρούσα ακόμα και μέσα στην
άνικη κοινωνία. Στην Αγ. Βαρβάρα, μετά δεκαετίες σταθερής
τάστασης, οι τσιγγάνοι έχουν αρχίσει να ενσωματώνονται στην
ονία. Τα τσιγγάνικα εμπορικά καταστήματα μάλλον ευημερούν
ι ίδιοι αισθάνονται πιο αλληλέγγυοι με την ελληνική κοινωνία.
θεται στις υποβαθμισμένες περιοχές των Άνω Λιοσίων, του
δίου, του Ζεφυρίου, του Ασπροπύργου η εξαθλίωση δεν αφή-
εριθώρια συλλογικής δράσης και διεκδίκησης των δικαιωμά-
τους. Όπως και σε άλλα μέρη στην υπόλοιπη Ελλάδα (Κάτω
α, Κόρινθο, Θήβα, Καρδίτσα, Θεσσαλονίκη, Κομοτηνή), οι
άνοι υποφέρουν από έλλειψη στοιχειώδους υποδομής στις πα-
ουπόλεις. Συχνά στους τσιγγάνους δεν χορηγείται ούτε άδεια
ησης λόγω του αναλφαριθμητισμού τους.

ΕΙΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΣΗΣ

οικογενειακές δομές των τσιγγάνων έχουν έντονα μητριαρχικά
χεία. Συντηρητικοί έως και θρησκόληπτοι αγκιστρώνονται από
αραδόσεις, αμυνόμενοι σε έναν κόσμο που δεν τους θέλει. Οι λί-
που καταφέρνουν να ξεφύγουν αποστασιοποιούνται γρήγορα
τη φυλή τους χάριν της ενσωμάτωσής τους στην ελληνική κοινω-

νία. Οι συχνές μετακινήσεις της οικογένει-
ας, η προσφορά εργασίας από όλα τα μέλη
της οικογένειας εμποδίζει οποιαδήποτε συ-
στηματοποιημένη εκπαίδευσή τους. Τα χρή-
ματα των κοινοτικών προγραμμάτων της
Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι αρκετά και
επιπλέον για να αποδώσουν χρειάζονται
προσαρμογή στις ιδιαίτερες συνθήκες της
οργάνωσης της τσιγγάνικης κοινωνίας.

Σε αντίθεση με τους τσιγγάνους που κα-
τοικούν σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη και διεκ-
δικούν την κατοχύρωση της τσιγγάνικης μει-
ονότητας, οι έλληνες τσιγγάνοι αυτοπροσ-
διορίζονται ως έλληνες πολίτες. Αυτό που διεκδικούν είναι η ίση με-
ταχείρισή τους αναφορικά με τους μη τσιγγάνους Έλληνες. Παρότι
το κράτος απαιτεί την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, αποδει-
κνύεται φειδωλό όταν πρόκειται γαι την ικανοποίηση των δικαιωμά-
των τους. Καθημερινά γίνονται θύματα διακρίσεων. Η εγγραφή
τους στα δημοτολόγια των δήμων, όπου κατοικούν, είναι ένας γολ-
γοθάς, ιδιαίτερα για τον γυναικείο πληθυσμό. Οι άνδρες τσιγγάνοι,
υποψήφιοι φαντάροι, δεν αντιμετωπίζουν βέβαια παρόμοια προβλή-
ματα, τουλάχιστον όσον αφορά την καταχώρισή τους στα δημοτολό-
για. Η εγγραφή των παιδιών τους στα σχολεία συναντά δυσκολίες
είτε λόγω έλλειψης χαρτιών είτε γιατί γίνονται στόχος ρατσιστικής
συμπεριφοράς από γονείς και παιδιά. Τα τελευταία χρόνια, οι αντι-
ρατσιστικές καμπάνιες και η δημοσιοποίηση καταγγελιών για «πα-
ράνομη και ρατσιστική συμπεριφορά» έχουν μετριάσει παρόμοια
φαινόμενα.

Σήμερα το όνειρο για τους περισσότερους τσιγγάνους είναι η μό-
νημη στέγη για την οικογένειά τους. «*Ζητάμε από τον δήμαρχο σπί-
τια, μας λέει πηγαίνετε στον υπουργό*», λέει ο τριαντάχρονος Μανώ-
λης από τον καταυλισμό του Ασπροπύργου, εκεί όπου έγινε πρό-
σφατα η αστυνομική επέλαση. Η χορήγηση όμως δανείων ή ακόμα
και στοιχειώδους κοινωνικής ασφάλισης βρίσκεται στη διακριτική
ευχέρεια της τοπικής ή αποκεντρωμένης διοίκησης. Οι νόμοι και οι
προθεσμίες σπάνια εφαρμόζονται για τους τσιγγάνους και η αυθαι-
ρεσία της πολεοδομίας ή των δήμων έχει ανεξέλεγκτο πεδίο δρά-
σης. Υπάρχει βέβαια και ο αντίλογος των κατοίκων, που παραπονι-
ούνται για την μοίρα τους να «*ζουν μόνο αυτοί παρέα με τσιγγάνους*»
επιθυμώντας τη μετεγκατάσταση των τελευταίων και σε άλλους δή-
μους. Κάπως έτσι αρχίζουν οι διαμαρτυρίες για να καταλήξουν σε
ακραία δείγματα κοινωνικού ρατσισμού, όπως στα Άνω Λιόσια. Οι
στατιστικές αποδεικνύουν ότι η εγκληματικότητα των τσιγγάνων,
των προσφύγων, των μεταναστών, των ξένων δεν είναι μεγαλύτερη
από την εγκληματικότητα των δήθεν κοινωνικά ενταγμένων. Σήμε-
ρα, στη Δυτική Αττική, το εμπόριο γης δεν έχει άλλα περιθώρια ανά-
πτυξης, όπως πριν από 15-20 χρόνια. Τη θέση του έχει πάρει το
εμπόριο ναρκωτικών. Τα μπλόκα της αστυνομίας και τα πρόσφατα
πογκρόμ είναι τα μόνα μέτρα προστασίας που επιλέγει η πολιτεία
για να ελέγξει τις τσιγγάνικες φάρες.

ΡΟΜ και ΜΠΑΛΑΜΟ: Από την προκατάληψη στον ρατσισμό

Τσιγγάνοι ή γύφτοι;

ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ, ο ίδιος άνθρωπος μπορεί να είναι Ρώσος ή Πόντιος, Βορειοηπειρώτης ή Αλβανός, «τσιγγάνος» καλλιτέχνης και έμπορος, ή «γύφτος» φτωχός και κλέφτης.

Σε λεωφορείο ένας Βορειοηπειρώτης, ξαφνικά, αρχίζει να βρίζει δύο Τσιγγάνες, λίγο από μέσα του, λίγο φωναχτά, για να τον ακούσουν όλοι. Σαν να τις καταριέται, με περιφρόνηση. Μια από αυτές αρχίζει να φωνάζει και να τον βρίζει, άφοβη, «πού ξέρεις εσύ αν έχω εγώ σπίτι και τι σπίτι έχω, σε πείραξα;...».

Αυτός σήκωσε το χέρι του, εκείνη έβγαλε το παπούτσι της να τον χτυπήσει. Πήραν τα πυρά και τους γύρω, σε λίγο αυτός κατέβηκε, εκείνες πήραν τους κουβάδες τους να πάνε να καθαρίσουν τα τζάμια που καθαρίζουν. Οι τσιγγάνοι στην Ελλάδα δεν θεωρούνται επίσημα μειονότητα, δεν χρησιμοποιούμε αυτή τη λέξη. Εδώ όμως είναι σαν η μία μειονότητα να θεωρεί εαυτήν καλύτερη από την άλλη.

Στα Άνω Λιόσια, όταν οι τσιγγάνοι έχουν χρήματα και αγοράζουν γη και στέγη, ο δήμαρχος Νίκος Παπαδήμας κάνει αναγκαστική απαλλοτρίωση. Παράνομα. Στην περιοχή αυτή ζουν πλάι στη χωματερή. Χωρίς δέντρα, σκιά, ο ήλιος καίει τα πλαστικά που σκεπάζουν το χώμα. καίει και τους ίδιους. Νερό δεν υπάρχει για να πλυθούν, τα παιδιά έχουν κίτρινα μάτια, έχουν ηπατίτιδα. Ο καταυλισμός μοιάζει να είναι τοπίο από άλλο πλανήτη.

Επιστημονική φαντασία, αρρωστημένη έχει ο δήμαρχος. Πηχρήματα για να φτιάξει σ' αυτή την περιοχή «κάμπινγκ» για τους τσιγγάνους.

Μια επιτροπή από δικηγόρους και δημοσιογράφους πήγα στην περιοχή. Οι τσιγγάνοι τους κοιτάζουν έντονα, επιθετικά. «αρέσει;» «θά 'θελες εσύ να ζεις έτσι; Ούτε μένα μ' αρέσει». «Θα γράψω σε όλη η Αθήνα ψείρες κι αρρώστια».

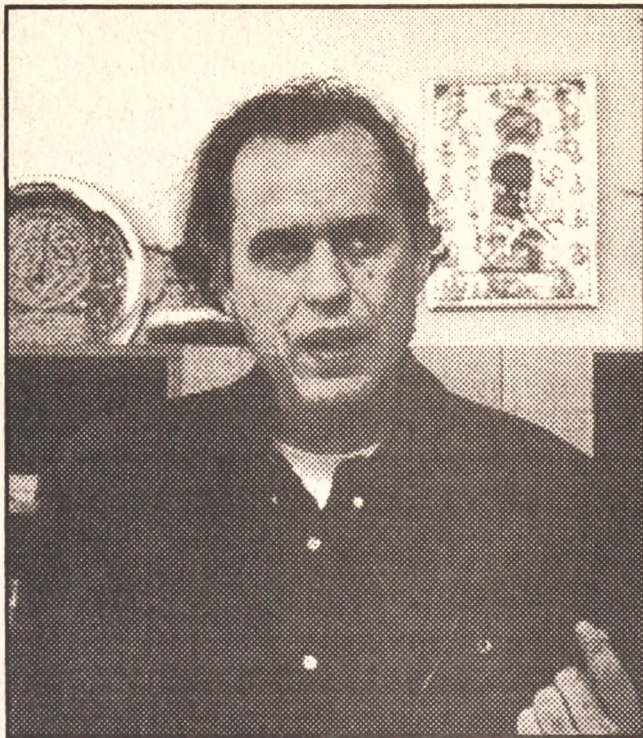
Ωραία, είχε άδικο, δεν φταις εσύ που έχουν ψείρες, που πηχίζουν έτσι, που αυτά τα παραπήγματα είναι έτοιμα να πέσουν γύρω περιοχή υπάρχει ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου, που μαζεύει τα παλιά αυτοκίνητα. Μια τεράστια μάντρα στην ταμπέλα της εισόδου γράφει πως «Ο ΟΔΔΥ προστατεύει το περιβάλλον». Ποιο περιβάλλον; Δίπλα στη χωματερή, με τα δεκάδες τενεκεδάκια, υπάρχει ένας σταθμός ανακύκλωσης... Σκοπός δια ανα-κυκλώνουν τους τσιγγάνους.

Στον Ασπρόπυργο υπάρχουν τουλάχιστον δέντρα για σκιά και στήριγμα. Οι τσιγγάνοι μένουν στους ελαιώνες για να ξεχειμασούν. 400 «κονάκια». Φεύγουν έπειτα για τα διάφορα μέρη της Ελλάδας από όπου θα έρθουν ξανά τον επόμενο χρόνο.

Ευπόλυτα παιδιά στην ηλικία που μόλις μαθαίνουν να μιλάνε, ξάνε ένα δεκάρικο. «Αυτή είναι γαλανομάτα, αμερικάνα», λέει μητέρα της μικρής. Κι έπειτα ξανά και ξανά, «δεν πλυθήκαμε, ο

ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ: ΑΚΡΑΙΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΙΚΑ, ΣΤΑ ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ οι τσιγγάνοι φτάνουν τους 6.000 και οι τσιγγάνικες παράγκες από νάνυλον και δοκάρια αντιμετωπίζουν την οργή του δημάρχου **Νίκου Παπαδήμα** που θέλει να μεταφέρει τον καταυλισμό στο Διόνυσσο Αττικής! Με το πρόσχημα της μελλοντικής (!) απαλλοτρίωσης εκτάσεων για τη δημιουργία πρασίνου ή παιδικής χαράς, νόμιμες άδειες οικοδομής τσιγγάνικων κατοικιών αναστέλλονται και τα γιαπιά μένουν στη μέση. Το έντυπο του τοπικού εξωραϊστικού συλλόγου **Η ΠΡΟΟΔΟΣ** αναρωτιέται: «Και οι γύφτοι που δεν προσφέρουν τίποτα αξίζει να ζουν; Αλλά και πάλι, να τους σκοτώσεις δεν είναι άσπλαγχο; (...) Τη νοοτροπία τη γύφτικη πρέπει να σκοτώσει το κράτος.» Το 1991, σε συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ο τότε δημοτικός σύμβουλος **Μ. Παπαδήμας** είχε προτείνει: «Αυτή η φάρα πρέπει να φύγει». Οι γάμοι των τσιγγάνων χαρακτηρίζονται «εμποροπανηγύρεις» και το πρόστιμο που τους επιβάλλεται ξεπερνά το ένα εκατομμύριο.

Ο Νίκος Παπαδήμας, δήμαρχος Άνω Λιοσίων και διώκτης των τσιγγάνων.

Πριν από ένα χρόνο, οι αντιρατσιστικές οργανώσεις (η Κίνηση των πολιτών κατά του Ρατσισμού, το Δίκτυο για τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, η Ένωση των πολιτών για την παρέμβαση, το Κοινωνικό

Εργαστήρι, η Πολιτιστική Κοινότητα Άνω Λιοσίων και η Κίνηση Πολιτών Άνω Λιοσίων Αλληλέγγυων στα θύματα κοινωνικού ρατσισμού) είχαν καταγγείλει δημόσια σε συνέντευξη Τύπου το δήμαρχο Άνω Λιοσίων. Τον περασμένο Οκτώβριο, κινήσεις και οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων μαζί με ομάδα δικηγόρων συνέστησαν Επιτροπή για τα δικαιώματα των τσιγγάνων. Σε κοινή διακήρυξή τους χαρακτήρισαν την περιοχή «στρατόπεδο συγκέντρωσης» και κάλεσαν «τις τοπικές αρχές να απόσχουν από μεθοδεύσεις σε βάρος των τσιγγάνων».

Στις 13 Φεβρουαρίου κοινοποιήθηκε καταγγελία στον υπουργό ΠΕΧΩΔΕ **Κώστα Λαλιώτη** στην οποία αναφέρεται σωρεία παραβιάσεων που διενεργούνται από τις τοπικές αρχές σε βάρος των τσιγγάνων. Μετά τα πρόσφατα επεισόδια του Ασπρόπυργου, οργανώσεις και κινήσεις επισπεύδουν συντονισμένες κινητοποιήσεις για μια γενικότερη διαμαρτυρία προς τους τοπικούς και κρατικούς φορείς.

Εγώ, εσύ και τα ΜΜΕ

«ΕΙΝΑΙ ΓΥΦΤΟΙ, ΒΑΡΑΤΕ ΤΟΥΣ»

πλυθήκαμε, για να βγάλει φωτογραφία, δεν έφερε ακόμα το νερό ο Γιάννης...» Ντρέπεται.

Οι τσιγγάνοι κλέβουν. Κλέβουν νερό, χρήματα, πράγματα. Κι εμείς τους περιφρονούμε και τους φοβόμαστε. Σ' αυτόν τον κύκλο, όσο κι αν τον γυρίσεις, δεν θα βρεις ένα άνοιγμα: Τους θεωρούμε κλέφτες γιατί κλέβουν, και κλέβουν γιατί τους θεωρούμε κλέφτες.

Δεν έχουν πολλά να χάσουν, δε φοβούνται πολλά... Αντικρίζουν τον τρόπο των άλλων ακόμα και στη σκέψη ότι θα τους αγγίξουν. Κι γίνονται ακόμη πιο κοντά. Απαντούν στην περιφρόνηση με θάρρος και θράσος. Στη λύπη, στην εχθρικότητα.

Μερικές φυλές υπάρχουν πολλές. Και κάθε μια θεωρεί όλες τις άλλες κατώτερες. Η λύση δεν είναι ούτε εύκολη, ούτε βραχυπρόθεση.

Ο ρατσισμός είναι επικίνδυνος για μας τους ίδιους. Δεν μπορούν να ζουν στην αθλιότητα. Όταν θα ζητήσουν τα δικαιώματά τους, θα το κάνουν με άγριο τρόπο. Από καιρό σε και-

ρό τα ΜΜΕ αποφασίζουν να ασχοληθούν με τους τσιγγάνους. Οι φτωχοί πουλάνε, πουλάει το να λυπάσαι από την οθόνη, το χαρτί ή το «ηλεκτρομαγνητικό κύμα» του ραδιοφώνου. Είναι σαν αυτόν που σώζει κάποιον που πνίγεται. Γίνεται αυτός το κέντρο της προσοχής, όχι ο πνιγμένος. Ο δημοσιογράφος επιζητεί και έχει τον έπαινο, ακόμα κι όταν χειρίζεται το θέμα χωρίς ευαισθησία. Ο τίτλος του πονόψυχου είναι καλός για μια καριέρα... Οι ίδιοι όμως οι ενδιαφερόμενοι δεν αφήνονται να μιλήσουν για τον εαυτό τους. Κηδεμονεύονται ακόμα κι από τις πιο καλές προθέσεις, εξ ορισμού θεωρούμενοι κατώτεροι.

Η λαγνεία των ΜΜΕ για τέτοια θέματα γυρίζει λίγο σαν έντομο γύρω από τη λάμπα «τσιγγάνοι», άλλοτε όμως έχει «καλύτερες» στην εκστρατεία κατά της κοινωνικής αδικίας.

Ο δημοσιογράφος ασκεί σκηνοθετική εξουσία. Όταν επιτρέπεται στο αντικείμενο της έρευνας να μιλήσει, λέει κλαψουρίσματα, που εξυπηρετούν το γύρισμα. Θα τον ακούσει όλη η Ελλάδα.

Πρέπει να το κάνει γρήγορα, και καλά, με τρόπο που θα επικροτήσει ο ερωτών. Κι όταν για παράδειγμα τον ρωτάει: Είσαι δυστυχισμένος; του λέει ταυτόχρονα και τη σωστή απάντηση. Είναι παρ' όλα αυτά μια ευκαιρία να γίνουν οι κοινωνικές μειονότητες αντικείμενο προσοχής, και κάποιες φορές να θυμόμαστε το ρατσισμό μας.

Επαίτες και κλέφτες, τσιγγάνοι και μη, μας προσφέρουν μια εικόνα της αθλιότητας της κοινωνίας μας που ούτε τα σόου ούτε οι πονόψυχοι δημοσιογράφοι μπορούν να μας δώσουν. Στην Ελλάδα της ηθικής δικαιοσύνης, που ποτέ δεν έκανε επεκτατικό αλλά μόνο αμυντικό πόλεμο, οι τσιγγάνοι πολεμούν να ζήσουν. Και οι εχθροί τους είμαστε εμείς, δεν είναι αυτοί δικοί μας.

Αλλά βέβαια στο *Ο Θεός κι ο Διάβολος* του Σαρτρ, ένας κληρικός που πονούσε επειδή έβλεπε τους φτωχούς βοηθά στο να κάψουν ολότελα την κοινότητά τους και μαζί κι αυτούς. Γιατί δεν ήθελε να τους βλέπει και να λυπάται...

«Ός εδώ όλα πάνε καλά...»

ΩΜΗ επέμβαση και η «βάρβαρη» συμπεριφορά ειδικής αστυνομικής δύναμης σε αγάνικο καταυλισμό του Ασπροπύργου ασχόλησαν έντονα τη δημοσιότητα των τελευταίων ημερών.

Ο ΚΑΜΕΡΕΣ, προηγουμένως, είχαν προβεί να καταγράψουν τον νέο εξοπλισμό της ΕΛ.ΑΣ εν δράσει, μια ειδική μονάδα με «ολεμική εξάρτυση». Δόθηκε εντολή να κωθεί και ελικόπτερο, αλλά και τα δύο είχαν βλάβη! Όλα αυτά για να συλλάβουν αν-αθίγγανο που είχε πυροβολήσει αστυνομικό. Τελικά δεν τα κατάφεραν. Κι ως συ-

νέλαβαν όλους τους άντρες του καταυλισμού και ως έσπειραν την καταστροφή και τον τρόμο στα ετοιμόρροπα τσαντήρια.

Η ΗΓΕΣΙΑ της ΕΛ.ΑΣ μίλησε και πάλι για «υπερβάσεις καθηκόντων» και υποστηρίζοντας την πάγια άποψή της περί «μεμονωμένων κρουσμάτων» διέταξε ΕΔΕ. Που όπως και πολλών προηγούμενων το πόρισμα δεν θα οδηγήσει πουθενά. [παρένθεση: Λίγες ημέρες αργότερα, συλλαμβάνονται δύο αστυνομικοί που λήστευαν Αλβανούς]. Για όλα αυτά δεν φταίνε κάποιοι «κακοί μπάτσοι» αλλά μια ολόκληρη λογική που χρόνια

τώρα είναι της μόδας στις αστυνομικές δυνάμεις και θέλει όλους τους «γύφτους», Αλβανούς, μαλλιάδες και διάφορους άλλους «διαφορετικούς» ως εκ φύσεως υπόπτους.

Η ΒΙΑ, ΟΜΩΣ, γεννάει μίσος. Η σφαίρα στο μάτι του αστυνομικού, τα σπασμένα καθίσματα των γηπέδων, η καμένη σημαία είναι η απάντηση κάποιων από όσους έχει «σταμπάρει» αυτή η λογική.

ΟΠΩΣ ΕΛΕΓΕ και ο ήρωας της ταινίας *Το μίσος*: «...Σημασία δεν έχει η πτώση αλλά η πρόσκρουση».

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

Για την επιθετικότητα και τον ρατσισμό

του Θανάση Μαχιά

Το αυγό του φιδιού εκκολάπτεται σε ολόκληρη την Ευρώπη, μέσα σε έκδηλη αμηχανία για το φαινόμενο και το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί. Έχει ήδη χυθεί αρκετό μελάνι για να κατανηθούν τα νέα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νεο-ρατσισμού και του νεο-εθνικισμού. Το ευτύχημα είναι ίσως η ύπαρξη συσσωρευμένης γνώσης και μνήμης για το φαινόμενο. Οι μνήμες του τελευταίου μεγάλου πολέμου, το ολοκαύτωμα, είναι πρόσφατα. Υπάρχουν όμως πάντα αμείλικτα ερωτήματα που τίθενται και θα τίθενται. Γιατί οι χθεσινοί φίλοι και γείτονες, αλληλοσφάζονται με πείσμα στη Βοσνία; Γιατί το φαινόμενο επανέρχεται με τόση ευκολία; Γιατί δείχνει τέτοια ικανότητα προσαρμογής; Όπως συνήθως συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις, η επιστήμη επιστρατεύεται για να δικαιολογήσει εκ των προτέρων υπάρχουσες πεποιθήσεις. Σκοπός αυτού του κειμένου δεν είναι να ισχυρισθεί ότι κάνει το αντίθετο.

Το κείμενο αυτό επιχειρεί να ανιχνεύσει τους μηχανισμούς με τους οποίους, διαδίδονται, πείθουν και αναπαράγονται οι ρατσιστικές απόψεις. Ο στόχος αυτός πηγάζει από την πεποίθηση ότι η αποκάλυψη και η καταγγελία είναι άσφαιρα όπλα για την καταπολέμηση του φαινομένου, όσο δεν δίνουν μια ικανοποιητική εξήγηση του σύγχρονου ρατσισμού ως συστήματος σκέψης και κοινωνικών σχέσεων. Η υποχώρηση του ρατσισμού δεν προϋποθέτει μόνο την εξέγερση των εκάστοτε θυμάτων του, αλλά και την εσωτερική αποσύνθεση της κοινότητας που τρέφει τον ρατσισμό.

Νεο-ρατσισμός, Νεο-εθνικισμός

Η διερεύνηση των σύγχρονων κοινωνι-

κών και ιδεολογικών χαρακτηριστικών του ρατσισμού και του εθνικισμού έχει αναδείξει μια επικίνδυνη ιδιομορφία τους: την ικανότητα να προσαρμόζουν την ιδεολογία και την επιχειρηματολογία τους και μάλιστα να ενσωματώνουν την αντι-ρατσιστική επιχειρηματολογία της προηγούμενης περιόδου. Είναι αναγκαίο να επιχειρηθεί μια σχηματική κωδικοποίηση των χαρακτηριστικών και των επιχειρημάτων της νέας ιδεολογίας, έτσι ώστε να περιγραφεί και να κατανοηθεί το πρόβλημα.

Οι πρώτες θεωρητικοποιήσεις του επιστημονικού ρατσισμού της προηγούμενης περιόδου βασίστηκαν στην *εξελικτικιστική ανθρωπολογία* περί βιολογικών φυλών, που συγκροτήθηκε τον 19ο αιώνα. Σήμερα πλέον, η ήττα του ναζισμού και η αποκάλυψη των στρατοπέδων συγκέντρωσης αποτελεί τμήμα της σύγχρονης παγκόσμιας παιδείας.

Ο σημερινός ρατσιστικός λόγος έχει αναγκαστεί να περιορίσει τα τυπικά στοιχεία του ναζιστικού λόγου, μέχρι σημείου να αυτοσυστήνεται ως ο αντίποδάς του. Τα κύρια επιχειρήματα της μεταπολεμικής αντιρατσιστικής παράδοσης βασίστηκαν στην *ισοτιμία της διαφορετικής πολιτισμικής παράδοσης* και στην *επιστημονική απόδειξη της ανυπαρξίας ανθρώπινων φυλών*. Έτσι στον σημερινό ρατσιστικό λόγο γίνεται αποδεκτό ότι δεν υπάρχουν βιολογικές ανθρώπινες φυλές, ότι οι συμπεριφορές και οι δεξιότητες των ατόμων δεν οφείλονται στα γονίδια, αλλά σε διαφορετικούς ιστορικούς πολιτισμούς.

Τα σύγχρονα επιχειρήματα του ρατσισμού βασίζονται στην *υπεράσπιση της πολιτιστικής ταυτότητας*, στη *σωστή απόσταση μεταξύ των πολιτισμών*. Δεν ζητά την

επιβολή ή την εξαφάνιση κάποιων βιολογικά ή πολιτιστικά κατωτέρων, αλλά ανθετα εμφανίζεται ότι υπερασπίζεται το καίωμα ενός πολιτισμού να υπάρξει. Ιδεολογικά ο σημερινός ρατσισμός επικεντρώνεται γύρω από το πολύπλοκο πρόβλημα της *μετανάστευσης*: ενός ρατσισμού χωρίς φυλές. Παρουσιάζεται ως αμυντική ανδραση σε κάποιον κακό εισβολέα που «βλάπτει» και τον μετανάστη και τον ιδιγενή. Θεωρεί ότι αμύνεται στη δήθεν αμνηστία που ασκεί η εισβολή μέσω της εγκληματικότητας και της αλλοίωσης της πολιτιστικής ταυτότητας.

Ο σύγχρονος ρατσισμός, λοιπόν, είναι ένας ρατσισμός της διαφοράς. Δεν προσβέυει ανοιχτά την ανωτερότητα κάποιων ομάδων ή λαών σε σχέση με άλλους, αλλά την *ασυμβατότητα* των τρόπων ζωής και παραδόσεων. «Δεν έχω τίποτα με τους ξένους, μερικοί από τους καλύτερους φίλους μου είναι ξένοι, αρκεί να μένουν στον τόπο τους.»

Οι νεο-ρατσιστές δεν είναι πια μυστικιστές της κληρονομικότητας αλλά *ρεαλιστές*, τεχνικοί της κοινωνικής ψυχολογίας. Δεν είναι τυχαίο που οι θεωρίες τους επικοινωνούν άνετα με την ψυχολογία των όχλων, λειτουργούν σαν γενική ερμηνεία των ανορθολογικών κινημάτων επιθετικότητας, συλλογικής βίας, αυτοδικίας και ιδιαίτερα της ξενοφοβίας. Οι νέες βιολογικές απόψεις με τη ζωτική σημασία που έχουν οι βιολογικοί φραγμοί και οι πολιτιστικές παραδόσεις στη φύση της ξενοφοβίας και της κοινωνικής επιθετικότητας.

Η έννοια της *επιθετικότητας* είναι κοινή σε όλες τις μορφές νεο-ρατσισμού, επιτρέποντας μια μικρή μετατόπιση του βιολογισμού: «Αναμφίβολα δεν υπάρχουν φυλές

πληθυσμοί και πολιτισμοί. Υπάρ-
 όμως βιολογικά αποτελέσματα του
 σμού και βιολογικές αντιδράσεις
 γράγονται από τη μορφωτική-πολιτι-
 διαφορά. Έτσι κάποιοι μετανάστες
 διαφορετική παιδεία και παράγουν
 κληματίες όταν βρεθούν έξω από το
 στικό τους περιβάλλον. Όσοι μετα-
 ύουν είναι τα εγκληματικά στοιχεία
 άποιος άλλος πολιτισμός αποβάλλει.
 ληματικότητα αυτή μπορεί να ελεγ-
 ε τους μηχανισμούς ενός άλλου πολι-
 ύ.»

μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι ο
 σμός του προηγούμενου μισού του
 α είχε έντονα ευγονικές βάσεις: η
 ερη φυλή κινδυνεύει να χαθεί, καθώς
 λημμυρίζει ο ωκεανός των βάρβαρων
 ατώτερων γονιδίων. Σύμφωνα με την
 ρονη παραλλαγή του, όλες οι φυλές-
 ισμοί κινδυνεύουν να χαθούν μέσα
 ωκεανό της ομοιομορφίας, καθώς
 είφεται η ετερογένεια και οδηγούμα-
 με έναν ομοιόμορφο «μαζικό πολιτι-
 .

Η τελευταία αυτή θέση έχει ιδιαίτε-
 διαφέρον γιατί θεωρείται προοδευτι-
 α ταυτόχρονα φέρει την εγκυρότητα
 επιστημονικά διατυπωμένης άποψης.
 παραπάνω θα μπορούσαμε να τα χα-
 ηρίσουμε σαν την πεμπτουσία των
 ιστικών θεωριών. Στην πράξη συνα-
 ε πολυάριθμες παρεκκλίσεις και απο-
 ρεις, που παραπέμπουν σε ρατσιστι-
 θεωρίες που θυμίζουν τις προπολεμι-
 πόψεις. Φαίνεται ότι οι θεωρίες και
 λογίες του ρατσισμού έχουν κοινά
 ρονικά χαρακτηριστικά:

Ιμούνται τον τρόπο που η επιστημονι-
 κέψη ερμηνεύει «ορατά γεγονότα»
 αλούμενη «κρυμμένες αιτίες». Έτσι
 τορεύονται μιας αυθόρμητης θεωρητι-
 οήσης του ρατσισμού των μαζών. Οι
 ρικά αποτελεσματικοί ιδεολόγοι του
 σμού συγκροτούν πάντα *λαϊκά δόγ-
 α*, κατανοητά και προσαρμοσμένα στο
 εδο των μαζών. Δηλαδή δόγματα ικα-
 να προσφέρουν *εύπεπτα ερμηνευτικά*
 διά, τα οποία αποκαλύπτουν κάποιο
 τικό της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ο ρατσισμός εισάγει συνεχώς μια «έ-
 ση καθαρότητας» που οφείλει να απο-
 ώσει τα εξωγενή στοιχεία, τα μπά-
 ρδα, τα κοσμοπολίτικα. Μέσω ενός δι-
 ου φαντασιώσεων, λόγων και συμπερι-
 ών, βρίσκεται σε αναγκαστική σχέση
 τον εθνικισμό και συμβάλλει στη συ-
 ότησή του. Φυσιολογική την ταυτότητά
 και, από την στιγμή αυτή, απορρίπτει
 τικά τον άλλο. Ο ρατσισμός εμπεριέ-

Αν αντικαταστήσουμε τις λέξεις στο αριστερό σκέλος με αυτές του δεξιού σκέλους μπο-
 ρούμε κάλλιστα να έχουμε ένα δελτίο ειδήσεων κάποιου άλλου εχθρικού κράτους. Το δί-
 καιο της μίας πλευρά να γίνεται ως διά μαγείας άδικο όταν μεταφέρεται στην άλλη πλευ-
 ρά.

Βορειοηπειρώτες ➡ Τούρκοι της Θράκης

Βόρειος Ήπειρος ➡ Νότιος Αλβανία

Θρησκευτικές ελευθερίες Αλβανών χριστιανών ➡ Θρησκευτικές ελευθερίες Ελλήνων
 μουσουλμάνων

Ελληνας Ιμάμης διορισμένος από το Κράτος ➡ Αλβανός αρχιεπίσκοπος

Διδασκαλία με ελληνικά βιβλία ➡ Διδασκαλία με τουρκικά βιβλία

Εκλογικός νόμος που αποκλείει την Ομόνοια ➡ Εκλογικός νόμος που αποκλείει τα
 μειονοτικά κόμματα

Αλβανική μαφία ➡ Ελληνική μαφία

Αλβανός εγκληματίας ➡ Έλληνας εγκληματίας

Μεγάλη Μακεδονία, Αλβανία ➡ Μεγάλη Ελλάδα

Χάρτες FYROM, Αλβανίας ➡ Χάρτες Μεγάλης Ελλάδας

Η Μακεδονία είναι Ελληνική ➡ Η Θράκη είναι Τουρκική

«Δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα» ➡ «Προκλητική συνάντηση της
 αμερικανίδας επιτρόπου με αυτοαποκαλούμενους σλαβομακεδόνες»

«Ράπισμα για Τουρκία-Αλβανία η έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα» ➡ «Ανθελληνική
 εκστρατεία με αφορμή την έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα για την Ελλάδα»

Αλβανική προβοκάτσια η επίθεση στην επισκοπή ➡ Σύλληψη της οργάνωσης ΜΑΒΗ

χει την περιφρόνηση και το φόβο του άλ-
 λου (του διαφορετικού, του ξένου). Εδώ
 συναντάμε τη σύνδεση και την επικοινωνι-
 νία του με τον σεξισμό.

• Σε κάθε περίπτωση το ανθρώπινο εί-
δος και τα χαρακτηριστικά του είναι η έν-
 νοια κλειδί για τη συγκρότηση του ρατσι-
 σμού. Οι ρατσιστικές απόψεις θεωρούν
 ότι οι *ανθρώπινες συμπεριφορές* (επιθετι-
 κότητα, αλτρουϊσμός), αναπαράγονται ως
 η ανεξίτηλη σφραγίδα του ζωόδους (εν-
 στίκτου-κληρονομικού) μέσα στην εξελιγ-
 μένη ανθρώπινη φύση.

Θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τους
 ρατσισμούς σε δύο βασικές κατηγορίες:
 (α) στον ρατσισμό που προσπαθεί να εξο-
 ντώσει μια «κατώτερη» μειονότητα απορ-
 ροφώντας την στον πολιτισμό του έθνους
 και (β) στον ρατσισμό που αποκλείει από
 τον κυρίαρχο πολιτισμό ομάδες με διαφο-
 ρετική παιδεία. Σε γενικές γραμμές πά-
 ντως, οι κοινωνίες στις οποίες αναπτύσσε-
 ται ο ρατσισμός είναι *εξισωτικές*, δηλαδή
 κοινωνίες που αρνούνται την συνύπαρξη
 της διαφορετικότητας μεταξύ των ατόμων.

Ρατσισμός βιολογία και επιθετικότητα

Ο θεωρητικός και ιδεολογικός ρατσι-
 σμός σε όλη τη διαδρομή του χρησιμοποίη-
 σε, σχεδόν πάντα, τη βιολογία για να δώ-
 σει επιστημονική βάση στις θεωρίες του. Η
 βιολογία, σε όλη τη διάρκεια του 20ού αι-
 ώνα, έδωσε μάχη αφενός για να αντιμετω-

πίσει αυτόν τον επιστημονικισμό, και αφε-
 τέρου για να καθαρθεί από την κοινωνική
 εκμετάλλευση. Ενδεικτικά μπορούν να
 αναφερθούν τα παλιότερα θέματα της βιο-
 λογικής κατωτερότητας της γυναίκας, και
 της κληρονομικότητας της εγκληματικότη-
 τας, αλλά και τα πιο πρόσφατα της κατάρ-
 ρισης της γενετικής διάκρισης των ανθρω-
 πίνων φυλών σε ανώτερες και κατώτερες,
 όπως και η μεγάλη συζήτηση των ημερών
 μας για την ύπαρξη ή όχι δεικτών ευφυΐας
 (IQ).

Στην καρδιά του επιστημονικίζοντος ρα-
 τισμού βρίσκεται η έννοια της επιθετικό-
 τητας, που επανέρχεται σταθερά μέσα στις
 ρατσιστικές θεωρίες. Με άμεσο ή έμμεσο
 τρόπο, όλες οι ρατσιστικές θεωρίες προ-
 σπαθούν να δικαιολογήσουν και να απο-
 δείξουν ως φυσική και αναγκαία την επι-
 θετικότητα, να τη θεωρητικοποιήσουν και
 να τη χρησιμοποιήσουν για να δικαιολο-
 γήσουν τις πράξεις τους.

Η υπολανθάνουσα υπόθεση-πεποίθηση,
 που επανέρχεται συνεχώς, είναι ότι η *επι-
 θετικότητα είναι ένα ένστικτο* και άρα κάτι
 αναπόφευκτο. Επομένως, οι κοινωνίες
 δεν μπορούν παρά μόνο να παίρνουν μέ-
τρα για να τη μειώσουν και, το κυριότερο,
 να κρατούν διαχωρισμένους τους ανθρω-
 πους. Οι θεωρίες αυτές αντλούν την επι-
 στημονική τους βάση από μελέτες που
 έχουν γίνει σε διάφορα είδη ζώων και τα
 οποία μεταφέρονται στον άνθρωπο, αλλά
 και το αντίστροφο.

Τι είναι επιθετικότητα

Έχει λοιπόν ιδιαίτερη σημασία να εξετάσουμε αυτόν τον εξελικτικισμό υπό το φως των πραγματικών δεδομένων. Βασικό στοιχείο σε μια τέτοια συζήτηση είναι να ορίσουμε το αντικείμενο για το οποίο συζητάμε. Τι είναι και τι δεν είναι επιθετικότητα.

Επιθετικότητα δεν είναι κάθε σύγκρουση. Η επιθετικότητα δεν αφορά την ανεύρεση τροφής. Η επιθετικότητα αναφέρεται κυρίως στη σύγκρουση με ζώα του ίδιου είδους. Η σύγκρουση αυτή εκδηλώνεται με δύο διαφορετικές συμπληρωματικές συμπεριφορές: την επιθετικότητα και τη φυγή. Η επιθετική συμπεριφορά στη φύση ποτέ, ή σπάνια, καταλήγει στο φόνο ή σε σοβαρό τραυματισμό κάποιου από τους συγκρουόμενους. Είναι μάλλον μια διαδικασία μέσω της οποίας σχηματίζονται σχέσεις και ισορροπίες. Οι δύο αυτές συμπεριφορές προκαλούνται στα ίδια ζώα, με τα ίδια ερεθίσματα, ανάλογα με τον συσχετισμό δυνάμεων.

Η επιθετικότητα και η φυγή έχουν μια κοινή βιολογική βάση στην φυσιολογία του οργανισμού. Δηλαδή και στις δύο περιπτώσεις αυτό που συμβαίνει μέσα στον οργανισμό και οι εξωτερικές αντιδράσεις του είναι οι ίδιες (π.χ. έλεγχος από το συμπαθητικό και παρασυμπαθητικό σύστημα, έκκριση ορμονών κ.λπ.). Το πραγματικό ερώτημα που μας απασχολεί είναι ποιο ερέθισμα που πυροδοτεί όλες αυτές τις αλυσιδωτές αντιδράσεις και πώς αυτό σταματά. Η απάντηση δεν μπορεί να είναι η ίδια σε όλες τις περιπτώσεις.

Είναι ανύπαρκτη, άρα λανθασμένη, η έννοια μιας εν γένει επιθετικότητας, ενός γενικού ενστίκτου επιθετικότητας. Υπάρχει ένα σύνολο συμπεριφορών με βασικό αντικείμενο την άμυνα του ατόμου, την αυτοσυντήρηση, την επιβίωση και την αναπαραγωγή του. Το ερώτημα είναι πώς, με ποιο τρόπο, το ζώο αντιλαμβάνεται τα ζωτικά συμφέροντά του και στη συνέχεια πώς ορίζει αυτό που τα απειλεί. Χρειάζεται λοιπόν κάθε φορά να οριστεί τι είναι εχθρός, τι απειλείται, και στη συνέχεια να επιλεγεί η σύγκρουση ή η φυγή. Ένα ελάφι που δέχεται επίθεση από ένα κοπάδι λύκων τρέπεται σε φυγή. Όταν όμως αποκοπούν όλες οι δυνατότητες διαφυγής του, γυρνά και συγκρούεται, μάχεται λυσσασμένα με τους αντιπάλους του σε έναν αμφίροπο αγώνα.

Όσον αφορά τους λύκους, η συμπεριφορά τους δεν είναι επιθετική, είναι απλά αναζήτηση τροφής. Όσον αφορά το ελάφι, η φυγή και η σύγκρουση είναι μια ενιαία

στάση με δύο συμπληρωματικές συμπεριφορές που και οι δύο αναφέρονται στην αυτοσυντήρηση.

Το βασικό επιστημολογικό λάθος, ή καλύτερα η λαθροχειρία, που γίνεται είναι ότι μεταφέρονται μηχανιστικά συμπεράσματα από ένα επίπεδο εξέλιξης και οργάνωσης της ζωής (π.χ. ψάρια ή πουλιά) σε ένα άλλο (π.χ. άνθρωπος). Ομοίως, ανθρωπομορφικές αντιλήψεις επιστρατεύονται για να ερμηνευτούν παρατηρήσεις άλλων μορφών ζωής, για να επιστρέψουν στη συνέχεια στον άνθρωπο. Όμως τα υποκείμενα της επιθετικής συμπεριφοράς έχουν αποτελέσει αντικείμενο της εξελικτικής διαδικασίας. Η έννοια κλειδί δεν είναι αυτή καθαυτή η φυσιολογία της συμπεριφοράς, αλλά το *ερέθισμα* που την προκαλεί.

Αν θέλαμε να σχηματοποιήσουμε το βέλος αυτής της εξελικτικής πορείας, μπορούμε να πούμε ότι είναι μια διαρκής *αποενστικοποίηση* του ερεθίσματος που προκαλεί επιθετικές συμπεριφορές: του τι είναι εχθρός και τι ζωτική ανάγκη. Καθώς η εξέλιξη προχώρησε από τα προγονικότερα προς τα πιο σύγχρονα (παράγωγα) είδη, οι έννοιες αυτές αποδεσμεύονται όλο και περισσότερο από τα αυτόματα ανακλαστικά. Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι και περισσότερο σχηματικοί:

- Στα προγονικότερα ζώα το ερέθισμα που προκαλεί επιθετικότητα ορίζεται μονοσήμαντα, π.χ. εχθρός είναι το κόκκινο ζώο (π.χ. χρώμα του αρσενικού). Την επιθετική συμπεριφορά δεν την προκαλεί κάποια ζωτική ανάγκη, αλλά αυτό καθαυτό το ερέθισμα, (π.χ. το χρώμα). Έτσι μπορούμε να έχουμε επιθετική συμπεριφορά σε ένα κόκκινο πανί αλλά όχι σε έναν πράσινο εχθρό.

- Σε πιο σύγχρονα ζώα (αμφίβια, ερπετά) η έννοια του εχθρού γενικεύεται, π.χ. μπορεί να είναι μια μεγάλη σκιά που κινείται.

- Προχωρώντας προς τα θηλαστικά η αντιστοιχία ερεθίσματος-αντίδρασης χάνεται. Το ζώο οφείλει όλο και πιο πολύ να ορίζει τον εχθρό: από τις συσπάσεις του, τις κινήσεις του και κυρίως από τις προηγούμενες εμπειρίες του. Το ίδιο συμβαίνει και με τον ορισμό των ζωτικών του αναγκών. Η βιολογική βάση δεν είναι πλέον μονοσήμαντα το ένστικτο, αλλά εμπλουτίζεται από τη μάθηση, ενώ εμφανίζονται η περιέργεια και η τάση εξερεύνησης του αγνώστου.

- Η διαδικασία αυτή φτάνει στην κορύφωσή της στον άνθρωπο. Το τι είναι εχθρός και τι ζωτική ανάγκη είναι πλέον έννοιες που κάθε φορά πρέπει να οριστούν και να επιβεβαιωθούν. Ταυτόχρονα, η περιέργεια

και η τάση για εξερεύνηση γίνονται κανόνες, ενώ η φαντασία και η επινοητικότητα φθάνουν στο ανώτατο βαθμό. Για να συμβούν οι αλυσιδωτές συμπεριφορές που σηματοδοτούν την επιθετική συμπεριφορά πρέπει το κάθε άτομο και σε κάθε περίπτωση να «αποφασίσει» τι είναι εχθρός του.

Είναι ανάγκη να διευκρινιστεί ότι τα παραπάνω είναι η σχηματική απόδοση μιας τάσης: η πραγματικότητα είναι πολύ πιο σύνθετη. Αν θελήσουμε να διακρίνουμε την κόκκινη κλωστή που διαπερνά την εξέλιξη αυτής της συμπεριφοράς (της αυτοάμυνας), αυτή είναι ότι το άγνωστο αποτελεί κατ' αρχήν έναν εν δυνάμει εχθρό. Ταυτόχρονα όμως, αυτή η προδιάθεση έρχεται όλο και περισσότερο σε σύγκρουση με τη περιέργεια, την τάση για εξερεύνηση και τη μάθηση. Εδώ μπορούμε να πιάσουμε το νήμα με αυτό, που ίσως μπορούμε, να αποκαλέσουμε ανθρώπινο υπόβαθρο της αυτοσυντήρησης.

Το ανθρώπινο υπόβαθρο

Το ερώτημα που παραμένει αναπάντητο είναι: Υπάρχει μια εκ των προτέρων γενετική «γνώση» η οποία λειτουργεί ενστικτωδώς και καθορίζει συμπεριφορές του ανθρώπου, όπως η επιθετικότητα; Το ερώτημα είναι από τη φύση του δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να απαντηθεί. Ακόμη όμως και αν δοθεί καταφατική απάντηση στο παραπάνω ερώτημα, τότε αυτή η κατ' αρχήν ενστικτώδης γνώση δεν μπορεί παρά να έχει ακολουθήσει το βέλος της εξέλιξης. Αν υπάρχει κάποια ενστικτώδης γνώση σε έναν άδειο από μηνύματα νεαρό ανθρώπινο εγκέφαλο, θα πρέπει να μοιάζει με μια απλή εντολή ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή: *Οτιδήποτε άγνωστο (ξένο) ίσως απειλεί την ύπαρξη*. Από εκεί και πέρα το νεαρό οφείλει να ορίζει συνεχώς μέσω της εμπειρίας το τι είναι άγνωστο ή ξένο, και πόσο σημαντικό για την ύπαρξη του είναι αυτό που απειλείται (η ζωή; η οικογένεια; το σύνολο; ποιο σύνολο; η πόλη; η χώρα; το έθνος; η ανθρωπότητα; οι ανθρωπίνες αξίες; Ποια είναι η σχετική τους αξία;). Όλα αυτά είναι αντικείμενο παιδείας και εμπειρίας. Ίσως γι' αυτό ο άνθρωπος είναι το μόνο ζώο που εκτελεί τόσο συχνά «γενναίες» ή «ηρωικές» πράξεις. Ίσως γι' αυτό αλληλοκαταστρέφεται τόσο παράλογα. Αρκεί να πειστεί να ορίσει το μηδαμινό και το παράλογο σαν απειλή της ύπαρξής του. Ίσως γι' αυτό είναι τόσο συχνές οι «δυσλειτουργίες» στη συμπεριφορά του, που μετατρέπονται σε ψυχασθένειες, όπως

αφοβία, η μανία καταδίωξης, ο σα-
Αρκεί για κάποιους λόγους, ο
ς, να «αποφασίσει», να «πειστεί»
ιλείται: να το γενικεύσει, να το μονι-
σει, να το διαστρεβλώσει.

Πού τους λόγους, θα πρέπει να
ήσουμε τον ηθικό αυτουργό κάθε
ρατσισμού στην πληροφόρηση και
δεία που προσφέρει η κοινωνία. Η
α των αντιδράσεων είναι τεράστια,
φυγή μέχρι το έγκλημα, τη γενοκτο-
τον πόλεμο, με κάθε δυνατή ενδιά-
πόχρωση μπορεί να φανταστεί κα-
ίναι εύκολο να παίζεις με τους ατα-
ύς φόβους του ανθρώπου. Είναι εύ-
α τον ωθείς να χάνει την ισορροπία
ισιμοποιώντας τους αρχέγονους φό-
ου. Είναι εύκολο να τον εθίζεις και
ν εκπαιδεύεις σε προαιώνιους
ίς.

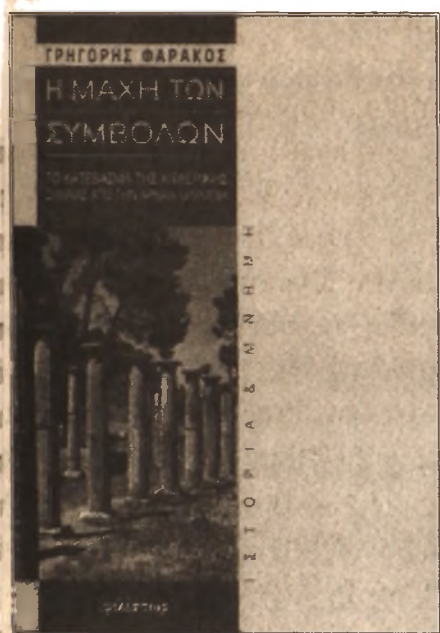
Ανακαλέστε στη μνήμη σας σημειολογικά
τα μηνύματα που μεταδίδονται για να πεί-
σουν και να κατασκευάσουν εχθρούς. Ο
εχθρός κατασκευάζεται ευκολότερα όσο
πιο άγνωστος ή διαφορετικός είναι.

Ο κάθε μελετητής θα μείνει άφωνος από
την ομοιότητα των επιχειρημάτων-μηνυμά-
των με τα οποία διεποχιακά οι άνθρωποι
και οι λαοί πείθονται για το τι είναι εχθρός
τους. Αναζητώντας τη ρίζα της επιθετικότη-
τας, του ρατσισμού και της φυγής, δεν θα
βρούμε παρά την πεποίθηση ότι όλες αυτές
οι ενέργειες δεν αποσκοπούν παρά μόνο
στην αυτοσυντήρηση της ύπαρξης. Μέσα
σε αυτό το πλαίσιο, ας ξαναδιαβάσουμε (ή
ξανακούσουμε) πώς σημειολογικά σχημα-
τίζεται ο εν δυνάμει εχθρός μας αλλά και
πώς διαμορφώνεται η εχθρότητα εναντίον
μας. Ο εχθρός είναι κακός, ξένος, διαφορε-
τικός. Κάνει εγκληματικές ενέργειες, σφά-

ζει μωρά, βιάζει γυναίκες. Ο ξένος κλέβει
τις περιουσίες μας, απειλεί την ακεραιότη-
τά μας, την ιδιοκτησία μας: όλων σαν σύνο-
λο. Διαφοροποιείται από τον δικό «μας»
κλέφτη, τον δικό μας εγκληματία που ίσως
κάνει το ίδιο σε άλλους, που όμως είναι ξέ-
νοι ή διαφορετικοί.

Ας προσπαθήσουμε να ξανακούσουμε τις
ειδήσεις αντικαθιστώντας λέξεις-κλειδιά.
Ίσως έτσι να κατανοήσουμε πώς μας επι-
βάλλουν την πεποίθηση για το ποιος είναι ο
εχθρός μας, και να κατανοήσουμε καλύτε-
ρα τους άλλους. Ας αναλογιστούμε τις
εξάρσεις για το ανάδελφο του έθνους μας.
Ποια εικόνα θέλει να επιβάλλει, να μας
πείσει; Πόσο διαφέρει από αυτήν του ελα-
φιού που περικυκλώνεται από τους λύκους;
Τι περιθώρια επιλογών αφήνει;

**ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Τα σύγχρονα πολιτιστι-
κά επιχειρήματα. Ο πολιτισμός.**

Γρηγόρης Φαράκος
**Η μάχη
των συμβόλων'**

Το κατέβασμα
της χιτλερικής σημαίας
από την αρχαία Ολυμπία

Μια άγνωστη αντιστασιακή
ράξη, που αναστάτωσε τους
Γερμανούς τον Αύγουστο
του 1941 πλαισιωμένη με τα
ντοκουμέντα της περιόδου.

Γκιόργκι Φότεφ
**Κοινωνία
των πολιτών**

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Γιώργος Σιακαντάρης

Ο ιστορικός δρόμος
που διανύθηκε για
το διαχωρισμό των πολιτών
από την κρατική εξουσία
και τη διαπραγμάτευση
των ορίων της ελευθερίας.

Κούλα Ξηραδάκη
**Σελίδες από τον
αντιφασιστικό
αγώνα
στη Μέση Ανατολή**

Άγνωστα ντοκουμέντα και
μαρτυρίες για τις ελληνικές
δημοκρατικές αντιφασιστικές
οργανώσεις που πάλευαν στη
Μέση Ανατολή παράλληλα
με το απελευθερωτικό
κίνημα στην Ελλάδα.

φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 38 18 457 FAX 38 19 167

Κεντρική διάθεση:

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ, Γραβιάς 9-13 • Τηλ 38 07 689

Επιμέλεια: Ε. Κολλιπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Όταν η αστυνομία έχει τον πρώτο λόγο

Είναι αφελής και ανιστόρητη η διαδεδομένη άποψη που αρκείται στο να ταξινομεί απλά την φυλή των τσιγγάνων ανάμεσα στις μειονότητες, τις συχνά αδικημένες από τους νόμους της πολιτείας.

Εσχάτως καταδεικνύεται με τρόπο απροκάλυπτο ότι το κράτος δεν σκοπεύει πλέον στην κοινωνική προσαρμογή των τσιγγάνων σύμφωνα με τα στερεότυπα, ούτε στον βίαιο εξωραϊσμό των καταυλισμών και του πολιτισμού τους αλλά στη διάλυση της φυλετικής συνοχής, των κοινοτήτων και της φυσικής παρουσίας τους. Οι προσπάθειες των φορέων της εξουσίας σε όλη τη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών να ελέγξουν αστυνομικά τους τσιγγάνους και να τους εντάξουν στα κατεστημένα πρότυπα κοινωνικής διαγωγής όχι μόνο δεν τελεσφόρησαν αλλά επέτυχαν ακριβώς το αντίθετο: τους καταξίωσαν ως υπόδειγμα ατίθας συμπεριφοράς και βοήθησαν στη διάδοση της ελευθεριακής τους κουλτούρας. Επακόλουθο είναι να βρίσκονται στο μάτι του κυκλώνα και συστηματικά να κατατρέχονται από τα εντεταλμένα όργανα της κρατικής βαρβαρότητας. Η εκκαθαριστική επιχείρηση των «παλικαριών» στον καταυλισμό του Ασπρόπυργου δεν ήταν η πρώτη (αναλόγως έδρασαν τον Γενάρη του 1992 στα Μέγαρα, το Καματερό και το Ζεφύρι) και, καθώς φαίνεται, η αλυσίδα θα συνεχίσει όσο ο τσιγγάνικος πολιτισμός θεωρεί την ελευθερία ανάγκη του βιωτική.

• Η βία των οργάνων καταστολής απέναντι στους τσιγγάνους δεν ήταν γεγονός πρωτοφανές για τα ελληνικά πράγματα. Οι αυθαίρετες επεμβάσεις της πολιτικής και εκτελεστικής εξουσίας συνεχίζουν με αμείωτο ρυθμό να χτυπούν όχι μόνο τις φυλετικές και εθνικές μειονότητες αλλά και κάθε κοινωνική ομάδα που αποκλίνει από τα κατεστημένα πρότυπα. Ομάδες και κινήσεις ευαίσθητες στην νομιμοποίηση της βίας στην κοινωνία καταγγέλουν:

• Όποιες ή όποιοι πίστεψαν ότι η μαζική σύλληψη 520 ατόμων τον Νοέμβρη στο Πολυτεχνείο ήταν ένα μεμονωμένο περιστατικό μαζικής καταστολής κάποιου κινήματος, μάλλον θα άλλαξαν γνώμη βλέποντας τους κουκουλοφόρους και κουμπουροφόρους της Ελληνικής Αστυνομίας να κάνουν ένα αποτροπιαστικό πογκρόμ στους τσιγγάνους. Αν οι νεολαίοι καταληψίες του Πολυτεχνείου και οι τσιγγάνοι είναι «κοινωνικές μειοψηφίες», οι εργάτες των ναυπηγείων, οι συνταξιούχοι και οι αγρότες που γεύτηκαν παρόμοια βία δεν είναι. Ποιός μένει έξω από τον «εκσυγχρονισμό» του κράτους και της πολιτικής εξουσίας λοιπόν; Οι εθνικιστές, οι φασίστες, οι ΜΑΒΗδες, αυτοί πράγματι μένουν στο απυρόβλητο του εξευρωπαϊσμού, για να μην πούμε ότι αναπτύσσουν, απ' ότι φαίνεται, γερές θέσεις μέσα στους μηχανισμούς καταστολής - Σίσσυ Βωβού, μέλος της **Αντιπολεμικής Αντιεθνικιστικής Συσπείρωσης**.

• «Η θεωρία ότι “υπάρχουν καλοί και κακοί αστυνομικοί όπως συμβαίνει σε όλα τα επαγγέλματα”, που χρησιμοποιείται κατά κόρον για να δικαιολογήσει τον “ζήλο” των αστυνομικών είναι εντελώς παραπλανητική. Προσπαθεί να κρύψει ακριβώς τη φύση και τον χαρακτήρα συνολικά της αστυνομίας, που δεν είναι άλλος απ' αυτόν του μηχανισμού καταστολής, που στόχο έχει την προστασία του οικονομικού και πολιτικού κατεστημένου από τις δικαιές διεκδικήσεις της συντριπτικής πλειοψηφίας της κοινωνίας (εργαζόμενοι, αγρότες, νεολαία, μειονότητες κ.λπ.). Όσες ΕΔΕ κι αν διαταχθούν, το πρόβλημα δεν θα λυθεί, αφού δεν είναι απλά ζήτημα διαφθοράς του σώμα-

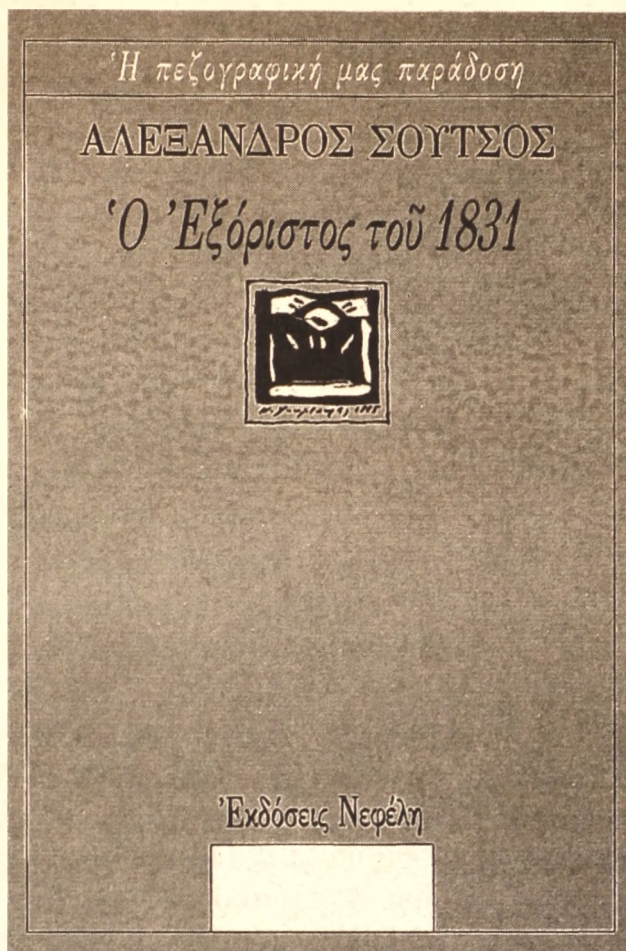
τος από μερικούς “κακούς μπάτσους”. Αν έχει αποδειχθεί από την ίδια την ζωή, ότι έχουν ήδη διαταχθεί τα τελευταία χρόνια χιλιάδες (!) ΕΔΕ στην ΕΛ.ΑΣ., αλλά ασφαλώς πρόβλημα δεν λύθηκε». - **Τάκης Γιαννόπουλος** από τη **Νεολαία** ενάντια στο ρατσισμό στην Ευρώπη- **Υ.Ρ.Ε**

• Το Δίκτυο κινήσεων για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα με αφορμή τα γεγονότα στον Ασπρόπυργο «καταγγέλλει το πολλαπλό επεισόδιο των πογκρόμ σε βάρος των τσιγγάνων. Η εκδικητικότητα των άγριων συμμοριών ξεχείλισε κι αυτή τη φορά μπροστά στις κάμερες, διαφημίζοντας τις νέες δυνατότητες των ειδικών δυνάμεων με αμέριστη δικαστική σκευοφυλαξία, και μαζί μās βομβάρδισαν για πολλοστή φορά ο παχυδερισμός των δηλώσεων των προϊσταμένων και η αγγελική αμηχανία των πολιτικά υπεύθυνων (ποιος έφτιαξε άραγε τις ειδικές δυνάμεις και τις φόρτωσε με τέτοια χαρίσματα;). Περισσεύει η ευαισθησία των ΕΔΕ μετά από κάθε τέτοια αγριότητα για εκτόνωση του κλίματος και δεν μας πείθει η αναζήτηση ευθυνών που γίνεται από τους ίδιους τους υπεύθυνους, και που είναι γνωστό ότι δεν οδήγησε ποτέ πουθενά. Εμείς καταγγέλλουμε τον πολιτισμό των ράμπο, την κτηνωδία των γνωστών αγνώστων κουκουλοφόρων της βίας της καταστροφής και του εξευτελισμού»...

• Στην εβδομαδιαία αναρχική εφημερίδα **ΑΙΦΑ** (24.2.1996) διαβάζουμε: «Τρομοκρατούν, καταδικάζουν, ξυλοκοπούν, εξοντώνουν Τάγματα εφόδου - Κομάντος με σπολιές παραλλαγής (:), κομάντος του στρατού, κομάντος της αστυνομίας, κομάντος των μίλητα, κομάντος της δικαιοσύνης. Συμμορίες κουκουλοφόρων και μη στις βραχονησίδες, στους τσιγγάνικους καταυλισμούς, στις δικαστικές έδρες, στις επάλξεις της ενημέρωσης».

Η πεζογραφική μας παράδοση

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ
Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΤΟΥ 1831

Η μοίρα του Αλέξανδρου Σούτσου ως ποιητή παρέσυρε και το μοναδικό του μυθιστόρημα, στο οποίο η κριτική είδε μια αποτυχημένη προσπάθεια ρομαντικού πεζογραφήματος. Σήμερα, μετά το τέλος του δημοτικιστικού αγώνα, ο οποίος μας έκανε ν' απορρίπτουμε σχεδόν ολόκληρη την πεζογραφία της πρώτης περιόδου του ελληνικού κράτους, μπορούμε να εκτιμήσουμε καλύτερα όχι μόνο τη ζωνηρή γλώσσα του *Εξόριστου* αλλά και το εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα του. Το πεζογράφημα αυτό του Σούτσου είναι το πρώτο πολιτικό μας μυθιστόρημα. Το πάθος του κεντρικού ήρωα εναντίον του Καποδίστρια, θα πρέπει να ιδωθεί και μέσα από το πρίσμα των ιδεών του σαινισμονικού πρώτου ουτοπικού σοσιαλισμού, του οποίου ο Αλέξανδρος Σούτσος μαζί με τον αδελφό του Παναγιώτη είναι αυτή την εποχή θιασώτες. Μυθιστόρημα ενός ποιητή που οι πλέον φιλόδοξες ποιητικές του προσπάθειες απέτυχαν εξαιτίας της αρχαϊζουσας γλώσσας τους, ο *Εξόριστος του 1831* είναι σήμερα το πλέον ζωντανό έργο του Αλέξανδρου Σούτσου.

Στην ίδια σειρά επίσης κυκλοφορούν 52 τόμοι που καλύπτουν την πεζογραφία μας του 19ου και των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

.... προωθούν το καλό βιβλίο

Ασκληπιού 6, Αθήνα 106 80-Τηλ.: 3607744

Διήλωση

ΟΧΙ ΣΤΙΣ ΚΡΑΥΓΕΣ

Όχι κραυγές αλλά νηφάλιες και τεκμηριωμένες προτάσεις ζητάει από τον Τύπο ο αναγνώστης μας.

Φίλε κ. Διευθυντά,

Στη χώρα μας, ειδικά αυτόν τον καιρό, έχει δημιουργηθεί μια μεγάλη θολούρα από τα περισσότερα ΜΜΕ, με αποτέλεσμα οι πολλοί να παραπαίουν σχετικά με το «δέον γενέσθαι». Και χαίρομαι που το *Αντί* είναι έξω από το παιχνίδι δημιουργίας της θολούρας αυτής. Όμως, με το «δέον γενέσθαι» συγκεκριμένα και με τον καθορισμό κάποιων λεπτομερειών (με εναλλακτικές κινήσεις), τι γίνεται;

Καθημερινά ακούμε και διαβάζουμε για σφαλματα, σημερινά και παλιά. Όλοι έχουμε να πούμε λίγα ή πολλά σχετικά. Όμως, με βάση τα μέχρι προχθές σφάλματα και με δεδομένη κατάσταση, τι έπρεπε να γίνει χθες που να μην ήταν σφάλμα, αλλά το κυριότερο, για το τι πρέπει να γίνει σήμερα και αύριο, σε βραχυχρόνιο και μακροχρόνιο ορίζοντα, κανείς σχεδόν δεν λέει τίποτα. Και έτσι όλοι, αποπροσανατολισμένοι, είμαστε έρμαια στους «μικροκομματικούς χειρισμούς ανεύθυνων ανθρώπων».

Και αυτό θα συνεχιστεί, ως μην αυταπατώμεθα, αν δεν πυκνώσει, αν δεν δεσπόσει ο υπεύθυνος λόγος γύρω από τις, από αύριο πια, ενέργειες που απαιτούνται για να βγούμε από το αδιέξοδο που έχουμε περιέλθει ως χώρα (οικονομικό, κοινωνικό, εξοτ. σχέσεις). Οι ατάλαντοι επαγγελματίες πολιτικοί τρέφονται και επιβιώνουν μέσα στη θολούρα που δημιουργούν οι γε-

νικολογίες, οι δικές τους και των ΜΜΕ. Και μόνο οι συγκεκριμένες τοποθετήσεις που δίνουν στον κόσμο κατανοητές κατευθύνσεις και του αυξάνουν την κριτική ικανότητα τους πνίγουν όπως ο καθαρός αέρας και ο ήλιος τη μούχλα και τα παράσιτα.

Το κύριο άρθρο του *Αντί* (τχ. 597/2-2-96) «Μερικές πάρα πολύ απλές διαπιστώσεις» καταλήγει σε αξιόλογα σημεία: 1) Οι σχέσεις με την Τουρκία, εξαιτίας κυρίως των εσωτερικών προβλημάτων της, θα διέλθουν μια μακρά και επώδυνη περίοδο σε Κυπριακό, Θράκη και Αιγαίο. 2) Αλλά το μέλλον του τύπου μας δεν μπορεί να υποθηκεύεται στο διηνεκές από την απειλή μιας τουρκικής αμφισβήτησης. 3) Έτσι απαιτείται ο πλήρης επαναπροσδιορισμός των σχεδιασμών της εξωτερικής μας πολιτικής αλλά και δημιουργικός εσωτερικός πυρετός. 4) Και, βέβαια, η πολιτική στον τόπο μας δεν πρέπει να ασκείται από πολιτικούς που καμώνονται ότι είναι ανυποψίαστοι ή αποδείχθηκαν τουλάχιστον ανεπαρκείς και ενδιαφέρονται μονάχα για το μικροκομματικό τους συμφέρον. (...)

Χωρίς υπεύθυνο συγκεκριμένο λόγο οι καιροσκόποι (πολιτικοί και μη) θα κυριαρχούν και ο κόσμος θα παραπαίει. Και η χώρα μας συνεχώς θα βουλιάζει μπροστά στα έκπληκτα (γιατί όμως;) μάτια μας. Εμείς, όμως, φεύγουμε. Οι άλλοι που έρχονται όμως πού θα ζήσουν;

Και σχετικά με τα εξωτερικά θέματα είναι δεδομένο ότι θα υπάρχει μακροχρόνια απειλή (απαιτήσεις τουλάχιστον) από την Τουρκία. Με δεδομένο ότι δεν παραχωρούμε κυριαρχικά δικαιώματά μας, τι «δέ-

ον γενέσθαι» για να μην υποθηκεύεται νεχώς το μέλλον της χώρας;

Γιάννης Μαρκά

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΔΙΚΙΑ ΒΑΛΤΙΝΟΥ-ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Από τον πρόεδρο της Εταιρείας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων, η επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,

Ζητώ τη φιλοξενία των στηλών σας, για μιλήσω, δημοσία, επί της αντιδικίας Βαλτινού Αγγελόπουλου και Θανάση Βαϊνού. Παρεμβαίνω, όχι αυθορμήτως και ελοντικός, αλλά γιατί θεωρώ την παρέμηση υποχρέωσή μου, επειδή ο κ. Βαλτινός είναι μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων, της οποίας είμαι πρόεδρος.

Κατ' αρχήν, θα εξηγήσω δι' ολίγων, π δημιουργείται το καλλιτεχνικό έργο, π λέγεται κινηματογραφική ταινία. Η εξήγησή, βέβαια, γίνεται για όσους δεν ασχολούνται με αυτά τα θέματα και που ίσως δεν έχουν επαρκείς γνώσεις επ' αυτών.

Η ταινία, λοιπόν, βασικά είναι έργο π σκηνοθέτη. Αυτός επιμελείται των σκημάτων που εμφανίζονται στην οθόνη. Δημιουργεί, δηλαδή, το θεαματικό μέρος της ταινίας που είναι και το κύριο. Σ' αυτόν τον τομέα ο κ. Αγγελόπουλος είναι διεθνώς αναγνωρισμένος, σαν άξιος κι επιτυχημένος δημιουργός.

Η ταινία στηρίζεται και σ' ένα κείμενο, π σενάριο, που είναι έργο έντεχνου λόγιου. Και σαν τέτοιο δημιουργείται από τον

Τόνι Μόρισον

Γαλάζια μάτια (ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

γραφείς του είδους, δηλαδή τους λογογράφους. Ο κ. Βαλτινός συγκαταλέγεται με αυτών. Και μάλιστα, με τα μυθιστορητή του, τις νουβέλες, τα διηγήματα, τις ροές και ένα εμφανισθέν επί σκηνατρικό έργο του, τοποθετείται με των ικανότερων σημαντικότερων και των και πέραν των συνόρων της χώρας συγγραφέων της γενιάς του.

Αγγελόπουλος δεν ξέρω να έχει λογογικό έργο. Δεν έχω υπόψη μου κανένα γοτεχνικό κείμενό του, για να κρίνω τη συγγραφική επίδοση και ποια είναι. Εξ αυτού συνάγεται, κατά τη γνώμη η επιδίωξή του να συνεργάζεται με τέχνες για τη δημιουργία των σεναόπως κάνουν οι περισσότεροι σκηνογράφοι. Είπα, να συνεργάζεται. Και το θεωέβαιο ότι τα σενάρια των ταινιών του ρχονται και από δική του συνεργατο σωστό, όμως, είναι να μην προβάλστην ταινία μόνο το δικό του όνομα, ναριογράφου, αλλά να εμφανίζονται ονόματα των συνεργατών του.

Α πέραν των παραπάνω διαπιστώσεαι συμπερασμάτων, το γεγονός είναι ο κ. Αγγελόπουλος έχει συνεργαστεί ενάρια των προηγουμένων ταινιών ν κ. Βαλτινού. Αυτό είναι γνωστό και ει παραδεχθεί και ο ίδιος ο σκηνοθέτο σενάριο της τελευταίας ταινίας *Το βλέμμα του Οδυσσέα*, ο κ. Αγγελόος δηλώνει ότι ο κ. Βαλτινός δεν συάστηκε. Τον δε ισχυρισμό του κ. Βαλτι, ότι και σ' αυτό το σενάριο προσέφεη συνεργασία του, ο κ. Αγγελόπουλος αποκρούει και μάλιστα με ανοίκειους κτηρισμούς, στους οποίους θα αναλώ και πιο κάτω.

ός εμφανίζεται η αντιδικία από τηνρά του κ. Βαλτινού; Ο δοκιμασμένος τη συγγραφή σεναρίων λογοτέχνης ρίζεται ότι και στο σενάριο της ταινίας *Βλέμμα του Οδυσσέα* συνεργάστηκε.

Και αναρωτιέμαι: Θα προέβαλε τέτοιον ισχυρισμό ο κ. Βαλτινός αν όντως δεν είχε συνεισφέρει και σ' αυτό το κείμενο του έντεχνου λόγου, στον οποίον είναι ειδικός και καταξιωμένος; Αρνούμαι, να το δεχθώ. Αρνούμαι, γιατί ξέρω το ήθος, τη σεμνότητα και την εντιμότητα του συγγραφέα. Δεν πιστεύω, ότι ο κ. Βαλτινός θα προέβαλε αξιώσεις οιοδήποτε είδους επί μιας εργασίας, στην οποία δεν μετέσχε.

Τότε, γιατί ο κ. Αγγελόπουλος αρνείται, με τόση κατηγορηματικότητα και με οργίλη έξαψη, τη συμμετοχή του κ. Βαλτινού στη συγγραφή του σεναρίου; Δεν γνωρίζω και ούτε θέλω να κάνω υποθέσεις και να εκθέσω απόψεις.

Όμως, στη συνέντευξή του προς τον κ. Δανίκα (*Νέα*, 15.1.96) παραδέχεται ότι «κουβέντιασε στο πόδι» το σενάριο αυτό και με τον κ. Βαλτινό. Ο Ηλίας Κανέλλης δημοσίευσε στο περιοδικό σας (*Αντί*, τχ. 597, σελ. 52-53) απόσπασμα της «κουβέντας» μεταξύ Αγγελόπουλου - Βαλτινού άλλου σεναρίου (*Ταξίδι στα Κύθηρα*). Από το κείμενο αυτό προκύπτει αβίαστα ο δημιουργικός χαρακτήρας της «κουβέντας» τους. Δημιουργικός του σεναρίου. Έτσι δημιουργούνται τα σενάρια συνεργασίας. Εάν και *Το βλέμμα του Οδυσσέα* το «κουβεντιάσανε» με τον ίδιο τρόπο που «κουβεντιάσανε» *Το ταξίδι στα Κύθηρα*, οφείλει ο κ. Αγγελόπουλος να επιδείξει την επιβαλλόμενη προς αποκατάσταση των πραγμάτων γενναιότητα.

Εκείνο που θέλω, τελειώνοντας, να τονίσω είναι ότι η διακήρυξη του κ. Αγγελόπουλου, ότι ο κ. Βαλτινός είναι ένας «ψεύτης και απατεώνας», μου προκάλεσε βαθιά λύπη. Θεωρώ ότι είναι ανεπίτρεπτο να εκστομίζονται τέτοιοι βαρείς χαρακτηρισμοί για έναν συγγραφέα, ο οποίος συγκαταλέγεται, όπως είπα, μεταξύ των σημαντικότερων της μεταπολεμικής γενιάς. Μεταξύ του Δημήτρη Χατζή, του Άρη Αλεξάν-

δρου, του Στρατή Τσίρκα, του Αντώνη Σαμαράκη και άλλων.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ασημάκης Γιαλαμάς

ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η βαναυσότητα των αστυνομικών κατά των τσιγγάνων του Ασπροπύργου γίνεται αφορμή για την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Δεν ξέρω πόσον προσφέρεται ένας τσιγγάνικος λασπομαχαλάς για... ασκήσεις εφόδου της Αστυνομίας. Μου λείπουν οι σχετικές τεχνικές ηγεσίες. Και οπωσδήποτε κλίνω προς την ερμηνεία της «υπέρβασης εξουσίας» και δεν μπορώ να διανοηθώ ότι η Ελληνική Αστυνομία στο κατώφλι του 2000 αντιμετωπίζει καταπιεσμένες κοινωνικές ομάδες ως «πειραματόζωα» για τη συντήρηση ή τη «βελτίωση» της φόρμας της. Δεν νομίζω πως οδεύουμε πίσω στους φρικώδεις δρόμους του Μεσοπολέμου!

Μπορώ, όμως, να φανταστώ αρκετά πόσο τραυματίζεται ένα ξυπόλυτο τσιγγανάκι, όταν μπροστά στα μάτια του ισοπεδώνονται από κουκουλοφόρους πιστολέρος τα τσαντάρια και τα τενεκεδένια του όνειρα. Και ανατριχιάζει διαβάζοντας πως τις επόμενες μέρες τα παιδάκια ζωγράφιζαν πάνω στις σπαραγμένες τους σκηνές... μπιστόλια!

Κι εκείνες οι γλυκές τσιγγάνες, με 4-5 παιδιά να κρέμονται από τις παρδαλές τους φουστάνες σαν τα τρομαγμένα κλωσόπουλα, που ολοφύρονταν, γιατί «οι χωροφυλάκοι τούς πήραν τους άντρες τους», δεν ξέρουν ότι σήμερα έχουμε την εξελιγμένη ΕΛ.ΑΣ. ή τάχα η «γλώσσα λανθάνουσα» πάντα κάτι συμβολίζει;

Πολύ το μαύρο... πηχτό, στις μέρες μας στις γειτονιές του κόσμου...

Δ. Χρόνης
Αθήνα

Ρόντυ Ντόουλ

ΠΑΝΤΥ ΚΛΑΡΚ, ΧΑ ΧΑ ΧΑ (ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Για πρώτη φορά στην Ελλάδα βρέθηκε την περασμένη Τρίτη η *Gisèle Prassinos*, η μούσα του Μπρετόν, με την ευκαιρία της μετάφρασης στα ελληνικά των έργων της *Μα ο χρόνος δεν υπάρχει* (*Le temps n'est rien*, μτφρ. Δέσποινα και Χρήστος Παπάζογλου) και *Ο φεγγίτης* (*La Lucarne*, μτφρ. Καίτη Τσεκένη) από τις εκδόσεις Εξάντας.

Η γραφή για τη Gisèle Prassinos ξεκίνησε σαν παιχνίδι. Σε ηλικία 13 ετών γράφει κάποιες φράσεις «χωρίς νόημα» επειδή πλήττει. Η οικογένεια, Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, είναι εγκατεστημένη στο Παρίσι. Ο αδελφός της, ο γνωστός σήμερα Μάριος Πράσινος, δείχνει κείμενά της στους υπερρεαλιστές. Αυτοί αναγνωρίζουν ένα από τα καλύτερα δείγματα της αυτόματης γραφής και μια επιβεβαίωση των θεωριών της ηρωικής εποχής του κινήματος. Ποιητής είναι αυτός που γράφει απόλυτα απαλλαγμένος από τον έλεγχο της λογικής, αυτός που καταφέρνει να αιχμαλωτίσει τον παράδοξο, γοητευτικό κόσμο του υποσυνείδητου χωρίς λογοτεχνικές ή άλλου είδους επεμβάσεις. Από τότε, η Gisèle Prassinos γράφει. Θα μείνει πάντα Αλίκη στην χώρα των δαυμάτων του υποσυνείδητου παρ' όλη την εξέλιξη που εμφανίζει το έργο της. Γιατί όπως της γράφει ο Ζαν Κοκτώ σ' ένα γράμμα του: «Υπάρχουν, αγαπημένη Gisèle Prassinos, οι ενήλικες και αυτοί που ξέρουν να παρατείνουν την παιδική τους ηλικία χωρίς να γελοιοποιούνται παρατείνοντας τη νεότητά τους.» Η συνέντευξη που παραχώρησε η Gisèle Prassinos στο ANTI έχει ως εξής:

• Ο υπερρεαλισμός υπήρξε για σας προσωπική ανακάλυψη της εφηβείας. Υπήρξατε υπερρεαλίστρια πριν να γνωρίσετε το κίνημα. Θέλετε να μας πείτε τι εσήμαινε το γράψιμο για σας εκείνη την εποχή;

— Πράγματι, υπήρξα υπερρεαλίστρια πριν να γνωρίσω το κίνημα. Έγραφα κάποια στιγμή, αυθόρμητα, ό,τι μου ερχότανε στο νου. Ίσως ήτανε ένα είδος πρόκλησης προς τον πατέρα μου, ο οποίος όταν επρόκειτο για λογοτεχνικά

«ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΤΡΙΑ»

θέματα ασχολείτο μόνο με τον αδερφό μου.

• Δώστε μας μια μαρτυρία για το κλίμα του καιρού εκείνου. Πώς έζησε ένα κορίτσι δεκατεσσάρων χρονών την ηρωική εποχή του υπερρεαλισμού. Πώς έμεινε στην μνήμη σας ο Αντρέ Μπρετόν ή κάποιος άλλος από τα ιερά τέρατα του υπερρεαλισμού.

— Έζησα αυτή την εποχή με αρκετή αδιαφορία, δεν καταλάβαινα γιατί η ομάδα των υπερρεαλιστών θαύμαζε τα κείμενά μου που δεν αντιπροσώπευαν τίποτα για εμένα. Ο Αντρέ Μπρετόν με γοήτευσε αμέσως με την ομορφιά του και όχι με το ταλέντο του, που εκείνη την εποχή το αγνοούσα. Εξάλλου δεν μου μιλούσε κανένας. Ήμουν για αυτούς ένα αντικείμενο που επιβεβαίωνε τις θεωρίες τους.

• Πόσο το κλίμα που υπήρξε γύρω σας συνετέλεσε ώστε αυτό που άρχισε σαν παιχνίδι να συνεχιστεί; Η Ζιζέλ Πράσινος θα γινόταν σιγγραφέας σ' όποιο περιβάλλον κι αν είχε γεννηθεί; Κι αν ναι θα έγραφε τα ίδια κείμενα;

— Δεν έγραφα επειδή συναναστρεφόμουν τους υπερρεαλιστές, αλλά επειδή μου άρεσε η αντίδραση του πατέρα μου και κυρίως του αδελφού μου που ξεκαρδιζόντου-

σαν στα γέλια διαβάζοντας τα κείμενά μου. Καμιά φορά σκέφτομουν πως αν, εγκαταλείποντας την Κωνσταντινούπολη δεν είχαμε καταφύγει στην Γαλλία αλλά στην Ελλάδα δεν θα είχα αρχίσει να γράφω στα δεκατέσσερά μου χρόνια αλλά πολύ αργότερα και χωρίς να περάσω από τον υπερρεαλισμό.

• Σήμερα τι πιστεύετε για τον υπερρεαλισμό; Τι έμεινε, τι χάθηκε, τι αναθεωρήθηκε;

— Ο υπερρεαλισμός δεν με ενδιέφερε ποτέ ιδιαίτερα ακόμα κι όταν ενηλικιώθηκα, αλλά διακινώ σε ποιο βαθμό ανανεώθηκε όχι μόνον την ποίηση και τις τέχνες αλλά πέρασε και σε άλλους τομείς όπως η διαφήμιση.

• Συχνά θέτουν στους υπερρεαλιστές μια ερώτηση «αστυνομικού» χαρακτήρα. Πόσο «αυτόματα» γράφονται τα κείμενά σας; Βρίσκεστε χωρίς να ψάχνετε, σύμφωνα με τον τίτλο ενός βιβλίου σας, ή γνωρίζετε κι εσείς την τυραννία της γρα-

Δεξιά και κάτω: η Gizèle και ο Μάριος Πράσιнос σε παιδική ηλικία. Αριστερά, οι γονείς τους. Στη βάση, ο κύκλος των υπερρεαλιστών. Ιστορική φωτογραφία του Μαν Ραίου. Διακρίνονται στην πάνω σειρά οι Μάριος Πράσιнос, A. Parizot, B. Péret, R. Char, στην κάτω σειρά οι A. Breton, P. Elvar και, δεξιά, η Gizèle.

...πιστεύω πραγματικά στην
...ατη γραφή. Η πρώτη φράση
...γράφεται περιέχει ένα κλίμα,
...πρόσωπο, που υποχρεώνουν
...υγγραφέα να τα αναπτύξει –
...υνείδητα φυσικά. Εκείνη την
...ή δεν είχα λοιπόν καμία δυ-
...α να γράψω. Γνώρισα την
...αννία» πολύ αργότερα. Όταν
...α να διαβάσω –οι υπερρεαλι-
...ού το είχαν απαγορεύσει για
...πολύ μεγάλο διάστημα–, τότε
...αβα ότι έπρεπε να αλλάξω.
...δύσκολο. Έγραψα πολλές
...ιστορίες μέχρι να βάλω
...ς την αυτοβιογραφία μου Ο
...ς δεν περνά.

...ς είναι εύκολο να είναι κανείς
...ά αλλά και λογοτεχνικά αθώ-
...ην εφηβεία. Πώς όμως κατα-
...τε να διατηρήσετε μέχρι σήμε-
...πές τις ιδιότητες στα κείμενά

...τα τωρινά κείμενά μου είναι
...παράξενα, αλλόκοτα και
...σδόκητα ακόμα και σκληρά
...τε, αυτό αποδεικνύει πως γεν-
...κα υπερρεαλίστρια και πως τα
...α μου κείμενα δεν οφείλουν
...α στην αθωότητα της εφηβεί-

...ίψατε ποίηση, διηγήματα και
...πορήματα. Τι σημαίνει για
...ο κάθε είδος;

...ν είμαι μυθιστοριογράφος,
...έρω να αναπτύξω μια ιστορία.
...γραψα μυθιστορήματα είναι
...ή οι εκδότες με παρακίνησαν.

Η ποίηση είναι μια φυσική κατά-
...σταση για μένα. Όσο για το διήγη-
...μα, νομίζω ότι είναι η μορφή που
...μου πάει περισσότερο.

• Ζήσατε έναν πόλεμο, και γενικό-
...τερα μια ταραγ-
...μένη κοινωνικά
...και ιστορικά
...εποχή. Δεν νιώ-
...σατε ποτέ την
...ανάγκη να γρά-
...ψετε κάτι γι' αυ-
...τά, ή κάτι που
...να αναφέρεται
...έστω και έμμε-
...σα στις εμπει-
...ρίες σας; Ποια
...είναι η γνώμη
...σας για μια τέ-
...τοιου είδους λο-
...γοτεχνία;

– Ναι, γνώρισα
...τον πόλεμο και
...ήταν δύσκολα
...χρόνια και για
...μένα, όπως και

για όλο τον κόσμο. Όμως είμαι
...εναντίον της στρατευμένης λογοτε-
...χνίας, πολύ περισσότερο της ποίη-
...σης. Παρ' όλα αυτά έγραψα ένα
...μυθιστόρημα, το *Η ταξιδιώτισσα*,
...που διαδραματίζεται κατά τη γερ-
...μανική κατοχή.

• Η καταγωγή σας είναι ελληνική.
...Τι σημαίνει αυτό για σας;

– Είμαι περήφανη που έχω ελληνι-
...κό αίμα, αλλά ήρθα στη Γαλλία δύο
...χρονών και τον τόπο μου τον γνώ-
...ρισα μέσα από το οικογενειακό πε-
...ριβάλλον, κυρίως μέσα από τον πα-
...τέρα μου.

Κάτι συμβαίνει , εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- Έκθεση ζωγραφικής της Έλλης Κελεμένηρη με τίτλο «Ουρανός» στην γκαλερί Νέες Μορφές.

- Έκθεση φωτογραφίας της Σκάρλετ Μπέρνερ «Λουλούδια και Αντίγραφα» στο Ινστιτούτο Goethe. Μέχρι τις 5.3.

- Έκθεση ζωγραφικής της Νίκης Ελευθεριάδη στην αίθουσα τέχνης Τετρακότα Θεσσαλονίκης. Μέχρι τις 9.3.

- Έκθεση με τίτλο «Ενέργεια εν έργω» του Κωστή Τριανταφύλλου στο χώρο τέχνης Θέμα. Εγκαίνια στις 5.3.

- Έκθεση γλυπτικής του Γιάννη Κλινάκη στην γκαλερί της Έρσης. Μέχρι τις 3.5.

- Έκθεση ζωγραφικής της Ναταλίας Κωστάκη στην αίθουσα τέχνης Αέναον. Μέχρι τις 9.3.

- Έκθεση γλυπτικής του Βασίλη Νικολάου στην αίθουσα τέχνης Αστρολάβος Πειραιά. Εγκαινιάζεται σήμερα 1.3. και διαρκεί μέχρι τις 23.3.

- Έκθεση γλυπτικής του Νάκη Τασσιόγλου στην αίθουσα τέχνης Μέδουσα. Εγκαίνια στις 4.3.

- Έκθεση με τίτλο «Υπερρεαλισμός: η ελληνική διάσταση» στην γκαλερί Titanium. Εγκαινιάζεται στις 4.3 και συμμετέχουν με έργα τους οι Δημήτρης Γέρος, Άλκης Γκίνης, Γιώργος Δερπάπας, Αλέξανδρος Ίσαρης, Θόδωρος Πανταλέων, Μάνος Στεφανίδης, Έκτωρ Κακναβάτος και επίσης θα εκτεθούν έργα των Giorgio de Chirico, Νίκου Εγγονόπουλου και Antoine Mayo.

- Έκθεση ζωγραφικής του Μάρκελλου Γαλανού στην αίθουσα τέχνης Αέναον. Εγκαίνια στις 11.3.

- Έκθεση με τίτλο «Σιωπηλά παιχνίδια-Ζητούνται παίκτες επειγόντως» της Βάλβης Νομίδου στην αίθουσα τέχνης Μέδουσα + 1. Εγκαίνια στις 11.3.

- Έκθεση ζωγραφικής της Briggita Seely-Αντωνοπούλου στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Εγκαίνια στις 9.3. Η έκθεση οργανώνεται στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «1000 χρόνια Αυστρία» από τον Σύλλογο Ελλήνων Φοιτησάντων εν Αυστρία και τον Σύλλογο Αυστριακών

«Με το μάτι του ψαριού» και με έναν τρόπο που θυμίζει κόμικς ζωγραφίζει ο Αλέξανδρος Λασκαρίδης, που εκθέτει δουλειά του στο Κέντρο Τέχνης Πανταζίδης, ως τις 19 Μαρτίου. Το Αιγαίο, τα κομπιούτερ και ένας απόηχος ποπ-αρτ συνθέτουν την εικαστική του ταυτότητα.

Ελλάδος σε συνεργασία με το Πνευματικό Κέντρο.

- Έκθεση ζωγραφικής του Σπύρου Βερούκου στην αίθουσα τέχνης Αγκάθι. Εγκαινιάζεται στις 12.3.

- Ο καλλιτεχνικός όμιλος ΣΥΝ συνεχίζει να γιορτάζει τα είκοσι χρόνια ζωής του με την τέταρτη ομαδική έκθεση στον εκθεσιακό χώρο του ομίλου (Τοσίτσα 17). Εγκαίνια στις 4.3.

- Έκθεση φωτογραφίας στο Μέγαρο Μελλά, Αιόλου 93, του Φωτογραφικού τμήματος του Συλλόγου Υπαλλήλων Εθνικής Τράπεζας. Διαρκεί έως τις 9.3.

- Στη Θεσσαλονίκη, έκθεση με έργα του Μάρκου Ελευθεριάδη στην αίθουσα τέχνης Παρατηρητής (Πρ. Κορομηλά 38). Διαρκεί έως τις 7.3.

ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ

- Στο Κέντρο Πολιτισμού Παλατάκι του Δήμου Χαϊδαρίου, στις 4.3, βραδιά μουσικής με τη Μαντολινάτα Άττικα σε έργα Vivaldi, Strauss, Θεοδοράκη, Χατζιδάκι

και άλλων.

- Ας δούμε τις εκδηλώσεις του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών. Στις 2, 4, 5, 6, 7 και 8.3 η δημοφιλέστατη όπερα του Μότσαρτ «Ντον Τζοβάννι» σε σκηνοθεσία του Ρουτζέρο Ραϊμόντι. Στις 7.3 στην αίθουσα Μητρόπουλου έλληνες σολίστ που ερμηνεύουν έργα ελλήνων συνθετών. Ερμηνευτές οι Δημήτρης Πάτρας (βιολοντσέλο), Ντιάνα Βρανούση (πιάνο), Μαρία Καραγεβρέκη (μέτζο σοπράνο), Βίκυ Στυλιανού (πιάνο) και το κιθαριστικό ντουέτο του Ευάγγελου Ασημακόπουλου και της Λίλης Ζώη σε έργα των Αργύρη Κουνάδη, Γιάννη Χρήστου, Θόδωρου Αντωνίου και Βασίλη Τενίδη. Στις 9.3 τιμηθείς με το πρώτο βραβείο του Διεθνούς Διαγωνισμού Umberto Micheli το 1994, νεαρός ιταλός πιανίστας Τζανλούκα Κατσιόλι, δίνει ρεσιτάλ πιάνου.

- Έως τις 4.3 ο David Lynch και το κοινότητά του παίζουν ζωντανά στο Half Note Jazz club.

ΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Ο μιλά για αποκέντρωση και καλά κάνει. Ο νέος του μάλιστα προϊστάμενος τεύσει στην περιφέρεια ενδοκίμως. Για τον λόγο αυτό θα έπρεπε ο κ. να δείξει μεγαλύτερη φροντίδα για τα δύο παραρτήματα της Εθνικής Πινακοθήκης στη Σπάρτη και την Κέρκυρα. Κατ' αρχήν υπήρξε σφάλμα το ότι εκάσθηκε σε παραίτηση ο υπεύθυνος των δύο παραρτημάτων και αυτής της Πινακοθήκης Κέρκυρας Μάνος Στεφανιδης. Είναι σ' όλους γνωστό ίνησε τόσο τη Σπάρτη όσο και τη Κέρκυρα με εναλλασσόμενες εκθέσεις, στρογγυλές τράπεζες, ομιλίες, παιδικά εργαστήρια κ.λπ. Μετά την ληση του και τα δύο παραρτήματα της Πινακοθήκης έχουν περιπέσει σε μή. Και το ΥΠΠΟ και το Δ.Σ. του ιδρύματος έχουν εν προκειμένω και το λόγο ευθύνη. Εκτός κι αν τους καλύπτει η συνεργασία της διεύθυνσης της Πινακοθήκης με την κυρία Παπανδρέου, οι εξ αυτής προκύψασαι δραστηριότητες ανηλεές κυνηγητό παντός διαμαρτυρομένου.

διανόητο σε κρατική υπηρεσία να μην έχει ορισθεί προϊστάμενος και να μην νονται υπ' όψη οι ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε τοπικής κοινωνίας στην οποία Πινακοθήκη ιδρύει παραρτήματα.

την αποχώρηση του Στεφανίδη (Σεπτέμβριος '95), τα δύο παραρτήματα δεν να επιδειξουν καμιά δραστηριότητα ούτε έχουν προγραμματισθεί νέες εις γι' αυτά. Και να σκεφθεί κανείς ότι έρχεται καλοκαίρι και είμαστε ητική χώρα. Η διεύθυνση της Πινακοθήκης ενδιαφέρεται για show biz και γες -τουλάχιστον- αγορές ενώ αδιαφορεί για πρωτοβουλίες ουσίας. τε, τα παραρτήματα είναι πολύ μακριά από το αθηναϊκό glamour.

ς, ιδιαίτερα στην Κέρκυρα, ένα νησί με τεράστια παράδοση και πολιτισμό, μοπολίτικο και συγχρόνως ακριτικό χαρακτήρα, θα μπορούσαν να γίνουν . Ο πρόεδρος της Πινακοθήκης γιατί δεν επεμβαίνει;

απιστώνει ως νομικός την κατάχρηση εξουσίας; Εκτός κι αν τον καλύπτει το ράζει ο ίδιος (!) πίνακες από τη δημοπρασία των Christies!

ς δικαιούται να μεταχειρίζεται ετσιθελικά και χωρίς την ευρύτερη συναίνεση ωτικά θέματα πολιτισμού;

«ΠΛΟΥΣΙΟΣ» ΚΑΙ «ΠΛΟΥΣ»

ΠΕΙ η οδός Σόλωνος και οι γύρω κή- ή παράλληλοι δρόμοι να διατηρούν ρωτοκαθεδρία στο εκδοτικό γίγνε- οι εκδοτικές δραστηριότητες και άθειες όμως συνεχίζονται -ευτυ- και μακρύτερα από την πρωτεύουσα. κρύτερα σημαίνει, στην προκειμένη ωση, και εντός και εκτός Ελλάδας. εντός» αφορά το βιβλιοπωλείο ις» στην Κέρκυρα, και το «εκτός» τις κές διαδρομές των εκδόσεων «Που- ρς» και μέσα από αυτόν του Γλαύκου δη, στην Κολωνία.

«Πλου» άνοιξαν στην Κέρκυρα, το

1992. ο Σάκης Καλάκος και η Ουρανία Μεταλληνού. Ούτε για μια στιγμή δεν σκέ- φτηκαν ότι αυτός ο χώρος είναι απλώς μια επιχείρηση: το βιβλιοπωλείο απ' την αρχή ήταν πολιτιστικό στέκι, χώρος ανταλλαγής κάθε λογής απόψεων. Ο χώρος του «Πλου» δεν μοιάζει με κανένα άλλο βι- βλιοπωλείο της πόλης. Χωμένο μέσα στα καντούνια, κάπου πίσω απ' τον Άγιο Σπυ- ρίδωνα, είναι ένας χώρος όπου εκτός από τις νέες εκδόσεις, ο επισκέπτης μαγεύεται κι από τις αντίκες, που όμως είναι λειτουρ- γικά μέρη του βιβλιοπωλείου. Στον «Πλου» διοργανώνονται εκδηλώσεις με συγγραφείς, πανεπιστημιακούς κ.ά. για

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ:

• **Διαβάστε:** Το μαγικό βουνό του Τόμας Μαν (μετάφραση Θόδωρος Παρασκευόπουλος, εκδ. Εξάντας). Ολοκληρωμένη μετάφραση ενός κλα- σικού έργου που, ως τώρα, το γνωρίζαμε μόνο από την απόδοση του Άρη Δικταίου.

• **Δείτε:** Η βελανιδιά του Λουσιάν Πιντιλιέ, με τη Μάγια Μόργκενστερν. Μια ταινία από τη Ρου- μανία που θα μπορούσε να είναι ό,τι δεν υπήρξε το *Underground* του Κουστουρίτσα.

• **Επισκεφθείτε:** Την έκθεση της Πινακοθήκης με έργα της Ρωσικής Πρωτοπορίας από τη Συλ- λογή Κωστάκη.

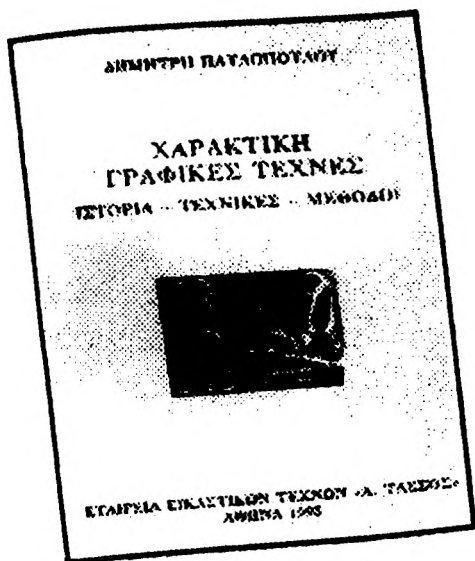
θέματα που αφορούν το βιβλίο και το κοι- νό του. «Κυριακή πρωί για έναν καφέ στον «Πλου»» ήταν ο τίτλος της πρόσκλησης στις πετυχημένες εκδηλώσεις που συνεχι- στηκαν για δύο χρόνια, και σήμερα απλώς έχουν αλλάξει μέρα. Η περιοδική έκδοση *Πλους βιβλιοφίλων* βγαίνει κάθε δίμηνο, διανέμεται δωρεάν σε 2.000 αντίτυπα και έχει συνεργάτες πανεπιστημιακούς, συγ- γραφείς, δημοσιογράφους κ.λπ. Ορμώμε- νοι από το ενδιαφέρον για την Κέρκυρα και την ιστορία της, ο Σάκης Καλάκος και η Ουρανία Μεταλληνού ξανοίγονται τώρα και στις εκδόσεις. Εκτός από το καλαίσθη- το ημερολόγιο του 1996, *Μέρες της Κέρκυ- ρας*, το πρώτο βιβλίο που κυκλοφόρησε με την υπογραφή Βιβλιοπωλείο «Πλους» στη θέση του εκδότη είναι του Κερκυραίου Ηλία Βαλάρη και έχει τίτλο *Γλύτωσης γλυ- κειά μου ψυχή*. Και έπεται συνέχεια...

Ο «Πουπούξιος» είναι ο εκδοτικός οίκος του Γλαύκου Κουμίδη. Ζώντας εδώ και 20 χρόνια εκτός Ελλάδος και εκτός Κύπρου, (μια και αυτή είναι ο τόπος καταγωγής του Κουμίδη), «βλέπει» με το φακό της από- στασης τα τεκταινόμενα σε Ελλάδα και Κύπρο. Τα μεταφέρει λοιπόν είτε στο χαρ- τί είτε στο μουσαμά, γιατί ο Γλαύκος Κου- μίδης είναι και ζωγράφος. Η θάλασσα, το Αιγαίο, το Ιόνιο, η ιστορία, η μυθολογία, η τεμαχισμένη Κύπρος, η γυναίκα, ο έρωτας, η γλώσσα ενυπάρχουν στις ποιητικές συλ- λογές του Γλαύκου Κουμίδη. Δύο βιβλία στη δύση του 1995 (το *Περι/ποίησews τιμή* και το *Ύνάδες*) και ένα ακόμη με την ανα- τολή της νέας χρονιάς είναι η πρόσφατη παραγωγή του «Πουπούξιου» και του Γλ. Κουμίδη.

Νόστιμα έχει τίτλο το νέο του βιβλίο, δη- λώνοντας από τον τίτλο ακόμα τη διαδρο- μή του ποιητή ανάμεσα στο παιχνίδι, στην ειρωνεία και στον πόνο.

ΟΛΓΑ ΣΕΛΛΑ

Ιστορία, τεχνικές, μέθοδοι της ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ

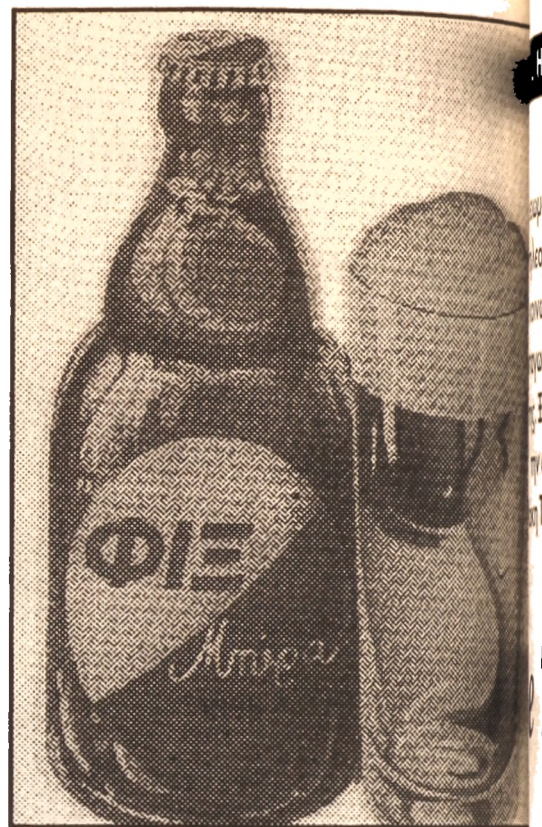
Του Κωστή Λιόντη

Το τρίτομο Χρονικό της ελληνικής τυπογραφίας του Νίκου Σκιαδά καλύπτει το ευρύ πεδίο που ορίζει ο τίτλος. Τα Τετράδια χαρακτικής και η επίτομη Ελληνική χαρακτική του ιστορικού τέχνης Νίκου Γρηγοράκη μάς δίνουν συνοπτική εικόνα της χαρακτικής ως έκφραση καλλιτεχνική κυρίως. Το ίδιο και η Ιστορία της ελληνικής χαρακτικής του ακαδημαϊκού Χρύσανδου Α. Χρήστου. Η ελληνική αφίσα του Σπύρου Καραχρίστου καλύπτει και συμπληρώνει ένα άλλο κενό. Όλα αυτά τα βιβλία, άμεσα ή έμμεσα, συγγενεύουν μεταξύ τους. Εντούτοις, η βιομηχανική χρήση των ποικίλων τεχνικών χάραξης και των γραφικών τεχνών έμενε μάλλον στο περιδώριο, αν εξαιρέσουμε βέβαια τα σκόρπια και δυσεύρετα άρθρα σε έντυπα. Υπήρχε δηλαδή κάποιος υποβιβασμός αυτού του τομέα, ενώ έχουν περάσει ευσυνειδητοί μαστόροι, με αποτελέσματα στα οποία κάποτε αναγνωρίζουμε και καλλιτεχνική διάσταση. Όμως, εκτός απ' αυτό, το πλέον βασικό, απουσίαζε η συνοπτική εικόνα. Με άλλα λόγια το σώμα: καλλιτεχνική χαρακτική - εφαρμοσμένη χαρακτική - γραφικές τέχνες και, καθότι δέσμιες, η παράλληλη πορεία τους με την τυπογραφία. Ακριβώς αυτό το βιβλιογραφικό κενό έρχεται να καλύψει το βιβλίο του **Δημήτρη Παυλόπουλου**, Χαρακτική - γραφικές τέχνες. Ιστορία - Τεχνικές - Μέθοδοι, που κυκλοφόρησε από την Εταιρεία Εικαστικών Τεχνών Α. Τάσος. Με την ευκαιρία, είχαμε μια σύντομη συζήτηση με τον Δημήτρη Παυλόπουλο.

• Ποιο είναι το περιεχόμενο και η σκοπιμότητα του βιβλίου;

— Στο βιβλίο γίνεται προσπάθεια να συμπεριληφθούν η ιστορία της χαρακτικής και των γραφικών τεχνών με μια συμπυκνωμένη αναφορά στις τεχνικές και τις μεθόδους τους στον ευρωπαϊκό χώρο. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ιστορία των τεχνικών και των μεθόδων της χαρακτικής και των γραφικών τεχνών στην Ελλάδα, μέσα από νέα στοιχεία που έρχονται στο φως. Έτσι αποκαθίσταται, όσο ήταν δυνατό, η πορεία της χαρακτικής και των γραφικών τεχνών στην Ελλάδα από τον 19ο αιώνα, οπότε η χαρακτική και οι γραφικές τέχνες παρουσιάζουν «εφαρμοσμένο» χαρακτήρα, αφού εξυπηρετούν τις ανάγκες εικονογράφησης και εκτύπωσης εντύπων, μέχρι και την εποχή μας, οπότε πια και η χαρακτική και οι γραφικές τέχνες αποδεσμεύονται από τον συμπληρωματικό ρόλο τους στην εμφάνιση των εντύπων και λειτουργούν ανεξάρτητα.

Έλειπε από την ελληνική βιβλιογραφία ένα εγχειρίδιο που θα συνόψιζε την ιστορία, τις τεχνικές και τις μεθόδους της χαρακτικής και των γραφικών τεχνών. Το κείμενο του βιβλίου πλαισιώνεται από εικόνες ενδεικτικές των τεχνικών, των μεθόδων, όπως και των προσώπων που πρωταγωνίστησαν στην ανάπτυξη της χαρακτικής και των γραφικών τεχνών, ενώ ολοκληρώνεται με γλωσσάριο όρων τους στ' αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ιταλικά και με εκτεταμένη βιβλιογραφία. Το βιβλίο αποβαίνει χρήσιμο τόσο για τους ειδικούς αναγνώστες (καλλιτέχνες χαράκτες και ζωγράφους, επαγγελματίες των γραφικών τεχνών, σπουδαστές χαρακτικής και γραφικών τεχνών) όσο και για το απλό φιλότεχνο κοινό, που ζητάει να κατατοπιστεί στις πολλές τεχνικές και μεθόδους της χαρακτικής και των γραφικών τεχνών, καθώς και στα προβλήματα που ενέχουν, λ.χ. την επιβεβλημένη διάκριση ανάμεσα σε γνήσια χα-

Διαφήμιση της μύρας ΦΙΕ, έργο ζωγράφου-μεταξοτύπη Άγγελου Λομβάρδη

ρακτικά και σε πολλαπλά αντίγραφα. Η κρίση που δεν την αντιλαμβάνονται είναι πάντα. Στο επίμετρο έχουν συγκεντρωθεί διάφορα κείμενα σχετικά με το θέμα του βιβλίου, μερικά από τα οποία παίζουν ρόλο άμεσων πηγών, μεταφέροντας ιδεολογική ατμόσφαιρα της εποχής. Γράφτηκαν τα κείμενα.

• Ποια είναι η μορφή του βιβλίου;

— Για το βιβλίο επιλέχθηκε μικρό σχήμα προκειμένου να ανταποκρίνεται στον περιορισμό ενός εγχειριδίου, που θα μπορούσε κανείς να το κρατάει μαζί του και να χρησιμοποιεί όποτε το χρειάζεται.

Δεν είναι σε καμία περίπτωση λεία γιατί νομίσσαμε ότι δεν ταίριαζε στον σκοπό του: στόχος δεν ήταν να τονιστούν οι ελαττώματα σε βάρος του κειμένου, αλλά να εξασφαλιστεί ισορροπία. Εξάλλου, η επιλογή του βιβλίου από τον χαρακτήρα-ζωγράφο **Γιάννη Γουρζή** προσέθεσε σ' αυτό στοιχεία ξυλογραφικά και σχέδια με σιλικόνη μελάνη που υπογραμμίζουν αισθητικά το περιεχόμενό του, συντείνοντας στο να πλησιάζει, έστω και ελάχιστα, το βιβλίο παλιά, ξεχασμένα από τους πολλούς ση-
ρα, πρότυπα.

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

του ΗΛΙΑ ΚΑΝΕΛΛΗ

Μια σειρά κριτικών ημειωμάτων για την ελληνική τηλεόραση. Στην αρένα της κοινωνίας της αγοράς, των ανταγωνισμών της, των αξιών της. Ξεκίνημα, σήμερα, από την εκπομπή Ζούγκλα του Μάκη Τριανταφυλλόπουλου,

μαυροπίνακα...) εκείνο που προβάλλεται είναι η ανοργανωσιά μαζί με τη βία.

Στη συγκεκριμένη Ζούγκλα, πάντως, (και στην άλλη εκπομπή, *Κίτρινος Τύπος*) η βία ήταν (ώς λίγο καιρό πριν) μόνο λεκτική και οπτική. Θέματα που σοκάρουν θίγονται, υποτίθεται, δημοσιογραφικά. Οι έγκλειστοι του ψυχιατρικού καταστήματος του Ντιού Πεντέλης (όπου, έστω και χωρίς να διασταυρωθούν οι νηφάλιες απόψεις των ειδικών της ψυχιατρικής, οι αρμόδιοι του κράτους επενέβησαν για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στο Ίδρυμα). Έ

τα φακελάκια των γιατρών (προσφιλείς στην εκπομπή ήσαν οι κόντρες, ενώπιον της κάμερας, των δημοσιο-

γράφων με τους καταγγελλόμενους γιατρούς και τους υποστηρικτές τους). Έ, πρόσφατα, η πατριδοκαπηλική τουρκοφαγία (όπου μια δράκα εθνικώς «ταπεινωμένων» επιχειρούσε αν όχι να υπαγορεύσει την εξωτερική πολιτική, πάντως να λειτουργήσει ως ομάδα πίεσης υπέρ της διαμόρφωσης κλίματος που ευνοεί την καλλιέργεια των εθνικών αντανακλαστικών της κοινής γνώμης – κι εδώ οι «αναλύσεις» ήταν μονόπλευρες καταθέσεις μη ειδικών της διπλωματίας και της πολιτικής αλλά προσώπων που προτάσσουν το ιδεολογικό τους προφίλ, άνευ λοιπών στοιχείων).

Εκείνο που κατορθώνεται με τέτοιου είδους τηλεοπτικά προγράμματα (που είναι και ο αντικειμενικός τους στόχος) είναι να δημιουργηθούν εντάσεις με το παραμικρό. Το τι λέγεται περνάει σε δεύτερη μοίρα. Αξία έχει οτιδήποτε λέγεται με σκοπό να δημιουργήσει προϋποθέσεις αντεγκλήσεων. Βίαιων λεκτικών αντιπαραθέσεων. Που, ακόμα κι αν κατευνασθούν από τον παρουσιαστή ο οποίος, δίκην ειρηνοποιού, βρίσκεται στη μέση, θα έχουν αφήσει στην κοινή γνώμη το σίγουρο συμπέρασμα, θα τον έχουν οδηγήσει στο ασφαλές συμπέρασμα – έστω και αν πρόκειται για εντύπωση που προκλήθηκε από την έκβαση της αψιμαχίας κι όχι από τη διασταύρωση επιχειρημάτων.

Επειδή, όμως, οι εντάσεις πρέπει να συντηρούνται στο διηνεκές, και επειδή τα δημόσια

πρόσωπα, όσο κι αν προκληθούν, δεν είναι βέβαιο ότι πάντα θα φερθούν με τέτοια βιαιότητα ώστε να συντηρήσουν το ενδιαφέρον (και τη θεαματικότητα υψηλά), γι' αυτό ο Μάκης Τριανταφυλλόπουλος ανακάλυψε έναν καινούργιο τρόπο πρόκλησης βίαιων επεισοδίων. Αρχισε να καλεί στην εκπομπή του ιδιώτες, να μεταφέρει στο γυαλί ιδιωτικές αντιπαραθέσεις και να τις προσφέρει ως δημόσιο θέαμα. Οχι πλέον μισοειδικοί και ανειδίκευτοι για ένα θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος αλλά ιδιώτες για την προσωπική τους αντιδικία, με υπέρτατο δικαστή τον Μάκη. Δικαστή που, παρακολουθώντας την αντιδικία να ξετυλίγεται, μεταμορφώνεται σιγά σιγά σε διαιτητή. Ωσπου να ατυχήσει και σ' αυτόν το ρόλο, αφού σε μία από τις τελευταίες του εκπομπές οι δύο πλευρές ήρθαν στα χέρια, «live», στην οθόνη. Η ιδιωτική αντιδικία (που οι θεσμοί προβλέπουν να λύνεται στα δικαστήρια) γίνεται δημόσιο θέαμα, ωθείται στη βία επειδή οι κανόνες του θεάματος θέλουν ρήξεις και εξάρσεις, τελειούται μέσα στη βία. Κι η Ζούγκλα, πλέον, μεταβάλλεται στο απόλυτο σύνο. Κατορθώνει να κάνει δημόσιο θέαμα τον προσωπικό πόνο, στα μάτια όλο και περισσότερων θεατών.

Κλαψουρίζει ο Μάκης Τριανταφυλλόπουλος μετά απ' αυτό. «Εγώ δεν ήθελα αυτή την κατάληξη», δηλώνει όπου σταθεί κι όπου βρεθεί – κρέμεται, άλλωστε, απειλητικό πάνω του το πρόστιμο του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου. Και αγνοεί ότι η συνταγή που ετοίμασε, η ιδιωτική ζωή κάποιων ανθρώπων ως δημόσιο θέαμα χάριν όλο και περισσότερων θεατών-καταναλωτών, ενέχει τη στιγμή της ρήξης.

Στις βασικές αρχές του άγραφου κώδικα των δημοσιογράφων περιλαμβάνεται η προστασία της ιδιωτικής ζωής των πολιτών. Όταν η αγορά θεωρεί ότι, αφού μπορεί να την πουλήσει, μπορεί αυτή την ιδιωτική ζωή και να την κάνει θέαμα, ας πάρει επιτέλους γενναία και τις ευθύνες της όταν το θέαμα μεταφέρεται από τα «κόσμια» τραπέζια ενός πάνελ στην ανοιχτή αρένα. Αλλά τι περιμένει κανείς από την τηλεόραση των Ταρζάν που στην προηγούμενη ζωή τους κρατούσαν το ρόλο της Τσίτα;

le Tarzan. You?

που εκπέμπει ο τηλεοπτικός ΣΚΑΪ. Μια εκπομπή που, τελικά, κατόρθωσε από συμβολική να γίνει πραγματική αρένα.

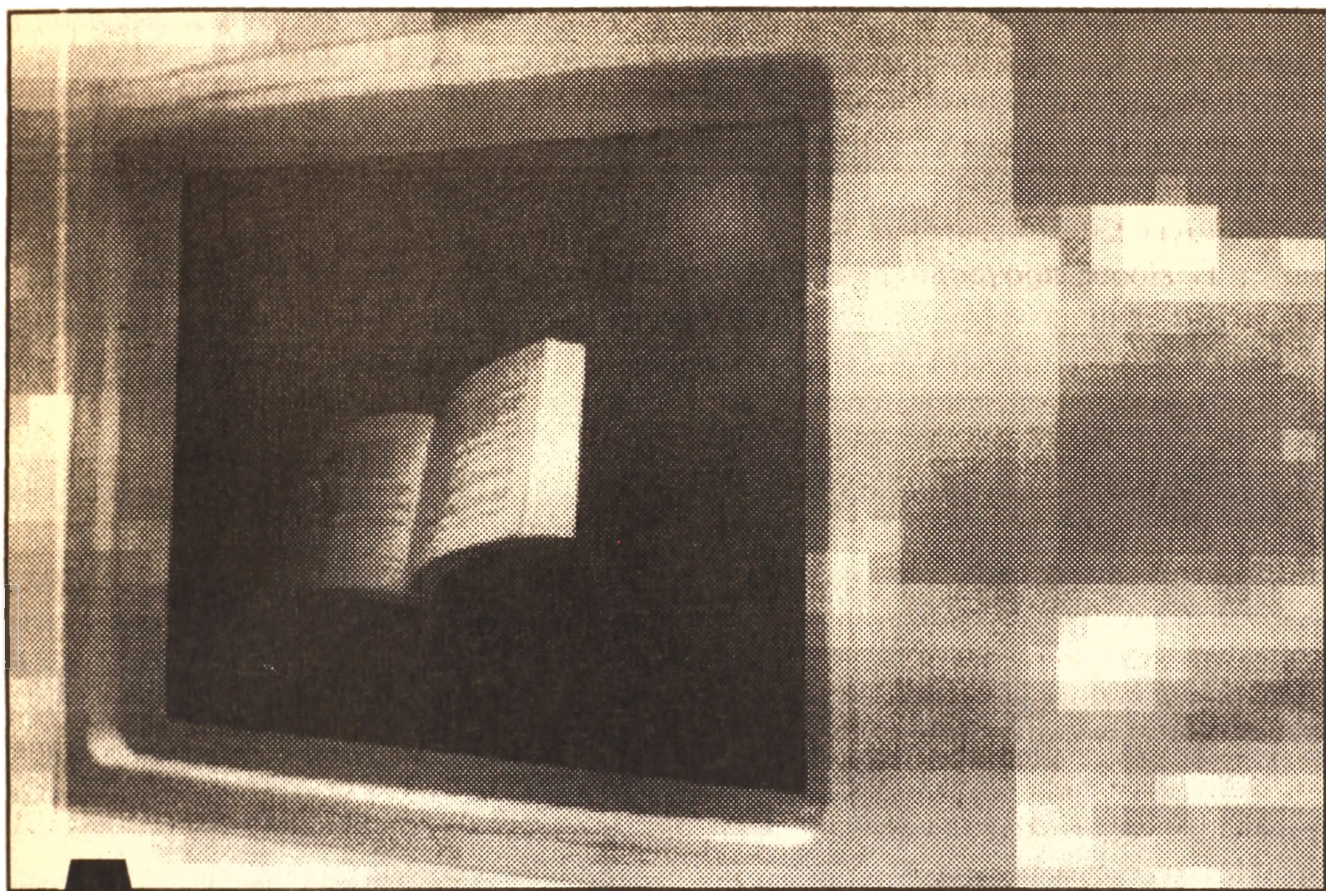
Η Ζούγκλα του δημοσιογράφου Μάκη Τριανταφυλλόπουλου, που τώρα προβάλλεται στον ΣΚΑΙ, παρά το εξωτικό σκηνικό και τον παπαγάλο που υπάρ-
ντα ως συμπλήρωμα του ντεκόρ, έχει
ή ενός τυπικού τοκ σόου. Εκείνο που
τη διαφορά είναι τα ιδιότυπα πάνελ
υγκεντρώνει ο οικοδεσπότης της κα-
αι η ίδια η δομή των συζητήσεων. Χαο-
συζητήσεις, χωρίς ειρμό, συνήθως χω-
αν κεντρικό άξονα στον οποίο να συνυ-
ίζεται και ο χρόνος ως παράγων ολο-
σης ενός θέματος. Αποτέλεσμα πρώ-
ο ξεχειλώμα της εκπομπής. Μικρό το

ωστε, όλα τα παραπάνω συνάδουν με
ίτλο. Ζούγκλα. Και στην πραγματική
ελα τίποτε δεν είναι οργανωμένο. Στο
κάτω, και σε κάθε μεταφορική ζούγκλα
νύγκλα της ασφάλτου, Η ζούγκλα του

Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ και οι Έλληνες

Μικρό 'χρονικό' για την Πληροφορική –τη νέα ψύχωση των Ελλήνων– όπως την είδαν οι ιθύνοντες και την κατέγραψαν κάποιοι "συνομιλητές" τους...

της Σοφίας Παλαμιώτη

Αστυνόμος: Εγώ και τα όργανά μου σας παρουσιάζουμε το πρόγραμμα για τη δική μας Κοινωνία της Πληροφορίας.¹

Αρχηγός (προς το Υπουργικό Συμβούλιο): «Ένα μεγάλο κύμα που έρχεται να αλλάξει τη ζωή μας από τα βάθρα της».² (Προς τον Αστυνόμο ψιθυριστά): Ευτυχώς που κι αυτοί αγνοούν πέρα για πέρα το θέμα. Τι θα κάναμε αν μας έθεταν έστω και ένα ερώτημα.

Αστυνόμος (προς τον Αρχηγό, χαμηλόφωνα): Κανείς μας δεν είναι πρωτάρης στις εξαγγελίες. (Και συνεχίζοντας): Η δημιουργία Εθνικού Συστήματος Πληροφορικής με πρωτοβουλία της Ελλάδας θα γίνει πιλοτικό υπόδειγμα τουλάχιστον σε εννέα σημεία, για όλες τις ανεπτυγμένες χώρες.³

Υπαλληλάκος: Θα είναι υπόδειγμα από πληρό: Ψημένο ή άψητο; Λες να λιώσει προτού βγει; Η μήπως εννοεί προέργημα; Τι έννοει με την Πληροφορική; Θα αγοράσουμε κι άλλα μηχανήματα για την εγγρα-

φή των πληροφοριών που «περιρρέουν» την ατμόσφαιρα των εργαστηρίων στα πανεπιστήμια, στα κέντρα έρευνας και αλλαγής; Δηλαδή πάλι δεν θα θέσουμε κανόνες και διαδικασίες για την αποδελτίωση και την οργάνωση των πληροφοριών και της γνώσης που υπάρχει στις βιβλιοθήκες, στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα μοναστήρια μας; Δηλαδή, πάλι θα πετάξουμε τα μηχανήματα στις αποθήκες θεονήστια, βουβά και έρημα σαν και μένα;

Χήρα Μήτση: Θυμάμαι τον Αρχηγό που είχε ξανά εξαγγείλει αυτή την πληροφορική το 1984, αλλά κάπως αλλιώς.⁴

Επιτέλους γίνεται πραγματικότητα η δημιουργία

ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Εστω και αν η φωνή του δεν έχει πια την παλιά της δύναμη, για μένα θα παραμείνει πάντοτε, και ως ανάμνηση, ένας συγκλονιστικά χαρισματικός άνδρας.

Φυλακισμένος: Για δεσ καιρό που διάλε-

ξε η τυφλή Δικαιοσύνη την ελευθερία μου στερήσει. Τώρα που θα γεμίσουν λεωφόροι των πληροφοριών της Αθήνας και μερικοί στενοί δρόμοι της επαρχίας, διακόπτες ΑΤΜ.⁵ Οι ΑΤΜοι θα υπάρχουν παντού: στις αφετηρίες του Μεταπολεμικού στις εισόδους του Νομισματοκοπείου, στις τραπεζών, των εφοπλιστών και άλλων πλουσίων. Σκέψου θα πατάς τον διακόπτη και θα σου δίνει πακτωλό πληροφοριών για χοντρές μπάζες, για ακίνδυνες κινηματογραφικές ληστρικές επιδρομές,

Φυλακισμένος φιλαράκος: Καλά ρε, πώς θα ρωτάμε ελληνικά ή ξένα; Την τεράστια πεζα πληροφοριών, τελοσπαντων, το κομμάτι που περιέχει τις πληροφορίες, θα το περνούμε και εμείς ή μόνο οι ξένοι; Αν ανακαλύπτεις (ή αν ανακαλείς, όπως λένε αυτοί που ξέρουν), τις διάφορες πληροφορίες και κείμενα μόνο σε ξενική γλώσσα για μας είναι μια απο τα ίδια. Καλά είμαστε κι εμείς. Και οι άλλοι που είναι έξω ζούνε στα ίδια σκοτάδια άγνοιας με μας. Δεν έχουν ιδέα οι άμοιροι.

Εμμανουέλα (μαμά της Μισέλ): Ο λαός δεν καταλαβαίνει, του αρέσουν τα φούρια. Υποπτεύομαι πως και η δημοσιογραφία δεν έπιασε το νόημα του θέματος της Σύσκεψης των εκπροσώπων των επτά πλέον ανεπτυγμένων χωρών [G7] στις Βρυξέλλες παρόλο που το παραθέτει:

«Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ των εθνικών δικτύων πληροφορικής ώστε να αποτελέσουν ένα ενιαίο δίκτυο με παγκόσμια πληροφορική υποδομή, θα είναι το κεντρικό ζητούμενο της συνάντησης των επτά υπουργών των επτά πλέον ανεπτυγμένων χωρών [...]»

Καλέ, αφού εμείς δεν διαθέτουμε βιβλιοθήκες δεν είναι αστείο να μιλάμε για εθνικό δίκτυο πληροφορικής;

Ταξιτζής: Μην τους ακούτε. Είναι βαλτά της ΣΙΑ ή ποιος ξέρει ποιών άλλων. Θέλουν να μας κόψουν το ψωμί. Τώρα που θα μπω κι εγώ στους «Αυτοκινητόδρομους των πληροφοριών»⁷ και με τον τεμαχισ-

διασυνδέομαι με το *INTERNET*, αι εμπόδιο με τις διαμαρτυρίες τους νοιάζει σε ποια γλώσσα θα 'ί τους νοιάζει πόσα δισεκατομμύ- οδευτούν; Οι 'υπεύθυνοι' ενώ σπα- ια πακέτα με το χρήμα, κατ' έθιμον ν λογοδοτούν. Δεν τους αφήνουμε νων τη δουλειά τους όπως ξέρουν νι γίνουμε γρηγορότερα τελειότε- κάνιοι;

ως ο *Μικροαστός*: Γυναίκα, πάλι η τα κατάφερε πρώτη. Παγκόσμια πία. Η αγγλόφωνη εφημερίδα *News* έγινε ηλεκτρονική και θα ετεί τους ανθρώπους σε ολόκληρο νήτη."

ισιαστής: Γουστάρω Ελλάδα. Η ίδα *Athens News* χάρη στην COM, το *Ίδρυμα Λαμπράκη, EPT, JTE* μας έμπασε στον παγκόσμιο ρς Πληροφορικής. Όλοι αυτοί βοή- να λυθεί κατά το πλείστον το οικο- μας πρόβλημα. Τώρα πλέον είμα- χνάκια της Ιαπωνίας που το 1/3 της ρς της παραγωγικότητας της προέρ- πό τη διάδοση των πληροφοριών."

αίτοι κατευθυνόμαστε στις ατρα- ύσης και Ανατολής.

τος: Αχ Θεέ μου, πού πάμε ξυπόλυ- αγκάθια; Ευτυχώς που εγώ και 000 συνάνθρωποί μου, αρμενίζουμε στη θάλασσα και όπου μας βγάλει

θηκάριος (πρόσωπο που διασυνδέ- γονότα στο ιστορικό τους γίνεσθαι αστής): Κύριε Λάκη μου, τι κρίμα ν μπορώ να ξεσηκώσω τους ανθρώ- πως εσύ. Αυτό στο ζηλεύω, το έχω

Εδώ εξαγγέλλονται τερατώδη μυ- α και δεν ακούγονται ούτε ως ψίθυ- ρωνές διαμαρτυρίας. Σε διαβεβαιώ, άρχει υποδομή για ένα τόσο μεγά- ληνεκούς έργο. Και ξέρεις κάτι; Οι γοί Παιδείας και Πολιτισμού δεν ουν τι σημαίνει βιβλιοθήκη, ούτε υπουργός Βιομηχανίας τι σημαίνει *Σύστημα Πληροφόρησης*. Βέβαια, ρουν μόνοι τους το βάρος της ευθύ- ρίζι τους ευθύνονται και όλοι οι προ- οί τους από την απελευθέρωση έως α.

ου πεις, είναι τόσο αφελείς που πα- νται από άσχετους συμβούλους. 'Η ; δεν επιλέγουν συμβούλους βάσει γγου τους που τους έχει καθιερώσει λληνικό χώρο στις μελέτες και τα δη- ύματά τους πάντοτε σχετικά με τα ελ- ί πράγματα η συνεργασία τους με βιβλιοθήκες και κέντρα έρευνας για νολική προαγωγή της επιστήμης της

Βιβλιοθηκονομίας και της Πληροφορικής στη χώρα μας. Σύμβουλοι που περιβάλλο- νται από ομάδες εξειδικευμένων βοηθών με πλήρη γνώση και στοιχεία για την εκπό- νηση προγραμμάτων για τη δημιουργία δι- κτύων βιβλιοθηκών και κέντρων έρευνας με τελικό στόχο τη συνένωσή τους σε ένα ενιαίο εθνικό σύστημα πληροφόρησης.

Καταλήγω, πως αν δεν ακολουθείται αυ- τή ο οδός τότε, αυτοί που παίρνουν τις απο- φάσεις για τα θέματα που αφορούν την πληροφόρηση του έλληνα πολίτη, δεν απαλλάσσονται λόγω άγνοιας του αντικει- μένου, αντιθέτως, θεωρούνται ένοχοι διότι του έχουν αποστερήσει την διά βίου παι- δεία. Δεν του επέτρεψαν να συνοδοιπορή- σει με την εξελικτική πορεία της παιδείας των ανεπτυγμένων χωρών να σκέπτεται, να κρίνει και να αποδέχεται ή να απορρί- πτει ό,τι δεν τον συμφέρει.

Τί σημαίνει Εθνικό Σύστημα Πληροφό- ρησης; Τί είδους προγράμματα απαιτού- νται για να ξεκινήσει; Ποίων ειδικοτήτων άνθρωποι χρειάζονται; Πόσος χρόνος για να αρχίσει να λειτουργεί και με τι προϋπο- λογισμό; Μονολογούμε, αλλά εάν μπορού- σαμε να ξεκινήσουμε διάλογο ή το παιγνί- δι των ερωτοαποκρίσεων, θα αρχίζαμε με μια ερώτηση προς τους συναρμόδιους υπουργούς για την πληροφόρηση:

*Πόσο στοιχίζει, κύριες και κύριοι, μια βι- βλιοθήκη 10.000 τίτλων;*¹⁰

Δεν θα σας σπαζοκεφαλιάσουμε, παρα- θέτουμε την απάντηση:

80.000.000 δρχ. Και ζητούμε να μας πείτε αν συμφωνείτε και για ποιους λόγους, αν όχι γιατί;

Ευτυχώς, κύριε Λάκη μου, που σε έχουμε να ταξιδεύεις την ψυχή μας περιγελαστικά αλλά και με πολλή αγάπη. Ξέσπασμα λυ- τρωτικό, το γέλιο·μα όχι δίχως και κάποιο καημό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Εφημ. *Το Βήμα*, 26.2.95, σ. Δ12
- 2 Αυτόθι
3. Εφημ. *Το Βήμα*, 5.3.95, σ. Δ12
4. Παλαμώτη Σοφία. «Ενας μονότονος μονόλο- γος: οι λαϊκές βιβλιοθήκες, εφημ. *Η Πρώτη*, 22.8.86
5. Εφημ. *Το Βήμα*, 26.2.95, σ. Δ12
6. Εφημ. *Το Βήμα* 29.1.95. Η υπογράμμιση δική μας.
7. Εφημ. *Το Βήμα*, 26.2.95, σ. 61
8. Εφημ. *Το Βήμα*, 26.2.95, σ. Ε3
9. Εφημ. *Το Βήμα*, 5.3.95, σ. Ε1
- 10 Κτίριο (ετήσια δαπάνη). Προσωπικό 6 ατόμων. Συλλογές (βιβλία, περιοδικά, οπτικοακουστικό υλικό), εξοπλισμός ηλεκτρονικός και άλλος, κλι- ματισμός, επίπλωση. Στο ποσό που παρατίθεται, δεν συμπεριλαμβάνονται οι λειτουργικές δαπάνες και κυρίως η δαπάνη για τη συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά:

"Μύθοι και Ιστορία των Λαών"

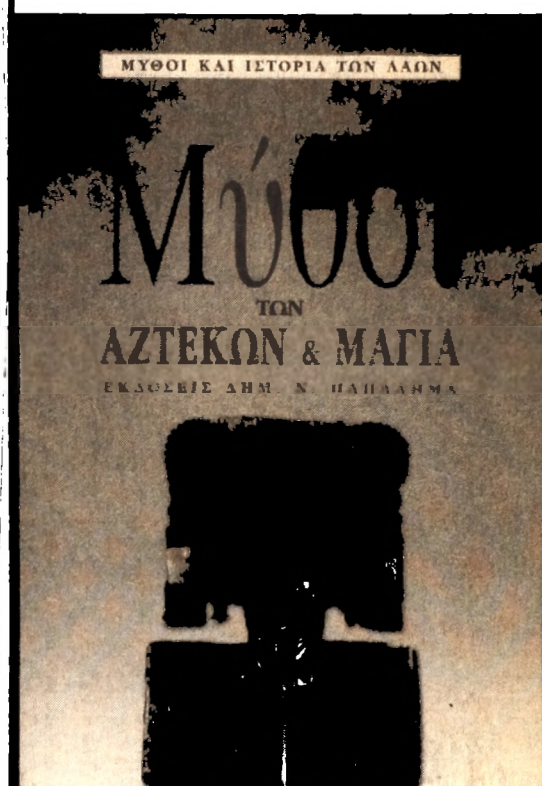
Για μικρούς και μεγάλους

Του Βρετανικού Μουσείου και του Πανεπιστημίου του Τέξας

Karl Taube

Υφηγητής του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας

ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ ΚΑΙ ΜΑΓΙΑ

Με 96 σελίδες
37 εικόνες και 1 χάρτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Conceptual art από τον
Δημήτρη Ζουρούδη στην
γκαλερί Πλειάδες· γλυπτικός
πλουραλισμός από τον

Αισιόδοξες καταγραφές

Γιάννη Κλινάκη
στην γκαλερί της Έρσης.

Η πρώτη αισιόδοξη καταγραφή που μπορεί κανείς να κάνει για τον Δημήτρη Ζουρούδη είναι ο δημιουργικός οίστρος και η συνεχής παρουσία του στο διάστημα των τεσσάρων χρόνων που αριθμεί το ενεργό καλλιτεχνικό του παρόν και ο ένας μόλις χρόνος από την αποφοίτησή του από την ΑΣΚΤ. Αυτά δείχνουν θάρρος και τουλάχιστον συνειδητοποίηση του ρόλου που καλείται να παίξει στην περιοχή του κοινωνικού και πολιτιστικού προ- τσές που επέλεξε.

Τούτη, η έβδομη «εγκατάσταση» (όπως ο ίδιος αποκαλεί τις εικαστικές του κατασκευές), με τίτλο «*Secundus Angelus*», είναι ένα σύνθετο εννοιολογικό (οπτικογλωσσικό) ιδίωμα που βασίζεται σε σημεία της Αποκάλυψης. Ο δεύτερος άγγελος χύνει φωτιά στη θάλασσα και αυτή γίνεται αίμα

νεκρό οπότε «και πάσα ψυχή ζώσα απέθανε εν τη θαλάσση» (ΙΣΤ3). Μια, λοιπόν, νεκρή κοινωνία –όπως η σύγχρονη–, μια κοινωνία που δεν περιέχει πλέον αλιεύματα ψυχής αλλά την καφκικής καταγωγής απροσδιόριστη ενοχή, που την κατασκευάζει και την επιβάλλει η θάλασσα των γραφειοκρατικών νόμων. Έτσι, το αιωρούμενο αλιευτικό δίχτυ δεν περιέχει ψάρια (σύμβολα της εκκλησίας του Χριστού), αλλά Εφημερίδες της Κυβερνήσεως. Στην κατάληξη του δικτυού κείτονται υπερμεγέθη κομμάτια της ραχοκοκαλιάς του ψαριού. Αυτή η αίσθηση της υποκατάστασης των φυσικών νόμων από τους ανθρώπινους εντείνεται από τις στοιβαγμένες στη γωνιά της αίθουσας ψαροκασέλες, επίσης γεμάτες από Εφημερίδες της Κυβερνήσεως.

Ένα δεύτερο σημείο, οπωσδήποτε συγγενούς εννοιολογικής αναφοράς, είναι το *Scrinium*. Ένα φανάρι διατήρησης τροφίμων κι αυτό γεμάτο με νόμους που «φυλάνε» και συντηρούν την κοινωνική ποδηγέτηση. Στην άκρη μιας αναλογικής συλλογιστικής μπορεί να συνδυαστεί λογοπαιγνικά το φανάρι των τροφίμων με το Φανάρι της Κωνσταντινούπολης, τόπο γενέθλιο περίτεχνης πολιτικής και σκευωριών.

Εντούτοις, και τούτη η λιτή και καθαρή κατασκευή του Ζουρούδη δεν αποφεύγει τα ερωτηματικά που έχουν ανακύψει σχετικά με την Conceptual Art, οι προτάσεις της οποίας δεν μπορούν να ολοκληρωθούν παρά μόνο με την αντιστροφή ρόλων στη

διαδικασία απόκρυψης-αποκρυπτοποίησης, όπου ο θεατής καλείται να διαδομάτσει τον ερμηνευτή των όσων υποκαπτονται στον συνδυασμό των υλικών.

•Ο Γιάννης Κλινάκης στην Γκαλερί Έρσης εντυπωσιάζει με το ασυνήθιστο πλούσιο δείγμα του γλυπτικού του πλου- λισμού τόσο από πλευράς υλικών όσο και από τους τρόπους με τους οποίους το χρησιμοποιεί. Χαλκός, ξύλο (από μουσει- ελιά, ευκάλυπτο, πεύκο), μάρμαρο, πορ- πετρα, ακόμα και αλάβαστρο, όλα δου- μένα με πάθος, γνώση και αχόρταγη α- ζήτηση. Πίσω από τις κατά καιρούς επ- δράσεις που έχει γόνιμα δεχτεί και που σ- νεχίζουν ακόμα, έστω και ως απόηχοι, διακρίνονται κυρίως από τον Καπράλο, ε- μινωικά ειδώλια, αλλά και ως μνήμες Χι- λεπά, Τζακομέτι, Χ. Μουρ, διαγράφεται καθαρά η προσωπική έκφραση του κρη- κού καλλιτέχνη, είτε ως συγκεκρισμός είτε ως υπέρβαση.

Τόσο όταν δουλεύει πάνω στην ανθρώπι- νη φιγούρα όσο και όταν επεξεργάζεται τις φυσικές φόρμες, ή ακόμα όταν επιχει- ρεί σε τολμηρές αφαιρετικές συνθέσεις των δύο, η ερωτική του σχέση με τη γλυπ- τική γίνεται αυταπόδεικτη. Κατάλοιπα ναύ- και έντεχνης γνώσης συμβαδίζουν σε κα- τασκευαστικές προτάσεις. Όμως, αυτός ο πλούτος τρόπων δεν γίνεται μια σταθερά- τερη επιλογή. Ίσως αυτή είναι και η αδύ- ναμία να αναγνωρίσει ο θεατής μια συγκεκρι- κριμένη κατάκτηση ύφους.

Αριστερά:
Δημήτρη
Ζουρούδη,
*Secundus
Angelus*.
Κάτω: Γλυπτό
του Γιάννη
Κλινάκη.

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Χρόνος, η ιστορία...

της Δημητρίου
ούω καλά τ' όνομά
κδ. Κέδρος
α 1993

βλίο του Σωτήρη Δημητρίου *ούω καλά τ' όνομά σου* κυκλοφόρησε το 1993. Σύντομα με το καταπιάστηκε η κριτική, με γενικές γραμμές υπήρξε. Η κριτική αναφέρθηκε διαφορές του βιβλίου αυτού δύο προηγούμενες συλλογές διηγημάτων του συγγραφέα, δηλαδή τα βιβλία: *Ντιάλιθ' ιμ Χρι-λόνιχη* (1987) και *Ένα παιδί απ' τη λονίχη* (1989). Το θέμα του κυρίως απασχόλησε την κριτική ήταν η γλώσσα του βιβλίου, το ερώτημα που έθεσε ήταν αν το βιβλίο, που είναι γραμμένο στο δημοτικό ιδίωμα της Ηπείρου, θα μπορούσε να έχει γραφεί στην κοινή ελληνική γλώσσα. Εδώ οι κριτικές διαίρεστηκαν. Τέλος, κάποιες αναφέρονται και στον ρυθμό που συνεπάγεται για ένα βιβλίο η ενασχόλησή του με θεματικές κοινωνικής και πολιτικής επιπτώσεως. Η παρουσίαση που θα ακολουθούσε, υπό μορφή σημειώσεων, με ορισμένα μόνο θέματα που προκύπτουν από το βιβλίο, όπως: ερωτήματα σχετικά με το λογοτεχνικό είδος, η αναζήτηση του χρόνου της ιστορίας με το χρονογράφο της αφήγησης, γενικότερα η υγιεινή του χρόνου. Τέλος, παθεί να προσδιορίσει σημαντικές αντιθέσεις που κινούν τα γεγονότα της ιστορίας στο βιβλίο. *Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου*

περιλαμβάνονται τρεις ιστορίες. Την πρώτη την αφηγείται η Αλέξω, τη δεύτερη η Σοφία (αδελφή της Αλέξως) και την τελευταία ο Σπετίμ (εγγονός της Σοφίας).

Η πρώτη ιστορία αρχίζει με μια σειρά από στερήσεις που υφίστανται οι κάτοικοι ενός χωριού της Ηπείρου, της Πόβλας: Λείπουν οι άντρες του χωριού που είναι μετανάστες στην Αυστραλία και την Αμερική ή αντάρτες, υπάρχει ο πόλεμος που στερεί τα εμβάσματα των αντρών και ακολουθεί η πείνα, ενώ οι Τουρκοτσάμηδες και οι αντάρτες αρπάζουν ό,τι απέμεινε. Ο τόπος εξάλλου «ήταν φτενός», εκείνος ο χειμώνας (χειμώνας του 1943) «μεγάλος» και η σοδειά ελάχιστη: «ουδέ ρίγανη γίνηκε» (σ. 11).

Η πολλαπλή στέρηση αναγκάζει τους κατοίκους να συγκροτήσουν μια ομάδα από γυναίκες του χωριού, προκειμένου να μετακινηθούν στα γύρω χωριά, να δώσουν «σκουτιά και χαλκώματα» (σ. 12) και να πάρουν τρόφιμα. Την πορεία αυτών των γυναικών παρακολουθούμε στη συνέχεια της αφήγησης. Από την Πόβλα ως το Αργυρόκαστρο και πιο πέρα, και στη συνέχεια την επιστροφή τους. Μια απ' αυτές τις γυναίκες, κοπέλα 15 χρονών τότε, η Αλέξω, αφηγείται τώρα την ιστορία αυτή.

Αδελφή της Αλέξως είναι η Σοφία που συμμετείχε στην ομάδα γυναικών της προηγούμενης ιστορίας. Στην επιστροφή αρρώστησε και έμεινε κοντά σε μια θεία της στο Περδικάρι, λίγο πιο πέρα από τα νοητά τότε σύνορα Ελλάδας-Αλβανίας, ώσπου να 'ρθει η άνοιξη (του 1944) και να επιστρέψει στους δικούς της.

Όμως δεν πρόλαβε: τη μέρα που θα επέστρεφε, κλείνουν τα σύνορα και η Σοφία εγκλωβίζεται στην Αλβανία. Τη δική της λοιπόν ιστορία μας αφηγείται η Σοφία. Η προσπάθειά της να επικοινωνήσει με τους δικούς της αποτυγχάνει. Η αποτυχία συνεχίζεται ως το 1950. Τότε αποφασίζει να παντρευτεί εκεί. Η δική της οικογένεια (3 παιδιά) και οι δυσκολίες που έχει να αντιμετωπίσει εξαιτίας και του καθεστώτος μετατοπίζουν τις έγνοιες της χωρίς ωστόσο να χανθεί ποτέ η νοσταλγία.

Ο εγγονός της Σοφίας, από την κόρη της Μηνιά, συνεχίζει ως τρίτος αφηγητής της ιστορίας. Ο Σπετίμ ζει την εποχή που αρχίζουν να τρίζουν τα θεμέλια του αλβανικού σοσιαλισμού και τη στιγμή της επιστροφής στην Ελλάδα. Τη δική του προσπάθεια να κατεβεί στην Ελλάδα και να επιβιώσει εδώ αφηγείται ο Σπετίμ.

Το βιβλίο επιγράφεται «μυθιστόρημα». Υπάρχουν, όπως είδαμε, τρεις αφηγητές που αφηγούνται και διαφορετικές ιστορίες. Ένα πρώτο ερώτημα λοιπόν που τίθεται αφορά το λογοτεχνικό είδος. Υπάρχουν ωστόσο εξωτερικοί και εσωτερικοί αρμοί που δένουν τις αφηγήσεις μεταξύ τους σε ενιαίο σύνολο. Ας δούμε μερικώς:

- Η ιστορία ξεκινά το 1940 και φτάνει ως περίπου το 1993. Καλύπτει μια πεντηκονταετία χωρίς κενά. Υπάρχει δηλαδή σαφής ενότητα χρόνου.

- Υπάρχουν αρκετά σημεία της ιστορίας που ολοκληρώνονται σε άλλη αφήγηση από αυτήν που άρχισαν. Για παράδειγμα: Στη δεύτε-

«Κατάματα με κοιτούσαν
οι τοίχοι / Το δωμάτιο
γύρω γύρω μου με
γυρνούσε / ανέβαζε πάνω
το φεγγάρι / ώς τα
γάργαρα ξημερώματα /
Όχι δεν κοιμήθηκα χτες
ούτε προχτές / σκοτάδι
θησαυρέ μου / Μεγάλες
φυγές τα ποτάμια μου
λέγες / Λεύκες τραγούδια
με πηγαίνουν / Βάρκες
μηχανάκια και αποστάσεις
του ήλιου φοβερές /
Καιγόταν αργά αργά
κατακίτρινο λειβάδι ο
ουρανός / Με κοιτούσε
κατάματα η αγάπη / Το
βαθύ μπλε το βαθύ
καστανό το μάγεμα το
κατάκλειστο»: Ζέφη
Δαράκη, *Η θλίψη καίει τις
σκιές μας* (εκδ. Νεφέλη,
1995).

Λευκάδα, η Ομηρική
Ιθάκη: ένα βιβλίο
γραμμένο από τον Αλέκο
Φίλιππα (εκδ. Νεφέλη,
1995) ο οποίος αξιοποιεί
τα επιχειρήματα του
Wilhelm Dörpfeld που
από τις αρχές του 20ού
αιώνα ισχυρίζεται ότι η
ομηρική Ιθάκη είναι η
Λευκάδα. Τα
επιχειρήματα είναι
πρωτίστως τοπογραφικά
αλλά συμπληρώνονται και
από τα ανασκαφικά
ευρήματα της
πρωτοελλαδικής περιόδου
στο νησί. Ποιο νησί; Πώς
θα το λέμε στο εξής; Γιατί,
ακόμα κι αν έτσι είναι τα
πράγματα, δεν
φαντάζομαι κανέναν
Λευκαδίτη ν' αρχίσει να
αποκαλεί το νησί του
Ιθάκη. Και οι Ιθάκες,
άραγε, τι να σημαίνουν;
«Μαναφούκι παναπεί
λακιρντί. Κουβέντα του
καφενέ, που μαζεύονται
και πιάνουν τον ένα και
τον άλλο στο στόμα τους
και τους "θάβουν". Μόνο

που κάποιους τους
θάβουν βαθιά...»: κατά
τον συγγραφέα του
μυθιστορήματος *Το
μαναφούκι Ντίνο
Οικονόμου* (εκδ.

Καστανιώτη, 1995) τη
λέξη τη λένε οι βλάχοι στη
βόρεια Πιερία. Ας τον
πιστέψουμε...

«**Να είμαστε ρεαλιστές,
να ζητάμε το αδύνατο**»:

Τσε Γκεβέρα - μια
βιογραφία του Τσε
γραμμένη από τον *Ζαν
Κορμέ* με τη συνεργασία
των *Ίλδα Γκεβέρα
Γκαδέα, Αλμπέρτο
Γκρανάδο Χιμένες*
(μετάφραση: *Μαρία
Κράλλη*, εκδ.

Καστανιώτη, 1995). Η
εκπληκτική ζωή του
ασθματικού *Ερνέστο
Γκεβέρα*, του γιατρού που
διάλεξε τα λεπροκομεία
του Αμαζονίου και τα
ορυχεία της Χιλής, του
αντάρτη, του συγγραφέα,
του ποιητή, του
κομαντάντε, του
πρεσβευτή, του
υπουργού, του μυθικού
Τσε της Κούβας κι όλης
της Νότιας Αμερικής.

«**Ξαφνικά το καναρίνι
στο κλουβί άρχισε να
κελαηδάει. Τώρα
τελευταία κελαηδούσε
πολύ σπάνια - όπως
φαίνεται, είχε γεράσει. Ο
Δημήτρης Πεκμέζογλου,
που έπινε στο μπαλκόνι
το συνηθισμένο του
καφεδάκι, χαμογέλασε με
ικανοποίηση. "Καφές
μετά μουσικής",
σκέφτηκε. Κάθε
απόγευμα έπαιρνε τον
καφέ του την ίδια ώρα
περίπου και χάζεψε με το
καναρίνι του. Και στην
απέναντι πολυκατοικία
ένας άλλος κύριος
ηλικιωμένος έπινε τον
καφέ του αυτή την ώρα**

ρη αφήγηση μαθαίνουμε πως σώ-
θηκε η Πόβλα (σ. 58) από τους
αντάρτες. Στην τρίτη αφήγηση μα-
θαίνουμε την τύχη του άντρα της
Σοφίας (σ. 80) και την επιθυμία
της Σοφίας να ταφεί στην Πόβλα
(σ. 87).

• Πολλά πρόσωπα εμφανίζονται
σε δύο αφηγήσεις αν όχι και στις
τρεις. Για παράδειγμα, η Σοφία
συμμετέχει στην ομάδα των γυναι-
κών της α' αφήγησης και είναι το
υποκείμενο δράσης στη β' τον
Φώτο, παιδί της Σοφίας, τον βρί-
σκουμε και στη γ' αφήγηση· η Πό-
βλα και οι άνθρωποί της ζωντα-
νεύουν και στις τρεις αφηγήσεις.

• Κι άλλα στοιχεία όμως δίνουν
την αίσθηση του ενιαίου συνόλου,
που συνθέτουν δηλαδή ένα μυθι-
στόρημα, στοιχεία πιο εσωτερικά.
Παρ' όλο που υπάρχουν τρεις δια-
φορετικοί αφηγητές, διαφορετι-
κοί και στην εποχή που αναφέρο-
νται και στην ηλικία και στο φύλο,
το μυθιστόρημα δίνει έντονα την
αίσθηση του μονοφωνικού μυθι-
στορήματος. Νομίζεις ότι τελικά
είναι ένας αφηγητής που αφηγεί-
ται, ότι είναι μία η φωνή που ακού-
γεται. Σ' αυτό υποβοηθούν και η
έλλειψη γλωσσικής ποικιλίας - η
γλώσσα και των τριών αφηγητών
είναι σχεδόν ίδια - αλλά και η τε-
χνική της μεταγενέστερης αφήγη-
σης. Νομίζεις ότι και οι τρεις αφη-
γήσεις συντελούνται σε κοινό χρό-
νο, ας πούμε στο 1993. Η διάσπα-
ση του συνόλου σε τρεις αφηγή-
σεις, που ακολουθεί και τη διά-
σπαση της οικογένειας, είναι πε-
ρισσότερο τεχνική και σημασιολο-
γική.

Υποκείμενο δράσης στην α'
ιστορία είναι η ομάδα γυναικών
που μετακινείται και είναι φυσικό
αυτός ο συλλογικός ήρωας να βρί-
σκει το αντίστοιχό του στο α' πληθ.
πρόσωπο στη γραφή. Για παρά-
δειγμα:

«**περβάτει και περβάτει, έπαιρε ο
ήλιος την κατηφόρα, κι ήμασταν
ακόμα στον δρόμο. Κολλήσαμε σ'
ένα βουνόπλο και στην ράχη μεί-
καμαν ξερές. Είδαμε έναν άσωτο
κάμπο που θρόιζε κι ήταν χρυσός
απ' τον ήλιο**». (σ. 17).

Το συλλογικό υποκείμενο δρά-
σης χάνεται στη β' αφήγηση και
μετατρέπεται σε ατομικό. Η Σο-
φία είναι αφηγήτρια και ήρωας

αυτής της ιστορίας. Υπενθυμίζου-
με ότι στην πρώτη ιστορία τα σύνο-
ρα είναι ανοικτά, ενώ στη δεύτερη
κλείνουν. Επιπλέον η Σοφία έχει
εγκλωβιστεί στην Αλβανία παρά
τη θέλησή της και οι συνεχείς απα-
γορεύσεις του καθεστώτος την
οδηγούν στην απομόνωση.

Ενδιαφέρον έχει η αναζήτηση
του υποκειμένου δράσης στην τρί-
τη ιστορία. Στην αρχή αυτής της
ιστορίας προβάλλεται ως ήρωας
δράσης ο Σπετίμ, ο αφηγητής, που
είναι απομονωμένος από τους άλ-
λους. Στο σχολείο, μάλιστα, τα
παιδιά τον κοροϊδεύουν. Το υπο-
κείμενο δράσης λοιπόν και στην
περίπτωση αυτή είναι ατομικό. Σι-
γά σιγά, όμως, και καθώς η πολιτι-
κή κατάσταση φαίνεται να αλλά-
ζει («**έγιναν ταραχές στον κόσμο
και απολύκαν λίγο τα λουριά**», σ.
82) το υποκείμενο δράσης γίνεται
περισσότερο συλλογικό με κορυ-
φαία στιγμή τη συνειδητοποίηση
πως η μετακίνηση προς την Ελλά-
δα δεν μπορεί να' ναι ατομική:
«**Έγινε φανερό ότι έπρεπε να κά-
νουμε ένα μεγάλο μπουλούκι για
τούτο**» (σ. 87). Από την Αλβανία
στην Ελλάδα, η τρίτη αφήγηση συ-
ναντά την πρώτη και στη γραφή.
Όμως από την Ηγουμενίτσα στην
Αθήνα τα πράγματα αλλάζουν. Ο
Σπετίμ φτάνει μόνος στην Αθήνα,
το συλλογικό χάνεται και η και-
νούργια μοναξιά προβάλλει πάλι
σε α' ενικό. Χαρακτηριστικό είναι
το τέλος του βιβλίου:

«**Δεν ήξερα τι να κάνω. Ήμουν
στα δύο. Να πήγαινα σήμερα στον
μιάστορα, μην χάσω το μερόκαμα.
Για παραπέρα δεν ήξερα**». (σ. 117)

Είδαμε προηγουμένως την εναλ-
λαγή συλλογικό-ατομικό υποκεί-
μενο δράσης και σε σχέση με το
χώρο δράσης των ηρώων. Θα δού-
με στη συνέχεια κάποιες ενδιαφέ-
ρουσες στατιστικές αναλογίες.

Η πρώτη αφήγηση είναι και η με-
γαλύτερη (43 σελίδες), ακολουθεί
σε έκταση η τελευταία, του Σπετίμ
(39 σελίδες), ενώ η μεσαία της Σο-
φίας, με 26 μόλις σελίδες, είναι η
εμφανώς μικρότερη.

Η πρώτη αφήγηση, η μεγαλύτε-
ρη, αναφέρεται σε γεγονότα από
το 1949-1944, ωστόσο η κύρια
ιστορία δεν κρατά περισσότερο
από μερικές εβδομάδες. Ο χώρος
δράσης βρίσκεται γύρω από τα σύ-
νορα Ελλάδας-Αλβανίας.

νορα Ελλάδας-Αλβανίας.

Ο χρόνος ιστορίας της β' αφή-
σης είναι περίπου 30 χρόνια· στη
αφήγηση αυτή, η μικρότερη
έκταση, αναφέρεται σε γεγονότα
μεταξύ 1944-1975 και ο χώρος
δράσης προσδιορίζεται στην
εξωτερική περιοχή της Αλβανίας
όταν τα σύνορα έχουν πλέον κλεί-
σει.

Τέλος η τρίτη αφήγηση, ελάττω
μικρότερη από την πρώτη και
φωώς μεγαλύτερη από τη δεύτερη,
αρχίζει γύρω στα 1970 και φτά-
ώς το 1993, όμως η κύρια ιστορία
που αφηγείται περιλαμβάνει
χρόνια 1989-1993 και ο χώρος
δράσης είναι αρχικά η Αλβανία
(10 σελίδες) και στη συνέχεια η
Ελλάδα (29 σελίδες).

Τι σημαίνουν οι παραπάνω α-
ναλογίες; Είναι φανερό ότι ο χρό-
νος της αφήγησης είναι αντιστρόφως
ανάλογος με το χρόνο της ιστορίας
και αυτό το αποτέλεσμα φαίνεται
να επηρεάζεται από το χώρο δ-
ράσης των ηρώων. Έτσι 30 χρό-
νων ζωής (χρόνος ιστορίας) παρου-
σιάζονται σε λίγες σελίδες (χρό-
νος αφήγησης) με χώρο δράσης
στην Αλβανία, ενώ λίγες εβδομάδες
ζωής (χρόνος ιστορίας) πα-
ρουσιάζονται σε διπλάσιες σχεδόν
σελίδες (χρόνος αφήγησης) με χώρο
δράσης την Ελλάδα και την Αλ-
βανία, όταν δεν υπήρχαν κλειστά
σύνορα.

Θα επιμείνουμε λίγο ακόμα
τη λειτουργία του χρόνου στο μυ-
θιστόρημα, μια και η παρουσία
είναι πληθωρική.

Στην πρώτη αφήγηση οι πρώ-
τες μέρες της μετακίνησης δίνονται
σε λεπτομερείς χρονικούς δείκτες.
Για παράδειγμα: «**Ξημερώθηκα
στην σπίτι της...**» (σ. 15). Μια πα-
ράγραφο παρακάτω διαβάζουμε
«**Ηθελε μια πιθαμή να χωθεί ο
ήλιος πίσω απ' το βουνό (...)**» (σ.
16). Έχεις την αίσθηση πως η με-
τακίνηση, που συνεχίζεται μ' αυ-
τόν τον τρόπο, δίνεται λεπτό προς
λεπτό, και ότι η αφήγηση ακολου-
θεί την αγωνία των γυναικών και
του αναγνώστη. Έτσι γίνεται π-
σώς δέκα πρώτες περίπου μέρες και οι
γυναίκες φτάνουν κοντά στο
Αργυρόκαστρο. Στην επιστροφή,
όμως, ο αφηγηματικός χρόνος επι-
ταχύνεται και η βιασύνη της επι-
στροφής δίνεται με αφηγηματικές

και πάντως εγκαταλεί-
λεπτομερής χρονική μέ-
ρετικά δηλώνεται ο χρό-
ν αφήγηση της Σοφίας.
ρακολουθούμε τη ροή του
με έντονες περιλήψεις. Για
γμα: «Διάβηκαν τρία χρό-
58) και φτάνουμε από το
1947. Μια σελίδα παρα-
αβάζουμε: «Έρθε το '50»
Μερικές σελίδες πιο κατω-
ίς καμιά ενδιάμεση χρονι-
ρορά διαβάζουμε: «Στις 20
ίρη του '55 ξημέρωσε ο θε-
μαύρη μέρα» (σ. 64) Πιο
«Μετά πέντε χρόνια» (σ.
φτάνουμε στα 1960. Τέ-
ν προτελευταία σελίδα της
της διαβάζουμε: «Με το σή-
με το αύριο διάβηκαν τα
Το '75 επέτρεψαν στους
ιένους και έρθε γράμμα απ'
ό μου, απ' την Αλέξω.» (σ.
την αφήγηση αυτή δεν υπάρ-
έρες μοναδικές και ανεπα-
ες, αλλά πενταετίες, όπως
ταετή προγράμματα, που
μάλλον χωρίς ιδιαίτερο εν-
ιον.
αφήγηση του Σπετίμ, σε
ση με τις προηγούμενες
σεις, δεν υπάρχει καμιά
ρά σε ιστορικό χρόνο. Δεν
εται πουθενά για ποιο έτος
ται. Οι χρονικοί δείκτες
στην αρχή της αφήγησης εί-
τύπου: «Μια φορά μας ζή-
να ψηφίσουμε (...)» (σ. 82),
μουν στον καφεéné μια μέρα
σ. 84), «Ένα βράδυ ηύραν
πεύθυνο δαρμένο του πεθα-
(σ. 85). Φαίνεται πως εδώ ο
ς έχει χάσει την ιστορική του
αση, είναι άχρονος.
ρώτη σαφής χρονική αναφο-
εται όταν ετοιμάστηκε η με-
ηση προς την Ελλάδα και
ηκε η ημερομηνία της ανα-
σης: 29 Δεκέμβρη, χωρίς
να δηλώνεται και το έτος.
έπει ο αναγνώστης ότι πρό-
για το 1989 ή το 1990.
ώς ο Σπετίμ και η παρέα του
ούν τα σύνορα, αλλάζει και η
ηση του χρόνου. Μια νύχτα
ίας στα σύνορα και ύστερα
ντάμε τις χρονικές ενδείξεις
είδαμε και στην α' αφήγηση.
παράδειγμα: «Έρθε ένας
ας το γιόμα (...)» (σ. 95) και

λίγο πιο κάτω διαβάζουμε: «Νύ-
χτωσε, άντα έθρε η αράδα μας» (σ.
96).

Στη συνέχεια και όταν ο Σπετίμ
έρχεται μόνος στην Αθήνα χάνου-
με πάλι το χρόνο. Οι χρονικές εν-
δείξεις είναι του τύπου: «πιαστή-
καμιαν μια μέρα με ντόπιους εργά-
τες» (σ. 108) ή «Μια φορά με παί-
ρει ένας στο σπιτι του» (σ. 109).
Ξαναγυρίζουμε δηλαδή στην αρχή
της αφήγησης, αφού ο Σπετίμ ξα-
ναβρίσκεται μόνος, και όπως τότε,
οι άλλοι είναι πλέον αντίπαλοι.

Το μυθιστόρημα κτίζεται πάνω
σ' ένα σύνολο από αντιθέσεις. Κά-
ποιες απ' αυτές διαφάνηκαν ήδη,
όπως π.χ. η αντίθεση άτομο vs. σύ-
νολο.

Τα παραδείγματα φυσικά είναι
πολλά. Μια αναλυτική εξέταση
της δομής της αφήγησης θα μπο-
ρούσε να αναδείξει τις κυρίαρχες
σημαιολογικές αν-τιθέσεις που
δίνουν και το στίγμα του βιβλίου.
Μια κυρίαρχη αντίθεση, πιστεύω,
είναι η αντίθεση: ένωση vs. χωρι-
σμός, που τη διαπιστώσαμε και
στα προηγούμενα παραδείγματα
(μικροδρομές) και που μπορούμε
να τη διαπιστώσουμε σε μεγαλύτε-
ρες ενότητες (μακροδρομές). Ας
δούμε ένα παράδειγμα από κάθε
αφήγηση:

• Στην πρώτη ιστορία, μια ομάδα
γυναικών μετακινείται από την
Πόβλα για αναζήτηση πόρων. Ο
χωρισμός αυτός εξαλείφεται με
την επιστροφή τους, αφού ως ένα
βαθμό έχουν επιτύχει το σκοπό
της μετακίνησής τους και ενώνο-
νται πάλι με το χωριό τους. Η ένω-
ση όμως αυτή δεν είναι πλήρης,
αφού διαπιστώνονται δύο απώλει-
ες. Της Σοφίας (της β' αφηγή-
τριας), η λιγότερο ίσως επώδυνη,
και της Καισαρίνας, της οποίας η
απώλεια προκαλεί δραματική
ένταση με την παρουσία του μι-
κρού γιου της, του Μήτη.

• Στη δεύτερη ιστορία, ο χωρι-
σμός δεν εξαλείφεται, παρά περι-
στασιακά και συμβολικά. Η Σο-
φία, ύστερα από 5-6 χρόνια αποτυ-
χημένης προσπάθειας να «ενω-
θεί» με τους δικούς της και την πα-
τρίδα της και κάτω από την πίεση
της θείας στην οποία έμενε, απο-
φασίζει να παντρευτεί. Ο γάμος
είναι ένωση όχι όμως και εξαλει-
ψη της στέρησης. Αφηγείται χαρα-

κτηριστικά η Σοφία: «Κάπως αλά-
φρωσα με το γάμο, δε ζητούσα τη
μάννα και το χωριό όλη την ώρα,
αλλά το αγκάθι αγκάθι» (σ. 61).
Μετά το γάμο αρχίζουν για τη Σο-
φία άλλοι μικροί οικογενειακοί
χωρισμοί: εξορίζεται ο άντρας
της, φεύγει η μεγάλη της κόρη, πα-
ντρεύεται η μικρότερη και φεύγει
σε άλλο τόπο, ενώ ο Φώτος δεν εί-
ναι σε θέση να την στηρίξει. Συμ-
βολική μόνο ένωση διακρίνουμε
στο τέλος της αφήγησης, όπου η
Σοφία παίρνει ένα γράμμα από
την αδελφή της την Αλέξω. Όμως
και σ' αυτό το γράμμα, άλλοι χωρι-
σμοί και μάλιστα οριστικοί αναφέ-
ρονται, όπως ο θάνατος της μητέ-
ρας τους. Σε άλλο σημείο του βι-
βλίου, όπως ήδη έχουμε αναφέρει,
μαθαίνουμε την επιθυμία της Σο-
φίας να ταφεί στην Πόβλα.

• Στην τρίτη ιστορία, ο Σπετίμ,
που αρχικά ζει αυτόν το χωρισμό,
σιγά σιγά ενώνεται με τους άλ-
λους, σύμβολο μάλιστα αυτής της
ένωσης είναι και η σχέση του με
τον Φιλίππη. Στη συνέχεια ο Σπε-
τίμ θα συμμετάσχει στη διαδήλω-
ση που θα φτάσει ως και το «Σα-
ράντι», για να διαμαρτυρηθεί για
τον άδικο χαμό τεσσέρων παι-
διών. Όλου αυτού του κόσμου, και
του Σπετίμ, το μόνο αντικείμενο
επιθυμίας είναι η μετάβαση στην
Ελλάδα, καθώς από την αρχή της
αφήγησης (σ. 81) προβάλλεται η
αντίθεση:

εδώ	vs.	εκεί (Ελλάδα)
καταριαμένος τόπος		ευλογημένος τόπος

Για τη μετάβαση βέβαια χρειάζε-
ται ένωση και όχι χωρισμός. Ενω-
μένοι λοιπόν φτάνουν στην Ελλά-
δα και πραγματώνουν αυτό που
επιθυμούσαν. Όμως από κει και
πέρα αρχίζουν μικροί αλλά σταθε-
ροί χωρισμοί, εξωτερικοί και εσω-
τερικοί, που θα κυριαρχήσουν και
θα απομονώσουν πάλι τον Σπετίμ.
Τέτοιοι χωρισμοί είναι, για παρά-
δειγμα, ο θάνατος του Φιλίππη και
η περιφρόνηση των Νεοελλήνων.
«Σαν τα κεράσια το κακό. Ένα
παίρεις απ' το καλάθι, δύο τρια
σκώνονται» είχε πει κάποτε η Σο-
φία, η γιαγιά του.

Δημήτρης Παπαγεωργάκης

και χάζευε κι εκείνος το
δικό του καναρίνι.
Βλέπονταν εδώ και
χρόνια χωρίς να
γνωρίζονται μεταξύ
τους. Γέρονταν ο ένας
απέναντι απ' τον
άλλον.» Τηλέμαχος
Κώτοιας, Το τελευταίο
καναρίνι (εκδ. Κέδρος,
1995).

Ο γάτος ντι Μπαλάντσα
του Nino Savarese
(μετάφραση: Αλόη
Σιδέρη,
εικονογράφηση:
Μανώλης Χάρος, εκδ.
Άγρα, 1995) είναι μία
«παραδοξότατη ιστορία
ενός πρίγκιπα που έγινε
γάτος ή ενός γάτου που
ήταν πρίγκιπας»· μια
παιγνιώδης αλληγορία,
ωστόσο ανεπαίσθητα
διδασκτική...

«Πες μου εσύ, γάτε που
πέρασες απ' τη
δοκιμασία, / πόσα
ποντίκια έπιασες σε μια
καλή σου μέρα; / Πόσα
κοψίδια έκλεψες μέσ'
απ' τις κατσαρόλες; /
Κοίτα με όσο θες με τις
δυο πράσινες σχισμές
σου· στύλωσε / τα
βελουδένια αυτιά σου -
αλλά μη, σε παρακαλώ,
/ μη μου μπηξείς τα
κρυμμένα νύχια - και
φωνάζοντας / τα
ευγενικά σου
νιαουρίσματα, μίλα μου
για την πάλη / ενάντια
σε κοτόπουλα, ψάρια,
πουλιά, ποντίκια.» «Ο
γάτος της κυρίας
Ρέινολντς» του Τζων
Κητς από το βιβλίο Η
γάτα στην Παγκόσμια
Λογοτεχνία (πρόλογος-
επιλογή-μετάφραση:
Ρήγας Καππάτος, εκδ.
Καστανιώτη, 1995).

ο χαρτοκόπτης

Von Kavafis bis Kyrimis

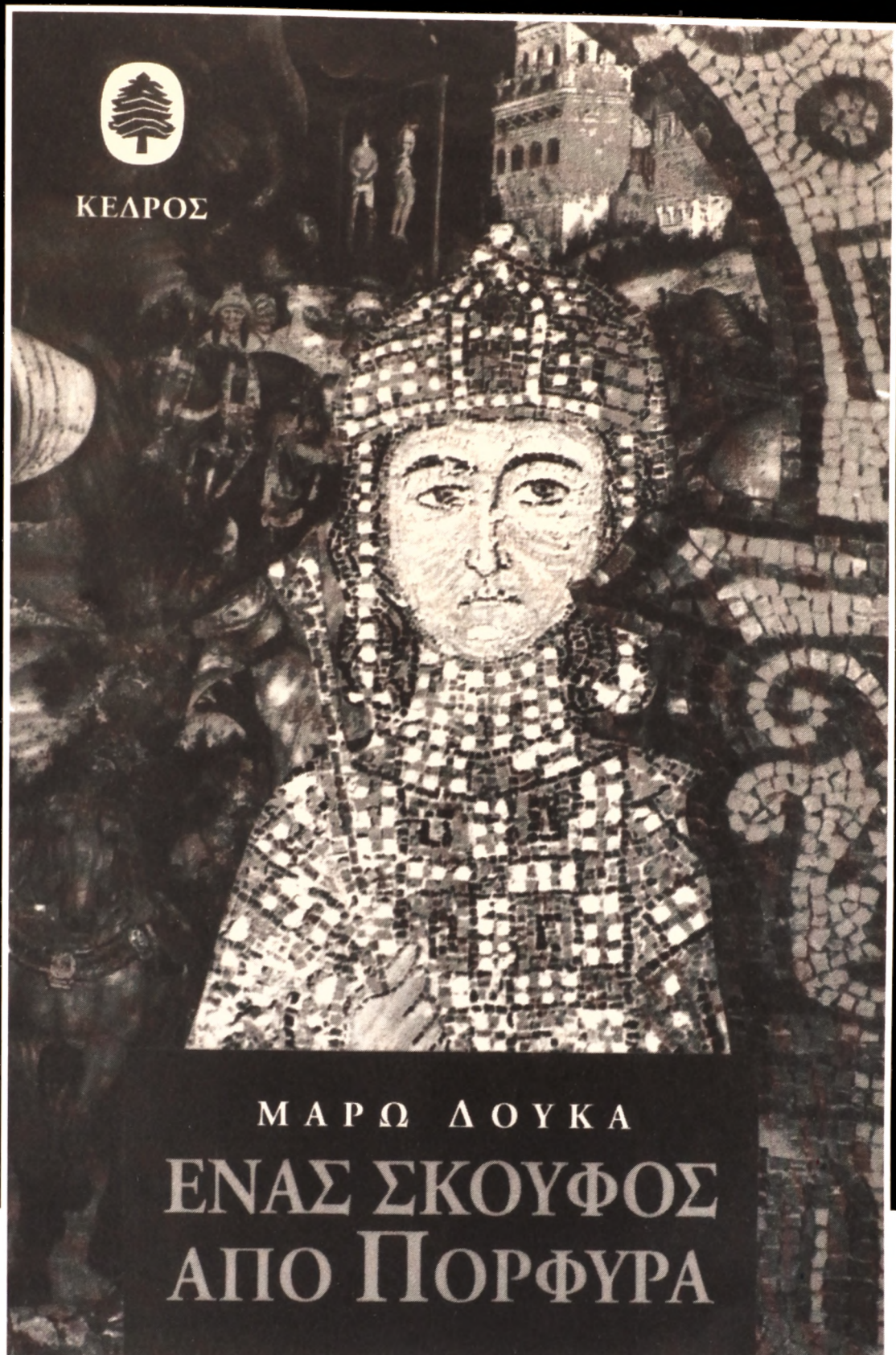
ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΒΑΦΗ ΣΤΟΝ ΚΥΡΙΜΗ: αυτόν τον τίτλο έφερε πρόσφατη παρουσίαση ελληνικής λογοτεχνίας στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο του Duisburg στη Γερμανία. Εφευρέτης του ανύπαρκτου μίτου ανάμεσα στον ποιητή και κάποιον ταξιδιωτικό πράκτορα της Βόννης που στιχουργεί είναι η παρουσιάστρια της βραδιάς Νίκη Αϊντενάιερ, διευθύντρια του εκδοτικού οίκου της Κολωνίας «Ρωμιοσύνη», που ειδικεύεται από χρόνια στη διαστρέβλωση της λογοτεχνίας μας στα γερμανικά. Πρώτος διδάξας, όμως, και άρα ηθικός αυτουργός της ασχημίας, είναι ο σύζυγός της και επαγγελματίας φιλέλληνας Χανς Αϊντενάιερ. Πριν από χρόνια παρουσίαζε σε ταξιδιωτικό βιβλίο αξιώσεων για την Ελλάδα δίπλα στη φωτογραφία του Καβάφη τη φωτογραφία άλλου στιχοπλόκου· εκείνη τη φορά ήταν κάποιος φίλος από τη Φραγκφούρτη. Το ζεύγος Αϊντενάιερ δημιουργεί έτσι ένα σώμα έμπιστων μισθοφόρων για να καλύπτει τα νώτα του, όταν χρειαστεί. Ο μισθός είναι η ανάδειξη των αφανών σε επιφανείς έστω και για μια βραδιά, έστω και σε κάποια υποσημείωση.

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ που πληρώνει όμως η λογοτεχνία μας είναι βαρύ, γιατί μ' αυτά τα μέτρα και σταθμά παραπλανώνται συστηματικά οι λιγοστοί Γερμανοί που ενδιαφέρονται για τη συγγραφική μας παραγωγή και αποτρέπονται οι πολλοί που θα ήθελαν να τη γνωρίσουν. Η «Ρωμιοσύνη» είναι ένα νεκροταφείο λογοτεχνίας, όπου κείνται μακάριτοι και απούλητοι τίτλοι ελληνικών βιβλίων, μεταφρασμένων με ανεύθυνη προχειρότητα στα γερμανικά. Δεν απευθύνεται πράγματι στο γερμανικό κοινό και γι' αυτό ουδέποτε εντάχθηκε στο σύστημα διακίνησης του βιβλίου στη Γερμανία. Αυτό το εκμεταλλεύονται ακόμα και μικροί οίκοι, που αναζητούν όμως αναγνώστες. Η «Ρωμιοσύνη» αναζητά τον έπαινο του δήμου και των σοφιστών στην Ελλάδα, αυτή είναι η πραγματική της αποστολή: οι δημόσιες σχέσεις και ό,τι αυτές συνεπάγονται. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ζεύγος Αϊντενάιερ διακρίνεται οργανώνοντας εκδηλώσεις και τελετές, μοιράζοντας χαμόγελα στους συγγραφείς μας, αφαιρώντας κροκύδες από τα κοστούμια κρατικών λειτουργών του υπουργείου Πολιτισμού. Παρά το ότι οι μεταφραστικές και αρθρογραφικές επιδόσεις τους πολτοποιήθηκαν επανειλημμένα από τον ελληνογνώστη δημοσιογράφο Eberhard Rondholz (*Το Βήμα*, 25.3.1989), τον συγγραφέα Αλέξανδρο Σχινά (*Διαβάζω*, τ. 287, Μάιος 1992) και τον αείμνηστο καθηγητή του Πανεπιστημίου της Βιέννης Gunnar Hering (*Αντί*, τ. 522, 28.5.1993), οι Αϊντενάιερ εξακολουθούν να οργάνουν όλα τα δημοπρατήρια εφήμερων αξιών: συμπόσια, συνέδρια, συνεστιάσεις, συναγελασμούς. Προφανώς, οι παράγοντες της ελληνικής πολιτείας τούς ανέχονται μέσα στη βεβιασμένη αναζήτηση φιλελληνικών ερεισμάτων στο εξωτερικό, οι συγγραφείς μας τους υπομένουν με την ψευδαίσθηση ότι αγαπούν το έργο τους.

ΚΑΘΕ ΦΕΝΑΚΗ έχει και τη μαεστρία της. Εδώ και χρόνια οι Αϊντενάιερ καλούν έλληνες συγγραφείς στην Κολωνία για να τους προωθήσουν υποτίθεται στη γερμανική βιβλιαγορά, αλλά τους κρύβουν επιμελώς από τους φυσικούς και χρήσιμους συνομιλητές τους: τους γερμανούς λογοτέχνες, κριτικούς και δημοσιογράφους. Τους φυγαδεύουν σε στενά πανεπιστημιακά δωμάτια και υπόγειες αίθουσες βιβλιοθηκών με αποκλειστικό κοινό λίγους φιλοπερίεργους φοιτητές και μερικούς ιδιόρρυθμους Γερμανούς. Μόνο μέσα σ' αυτή την ασφυκτική ατμόσφαιρα ευδοκιμεί η «Ρωμιοσύνη», σ' αυτήν καταδικάζονται και οι μετακαλούμενοι συγγραφείς μας. Και στη συνέχεια ευχαριστούν με την ευγένεια του φιλοξενούμενου, δέσμιοι του οικοδεσπότη. Είναι πια καιρός να αντιληφθούν ότι οι τελετές των Αϊντενάιερ δεν είναι αναστάσιμες, αλλά επικήδειες για τη λογοτεχνία μας στη Γερμανία.

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Ποιος ήταν ο Αλέξιος Κομνηνός
που θα πολεμούσε σ' Ανατολή
και Δύση για να σώσει το Βυζάντιο
από το χείλος του γκρεμού;
Ποιες γυναίκες τον αγάπησαν;
Ποιος προσπαδούσε να τον δηλητηριάσει;
Γιατί η θυγατέρα του, η Άννα Κομνηνή,
μισούσε τον αδελφό της, συναυτοκράτορα
Ιωάννη; Γιατί η γυναίκα του, η Ειρήνη
Δούκα, προωδούσε τον Νικηφόρο Βρυέννιο
στον θρόνο;
Άνθρωποι και γεγονότα: αποτυχίες,
δάκρυα και καημοί, ελπίδες, οράματα
που έσβησαν, χαρές που εξανεμίστηκαν,
μικρότητες και πάθη.
Το μυθιστόρημα Ένας σκούφος από
πορφύρα φιλοδοξεί να ζωντανέψει
την τελευταία αναλαμπή του Βυζαντίου
και να μας ταξιδέψει σ' εκείνα τα δύσκολα
χρόνια, μέσα από την αφήγηση ενός
άσχημου παλατιανού που, αποσυρμένος
στη Σινώπη του Πόντου, ξαναθυμάται,
έμπλεος δέους, τα περασμένα.

ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ένας σκούφος από πορφύρα

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ξένη Λογοτεχνία

ΙΣΑΑΚ ΜΠΑΣΕΒΙΣ ΣΙΝΓΚΕΡ
Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΙΣΑΑΚ ΜΠΑΣΕΒΙΣ ΣΙΝΓΚΕΡ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ας με συγχωρήσει ο ραββίνος, αλλά ήταν ένα διαστρεφμένο είδος αγίου· ήταν όμως και μεγάλος ηνύμφη. Πολλοί κουτοπονηλιά κυκλοφορούσαν γι' αυτόν αλλά εκείνος δεν έδινε την παραμικρή σημασία. Συνέβη έως και να εκφραστεί με καυστικά λόγια για τον Αρχοντα του Σιήμιντος Κύποτε, ενώ υπήγγειλε τους ψαλμούς, όταν έφτασε στην παράγραφο «Ο εν τοις ουρανοῖς αγάλλεται», ο ραββίνος Μέντελ αναφώνησε: «Εκείνος μπορεί να αγάλλεται, εγώ όμως είμαι συντηρημένος!» Όταν οι αντίπαλοι του άκουσαν γι' αυτή τη βλασφημία, παράληψαν να πετύχουν τον αφορισμό του.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:
ΜΑΡΙΑΡΙΤΑ ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΣΑΚΗΝΑΣ

Ν Ε Φ Ε Λ Η
ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Τα διηγήματα του Σίνγκερ χαρακτηρίζονται από μια μαγική γκροτέσκα, ατμόσφαιρα, κυριαρχούμενη συχνά από δαιμονικές δυνάμεις· ωστόσο, το ύφος του είναι ρεαλιστικό και οι ήρωές του χτισμένοι με μπαλζακική ακρίβεια. Το έργο του συνδυάζει στοιχεία μισανθρωπίας και βαθιάς συμπόνιας για την ανθρώπινη μοίρα· βασισμένο στις εβραϊκές παραδόσεις, ανοίγεται ταυτόχρονα στον κόσμο, αποκαλύπτοντας τη βαθύτερη καλλιέργεια και την πλούσια εμπειρία του συγγραφέα. Πολλά από τα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του περιστρέφονται γύρω από τη σύγκρουση ανάμεσα στην παράδοση και τον εκσυγχρονισμό· τη θρησκεία και τον σκεπτικισμό· ανάμεσα στις διάφορες μορφές εθνικισμού· ανάμεσα στο πρωτόγονο, το εξωτικό, το προοδευτικό.

Ένας μεγάλος συγγραφέας - βραβείο
Νόμπελ Λογοτεχνίας 1978.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
.... προωθούν το καλό βιβλίο
Ασκληπιοῦ 6, Αθήνα 106 80-Τηλ.: 3607744